Šejhul-islam Ibn Tejmijje

Djela selefijske da've

Es Sunne

Djela selefijske da've

Šejhul-islam Ibn-Tejmijje لشيخ الإسلام إبن تيمية

Prijevod:	prof. Harmin Suljić
Redaktor:	prof. Emsad Pezić
Lektor:	Haris Rizvanbegović
Korektura i DTP:	Saraj
Dizajn:	Saraj
Izdavač:	Es-Sunne, Rožaje
Štampa:	Bemust, Sarajevo

Tiraž: 300 primjeraka

Rožaje, 2005/1426. h.g.

Šejhul-islam Tekijuddin Ahmed b. Tejmijje

(rahimehullahu te'ala)

(661-728. h.g.)

Djela selefijske da've

Uprava
Naređivanje dobra i sprečavanje zla
Šerijatska politika

Hadise izabrao i prokomentirao:

Ebu-Ummad es-Sahavi

Allah mu prešao preko grijeha,
Član Komisionog odbora pri "Darul-Feth"

بسم الله الرحمن الرحيم

الحسبة

UPRAVA

بسم الله الرحمن الرحيم

Znameniti šejh, imam, kaže:

Šejhul-islam Ebul-Abbas, Ahmed b. Šihabuddin Abdul-Halim b. Medžduddin Ebul-Berekat Abdus-Selam b. Tejmijje, rahimehullah, kaže:[1]

Zahvala pripada samo Allahu. Od Njega pomoć, uputu i oprosta za grijehe tražimo. Njemu se kajemo i Njemu se utječemo od zla naših duša i djela. Koga Allah uputi – njemu nema zablude, a koga u zabludi ostavi – njemu nema upute.

Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, Jednog i Jedinog, Koji nema druga. Svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik, kojeg je poslao prije Sudnjeg dana da donese radosnu vijest i da opomene. Zatim, da sa Njegovom dozvolom pozove Allahu i da bude poput blještave svjetiljke. Allah je nakon toga s njime uputio iz zablude, uklonio sljepilo, izveo iz magle; s njime je povratio vid slijepim očima, sluh gluhim ušima i otvorio zatvorena srca. Tako je on ﷺ dostavio poslanicu, prenio emanet, posavjetovao svoj ummet i, u ime Allaha, se istinski borio, sve dok mu nije došla smrt od njegovog Gospodara. Neka je na njega i na njegovu porodicu Allahov blagoslov i mir i neka ga Allah ﷻ, a ispred nas, nagradi najboljom nagradom kojom nagrađuje vjerovjesnike za njihove narode.

A zatim:

Ovo je *"Pravilo u pogledu uprave"*[2]

---

[1] "El-Husbe."

[2] "El-Husbe" – u jeziku dolazi od riječi nagrada; to je imenica koja ukazuje na traženje nagrade i nadoknade sa obostranim davanjem i strpljenjem; ili, činjenje raznih vrsta dobročinstva i ustrajavanja na tome na zadat način, uz očekivanje nagrade. (v. *Lisanul-areb*, predmet: hasebe, 866).

U ISLAMU SE POD UPRAVOM PODRAZUMIJEVA TO DA VJERA PRIPADA ALLAHU ﷻ

Srž ovoga poglavlja je u tome da saznaš da sve vrste upravljanja[1] u islamu imaju za cilj da pokažu da sva vjera u potpunosti pripada Allahu i da Allahova riječ bude gornja. Allah ﷻ je radi toga stvorio stvorenja, na ovoj osnovi je objavio Knjige i poslao poslanike, za ove principe su se borili poslanici i vjernici.

Allah ﷻ kaže:

﴿وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾

"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mene obožavaju." (Ez-Zarijat, 56.)

Također, u drugom ajetu, Allah ﷻ kaže:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ مِن رَّسُولٍ إِلَّا نُوحِىٓ إِلَيْهِ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدُونِ﴾

"Prije tebe ni jednog poslanika nismo poslali, a da mu nismo objavili: 'Nema boga osim Mene, zato Mene obožavajte!'"(El-Enbija, 25.)

Ili kaže:

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِى كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ وَٱجْتَنِبُوا۟ ٱلطَّٰغُوتَ

"Mi smo svakom narodu poslanika poslali: - Allaha obožavajte, a taguta se klonite!" (En-Nahl, 36.)

Allah ﷻ nas obavještava o svim poslanicima da su svojim narodima govorili:

ٱعْبُدُوا۟ ٱللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُۥ

"...Allaha obožavajte, vi drugog boga osim Njega nemate!" (El-A'raf, 59.)

[1] *Vilajat*, mn. od *vilajet*, riječ je koja se odnosi na vladavinu. Ibn-Sukejt kaže: "Velaje i vilaje se odnosi na pomoć." (v. *Lisanul-areb*, 4920).

Svaki vid obožavanja Allaha ﷻ se ogleda kroz poslušnost i pokornost Njemu i Njegovom Poslaniku. U to spadaju i dobročinstvo, i dobro djelo, i bogobojaznost, i dobrota, i približavanje Allahu, te svaki drugi vid dobrih djela - premda se ovi termini blago razlikuju. Ipak, to sada nije naša tema.

Zbog ovoga se vodila borba protiv ljudi, kao što Allah ﷻ kaže:

وَقَـٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ

"I borite se protiv njih dok smutnja ne isčezne i dok samo Allahova vjera ne ostane." (El-Enfal, 39.)

U oba *Sahiha* se prenosi od Ebu-Musāa el-Eš'arija ؓ da je rekao:

"Allahov Poslanik ﷺ je bio upitan o čovjeku koji se bori iz hrabrosti, oholosti ili zbog ugleda - koji od njih je na Allahovom putu? On reče: 'Ko se bude borio da Allahova riječ bude gornja, taj se bori na Allahovom putu.'"[1]

Općepoznato među ljudima jeste to da njihova korist ne može biti postignuta osim uz saradnju i potpomaganje. Tako se oni i potpomažu[2] i sarađuju kako bi zadobili koristi, kao i da bi se sačuvali od nedaća i šteta. Zbog toga se kaže da je čovjek "društveno biće". Prema tome, ako se organiziraju ili sakupe na jednom mjestu, ljudi moraju imati i zajedničke ciljeve - kako bi pribavili korist, a zaštitili se od eventualne štete. Ljudi će se, također, pokoravati onome ko ih navodi na ovakve ciljeve i sprečava ih od onoga što im šteti, a pokorit će se i onome koji naređuje i sprečava.

Svi oni koji nisu sljedbenici nebeskih, božanskih Knjiga (ili jedne vjere) pokoravaju se svojim vođama u onome za što oni smatraju da se u tome nalazi njihova ovosvjetska korist. Pri tome nekada uspijevaju, a nekada griješe. Tako i sljedbenici iskrivljenih

[1] Mutefekun alejhi. Buhari ga bilježi u poglavlju: "Tevhid" (7458); Muslim u poglavlju: "Imare" (1904) i Ebu-Davud u poglavlju: "Džihad" (2517) i drugi.

[2] Ovako se nalazi u djelu *Medžmu'a fetava*, iako je preče da se izbriše, jer se kroz tekst puno ponavlja.

vjera, tj. mnogobošci i sljedbenici Knjiga koji se drže onoga što je izmijenjeno ili derogirano, bivaju pokorni u onome za što smatraju da je u tome njihova ovosvjetska korist, kao i korist za njihovu vjeru.

Neki drugi, osim ehli-kitabija[1], vjeruju u nagradu i kaznu nakon proživljenja, a neki ne vjeruju. Ehli-kitabije se, međutim, slažu oko toga da će biti nagrađeni ili kažnjeni nakon smrti. I pored svega toga, oko ovosvjetske nagrade se niko od stanovnika Zemlje nije razišao: svi vjeruju da se za nepravdu kažnjava sramotno, a da se za pravdu nagrađuje plemenito. Zato se prenosi[2]:

"Allah će pomoći pravednu državu makar bila nevjernička, a neće pomoći nepravednu državu makar bila vjernička."

Ako znamo da se moramo pokoravati onome ko naređuje dobro i sprečava zlo, onda je preče da čovjek bude poslušan Allahu i Njegovom Poslaniku koji je nepismeni Poslanik i Vjerovjesnik, onaj kojeg su nagovijestili i Tevrat i Indžil, onaj koji naređuje dobro i sprečava zlo, onaj koji dozvoljava lijepa i ukusna jela a zabranjuje ružna - i ovo je obaveza svim stvorenjima na Zemlji:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِن رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ ٱللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذ ظَّلَمُوٓا۟ أَنفُسَهُمْ جَآءُوكَ
فَٱسْتَغْفَرُوا۟ ٱللَّهَ وَٱسْتَغْفَرَ لَهُمُ ٱلرَّسُولُ لَوَجَدُوا۟ ٱللَّهَ تَوَّابًا رَّحِيمًا ﴿٦٤﴾ فَلَا وَرَبِّكَ لَا
يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا۟ فِىٓ أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا
قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا۟ تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

"A Mi nismo ni jednog poslanika poslali, osim da bi mu se pokoravalo uz Allahovo odobrenje. A da ti oni dođu kada sami sebi nasilje učine i zamole Allaha da im oprosti, pa da i Poslanik zamoli da im se oprosti, oni bi vidjeli da Allah, doista, prima pokajanje i da je milostiv. I tako mi Gospodara tvoga, oni neće vjerovati dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne

[1] Kitabije ili ehli-kitabije. Taj pojam se odnosi na jevreje i kršćane.

[2] Ova predaja nije prenešena direktnim lancem, tako da njena vjerodostojnost nije potvrđena.

prihvate, a potom u dušama svojim tegobe ne osjete za ono što si odredio, i dok se sasvim ne predaju!" (En-Nisa, 64-65.)

U drugom ajetu Allah ﷻ kaže:

وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ مَعَ ٱلَّذِينَ أَنْعَمَ ٱللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ وَٱلصِّدِّيقِينَ
وَٱلشُّهَدَآءِ وَٱلصَّـٰلِحِينَ ۚ وَحَسُنَ أُو۟لَـٰٓئِكَ رَفِيقًا

"Oni koji su pokorni Allahu i Poslaniku, bit će u društvu onih koje je Allah blagodario: vjerovjesnika, pravednika, šehida i dobrih ljudi, a divno li je to društvo." (En-Nisa 69.)

وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ يُدْخِلْهُ جَنَّـٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَـٰرُ خَـٰلِدِينَ
فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٣﴾ وَمَن يَعْصِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُۥ يُدْخِلْهُ نَارًا
خَـٰلِدًا فِيهَا وَلَهُۥ عَذَابٌ مُّهِينٌ

"...a onoga ko se pokorava Allahu i Poslaniku Njegovu On će uvesti u džennetske bašče, ispod kojih teku rijeke, i u kojima će vječno ostati. To je uspjeh veliki! A onoga koji ne bude pokoran Allahu i Poslaniku Njegovom, te preko granica Njegovih bude prelazio, On će uvesti u Vatru u kojoj će vječno ostati; njemu pripada kazna sramna." (En-Nisa, 13-14.)

Allahov Poslanik ﷺ bi na hutbi imao običaj da kaže:

"Najbolji govor je Allahov govor, najbolja uputa je Muhammedova uputa, a najgore stvari su novotarije (izmišljene stvari)."[1]

Osim toga, u uvodnim hutbama bi rekao:

"Ko se bude pokoravao Allahu i Njegovom Poslaniku krenuo je Pravim putem, a ako im se suprotstavi neće naškoditi (nikome) osim sebi, a Allahu neće nimalo naškoditi."[1]

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga: Buhari, preko Ibn-Mesuda ؓ, s riječima: *"Najbolji govor..."*, u poglavlju: "'Itisam"; Darimi u *Mukadime* (207); Nesai, sa riječima: *"Najistinitiji govor..."*, u poglavlju: "Salatul-idejn" (1578) i drugi. Bilježi ga i Muslim preko Džabira ؓ, sa riječima: *"Najbolji govor je Allahova Knjiga..."*, u poglavlju: "Džumu'a" (867).

Allah ﷻ je poslao Svoga poslanika Muhammeda ﷺ sa najboljim putom i propisima; objavio mu je najbolju Knjigu; poslao ga najboljem ummetu koji se pojavio među ljudima, pa im je usavršio vjeru i prema njima upotpunio blagodat; zabranio je Džennet svakome, samo ne onome ko bude vjerovao u njega i u ono sa čime je došao. Allah neće primiti ništa osim islama sa kojim je došao Muhammed ﷺ. A ako neko bude tražio nešto drugo mimo njega, neće mu biti prihvaćeno, a na Ahiretu će biti od onih koji su propali.

Allah ﷻ je u Svojoj Knjizi rekao da je spustio knjige i željezo kako bi ljudi postupali po pravdi. On ﷻ kaže:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَٰبَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَٰفِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ

"Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali i po njima knjige i Mjerilo - pravdu slali, da bi ljudi pravedno postupali, a gvožđe smo stvorili, u kome je velika snaga i koje ljudima koristi, i zato što Allah zna - ukazujući na one koji pomažu Njega i poslanike Njegove, iako Ga ne vide. Allah je, uistinu, Moćan i Silan." (El-Hadid, 25.)

Vjerovjesnik ﷺ je naredio svom ummetu da izabere svog vođu; vođama je naredio da ispune i dostave njima povjeren emanet, a ako sude ljudima - da sude pravedno[2]. Ljudima je, dakle, naredio pokornost i poslušnost svojim vođama, u čemu je (ujedno) i pokornost Allahu ﷻ.[3] U Ebu-Davudovom *Sunenu* se prenosi od Ebu-Seida el-Hudrija ؓ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud u poglavlju: "Salat" (1097) i "Nikah" (2119). Albani ga je proglasio slabim. (v. *Daif Ebu-Davud*, 238).

[2] To je također naređeno i u Allahovoj Knjizi, na mjestu gdje Allah ﷻ kaže: **"Allah vam doista naređuje da emanete date onima koji pripadaju, a kada među ljudima sudite, da sudite pravedno. Savjet Allahov je uistinu divan i Allah doista sve čuje i vidi."** (En-Nisa, 58.)

[3] Tako Allah ﷻ naređuje i uvjetuje pokornost njima, kao i pokornost Njemu i Njegovom Poslaniku ﷺ, što stoji u suri *En-Nisa*, 59. ajet. (v. Ibn-Kesir, *Tefsir*, 1/689).

"Ako trojica krenu na putovanje, neka između sebe izaberu vođu."[1]

Isti se ovaj hadis, samo preko Ebu-Hurejre ﷺ, također prenosi u njegovom *Sunenu*. Imam Ahmed u *Musnedu* od Abdullaha b. Omera ﷺ prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Nije dozvoljeno trojici da budu na nepoznatoj zemlji (na putovanju), a da sebi ne izaberu jednog kao vođu."[2]

Pa ako je stavljeno u obavezu da se, čak i za najmanje grupe i skupine, izabere vođa, onda to indirektno ukazuje i na obavezu kada se radi o većim skupinama. Time je, za svakog onoga koji ga ubraja u vjersku stvar sa kojom se približava Allahu ﷻ i vlada se na najpotpuniji način po onome što ono podrazumijeva, vodstvo jedno od najboljih dobrih djela. Imam Ahmed u *Musnedu* bilježi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Najdraže stvorenje Allahu je pravedni vladar, a najmrže stvorenje Allahu je nepravedni vladar."[3]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud u poglavlju: Džihad (2608). Albani kaže da je sahih. (v. *Sahih Ebu-Davud*, 2272).

[2] Hadis je slab. Naprotiv, on je u osnovi prenešen od Abdullaha b. Amra ﷺ i bilježi ga Ahmed (2/177). U njegovom se lancu nalazi Ibn Ebi-Luhej'a, koji je slab. (v. Albani, *Silsiletul hadis ed-daife*, 589).

[3] Hadis je slab. Bilježi ga Ahmed (3/22, 55). Isto tako ga bilježi i Tirmizi, poglavlje: Ahkam (1329), preko Ebu-Seida el-Hudrija ﷺ, lancem u kojem ima onih koji su potvoreni za šiizam, i sa riječima: *"Allahu je od ljudi najdraži i najbliži pravedni imam, a najodvratniji Allahu na Sudnjem danu, i u najgoroj patnji, jeste nepravedni imam."* U lancu prenosilaca se nalazi i Atije el-Avfi, a on je slab. (v. *Silsiletul hadis ed-daife*, 1156).

POGLAVLJE
VOĐSTVO I NJEGOVI CILJEVI

Ako je srž vjere i cilj vodstva naređivanje i sprečavanje, onda je cilj sa kojim je Allah poslao Svog Poslanika - naređivanje dobra i sprečavanje zla. Ovo je, kako ujedno i Allah ﷻ kaže, jedna osobina od osobina Poslanika i vjernika:

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ

"A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvraćaju." (Et-Tevbe, 71.)

Ovo je obaveza svakog sposobnog muslimana, tj. *farzi-kifaje*. Ista obaveza biva *farzi-ajn* sposobnom muslimanu onda kada se niko ne nađe sposobniji od njega. Pod sposobnošću se podrazumijevaju vlast i uprava. Tako su svi oni koji imaju vlast sposobniji od drugih, pa se, prema tome, na njih odnose obaveze koje nemaju drugi ljudi. Obim obaveza se, osim toga, ograničava sposobnošću. Na taj način naređivanje i sprečavanje biva obaveza svakom čovjeku - shodno njegovoj sposobnosti.[1]

Allah ﷻ kaže:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

"Allaha se bojte koliko god možete." (Et-Tegabun, 16.)

Svako vođstvo u islamu podrazumijeva naređivanje dobra i sprečavanje zla, bez obzira da li se radi o velikom ratnom vođstvu (kao što je preuzimanje vlasti) ili se radi o manjem vođstvu (kao što su policijska uprava, vladavina ili financije). To se, ustvari,

---

[1] Neki su ljudi pogrešno shvatili pojam sposobnosti tako što su pomiješali granice mogućnosti i sposobnosti između vođe kao pojedinca i vođe naroda. Time su ovome pojedincu stavili u obavezu ono što bi morao da radi vođa naroda. A ako ne bi poslušao, onda bi pozivali na put haridžija (tj. na buntovništvo) zbog njegove nesposobnosti u naređivanju dobra i sprečavanju zla. Također bi proglasili grešnikom svakog onoga ko mu se ne suprotstavi, zaboravljajući na dokaze koji upozoravaju na ovakav čin. Zato su zaboravili i da naprave iznimku za svakoga onoga ko nema moć kao što je to naveo šejhul-islam, to jest, da se: "...moć odnosi na vlast i upravu".

odnosi na administrativno-finansijsku vlast i vlast koja može da nagradi.

Međutim, među onima kojima je data određena vlast mogu da budu samo povjerenici i sekretari od kojih se traži diskrecija u poslovanju. To su, recimo, svjedoci kod vladara ili, pak, ministar finansija - čija je briga odliv i priliv finansijskog budžeta. Takva je i uloga starješine i stručnjaka u određenoj oblasti koji vrši odabir sposobnih ljudi za taj posao.

Nekima od njih se povjerava Sekretarijat, od kojeg se traži da bude pravedan. Takva je situacija sa vođom, vladaocem ili vlastodršcem. On uvijek mora biti istinoljubiv kako bi u svim (i govornim i djelatnim) presudama došao do pravde, što bi odgovaralo svakom stanju. Ovo su dvije nerazdvojive stvari. Allah ﷻ kaže:

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا

"Riječi tvoga Gospodara su vrhunac istine i pravde." (El-En'am, 115.)

Spominjući nepravednike Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko povjeruje u njihove laži i ko ih pomogne u njihovoj nepravdi, nije moj niti sam njegov, i neće se napojiti sa moga Izvora. A onaj ko im ne povjeruje i ko ih ne pomogne u njihovoj nepravdi, on je moj i ja sam njegov, i napojit će se sa moga Izvora."[1]

U oba *Sahiha* stoji da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Držite se istine! Istina vodi u dobročinstvo, a dobročinstvo vodi u Džennet. Čovjek će govoriti istinu i tražiti istinu sve dok kod Allaha ne bude upisan među istinoljubive. Čuvajte se laži! Laž vodi u griješenje, a griješenje vodi u Vatru.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Nesai u poglavlju: "Bej'a" (4207); Tirmizi u poglavlju: "Fiten" (2259) i Ahmed (2/95, 4/243). (v. *Sahih Sunen Nesai*, 2923).

Čovjek će lagati i insistirati na laži sve dok kod Allaha ne bude upisan kao lažov."[1]

U tom kontekstu Allah ﷻ kaže:

هَلْ أُنَبِّئُكُمْ عَلَىٰ مَن تَنَزَّلُ ٱلشَّيَـٰطِينُ ۝ تَنَزَّلُ عَلَىٰ كُلِّ أَفَّاكٍ أَثِيمٍ

"Hoću li vas obavijestiti kome dolaze šejtani? Oni dolaze svakom lašcu, grešniku." (Eš-Šu'ara, 221-222.)

Na drugom mjestu kaže:

لَنَسْفَعًۢا بِٱلنَّاصِيَةِ ۝ نَاصِيَةٍ كَـٰذِبَةٍ خَاطِئَةٍ

"Ocrnit ćemo mu čelo, čelo lažno i grešno." (El-Alek, 14-15.)

Na osnovu spomenutoga, svaki vladar se mora potpomoći sa istinoljubivim i pravednim ljudima. Ako ne nađe takve, onda se mora osloniti na one koji su najbolji primjer u društvu, pa čak i ako nisu u potpunosti iskreni ili pravedni:

"Allah će pomoći ovu vjeru sa nepravednim vladaocem i nemoralnim ljudima!"[2]

Ova obaveza, prema tome, biva u skladu sa mogućnostima. Allahov Poslanik ﷺ (ili Omer b. el-Hattab ؓ) kaže:

"Onaj ko postavi čovjeka kao namjesnika nad drugima, znajući da među njima ima onaj sa kojim je Allah zadovoljniji, on vara Allaha, Poslanika i vjernike."[3]

---

[1] Mutefekun alejhi. Bilježe ga Buhari u poglavlju: "Edeb" (6094); Muslim u poglavlju: "Birr ve sile" (2606/2607); Ebu-Davud u poglavlju: "Edeb" (4989) i Tirmizi u poglavlju: "Birr ve sile" (1971) i drugi.

[2] Imam Buhari je ovako naslovio poglavlje u svom *Sahihu* sa ovim riječima. Zatim bilježi hadis koji se prenosi preko Ebu-Hurejre ؓ u poglavlju: "Džihad ve sijjer" (3062). Muslim ga bilježi u poglavlju: "Iman" (111) i Ahmed (2/309). Imam Ahmed ga bilježi kao hadis koji se prenosi preko Ebu-Bekra ؓ (5/45), sa riječima: *"...sa nemoralnim ljudima"*.

[3] Hadis je slab. Bilježi ga Hakim preko Ibn-Abbasa ؓ, sa riječima: *"Ko upotrijebi čovjeka..."* (4/92). U njegovom se lancu, kao nepoznat, nalazi Husejn b. Kajs er-Rahbi. Akili kaže: Ovaj hadis je poznat iz Omerovog govora. Bilježi ga i Taberani, a u njegovom lancu prenosilaca se nalazi Hamza Kasbi, kao nepoznati prenosilac. Također ga bilježe i Adijj i Akili u *Dirajetu fi tahridž ehadis* (2/165), sa malim posredstvom.

Obaveza se odnosi na onog koji je najbolji u jednom društvu, iako je poznato da nema savršenog čovjeka. Zapravo, da bi se ljudi suprotstavili većem zlu, bira se najbolji među najboljima. Omer b. el-Hattab je (u dovi - nap. lek.) imao običaj da kaže:

"*...Žalim ti se na osornog nepravednika i nesposobnost povjerljivih.*"[1]

Allahov Poslanik ﷺ i vjernici su se radovali pobjedi Bizantinaca[2] i kršćana protiv vatropoklonika, iako su obje skupine nevjerničke. Jedna od ovih grupa je bliža islamu. O tome je - u vremenu kada su Bizantinci poveli rat protiv Perzijanaca -Allah objavio suru *Er-Rum*. Ova je priča poznata. Također, Jusuf ﷺ je bio povjerenik egipatskog faraona, iako su i faraon i njegov narod bili mnogobošci. I pored toga, Jusuf ﷺ je činio dobro i bio pravedan u onome u čemu je imao vlast. Tako ih je shodno mogućnostima i okolnostima pozivao u vjerovanje.

[1] Nisam našao ovaj govor među izvorima koje sam posjedovao.

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed od Ibn-Abbasa ؓ u razlozima objava u suri *Er-Rum*. Njegov lanac prenosilaca je potvrdio Ahmed Šakir (v. *Šerhul-Musned*, 1/276), br. 2495. Također ga bilježe: Tirmizi, koji kaže da je hasen, u poglavlju: "Tefsirul-Kur'an" (3193); Hakim (1/411) i drugi. Hakim kaže da je sahih po Buharijevim i Muslimovim uvjetima.

POGLAVLJE
VAŽNOST VOĐSTVA

Općenitost i osobenost, kao i ono šta pretpostavljeni može da koristi u toku vladavine, oslanja se na terminologiju, stanje i običajno pravo - tako da, kada je riječ o tome, u Šerijatu nema nekog ograničenja.[1] Pravila se:

prvo, nekada odnose na sudstvo;[2]

drugo, u nekim mjestima i vremenima se tiču Ministarstva unutarnjih poslova;[3]

treće, u drugim mjestima i vremenima drugačije primjenjuju. Isti je slučaj i sa upravom[4] ili finansijskim vođstvom.[5]

Sve ove vrste vodstva su u osnovi šerijatski i vjerski položaji. Svako onaj ko (shodno mogućnostima) bude sprovodio pravdu pri bilo kojem vodstvu ili upravi, oslanjajući se na znanje, pravdu i pokornost Allahu i Njegovom Poslaniku, može se ubrojati među dobročinitelje. U isto vrijeme, svaki se nepravednik koji bude radio po neznanju ubraja u grešnike, prijestupnike. Allah ﷻ kaže:

إِنَّ ٱلْأَبْرَارَ لَفِى نَعِيمٍ ۝ وَإِنَّ ٱلْفُجَّارَ لَفِى جَحِيمٍ

"Čestiti će sigurno u Džennet, a grešnici sigurno u Džehennem." (El-Infitar, 13-14.)

Na osnovu gore spomenutoga, Ministarstvo unutarnjih poslova ovog vremena u pokrajinama Šama i Egipta ima ulogu

---

[1] To jest, ne postoji određeni dokaz koji bi mogao ograničiti vlast, nego on proizilazi iz općih pravila koja je postavio Šerijat da bi se postigli određeni ciljevi i namjere.

[2] Sudstvo je oblik ograničene vlasti koja se bavi parnicama, kaznama i pravima.

[3] MUP se zauzima za izvršavanje kazni, privođenje ili pomoć policiji kao što je slučaj sa izvršnom vlašću.

[4] Ova vrsta uprave se odnosi na traženje prava i potpomaganje za njihovo obјelodanjivanje, kao i naređivanje dobra i sprečavanje zla – ako se pojavi u jednom društvu.

[5] Finansijska uprava se brine ubiranjem zekjata, samodoprinosa i sl. Zatim, raspodjelom istih sredstava za (ostvarivanje – nap. lek.) šerijatskih ciljeva te za općenarodno dobro i korist.

izvršavanja šerijatskih kazni u kojima se treba da oduzme dio tijela, kao što je odsijecanje ruke kradljivcu ili izvršavanje kazne nad drumskim razbojnikom i sl. Ponekada ono treba da sprovodi i kazne u kojima se ne izvršava odvajanje pojedinih dijelova tijela, kao što je bičevanje kradljivca. Pod njihovu vlast ulaze sporovi, parnice ili tužbe u potrazi za pravima za koje ne postoje kako pisani ugovori, tako i svjedoci. Isto se odnosi i na sudstvo koje sudi na osnovu pisanih ugovora među ljudima i svjedokâ, pri čemu potvrđuju određena prava pojedinaca, za što i donose presude i sl. Takvo je razmatranje stanja onoga koji uvakufljuje imovinu, pridavanje pažnje jetimima kojima je ostavljeno nešto putem testamenta ili nešto drugo - što je, opet, poznato među ljudima. Nasuprot tome, u državama Magriba (Tunis, Alžir i Maroko) je sasvim drugačije stanje. MUP nema nikakvu direktnu ulogu u upravi, on je izvršni organ presuda koju donese i naloži sudstvo. Ovaj vid je najbliži starom sunnetu. Zbog toga su se po običajima i mnogo čemu drugom razlikovali i sami mezhebi.

Uloga i zadaća upravnika (muhtesiba)

Što se tiče upravnika[1], obaveza naređivanja dobra i sprečavanja zla je na njemu, mimo onoga što se odnosi na vlast, sudstvo, ministarstva i drugo. Tako je i u mnogim drugim vjerskim stvarima sa kojima ima zajedničku ulogu sa vlašću. Dokle god on bude izvršavao obaveze, mora mu se biti pokorno. Na upravniku je da naređuje ljudima da klanjaju pet dnevnih namaza u propisano vrijeme; onoga ko ih ne bude obavljao - mora da kazni i pritvori. Što se pak tiče smrtne kazne, to obavlja veća vlast od njega. On mora upozoriti imame i mujezine kako ne bi pravili propusta u onome što se odnosi na njihovu djelatnost predvođenja ljudi u džamiji ili onoga što je vezano za učenje ezana po šerijatskim propisima. Ako u tome bude propusta, on treba da ih prisili (ako ima potrebe - nap. lek.) da rade ispravno. Ako se desi

[1] Upravnik (muhtesib) je onaj koji naređuje dobro i sprečava zlo na osnovu onoga što mu je dato šerijatskim pravom.

da ne može izvršiti svoje ciljeve, onda će zatražiti pomoć od MUP-a i vrhovne vlasti. Pri tome mu mora pomoći svako onaj ko sprovodi pravdu.

Namaz je općepoznata obaveza

Namaz je najpoznatije djelo. On je stub islama i njegov najveći zakonik, nerazdvojiv od samog šehadeta. Allah ﷻ ga je propisao u noći Miradža[1], pri čemu se obratio svom Poslaniku ﷺ bez posrednika i nije naredio njegovu obavezu putem meleka. Namaz je zadnje na što je Poslanik ﷺ upozoravao svoj ummet prije svoje smrti.[2]

Namaz je spomenut u Kur'anu, posebno nakon općih pravila. Tako stoji u riječima Uzvišenog:

وَٱلَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِٱلْكِتَـٰبِ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ

"A oni koji se čvrsto drže Knjige i koji obavljaju namaz."(El-A'raf, 170.)

Ili u riječima:

ٱتْلُ مَآ أُوحِىَ إِلَيْكَ مِنَ ٱلْكِتَـٰبِ وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ

"Kazuj Knjigu koja ti se objavljuje i obavljaj namaz." (El-Ankebut, 45.)

Na mnogim mjestima u Allahovoj Knjizi namaz se spominje u uskoj vezi sa strpljivošću, zekjatom, žrtvovanjem i džihadom. Allah ﷻ kaže:

وَٱسْتَعِينُوا۟ بِٱلصَّبْرِ وَٱلصَّلَوٰةِ

"Tražite pomoć strpljenjem i namazom." (El-Bekare, 45.)

---

[1] Ukazuje na hadis kojeg bilježi Buhari u poglavlju: "Bedi'ul-halk" (3207); Muslim, u poglavlju: "Iman" (132); Tirmizi, u poglavlju: "Salat" (213) i Ahmed (3/148).

[2] Ovo se nalazi u sahih-hadisu kojeg bilježe: Ebu-Davud, u poglavlju: "Edeb" (5156); Ibn-Madže, u poglavlju: "Vasaja" (2698) i Ahmed (1/78), preko Alije ؓ. Albani kaže da je sahih. (v. *Sahih Sunen Ebi-Davud*, 4295).

Ili:

وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا الزَّكَوٰةَ

"Obavljajte namaz i dajite zekjat..."(El-Bekare, 43.)

Ili u riječima Uzvišenog:

إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي

"...Moj namaz i moja žrtva." (El-En'am, 162.)

Ili:

أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَىٰهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا

"...žestoki prema nevjernicima, a blagi jedni prema drugim; vidiš ih kako ruk'u i sedždu obavljaju." (El-Feth, 29.)

Ili u riječima Uzvišenog Allaha ﷻ:

وَإِذَا كُنتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَوٰةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِّنْهُم مَّعَكَ وَلْيَأْخُذُوٓا أَسْلِحَتَهُمْ
فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِن وَرَآئِكُمْ وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ
وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ

"Kada ti budeš među njima i sa njima obavljaš namaz, neka jedna grupa sa tobom klanja i neka svoje oružje uzmu: i dok budu na sedždi, neka drugi budu iza vas, a onda neka dođe druga grupa koja nije klanjala i neka sa tobom klanjaju, ali neka drže oružje svoje i neka oprezni budu! (...) A kada budete sigurni, namaz obavljajte u potpunosti, jer namaz je propisan vjernicima u određenim vremenskim razmacima." (En-Nisa, 102-103.)

Namaz je mnogo vredniji nego što se njegova važnost može opisati. Zbog toga vlasti treba da pridaju veću pažnju namazu od bilo čega drugog. Vođa vjernika Omer b. el-Hattab ؓ pisao je svojim podređenim:

"Najbitnija stvar kod vas za mene je namaz: onaj ko ga sačuva i pazi da bude čuvan – sačuvao je vjeru, a ko ga propusti – izgubio je najveću stvar."[1]

Predaju bilježe Malik i drugi.

Upravnik mora naređivati obavljanje džuma-namaza i namaza u džematu, primjenjivanje istine u govoru, očuvanje povjerenih emaneta... On mora sprečavati zlo kao što su laž i prevare i sve ono što ulazi u ovu vrstu: zakidanje na vagi, varanje pri proizvodnji, trgovini, dugovima i sl.

Allah ﷻ kaže:

وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ۝ ٱلَّذِينَ إِذَا ٱكْتَالُوا۟ عَلَى ٱلنَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ۝ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَو وَّزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ

"Teško onima koji pri mjerenju zakidaju, koji punu mjeru uzimaju kada od drugih kupuju, a kada drugima mjere na litar ili kantar – zakidaju." (El-Mutaffifin, 1-3.)

U priči o Šuajbu ﷺ Allah ﷻ kaže:

أَوْفُوا۟ ٱلْكَيْلَ وَلَا تَكُونُوا۟ مِنَ ٱلْمُخْسِرِينَ ۝ وَزِنُوا۟ بِٱلْقِسْطَاسِ ٱلْمُسْتَقِيمِ ۝ وَلَا تَبْخَسُوا۟ ٱلنَّاسَ أَشْيَآءَهُمْ وَلَا تَعْثَوْا۟ فِى ٱلْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

"Pravo mjerite na litru i ne zakidajte, a na kantaru ispravnom mjerom mjerite, i ljudima prava njihova ne umanjujte i zlo po Zemlji, nered praveći, ne činite." (Eš-Šu'ara, 181-183.)

U drugom ajetu Allah ﷻ kaže:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا

"Allah, doista, ne voli onoga koji je izdajica i griješnik." (En-Nisa, 107.)

Ili:

---

[1] Bilježi ga Malik u *Muvetti*, poglavlje: "Vukutus-salat". Hadis je slab zbog toga što ima prekida u lancu između Nafia i Omera b. el-Hattaba ﷺ. Ovako ga prenosi i Ebu-Nu'ajm u poglavlju o namazu.

وَأَنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى كَيْدَ ٱلْخَآئِنِينَ

"Allah ne da da se ostvare lukavstva podmuklih." (Jusuf, 52.)

Prenosi se u oba *Sahiha* od Hakima b. Hizama da je rekao:

"*Rekao je Allahov Poslanik* ﷺ: ***'Trgovci imaju pravo da biraju sve dok se ne raziđu. Ako budu istinu govorili i potanko predstavili svoju robu, imat će berićeta u svojoj trgovini. A ako prikriju mahane i budu lagali u trgovini, nestat će berićeta.'"***[1]

U Muslimovom *Sahihu* se od Ebu-Hurejre ؓ prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ naišao pored gomile pšenice pa je u nju zavukao ruku. Pri tome se na njegovim prstima pojavila vlaga, a on reče:

"Šta je ovo, vlasniče hrane?" Kaže: "Kiša ga je pokvasila". On reče: "Zašto ga nisi stavio na površinu pa da ga ljudi vide? Ko nas vara, nije naš."[2]

U drugoj predaji stoji:

"Ko me vara, nije moj",

što znači da varalica ne ulazi u pojam vjernika, kao što je rekao Poslanik ﷺ:

"Ne bi činio bludnik blud dok ga čini - da je vjernik; ne bi kradljivac krao dok krade - da je vjernik; ne bi pijanica pio alkohol dok pije - da je vjernik."[3]

---

[1] Mutefekun alejhi. Buhari ga bilježi u poglavlju: "Buju'a" (2110, 2107, 2079). Muslim ga bilježi u poglavlju: "Buju'a" (1532). Ebu-Davud ga bilježi u poglavlju: "Buju'a" (3459) preko Ibn-Omera ؓ. Buhari ga bilježi u poglavlju: "Buju'a" (2109) i Muslim (1531) i drugi.

[2] Hadis je sahih. Hadis bilježi Muslim u poglavlju: "Iman" (102), riječima: *"Ko vara nije moj"*, a riječi: *"Ko nas vara, nije naš"*, se nalaze u drugom hadisu kojeg bilježi u istom poglavlju: "Iman" (101). Ovaj hadis, također, bilježe Tirmizi u poglavlju: "Buju'a" (1315); Ibn-Madže u poglavlju: "Tidžarat" (2224) i Ahmed (2/242).

[3] Mutefekun alejhi. Buhari ga prenosi u poglavlju: "Hudud" (6810) od Ebu-Hurejre ؓ u poglavlju: "Mezalim ve gasb" (247); Muslim u poglavlju: "Iman" (57); Ebu-Davud u poglavlju: "Sunne" (4679) i drugi, iako su stavili pijanicu prije kradljivca. Ovaj hadis prenosi Buhari preko Ibn-Abbasa ؓ, ali u njemu ne spominje pijenje alkohola. Poglavlje: "Hudud" (6782).

Dakle, Poslanik ﷺ ovakvom čovjeku[1] negira bit imana sa kojim bi zaslužio nagradu i bio spašen od kazne, iako u osnovi ostaje vjernik.[2] A po tome se i razlikuje od nevjernika i radi toga će biti izbavljen iz Vatre.

Varanje u trgovini podrazumijeva skrivanje nedostataka i varanje lošom robom na način da se vanjski izgled neke stvari predstavi mnogo boljim od njene unutrašnjosti. Takav je primjer i ovoga pored kojega je naišao Poslanik ﷺ pa ga ukorio. Isto se odnosi i na proizvodnju kao što su pekare, kuhinje, aščinice ili ćevabdžinice. Takav je slučaj i sa tekstilnom industrijom ili krojačima i svim onima koji nešto proizvode. Oni moraju biti spriječeni u prevarama, varkama i skrivanju nedostataka.

Među njih spadaju i "hemičari", tj. oni koji varaju putem novca, nakita i parfema i sl. Oni proizvode zlato, srebro, amber, misk, nakit, šafran ili sok od ruža i slično, pa se time nadmeću sa Allahovim stvaranjem. Allah nije ništa stvorio što bi ljudi mogli da stvore. Naprotiv, u onome što prenosi Njegov Poslanik ﷺ od Njega Allah ﷻ kaže:

"Ima li iko nepravedniji od onoga koji hoće da stvori kao što sam Ja stvorio? Pa neka stvore česticu, neka stvore komarca!"[3]

Na osnovu ovoga možemo zaključiti da neke vrste zanata poput kuhanja, krojenja i zidanja u osnovi nisu stvaranje, jer se ne mogu ostvariti osim uz čovjekovo posredovanje. Allah ﷻ kaže:

وَءَايَةٌ لَّهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِى ٱلْفُلْكِ ٱلْمَشْحُونِ ﴿٤١﴾ وَخَلَقْنَا لَهُم مِّن مِّثْلِهِۦ مَا يَرْكَبُونَ

[1] Bit imana jeste da se on oslikava u riječima i djelima: dobročinstvom se povećava, a grijesima se smanjuje, što i jeste mišljenje naših prethodnika.

[2] Osnova vjerovanja jeste da se povjeruje srcem, mada ovdje negacija imana ne izvodi ovakvog čovjeka iz vjere, osim ako time bude zanijekana osnova vjerovanja. Prema ovome se u svom vjerovanju razlikuju sljedbenici selefa od drugih, kao što su mu'tezile i haridžije sa jedne, i murdžije sa druge strane.

[3] Mutefekun alejhi. Buhari ga prenosi u poglavlju: "Libas" (5953), Muslim u poglavlju: "Libas ve zine" (2111) i Ahmed (2/232), preko Ebu-Hurejre ؓ.

"Dokaz im je to što potomke njihove u lađama krcatim prevozimo i što za njih, slične njima, stvaramo one na kojima se voze." (Jasin, 41-42.)

I kaže Uzvišeni:

قَالَ أَتَعْبُدُونَ مَا تَنْحِتُونَ وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَعْمَلُونَ

"'Kako možete obožavati one koje sami klešete?' - upita", "kada Allah stvara vas i ono što napravite?" (Es-Saffat, 95-96.)

Ljudi nisu nikad mogli da stvore stvorenja kao što su ruđe, biljke i životinje, ali pokušavaju varkama da predstave ljudima da uspijevaju u tome - što i jeste bit hemije.[1] Ovakav čovjek se želi porediti sa Allahom ﷻ. Ovo poglavlje je ujedno veoma opširno, o tome su učeniji mnogo pisali. Ipak, mi nismo u mogućnosti da na ovome mjestu navedemo tako opširna mišljenja.

Pojašnjenje zala i šerijatski propis o njima

Od zala koja su Allah ﷻ i Njegov Poslanik ﷺ zabranili jesu: zabranjeni ugovori, kao što su kamatni i lutrijski; prodaja nepoznate robe[2] ili steone deve[3]; stavljanje ruke na robu[4] ili uzajamno odbacivanje[5]; odgođna kamata[6] i kamata uz korist[7]; povećavanje cijene od strane onoga koji ne želi kupiti neku robu; ostavljanje vimena stoke po nekoliko dana da bi se napunila

---

[1] Hemija je izmjena biti nečega miješanjem drugih supstanci dok se ne dobije željena masa slična nečemu drugom. Takav je slučaj sa rudama poput zlata, srebra i bakra i drugih. To je, ustvari, varanje koje mora biti pojašnjeno.

[2] Ovo se odnosi na svaki vid trgovine sa nepoznatom robom, bez obzira da li se radi o vrsti, kilaži ili količini, kao i prodaja nečega što nije prisutno u trenutku ugovora ili svega onoga što u sebi ima bilo koji vid rizika.

[3] To je prodaja deve u vremenu dok se ne oteli sa cijenom onoga što je donijela na ovaj svijet.

[4] To jest, da se kupoprodaja desi tako što će se roba dotaknuti u znak zadovoljstva.

[5] To jest, da se trgovina odvija odbacivanjem trgovaca od onoga što se posjeduje, a u korist drugog.

[6] To jest, da mu dadne kamatu za vrijeme u kojem će ga sačekati za isplatu duga.

[7] To jest, prodaja novca za novac ili hrane za hranu sa razlikom, pod uvjetom da budu iste vrste.

mlijekom[1]. Osim toga, tu su i sve ostale vrste varanja ili prikrivanja nedostataka u robi.

Takve su i druge vrste zala u kamatnim poslovanjima, bez obzira da li se radilo o dvojici ili trojici zakupaca, pogotovo ako je cilj pozajmljivanje novca za novac uz razliku do određenog vremena. Zabranjeno je i da se dug spoji sa prodajom ili najmom, napajanjem ili obradom zemljišta... U potvrđenoj predaji stoji da je Poslanik ﷺ rekao:

"Nije dozvoljeno davanje duga i prodaja u istom, niti postavljanje dva kontrauvjeta u prodaji, niti određivanje zarade osim ako nije sigurna, niti je dozvoljeno da prodaješ ono što nije u tvojoj vlasti."[2]

Također nije dozvoljeno da trgovac proda drugom robu do određenog vremena, pa da mu se to zatim vrati. U Ebu-Davudovom *Sunenu* se bilježi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Ko napravi u jednoj prodaji dvije, ili će dobiti manju vrijednost ili će dobiti kamatu."[3]

Takva je, recimo, i trgovina između trojice kada, naprimjer, između dvojice uđe treći koji dozvoljava kamatu. Od njega kupi robu onaj koji jede kamatu, a zatim je proda onome koji daje kamatu do određenog roka. Nakon toga, vrati mu je sa manjkom novca kojeg iskorištava onaj koji dozvoljava kamatu. Od ovih vrsta poslovanja ima onih koja su zabranjena jednoglasnim stavom muslimana kao i onih koja su uvjetovana time. Tu spada i prodaja robe prije nego ona dođe u zakonsko posjedstvo prodavca, ili prodaja bez (ispunjenih) zakonskih uvjeta, ili da se roba prebaci kao dug na onoga koji ne može da ga isplati – a vadžib je odgoditi čovjeku koji ne može da isplati dug do roka, bez uzimanja viška za

---

[1] Tako neko neće musti devu ili kravu po nekoliko dana, sve dok mušterija ne vidi da je vime puno mlijeka.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Tirmizi u poglavlju: "Buju'a" (1234); Ebu-Davud u poglavlju: "Buju'a" (3504); Nesai u poglavlju: "Buju'a" (4611) i drugi. Albani kaže da je sahih. (v. *Es-Silsiletul-hadisi es-sahiha*, 1212).

[3] Hadis je hasen. Bilježi ga Ebu-Davud u poglavlju: "Buju'a" (3461); Tirmizi u poglavlju: "Buju'a" (1231); Nesai u poglavlju: "Buju'a" (1632) i Ahmed (2/432), preko Ebu-Hurejre ؓ. Albani kaže da je hasen. (v. *Irvaul-galil*, 5/149-150).

čekanje. O tome postoji i jednoglasan stav muslimana. Oko nekih pitanja pravnici se možda i jesu razišli, ali ono što je potvrđeno od Allahovog Poslanika ﷺ, ashaba i tabiina jeste da su svi ovi spomenuti vidovi trgovine - zabranjeni.

Od tih zala jeste i presretanje robe prije nego je ponuđač dostavi na tržište, a Vjerovjesnik ﷺ je to zabranio.[1] Tako dobavljač biva prevaren jer ne poznaje cijene, a kupac kupi od njega robu za neznatnu vrijednost. Zbog toga je Vjerovjesnik ﷺ ostavio njemu (tj. dobavljaču - nap. lek.) pravo na izbor nakon što roba dođe do tržišta.[2] To pravo izbora zbog prevare nije tačka oko koje su se razišli učenjaci i pravnici. Oni su se razišli u slučaju da on ne bude prevaren. To znači, razišli su se oko pitanja hoće li tada imati pravo na povrat robe. Od imama Ahmeda se prenose dvije predaje na ovu temu. Po jednoj predaji, ima pravo, što je ujedno i mišljenje imama Eš-Šafija. Po drugoj predaji, nema pravo, jer nije prevaren.

Pravo povrata robe ima i onaj koji ne poznaje cijene na tržištu, to jest, onaj koji se ne cjenka - a ovo je mišljenje Malika, Ahmeda i drugih. Tako trgovci nemaju pravo prodavati robu čovjeku koji se cjenka i zna cijene na tržištu po jednoj cijeni, a zatim prodavati tu robu onome koji se ne cjenka i ne zna tržišne cijene - po većoj cijeni. Trgovce treba spriječiti u ovome. U hadisu stoji:

"Varanje onoga koji ne poznaje cijene je kao i uzimanje kamate."[3]

Razlog je taj što je ovaj trgovac poput onoga što presreće robu, a onaj koji dolazi ne poznaje cijene. Zbog toga je i Allahov Poslanik ﷺ zabranio da građanin prodaje seljaku[4] rekavši:

---

[1] Ovaj hadis bilježe Muslim u poglavlju: "Buju'a" (1519); Tirmizi u poglavlju: "Buju'a" (1221); Nesai u poglavlju "Buju'a" (1221); Ibn-Madže u poglavlju: "Tidžarat" (2178) i drugi, preko Ebu-Hurejre ﷺ. Buhari ga bilježi u skraćenoj verziji: *"Vjerovjesnik je zabranio presretanje."* (2162).

[2] Kao što je naglašeno u prethodnom hadisu.

[3] Hadis je batil, tj. neispravan. Bilježi ga Bejheki preko Enesa, a on od Alije ﷺ (5/349). Albani kaže: "Batil." (v. *Silsiletul-hadisi ed-daife*, 668).

[4] Hadis je sahih. Bilježe ga Buhari u poglavlju: Buju'a (2159), preko Ibn-Omera ﷺ; Nesai u u poglavlju: "Buju'a" (4197) i Ahmed (2/153).

"Pustite ljude. Neka Allah dadne blagodat jednim zbog drugih."[1]

Kada je Ibn-Abbas ؓ bio upitan o tome šta znače riječi: *"Neka građanin ne prodaje seljaku?"*, on je rekao: "Da mu ne bude aukcionar."[2] Ova zabrana se odnosi na trgovce, jer (na taj način) bivaju oštećene mušterije. Ako se onaj koji boravi u gradu zauzme za prodaju robe koju ljudi trebaju, i to onome koji je tek došao u grad i koji ne poznaje cijene, time se nanosi šteta mušterijama. Zato je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Pustite ljude. Neka Allah dadne blagodat jednim zbog drugih."*

Od zala je i monopol u onome što ljudi nužno trebaju. Muslim u *Sahihu* prenosi hadis od Muamera b. Abdullaha da je Allahov Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Ne vrši monopol osim grešnik."[3]

Monopolist je onaj koji kupi hranu i sve ono što je ljudima neophodno za život, a zatim to zadrži jedno vrijeme, čime želi podići cijenu. Takav je i onaj koji ima hrane u izobilju dok se drugi pate. Ovim činom čini nepravdu svim stvorenjima koja su prisiljena da kupe tu robu. Zato upravnik ima pravo da prisili ljude na prodaju robe koju ljudi trebaju, ali po jednakoj cijeni. Pravnici kažu: "Onaj ko bude imao potrebu za hranom uzet će je od onoga koji je posjeduje, po istoj cijeni i bez prava na povrat. Posjednik će zaslužiti samo osnovnu cijenu, pa i ako bi prihvatio uvjet da proda robu po većoj cijeni."

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Muslim u poglavlju: "Buju'a" (3442), u hadisu koji prenosi Džabir ؓ; Tirmizi u poglavlju: "Buju'a" (1223) i drugi.

[2] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari (2158) i Muslim (1521). Isto tako, prenosi ga i Ebu-Davud preko Ibn-Abbasa ؓ.

[3] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim u poglavlju: "Musakat" (1605); Ebu-Davud u poglavlju: "Buju'a" (3447), Tirmizi u poglavlju: "Buju'a" (1267); Ibn-Madže u poglavlju: "Tidžarat" (2154) i drugi.

POGLAVLJE
KADA ĆE SE OGRANIČITI CIJENE (TES'IR) I KAKAV JE PROPIS U VEZI S TIM?

Spomenuli smo da cijena koja se dobija na nepravedan način nije dozvoljena. Ipak, postoji i nešto što je dozvoljeno. Ako se radi o nepravednom poskupljenju, ili bespravnom prisiljavanju na prodaju sa cijenom sa kojom mušterije nisu zadovoljne, ili o spriječenosti u onome što im Allah dozvoljava, onda je to haram. Međutim, ako se radi o uspostavi pravde među ljudima, kao što je prisiljavanje na trgovinu i razmjenu po istim cijenama, i uz nastojanje da budu spriječeni od zabranjenih stvari (kao što je uzimanje viška od osnovne cijene), onda sve to biva dozvoljeno i, bolje rečeno, obavezno.

Od Enesa ﷺ se prenosi da su cijene porasle još u vrijeme Allahovog Poslanika ﷺ pa su ljudi rekli:

> ***"O Allahov Poslaniče, kada bi htio da ograničiš cijene!" On reče: "Allah je Taj koji daje i uzima, On je Opskrbitelj i On određuje vrijednost. Molim Allaha da, kada Ga sretnem, ne bude niko ko će od mene tražiti svoje pravo u krvi ili imetku."***[1]

To je što se tiče te prve situacije.

Ako ljudi prodaju neku robu na poznat način i bez nepravde, a cijena se možda podigla ili radi nedostatka robe ili porasta potrošača, ovo se ostavlja Allahu ﷻ. To znači da prisiljavanje ljudi da prodaju po nekoj određenoj cijeni predstavlja nepravdu.

Što se tiče drugog primjera, tj. da posjednici robe odbiju da prodaju robu po određenoj cijeni usprkos potrebe ljudi za njom –

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud u poglavlju: "Buju'a" (3451); Tirmizi (koji kaže da je hasen-sahih) u poglavlju: "Buju'a" (1314); Ahmed (3/156, 286), Ibn-Madže u poglavlju: "Tidžarat" (2200), preko Enesa ﷺ. Albani kaže da je ovaj hadis sahih i spomenuo ga je u *Gajetul-Meram* (323).

osim sa većom cijenom, u tom slučaju oni moraju biti prisiljeni da prodaju robu po jednakoj cijeni. Određivanje cijena također nema smisla osim u tome što će trgovci prodavati robu po jednakoj cijeni. Time moraju biti prisiljeni na ono što im je Allah ﷻ i naredio.

Potpuniji uvid u to stekao bi se ako predstavimo da se određena roba prodaje samo pojedincima među ljudima i ne prodaje se nikome drugom osim njima, a zatim je oni prodaju. Čak i kada bi drugi prodavali robu mimo njih (da li zbog zloupotrebe položaja kako bi se roba uzela od trgovaca ili čak bez nepravde) - u čemu je očit nered - ovdje bi se morala uvesti određena cijena. Tako se roba ne bi mogla prodavati osim po jednakoj cijeni, niti bi oni koji prodaju imali pravo kupovati robu od ljudi - osim po toj cijeni. Oko toga se pravnici nisu razišli. Kada bi nekome bilo zabranjeno da prodaje ili kupuje određenu vrstu robe, a njima bilo dozvoljeno da kupuju i prodaju po svom izboru, nanijela bi se nepravda svim ljudima, i to na dva načina: zbog nepravde prema trgovcima koji žele da prodaju tu robu te zbog nepravde prema mušterijama koji kupuju od njih. Zato je obaveza otkloniti nepravdu koliko god se može, ukoliko to nije moguće učiniti u cijelosti. Tako u ovom slučaju određivanje cijena biva obavezno (vadžib) i ono, zapravo, predstavlja zabranu kupovine ili prodaje - osim po jednakoj cijeni.

Kada je trgovce moguće prisiliti na prodaju?

Kada je riječ o Šerijatu, ovo je moguće u mnogo slučajeva. No kako nije dozvoljeno bespravno prisiljavati na prodaju, dozvoljeno je sa pravom trgovce prisiliti na prodaju u pojedinim slučajevima, kao što je slučaj prisilne prodaje imetka radi vraćanja obaveznog duga i obaveznog izdržavanja onih koje on mora izdržavati. Isto tako, prisiljavanje trgovca da ne prodaje robu osim uz jednake cijene nije dozvoljeno, izuzev sa pravom. Tako ta prisila biva dozvoljena u određenim slučajevima: ili u vrijeme potrebe drugog za hranom ili kada vlasnik zemlje ima pravo da, po

osnovnoj cijeni a ne skuplje, otkupi zasađeno voće ili zgradu sagrađenu na njegovoj zemlji bez dozvole itd.

Isti je slučaj i sa oslobađanjem. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko oslobodi roba svoga prava nad njim, i ko bude imao toliko imetka koliko on vrijedi, taj rob će biti procijenjen po pravednoj vrijednosti. Neka onda dadne svojim suvlasnicima njihove dijelove i oslobodi roba. Nema odštete niti nepravde. A ako ne dadne, onda je oslobodio tog roba onoliko koliko ga je oslobodio."[1]

Takav je i onaj koji mora da kupi nešto radi obavljanja ibadeta: jahalicu za hadž ili roba da bi ga oslobodio ili vodu za čišćenje i sl. On će onda to kupiti po jednoj osnovnoj cijeni i neće imati pravo da odbije, osim u onome što izabere.

Isto tako, u to spadaju i hrana i odjeća za one koje izdržava. Naime, ako neko nađe hranu ili odjeću koja mu odgovara po običaju, ali po osnovnoj cijeni, on nema pravo da uzima nešto manje vrijedno od toga kako bi isto to pronašao po cijeni koju hoće. Kada je riječ o ovome, postoji mnogo jasnih primjera.

Na osnovu ovoga su mnogi učenjaci, poput Ebu-Hanife i njegovih učenika, zabranjivali podjelu nekretnina - i ono što je slično tome - za nadoknadu u suvlasti.[2]

Ljudi imaju potrebu za njihovim imetkom, a oni već podigli cijene. Tako je (po Ebu-Hanifi) zabranjena prodaja trgovcima koji su se prethodno dogovorili da ne prodaju robu osim po cijeni koju su početno odredili. A ako se uortače u nečemu što jedan od njih kupi kako bi ovladali posjedovanjem određene robe, pa to je još preče da bude spriječeno. Ako bi se jedna skupina dogovorila da kupi određenu vrstu robe koju će prodavati, a zatim je kupi (tako da je dobiju za neznatnu vrijednost, a ne po osnovnoj poznatoj

---

[1] Mutefekun alejhi. Buhari, poglavlje: "Eš-šerike" (2491). Muslim, poglavlje: "Itk" (3147) (ovo su, ujedno, riječi od Muslima). Ahmed i Ebu-Davud, poglavlje: "Itk" (3940) i drugi, preko Ibn-Omera ؓ. Riječ "nepravda" je u Muslimovoj verziji, poglavlje: "Iman" (1501).

[2] U selefijskom izdanju *Husbe* u ovom tekstu stoji: "Jer, kada se uortače... ", čime se značenje i upotpunjava.

cijeni) sa ciljem kako bi ovladali cijenom, te ako oni povećaju tu cijenu da bi mnogostruko profitirali u onome što su kupili, ovaj čin bit će ružniji od presretanja robe, ili prodaje građanina seljaku, ili čak od povećavanja cijene bez namjere za kupovinom. To je zbog toga što su se dogovorili za nešto što će nanijeti nepravdu ljudima. Oni kupuju robu za neznatnu cijenu, zatim je prodaju ljudima po mnogo većoj cijeni, a ljudi imaju potrebu za tom vrstom robe i prisiljeni su da je kupuju od njih. Takva je situacija i sa svim onim što ljudi inače moraju da kupuju ili prodaju. Ali mora se naglasiti da je obaveza na njima da im roba bude po jednakoj, osnovnoj cijeni, i to ako se prodaja i kupovina odnose na sve ljude i njihove potrepštine.

Fardi-kifaje[1]

Oni su povezani sa potrebom za određenim zanatima kao što su obrada zemlje, krojenje i građevinarstvo... Ljudi moraju jesti i piti, moraju se odijevati i imati mjesto za stanovanje. To vrijedi i u situaciji kada im se ne uveze i ne dobavi odjeća koja će im biti dovoljna za potrebe. Primjer za to jeste to što se u vrijeme Poslanika ﷺ u Hidžazu dobavljala odjeća iz Egipta, Jemena i Šama čiji su stanovnici i proizvođači bili nevjernici. Muslimani su kupovali i oblačili tu odjeću mada je nisu prethodno prali. Ako se stanovnicima jedne zemlje ne bi dobavljala odjeća koju potrebuju, onda bi oni morali među njima imati nekoga ko će je proizvoditi. Morali bi imati prehrambene artikle, bez obzira da li ih uvozili ili sijali na svojoj zemlji - što je nekada bilo u većini slučajeva. Moraju imati kuće i stanove, što znači da imaju potrebu za građevinarstvom. Zbog toga su pravnici šafijske i hanbelijske škole (Ebu-Hamid el-Gazali, Ebu-Feredž b. el-Dževzi i dr.) rekli da su ove vrste zanata *fardi-kifaje*, jer ljudi neće ostvariti korist, osim ako ne budu imali ove zanate. To je isto kao što je i džihad *fardi-kifaje*, sve dok ne postane opća obaveza svakom pojedincu, i to u situaciji

[1] Fardi-kifaje je obaveza za koju, ako je ispuni jedna skupina ljudi u jednoj zajednici, spada obaveza i grijeh sa ostalih. A ako ne, onda svi bivaju grešni, kao što je dženaza.

kada je napadnuta islamska zemlja ili kada vjerski vođa muslimana mobilizira nekoga.

Traženje šerijatskog znanja je *fardi-kifaje* osim u pojedinim situacijama - a tada biva opća obaveza, poput traženja znanja o onome što je Allah ﷻ naredio ili zabranio. Ovo je, dakle, *fardi-ajn* ili obaveza svakog pojedinca. Navedeno je u oba *Sahiha* da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Kome Allah želi dobro, pouči ga u vjeri."[1]

Svakoga kome Allah ﷻ želi dobro On pouči vjeri; koga ne pouči, to znači da mu i ne želi dobro. Vjera je ono sa čime je Allah poslao Svog Poslanika ﷺ. Ona je ta u koju čovjek mora povjerovati i koju mora primijeniti. Svaki pojedinac mora vjerovati u ono o čemu nas je Poslanik ﷺ obavijestio i mora se pokoriti u onome što je naredio, što se podrazumijeva pod općim i posebnim pojmom poslušnosti i vjerovanja. Tako je i u pojedinačnim stvarima koje su mu naređene da ih, kao takve, primijeni u životu.

Naprimjer, kupanje mrtvih, njihovo odjevanje, klanjanje dženaze i ukopavanje su *fardi-kifaje*. Naređivanje dobra i sprečavanje zla jeste *fardi-kifaje*; svaka vrsta vjerskog vodstva, kao što je vođstvo muslimana, jeste *fardi-kifaje*. Nema ni vlasti, a ni ministarstva ili savjetovališta - bez obzira da li je riječ o pisanju pisama, o računovodstvu (tj. izračunavanju priliva i odliva finansijskih sredstava), o zbrinjavanju porodica ratnika, o vođstvu u ratu, sudstvu i upravi ili o svim drugim granama vodstva - a da nisu propisani radi naređivanja dobra i sprečavanja zla.

Allahov Poslanik ﷺ je u Medini preuzimao na sebe sve vrste vođstva, dok je u udaljenim mjestima postavljao namjesnike. Tako je u Meki postavio Uttaba b. Usejda; u Taifu je postavio Osmana b. Ebul-Asa; u selima Arine, Halida b. Seida b. Asa; Aliju, Muaza i Ebu-Musãa je poslao u Jemen. Isto tako, određivao je vođe nad izvidnicama, kao i one koji su sabirali zekjat od onih koji su bili

[1] Mutefekun alejhi. Buhari ga bilježi u poglavlju: "Ilm" (71); Muslim u poglavlju: "Zekat" (1037), preko Muavije b. Ebi-Sufjana ؓ. Bilježi ga i Ibn-Madže u *Mukaddime* (221); Ahmed (1/92, 93, 96) i drugi.

obavezni da ga isplate, kako bi ga mogli uručiti onima koji ga zaslužuju u spomenutim kategorijama u Kur'anu. Kada bi se vraćali u Medinu, sa sobom bi ponijeli samo štap. A ako bi se podijelio zekjat onima kojima je bio potreban, Poslaniku ﷺ ne bi donijeli ništa.

Allahov Poslanik ﷺ je provjeravao proračune i kontrolirao priliv i odliv novca. U dva *Sahiha* od Ebu-Humejda es-Sa'dija se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ odredio čovjeka iz Ezda, po imenu Ibn-Lutbije, da prikuplja zekjat. Kada se vratio da podnese izvještaj Allahovom Poslaniku ﷺ, on reče:

> *"Ovo je vaše, a ovo je meni poklonjeno!" Poslanik ﷺ reče: "Šta je sa čovjekom kojeg postavimo na posao kojeg nam je Allah dao da obavljamo pa rekne: 'Ovo je vaše, a ovo je meni poklonjeno!' Zašto nije sjedio u kući svojeg oca i majke, pa da vidi hoće li mu ko donijeti poklon ili ne? Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, kojeg god čovjeka postavimo na posao koje nam je Allah dao da obavljamo, a on oduzme nešto od njega, doći će na Sudnji dan i to će ponijeti na svom vratu - pa čak i kada bi bila deva koja riče, krava koja muče ili ovca koja bleji." Zatim podiže ruke prema nebu i reče: "Allahu moj, jesam li dostavio? Allahu moj, jesam li dostavio?" Ponovio je to dvaput ili triput.*[1]

Ovo znači da su ovi poslovi *fardi-kifaje*. No ako ga ne obavi niko u jednoj zajednici, onda biva *fardi-ajn* nekom pojedincu, posebno onome koji zna da nema niko sposobniji od njega da to obavi. Ako ljudi imaju potrebu za onima koji će obrađivati zemlju, tkati, krojiti i zidati, onda svi ovi zanati bivaju vadžib onima koji njima ovladaju. Vođa jednog naroda ima pravo da ih prisili da, ako odbiju, rade po osnovnoj vrijednosti. Uz to, oni nemaju pravo da traže od ljudi više od onoga što je osnovna cijena. Osim toga, neće im se dozvoliti da ljudima traže dodatak ili još nešto u naturi, niti da ljudi njima nanesu nepravdu, dajući im manje od osnovne vrijednosti. Ako bi vojnici na bojnom polju, naprimjer, trebali

---

[1] Mutefekun alejhi. Buhari ga bilježi u poglavlju: "Ahkam" (7197); Muslim u poglavlju: "Imare" (1832); Ebu-Davud u poglavlju: "Haradž" (2946) i Ahmed (5/423).

nekoga ko će im obrađivati njihovu zemlju, onda će zemljoradnik biti prisiljen na to. Vojnici će pak biti prisiljeni da ne učine nepravdu zemljoradnicima, kao što su zemljoradnici prisiljeni da im obrađuju zemlju.

Obrađivanje, pod kojim se podrazumijeva davanje zemlje nekome da je obrađuje, a onda se podijeli usjev između zemljoradnika i vlasnika zemlje[1], je dozvoljeno - i to je tačnije od dva mišljenja među učenjacima. Ovo je bila praksa u vrijeme Poslanika ﷺ i njegovih pravednih halifa. Na tome su bili Ebu-Bekrova, Omerova, Osmanova i Alijina porodica, a također i porodice svih drugih muhadžira. Ovo je mišljenje istaknutih ashaba poput Ibn-Mesuda, kao što je to i mišljenje pravnika i muhadisa poput Ahmeda b. Hanbela, Ishaka b. Rahevejha, Davuda b. Alija, Buharija, Muhameda b. Ishaka b. Huzejme, Ebu-Bekra b. Munzira i drugih. Ovo je mišljenje i Lejsa b. Sa'da, Ibn Ebi-Lejle, Ebu-Jusufa, Muhammmeda b. Hasana i mnogih drugih muslimanskih pravnika. Muhammed ﷺ je uzimao od stanovnika Hajbera dio od onoga što im nikne iz zemlje ili plodove drveća, sve do svoje smrti.[2]

Ovaj odnos prema njima je ostao sve dok ih Omer ؓ nije protjerao iz Hajbera, a postavio im je uvjet da bude sjetva iz njihovih imetaka, a ne od imetka Vjerovjesnika ﷺ. Na osnovu ovoga, tačnije mišljenje učenjaka jeste da sjeme bude uzeto iz vlasništva radnika, a ne vlasnika zemlje. Nekolicina ashaba je zastupala mišljenje da sjeme može biti samo iz vlasništva radnika.[3]

Ono što je zabranio Poslanik ﷺ jeste da čovjek dadne čovjeku neobradivu zemlju da je obrađuje trošeći svoja sredstva, a

---

[1] *Mugni* (5/57).

[2] *Sahihul Buhari*, poglavlje: "Muzare'a" (2329); Ebu-Davud, poglavlje: "Ame" (3408); Tirmizi, poglavlje: "Ahkam" (1383) i drugi, prenose preko Ibn-Omera ؓ bez spominjanja riječi: "*...sve do svoje smrti.*"

[3] Ibn-Kudame kaže: "Ono što je očito u mezhebu jeste da obrađivanje zemlje zahtijeva da sjeme bude od vlasnika zemlje, a obrađivanje od radnika. Ovako se prenosi od Ahmeda u jednoj od predaja, i većina njegovih sljedbenika je izabrala ovo mišljenje." (v. *Mugni*, 5/588-589).
U *Šerhul-Kebir* se kaže: "Prenosi se od Sa'da i Ibn-Mesuda, kao i od Ibn-Omera, da je dozvoljeno da sjeme bude od radnika."

zatim da uzme dio plodova[1] (muhabere). Također je zabranio i iznajmljivanje (el-kira') zemlje[2], pojašnjavajući da su uvjetovali od vlasnika zemlje da obrađuje određenu površinu - što je, shodno hadisima i jednoglasnom stavu učenjaka, neispravan uvjet[3]. Isti je primjer kada bi neko među dioničarima postavio uvjet da koristi određene novčanice, a svi se slažu da je to nedozvoljeno. Svako poslovanje se temelji na pravdi, a ove vrste poslovanja su od ortaštva, jer svaki ortak mora imati određenu količinu udjela u firmi, kao što je npr. trećina ili polovina. A ako bi odredili jednom od njih dvojice određenu količinu novca ili zarade, to ne bi bilo pravedno. Štaviše, bila bi mu učinjena nepravda.

Grupa učenjaka je tvrdila da sve ove vrste firmi liče na iznajmljivanje novca sa nepoznatim profitom. Tako su, služeći se kijasom (analogijom), izrekli da je zabranjeno čak i to da čovjek čovjeku dadne drveće sa kojeg će ubrati plodove kada uzriju, pri čemu će za njega odvojiti jedan dio. Tako tretiraju i obrađivanje zemlje na način o kojem smo prije govorili, a dozvolili su dioničarstvo[4] zbog same potrebe, jer Ebu-Hanife kaže da se novac ne može unajmljivati. Neki od njih su, u svakom pogledu, dozvolili unajmljivanje drveća sa plodovima (musakat) da ih obrađuje i zalijeva, poput Malika i Eš-Šafija (prema prvom mišljenju), ili, samo palmi i grožđa (prema drugom mišljenju Eš-Šafija). To je zato što se drveće ne može iznajmljivati kao što je slučaj sa zemljom. Tako su dozvolili obradu zemlje kao što su dozvolili i iznajmljivanje i obrađivanje drveća radi plodova. Zatim su dozvolili obradu i napajanje drveća, ako se radi o većem dijelu

---

[1] Bilježi ga Ebu-Davud u poglavlju: "Buju'a" (3407), preko Džabira ﷺ.
[2] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari u poglavlju: "Muzare'a" (347); Muslim (1547) i drugi, preko Rafije b. Hudejdža ﷺ. Bilježe ga i Muslim (1537) i drugi, preko Džabira ﷺ.
[3] Dokaz je prethodni hadis, a Ibn-Kudame prenosi zajednički stav riječima: "Uz jednoglasni stav muslimana to je nepravilan uvjet." (v. *Mugni*, 5/593).
[4] Riječ dioničarstvo je u arapskom jeziku dobijena iz korijena darebe. Odnosi se na trgovačko putovanje ili posredovanje novcem među ortacima u dijelu kojeg ulažu. Neki to nazivaju i pozajmicom, jer vlasnik novca je odvojio dio svog novca radniku, a i dio zarade koju će mu dati nakon obavljenog posla. Osim toga, može se odnositi i na neku drugu vrstu poslovanja, tj. poslovanje sa novcem drugog čovjeka s ciljem profitiranja (i jednog i drugog). U šerijatskoj terminologiji se odnosi na: "...davanje određene količine novca trgovcu uz zaradu određenog postotka."

zemlje (po Eš-Šafiju), ili su ograničili na trećinu (kao što kaže Malik).

Međutim većina pravnika među *Selefus-salihom* u svim mjestima je rekla: "Ovo se odnosi na ortaštvo, a ne na iznajmljivanje pod kojim se podrazumijeva rad. Cilj svakog od njih je ono što će se ubrati od plodova i usjeva, a njih obojica su ulagali - ovaj sa radom, a drugi sa imetkom. Takav je i slučaj kod dioničara."[1]

Na osnovu ovoga, tačnije mišljenje kod pravnika jeste da - u slučaju ako propadne trgovina ili ortaštvo - svakom od njih pripada onoliko koliko su uložili procentualno, a ne u osnovi određeno. Tako se od zarade ili onoga što je naraslo, niklo ili sazrilo, uzima trećina ili polovina, ili kakav je već običaj u vezi s tim. Ali ne mora mu se dati određena najamnina, jer to može da oduzme čitav imetak ili, čak, da oslabi glavnicu. Zato se u neuspjelim ugovorima daje onoliko koliko odgovara slučaju uspjelog poslovanja. U uspjelom ugovoru nije obavezno dati određenu najamninu, nego određeni dio spomenut kod ugovora. Tako u neuspjelom trgovanju po ugovoru pripada onoliko koliko je dogovoreno dijelom i procentom u slučaju uspjeha. Obrada zemlje je, na taj način, u osnovi bliža udruživanju od iznajmljivanja, ali na pravedan način i po osnovnim pravilima. Jer, njih dvojica su se udružili u uspjehu i propasti, dok u iznajmljivanju zemlje vlasnik dobije kiriju za iznajmljenu zemlju. Pri tome, onaj koji ju je iznajmio i obradio možda će da nešto požanje ili ubere, a možda ne. Učenjaci su se razišli o dopuštenosti i jednog i drugog, ali je oboje dozvoljeno, bez obzira na to da li zemlja bila imovinski isparcelirana ili ne. Ne poznajem nikoga od učenih muslimana - kako od četiri pravne škole, tako ni nekog drugog - da je rekao kako nije dozvoljeno iznajmljivati isparceliranu zemlju. I dan-danas muslimani iznajmljuju zemlju u parcelama još od vremena ashaba. Međutim, neki od naših savremenika su iznijeli ovo novo mišljenje pa su rekli: "Onaj koji

[1] To jest, jedan učestvuje sa imetkom, dok drugi učestvuje sa svojim trgovačkim poslovanjem.

ima djelimičnu vlast u parceli ne posjeduje njenu korist, kao ni onaj koji iznajmi već iznajmljenu zemlju."

Ova vrsta analogije je pogrešna iz dva razloga:

Prvi: U osnovi, zemlja nije vlasništvo onoga koji je unajmio i zatim iznajmio zemlju, nego mu je dao iznajmljivač, dok zemlju muslimana koriste oni, tj. muslimani. Njihov vođa ili predstavnik dijeli zemlju među njima po njihovim pravima i ne liči na iznajmljivača koji je podario svoju zemlju nekom čovjeku. Onaj koji dobije parcelu ima pravo da je koristi isto kao što se smije koristiti vakufska zemlja kada se ispune svi uvjeti za to. Ako je dozvoljeno onome ko se brine o vakufu da ga iznajmljuje, s tim da se - ako se desi da umre - prekida ugovor o iznajmljivanju (što je ispravnije mišljenje među učenjacima), onda je dozvoljeno posjedniku parcele da iznajmljuje svoju parcelu, pa čak i ako se ugovor prekida njegovom smrću ili ako se prekid ugovora desi na bilo koji drugi način.

Drugi: Ako vlasnik zemlje dozvoli iznajmljivanje, onda je iznajmljivanje važeće. Takva je situacija sa iznajmljivanjem isparcelirane zemlje, a nadređeni ima pravo da dozvoli novim vlasnicima iznajmljivanje parcela. Ipak, on je izvršio parcelisanje kako bi se oni okoristili time, ili je dao zemlju na obradu ili iznajmljivanje. Tako svako onaj ko zabrani iskorišćavanje ove zemlje putem obrade ili kroz iznajmljivanje nanosi veliku štetu muslimanima i u vjeri i u ovosvjetskim odnosima. Posjednik nema koristi od bašče, kuće ili stana osim kroz najamninu. Što se tiče voćnjaka, rasadnika i njiva, njih koristi kroz vidove poslovanja - koje smo spomenuli na prethodnim stranicama - ili iznajmljivanjem ili davanjem zemlje na obradu, s tim da radnik dadne vlasniku jednu četvrtinu, a to je vrsta od onoga što smo spomenuli. Posjednik ne izlazi iz ovih okvira, osim ako iznajmi zemlju za određenu svotu kao najamninu. No to će učiniti veoma mali broj ljudi. Jer na taj način posjednik može da izgubi sav svoj imetak i da ne profitira od toga. To je suprotno od slučaja ortaka koji se udružuju u zaradi i propasti, što je pravednije i čemu teži

ljudska priroda. Ova pitanja ćemo pojasniti na drugim mjestima malo opširnije.

Ovdje se želi reći da upravnik ima pravo da prisili zanatlije u onome što ljudi trebaju - kao što je obrada zemlje, tkanje ili zidarstvo - za određenu cijenu, tako što ljudi neće umanjiti od vrijednosti rada radniku, niti će radnik moći tražiti više za svoj trud. Ovo zato jer je ovaj zanat postao njegova obaveza i ničija više. Tako određivanje cijena u ovoj situaciji biva vadžib. Isti je slučaj i sa onima koje ljudi trebaju za proizvodnju sredstava za borbu, oružja, mostova i drugog. Takvom će se platiti osnovna vrijednost njegovog rada. Na taj način, oni koji će ga iskoristiti neće mu nanijeti nepravdu, niti će on moći da od njih traži veću vrijednost za odrađeni posao. Ovo se naziva *određivanje vrijednosti poslova*.

Takav je i slučaj sa određivanjem vrijednosti imetka - kao, naprimjer, vrijednost oružja u toku rata. Proizvođač ima pravo da proda oružje, ali samo po osnovnoj cijeni. Njemu se neće dozvoliti da zadržava oružje zbog previsokih cijena, sve dok neprijatelj ne okupira zemlju ili dok im se ne isplati onoliko koliko žele. Ako vođa jednog naroda odredi pojedincima pohod u borbu, onda to njima biva obaveza. Poslanik ﷺ kaže:

"Ako se pozovete na borbu, onda krenite."[1]

U *Sahihu* se, također, prenosi da je rekao:

"Musliman sluša i pokorava se u teškim i lahkim vremenima, u izobilju i neimaštini, dajući prednost vladaru nad sobom."[2]

Ako je obaveza muslimanu da se bori sa svojim imetkom i životom, kako mu onda ne bi bila obaveza da proda ono što je

---

[1] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Hadž" (1834), "Džihad ve sijjer" (2783); Muslim, poglavlje: "Hadž" (1353); Nesai, poglavlje: "Menasikul-hadž" (2875) i Ahmed (1/253), preko Ibn-Abbasa ؓ.

[2] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Fiten" (7055); Muslim, poglavlje: "Imare" (1839); Tirmizi, poglavlje: "Džihad" (1707) i drugi, preko Ubade b. es-Samita ؓ. (Međutim, kako bi se izbjegla moguća pogrešna tumačenja ovoga hadisa čitaocima se predlaže da, radi boljega razumijevanja, pogledaju: *Buharijina zbirka hadisa* (sažetak), poglavlje: "O iskušenjima", hadis br. 2188., El-Kalem, str. 977. Pored ove reference postoji i druga: *Muslimova zbirka hadisa* (izbor), poglavlje: "O vlasti" (2/1221), Kuća mudrosti, str. 329.)

potrebno ljudima za borbu, ali po osnovnoj vrijednosti. Onome koji nije sposoban da učestvuje u borbi svojim životom obaveza je da učestvuje svojim imetkom. To je tačnije mišljenje među učenjacima, a ujedno je i jedno mišljenje Ahmeda. Allah ﷻ naređuje borbu na više mjesta u Svojoj Knjizi. Allah ﷻ također kaže:

فَٱتَّقُوا ٱللَّهَ مَا ٱسْتَطَعْتُمْ

"Bojte se Allaha koliko god možete." (Et-Tegabun, 16.)

Ili kao što kaže Allahov Poslanik ﷺ:

"Ako vam nešto naredim, učinite to u onolikoj mjeri koliko možete."[1]

To znači da obaveza borbe imetkom ne spada sa onoga koji nije sposoban da se bori tjelesno. Također, obaveza borbe tijelom ne spada sa onoga koji ne može da se bori imetkom. Suprotno od toga postupa onaj ko stavlja u obavezu nemoćnom siromahu da izdvoji iz imetka bedel ili da neko drugi obavi hadž za njega, kao što je onaj koji je sposoban obavezan da obavi hadž iz svog imetka - to je očita kontradiktornost.

Ista je situacija kada ljudi trebaju nekoga ko će im, zbog nemogućnosti da to oni rade u svojim kućama, samljeti (brašno) i peći hljeb, kao što je bio slučaj u vrijeme Poslanika ﷺ u Medini. Tada su, naime, ljudi sami kupovali pšenicu, a zatim su je i sami mljeli. Oni nisu imali potrebu za iznamljivanjem nekoga ko će to obavljati za njih i stoga nisu imali potrebu za određivanjem vrijednosti tog posla. Ljudi su donosili zrnevlje koje bi zatim kupovale Medinlije. Zbog toga je Poslanik ﷺ rekao:

"Nabavljaču će se dati nafaka, a monopolista je proklet."[2]

Također se prenosi od Poslanika ﷺ da je mlinaru zabranio mljevenje uz najamninu od onoga što samelje. Taj hadis je slab.

---

[1] Mutefekun alejhi. Prenosi ga Buhari, poglavlje: "Itisam" (7288), Muslim, poglavlje: "Hadž" (1337); Tirmizi, poglavlje: "Ilm" (2679) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

[2] Hadis je slab. Bilježi ga Ibn-Madže, poglavlje: "Tidžarat" (2153); Darimi, poglavlje: "Buju'a" (2544); Hakim (2/11) preko Omera ؓ. Slabim su ga proglasili Ibn-Hadžer u *Talhisul-habir* (3/13) i Albani u *Daiful-džami'* (2645).

Štaviše, on je lažan.[1] U tome vremenu u Medini nije bilo mlinova ni pekara zato što ljudi nisu imali potrebu za njima. Isto tako, kada su muslimani osvajali države, svi tadašnji zemljoradnici su bili nevjernici, dok su muslimani bili zauzeti džihadom. Kada je Poslanik ﷺ osvojio Hajber, dozvolio je jevrejima da obrađuju zemlju zato što ashabi nisu bili u mogućnosti da to rade. No pod tim se podrazumijevalo i stanovanje i bivanje. Oni koji su osvojili Hajber bili su od "Bej'atul-Ridvan" - ljudi koji su dali prisegu pod drvetom, a bilo ih je oko 1400. Njima je pristupila i posada sa Džaferove lađe, i to su bili oni kojima je Poslanik ﷺ podijelio zemlju Hajbera. Da je jedna skupina između njih ostala, sticajem okolnosti, da obrađuje tu zemlju, vjerski ciljevi bi bili zapostavljeni, jer ih ne bi drugi umjesto njih postizali. Međutim, u vrijeme Omera b. el-Hattaba ؓ su osvojene mnoge države, broj muslimana se povećao. Na taj način su se muslimani mogli osamostaliti od jevreja, te su ih zato protjerali.

Poslanik ﷺ je rekao:

"Ostavljamo vas ovdje onoliko koliko hoćemo."[2]

A u drugoj predaji:

"...koliko vas Allah ostavi."[3]

Poslanik ﷺ je pred samu smrt ipak naredio da se protjeraju. Rekao je:

"Protjerajte jevreje i kršćane sa Arapskog poluotoka."[1]

---

[1] Ovaj hadis je sahih. Bilježi ga Darekutni (3/47, br. 195), gdje je zabranjeno iznajmljivanje bika za oplodnju, a Ubejdullah je dodao: "Zabranio je mljevenje mlinaru za najamninu od onoga što samelje." Bilježi ga Bejheki, *Sunenul-kubra* (5/399); Zehebi, *Mizan* (4/306) br. 9248., gdje spominje Hišama Ibn-Kulejba Ebi-Kulejba u hadisu od Ebu-Seida ؓ. Albani ga je proglasio sahihom. (v. *Irvaul-Galil*, 5/295, br. 1476).

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim u poglavlju: "Musakat" (1551); Ebu-Davud u poglavlju: "Haradž" (3008); Tirmizi u poglavlju: "Ahkam" (1383); Nesai u poglavlju: "Iman ve nuzur" (2929) i drugi, u hadisu koji se prenosi preko Ibn-Omera ؓ, s riječima: *"Ostavljam vas u njoj pod tim uvjetima koliko budemo htjeli."*

[3] Hadis je sahih. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Šurut" (2730); Ebu-Davud, poglavlje: "Haradž" (3007) i Ahmed (1/15), s riječima: *"Ostavljamo onoliko koliko vas Allah ostavi."*

Neki učenjaci, kao što je Muhammed b. Džerir et-Taberi, na osnovu ovog hadisa temelje svoja mišljenja da se nevjernicima ne smije dozvoliti boravak u islamskim zemljama, pa čak i sa džizjom, osim ako muslimani ne budu imali potrebu za tim. Ali kada ojačaju i kada se osamostale, onda će se protjerati. Tako je učinjeno sa stanovnicima Hajbera. Kada je riječ o ovoj mes'eli, učenjaci su se razišli. Međutim, to nije naša tema.

Ovdje govorimo o potrebama ljudi za zanatlijama kao što su pekari i mlinari, i to iz dva razloga:

Prvi: Potreba ljudi za njihovim zanatom, kao što je mljevenje pšenice i pečenje peciva za stanovnike jednog mjesta. Zanatlije za to imaju nadoknadu. U tom slučaju, kada se pojavi potreba za njima, oni nemaju pravo da traže veću novčanu nadoknadu ili platu od osnovne, poznate vrijednosti među ljudima tog zanata.

Drugi: Opća potreba za zanatom i prodajom. Tako ljudi trebaju nekoga ko će kupovati, mljeti i prodavati hljeb zbog njihove potrebe za ovim proizvodom na tržnicama. Ali ako bi se njima dozvolilo da kupuju pšenicu koja je uvezena, a zatim da prodaju brašno i hljeb po cijenama koje njima odgovaraju, ljudima bi bila nanešena ogromna šteta.

Ovi trgovci su obavezni da za svoju trgovinu plate zekjat, što je stav četiri pravne škole.[2] Takva je i obaveza da zekjat dadne svako onaj ko kupi nešto sa ciljem prodaje i zarade, bez obzira da li u to bio upleten njegov rad ili ne. Nije bitno da li je, pri tome, kupio hranu, odjeću ili životinje; nije bitno ni to da li je putovao iz mjesta u mjesto ili čekao na jednom mjestu, zadržavajući robu do vremena procvata prodaje. Isto se odnosi na direktora neke kupoprodajne firme koja se bavi neprestanom kupoprodajom robe,

---

[1] Hadis je sahih. Muslim ga prenosi preko Omera ﷺ, poglavlje: "Džihad ve sijjer" (1767); Ebu-Davud, poglavlje: "Haradž" (3030); Tirmizi, poglavlje: "Sijjer" (1606) i Ahmed (1/29, 32). Ahmed Šakir kaže da je sahih.

[2] Ibn-Kudame spominje: "Postoji jednoglasan stav učenjaka da za trgovačku robu, sa kojom se ima namjera trgovati, treba dati zekjat ako prođe hidžretska godina." (v. *Mugni*, 2/622).

kao što je slučaj sa vlasnicima velemarketa. Sve ove kategorije trgovaca su obavezne da daju zekjat. Ako im je obaveza da melju pšenicu i peku hljeb za potrebe stanovništva, onda će: ili biti prisiljeni na to ili će samovoljno obavljati taj posao bez prisiljavanja. U oba slučaja će se odrediti vrijednost hljeba i brašna kako bi mogli imati osnovnu zaradu, tj. onu koja je općepoznata među ljudima, čime će biti spriječeno nanošenje štete i jednima i drugima.

Učenjaci su se razišli oko određivanja cijene po dva pitanja:

Prvo: Ako bi cijena određene robe već bila previsoka, i ako bi pojedini trgovci htjeli da prodaju po još većoj cijeni, ne bi im se dozvolilo učešće na tržištu - po mišljenju Malika.

Malik navodi kao dokaz to što prenosi u svom djelu *Muvetta* od Junusa b. Sejfa[1], a on od Seida b. Musejjiba, da je Omer b. el-Hattab ؓ naišao pored Hatiba b. Beltea dok je prodavao suho grožđe na pijaci pa mu rekao:

"Ili ćeš podići cijenu robe, ili ćeš se podići sa naše tržnice."[2]

Da li bi (trgovcu)[3] bilo zabranjeno da prodaje po nižoj cijeni? Učenjaci imaju dva mišljenja o tome.

Eš-Šafi i sljedbenici mišljenja imama Ahmeda: Kadi Ebu-Ja'la, Šerif Ebu-Džafer, Ebu-Hattab i Ibn-Akil i dr. su to zabranjivali.

Eš-Šafi, kao i njegovi istomišljenici, odgovara na ovo pitanje na osnovu onoga što prenosi, pa kaže: "Rekao nam je Dravurdi od Davuda b. Saliha et-Temara, a on od Kasima b. Muhammeda, a on od Omera ؓ da je na tržnici "Musalla" naišao pored Hatiba. Ispred njega su bile dvije vreće suhog grožđa, pa ga je Omer upitao o cijeni. Zatim mu je odredio cijenu - po jedan dirhem za svake dvije pregršti. Omer mu reče:

---

[1] U stvari, radi se o Junusu b. Jusufu, a bio je povjerljiv prenosilac. (v. *Takribul-tehzib*, br. 7921).

[2] Lanac prenosilaca mu je autentičan. (v. *Muvetta'*, poglavlje: "Hukretu vet-terebus", br. 1345., str. 451).

[3] Riječ u zagradi ubačena je prema kontekstu i ne nalazi se u originalu (nap. lek.)

"Saznao sam da dolazi karavana koja donosi suho grožđe iz Taifa, a oni će se osloniti na tvoju cijenu. Ili ćeš podići cijenu, ili ćeš unijeti grožđe u kuću, pa prodaji kako god hoćeš!" Nakon što se je vratio, Omer je provjerio svoj postupak. On ponovo ode kod Hatiba u njegovu kuću i reče mu: 'Ono što sam ti rekao nije iz mog znanja niti je presuda, nego sam htio da samo učinim dobro stanovnicima. Zato prodaji gdje god hoćeš i kako god hoćeš!'"[1]

Eš-Šafi kaže: "Značenje ovoga hadisa se ne suprotstavlja onome što je prenio Malik, ali je on prenio dio hadisa ili ga je prenio od njega ko ga je prenio, dok je ovaj hadis prenešen od početka do kraja. To je moja tvrdnja, jer ljudi vladaju svojim imetkom i niko nema pravo da bez njihove dozvole uzme dio od toga, osim u slučaju da budu primorani - što ovdje nije slučaj."

Kažem da Malikovo mišljenje zastupa i Ebu-Velid Badži koji kaže: "Ono što treba narediti jeste da svaki trgovac temelji svoju cijenu po onome što većina kaže i prodaje. Svaki pojedinac je zaštićen položajem većine i prodajom." Ibn-Kasim prenosi od Malika da je rekao: "Neće ljudi podići za pet" (tj. cijenu za pet dirhema). I kaže dalje: "Ja smatram da je potrebno provjeriti tržišnu cijenu, i to da li će biti podignuta onome ko poveća cijenu na tržištu, tj. u prodajnoj vrijednosti (naprimjer, za dirhem), kao što će se povećati i onome ko smanji cijenu". Ebul-Hasen Ibn-Kassar el-Maliki kaže: "Naši prijatelji su se razišli oko Malikovih riječi: '...nego onaj ko spusti cijenu'. Bagdadski učenjaci kažu: 'Želi reći za onoga koji prodaje za pet dirhema, dok drugi ljudi prodaju za osam'. Za to vrijeme, egipatska ulema smatra da ukazuje na onoga koji prodaje za osam, dok ljudi prodaju za pet."

On dalje kaže: "Ja smatram da su oba načina zabranjena, jer će onaj ko prodaje za osam, dok drugi ljudi prodaju po pet, napraviti pravi metež u prodaji na tržištu. To će, možda, dovesti do svađe i prepirke. A ako se zabrani, u toj zabrani će biti dobrobit za svakoga."

---

[1] Lanac mu je isprekidan, Kasim b. Muhammed nije zapamtio Omera. Dravurdi je Abdul-Aziz b. Muhammed od kojeg je grupa prenijela hadise i bio je povjerljiv u prenošenju od Ubejdullaha el-Umrija koji je bio munker. (v. *Takrib*, 4119). Davud b. Salih et-Tamar je bio povjerljiv. (v. *Takrib*, 1790).

Ebu-Velid kaže: "Nema sumnje da se ovaj propis odnosi na tržišne trgovce."

Međutim, kada je riječ o dobavljaču, u Muhammedovoj knjizi stoji: "Nema smetnje da dobavljač prodaje niže od cijene na tržištu u odnosu na druge ljude."

Ibn-Habib kaže: "Osim pšenice, po cijeni ostalih ljudi. A ako ne, onda će podići."

Kaže: "Što se tiče dobavljača pšenice i ječma, on prodaje kako hoće, osim što su oni imali međusobni propis za domaće trgovce. Pa ako neki snize cijene, ostavit će. Ako se poveća broj onih koji snižavaju cijene, ostalima će se reći da prodaju po svojoj cijeni ili da podignu cijenu."

Ibn-Habib kaže: "Ovo se odnosi na ono što je mjereno na količinu i težinu, jestivo ili nejestivo, mimo onoga što se ne prodaje na količinu ili težinu. U drugim artiklima nije moguće odrediti jedinstvenu cijenu s obzirom da se ostali artikli ne mogu poistovjetiti kao jedna vrsta."

Ebu-Velid kaže: "Želi da kaže da ako su stvari koje se prodaju na količinu i težinu iste, ali se razlikuju, onda se dobar trgovac ne može prisiliti da prodaje po nižoj cijeni."

Kažem: Drugo pitanje oko kojeg su se razišli učenjaci u određivanju cijene jeste u tome da se ne može postaviti određena granica trgovcima koju ne smiju preći u pogledu poskupljivanja artikala sve dokle god obavljaju svoju ulogu. Ovo zabranjuje većina učenjaka, čak i Malik, prema njegovom poznatom mišljenju. Ova zabrana se prenosi i od Ibn-Omera, Salima, Kasima b. Muhammeda. Isto tako, Ebu-Velid prenosi ovo mišljenje od Seida b. Musejjiba, Rabia b. Ebi Abdur-Rahmana. Ipak, od Jahje b. Seida se prenosi da je dozvolio, ali nije spomenuo njihove navode.

Ešheb prenosi od Malika da je rekao: "Upravnik nad tržnicom može odrediti cijenu mesarima: bravetina da bude po trećinu funte, meso deva po pola funte... A ako odbiju, onda će biti protjerani sa tržnice."

I kaže: "Ako im odredi cijenu na osnovu količine koje prodaju, onda nema prepreke, ali postoji bojazan da onda sami neće napustiti tržnicu". Sljedbenici ovoga mišljenja tvrde da je u zabrani podizanja cijena korist za potrošače, a da nema štete za prodavače. I kažu da nije dozvoljeno prisiljavati ljude na prodaju, ali im treba zabraniti da prodaju po nekoj drugoj cijeni mimo one koju je odredio upravnik, a na osnovu onoga u čemu je korist i za prodavača i potrošača. Prema tome, trgovcu se neće zabraniti da izvuče profit niti će mu se dozvoliti da zloupotrebljava ljudske potrebe.

Većina uleme kao dokaz koriste spomenuti hadis od Poslanika ﷺ, kojeg bilježe Ebu-Davud i drugi od Ala'ija b. Abdur-Rahmana, on od oca, a ovaj od Ebu-Hurejre ؓ da je rekao:

"Došao je čovjek kod Poslanika ﷺ i rekao: 'O Allahov Poslaniče, odredi nam cijene!' On reče: 'Naprotiv, nego molite Allaha!' Zatim je došao drugi čovjek i rekao: 'O Allahov Poslaniče, odredi nam cijene!' On mu odgovori: 'Allah podiže i spušta. Nadam se da ću sresti Allaha, a da kod mene neće biti ničije pravo.'"[1]

Zatim kažu: "Nije dozvoljeno ljude prisiljavati ili im zabranjivati da prodaju ono što je šerijatski dozvoljeno, jer bi to bila nepravda - a nepravda je zabranjena."

Međutim, ima i onih koji to dozvoljavaju:

Ibn-Habib kaže: "Predstavnik ljudi bi morao da razmotri sve mogućnosti vezane za datu situaciju, zatim da dovede druge ljude koji će dokazati njihovu istinitost, a zatim da ih upita kako će prodavati. Onda im treba da popusti do granice dokle ima koristi za njih i za obične ljude, sve dok su zadovoljni. Ipak, neće ih prisiliti na određivanje cijene, osim sa njihovim zadovoljstvom."

On zatim dodaje: "Na osnovu ovoga je dozvolio ko je dozvolio."

[1] Hadis je sahih, o čemu smo prethodno govorili.

Ebu-Velid kaže: "Suština svega toga je u tome što će, samo na taj način, doći do zaključka u čemu je korist za prodavce i potrošače. U isto vrijeme će morati odrediti i zaradu trgovcima koja će ih održati u tom poslu, ali u čemu neće biti oštećeni potrošači. Međutim, ako odredi cijene koje neće donijeti profit prodavačima, onda će nanijeti veliku štetu, nestanak hrane i uništavanje imetka ljudi."

Kažem: Ovo su pitanja oko kojih su se razišli učenjaci.

Ako ljudi odbiju da prodaju ono što im je obaveza da prodaju, bit će im naređena prodaja, a ako ne izvrše naredbu, bit će kažnjeni. Isti je slučaj sa onim koji mora prodavati po određenoj osnovnoj cijeni: ako se suprotstavi želeći više od toga, bit će mu naređeno, a ako i to odbije, bit će bez sumnje kažnjen.

Oni koji su zabranili određivanje cijena koriste hadis u općem smislu:

"Allah je Taj koji daje i uzima, On je Opskrbitelj i On određuje vrijednost. Molim Allaha da, kada Ga sretnem, ne bude niko ko će od mene tražiti svoje pravo u krvi ili imetku."[1]

Napravili su grešku, jer se radi o specifičnom pitanju, a ne o općim dokazima koji se mogu primijeniti na sva pitanja. U njemu nije spomenuto da je neko odbio da prodaje ono što mora ili da je zatražio veću protuvrijednost od onoga što zaslužuje.

Ako ljudi hoće povećati količinu neke robe, tj. ako je vlasnik rasprodao robu a ljudi zahtijevaju mnogo više, poznato je u tom slučaju da mu niko ne može određivati cijenu. A već smo spomenuli i to da je hrana - koja se prodavala u Medini - uglavnom bila dobavljana, iako se možda tu prodavalo i nešto što je bilo ubrano, kao i to da se sijala pšenica. Tako ni prodavači, a ni kupci, nisu bili pojedinci među Medinjanima. U isto vrijeme među njima nije bilo zanatlija za kojima su ljudi imali potrebu, čime bi bili prisiljeni na određeni posao ili prodaju. Svi su muslimani bili isto vrednovani, svi su se borili na Allahovom putu. Shodno tome,

[1] Hadis je sahih, o čemu smo prethodno govorili.

nije bilo punoljetnog i sposobnog muslimana, a da nije išao u borbu na Allahovom putu. Svi su se borili sa svojim životima i imecima - pa, ili su bili opremani iz plijena, ili zekjata, ili od onoga što mu dadne neki drugi musliman. Tako bi prisiljavanje trgovaca da prodaju po određenoj cijeni bilo bespravno prisiljavanje. Ako nije dozvoljeno da budu prisiljeni na prodaju, onda nije ni dozvoljeno prisiljavati ih da prodaju po određenoj cijeni.

Oni kojima je bila obaveza do prodaju po određenoj cijeni, a koju im je odredio Poslanik ﷺ, jesu oni koji su spomenuti u hadisu:

"Ko oslobodi roba svoga prava nad njim, i ko bude imao toliko imetka koliko on vrijedi, taj rob će biti procijenjen po pravednoj vrijednosti. Neka onda dadne svojim suvlasnicima njihove dijelove i oslobodi roba. Nema odštete niti nepravde. A ako ne dadne (ili, ako ne bude imao - nap. lek.), onda je oslobodio tog roba onoliko koliko ga je oslobodio."[1]

To znači da mu je bilo obavezno da procijeni vrijednost roba i dijela kojeg posjeduje njegov ortak kako bi (rob - nap. lek.) bio oslobođen u cijelosti, bez odštete i nepravde nanešene nekom od njih. Tako će mu biti dat njegov udio od cijele vrijednosti. Na taj način, ortak ima pravo na polovicu vrijednosti,[2] ali ne i na vrijednost polovice. To je mišljenje većine učenjaka: Malika, Ebu-Hanife i Ahmeda. Oni su rekli: "Sve što se ne može podijeliti biva prodato. Zatim, ako to neki od ortaka bude zahtijevao, izvršit će se podjela vrijednosti među njima. Ako se neki od njih suprotstavi, bit će prisiljen." Od nekih se sljedbenika mišljenja imama Malika prenosi jednoglasan stav o tome. Jer pravo na udio u ortaštvu u polovici vrijednosti - kao što navodi hadis - neće se moći izdvojiti, osim ako stvar bude prodana u cijelosti. Ako Šerijat, zbog potrebe

---

[1] Mutefekun alejhi. Buhari, poglavlje: "Eš-šerike" (2491). Muslim, poglavlje: "Itk" (3147), (ovo su ujedno riječi kod Muslima). Ahmed i Ebu-Davud, poglavlje: "Itk" (3940) i drugi, preko Ibn-Omera ؓ. Riječ "nepravda" je u Muslimovoj verziji, poglavlje: "Iman" (1501).

[2] Među ortacima mora biti poznata količina ili udio u nečemu (u postocima ili dijelovima), kao polovina među dvojicom. Ali što se tiče polovice vrijednosti, ona se dobija kada se nečemu odredi cijela vrijednost. Tako se može odrediti i cijena polovice. Nakon toga se drugi ortak prisiljava na prodaju jer njegova podjela nije moguća. Tako će ovaj drugi ortak prodati cjelinu.

drugog ortaka za oslobađanjem roba, obavezuje uzimanje nečega iz vlasništva ortaka za osnovnu cijenu, suvlasnik nema pravo da traži veću cijenu od osnovne vrijednosti polovice. Kakav je onda slučaj sa onim koji ima veću potrebu od oslobađanja roba, kao što je čovjeku potrebna hrana ili odjeća i sl.

Ovo je ono što je odredio Poslanik ﷺ sa određivanjem cijene čitavog predmeta po osnovnoj vrijednosti, što i jeste stvarno određivanje cijena. Isto tako, dozvoljeno je ortaku da od kupca oduzme polovinu onoga u čemu su se prvenstveno udružili, i to po istoj cijeni po kojoj je i on kupio i bez povećavanja. Tako bi se izbjeglo nanošenje štete ortacima u podjeli, tj. da neko bude prisiljen da radi upotpunjavanja koristi jednog od njih isplati ovu vrijednost bez dodataka. Ovo je potvrđeno autentičnim sunnetom i jednoglasnim stavom učenjaka. Kakav je tek onda slučaj ako se radi o važnijim stvarima ili ako neko nema toliko da proda svom ortaku u mjeri u kojoj ovaj to hoće? U takvoj situaciji, štaviše, niko nema pravo da traži od svog ortaka više od one cijene po kojoj su prvobitno nabavili robu. Ovaj čin, ustvari, predstavlja vrstu preprodaje uz kupovnu cijenu, tj. da se kupcu ponudi roba po istoj cijeni po kojoj je i trgovac dobio. Ovo predstavlja veći čin od prodaje po osnovnoj cijeni. Kupac se ne može prisiliti da proda robu nekome ko nije njegov ortak, osim za onoliko koliko hoće, jer on u tome nema potrebu kao što je ima ortak. Ako pretpostavimo da je skupina ljudi prisiljena da se nastani u kući jednog čovjeka, jer ne postoji mjesto gdje bi se sklonili, onda je njegova obaveza da im pruži stanište. Isti je slučaj ako bi od njega zatražili odjeću da bi se zaštitili od hladnoće, suđe za kuhanje hrane ili pomagala za gradnju i napajanje. Sve će im to pružiti besplatno. A ako im zatreba kanta za uzimanje vode, lonac za kuhanje ili krampa za kopanje - da li će im dati po poznatoj cijeni iznajmljivanja, bez dodatka na tu cijenu? Kada je riječ o tome, sljedbenici imama Ahmeda i drugi imaju dva mišljenja.[1] Njihovo tačnije mišljenje jeste da će im te stvari - ako je neovisan o njima i njihovoj vrijednosti - dati besplatno, što je očito iz Kur'ana i Sunneta.

---

[1] *Medžmu'a* (13/39).

Allah ﷻ kaže:

فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ۝ الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۝ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

"Pa teško klanjačima, onima koji su nemarni prema svome namazu, koji se samo pretvaraju, i nikome ništa u naruč ne daju!" (El-Ma'un, 4-7.)

U *Sunenima* se prenosi od Ibn-Mesuda da je rekao:

"U one koji u naručje daju smo ubrajali čovjeka koji iznajmljuje kantu, lonac ili krampu."[1]

U oba *Sahiha* se navodi da je Vjerovjesnik ﷺ, kada su mu spomenuti konji, rekao:

"Za njih čovjek ima nagradu, nekome su zaštita, a nekome su grijeh. Što se tiče onoga koji ima nagradu, to je onaj ko ih drži radi bogatstva i čednosti, ali ne zaboravlja Allahovo pravo u njima, u njihovim vratovima i u leđima."[2]

Također se u oba *Sahiha* prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Od prava deva je da se iznajmi njihova kanta i da se besplatno rasplođavaju."[3]

Potvrđeno je u vjerodostojnom sunnetu da je Vjerovjesnik ﷺ zabranio da se za novac iznajmljuje mužjak deve za oplodnju.[4]

---

[1] Hadis je sahih. Prenose ga Ebu-Davud, poglavlje: "Zekat" (1657); Hafiz Ibn-Hadžer, *Fethul-bari* (8/603). On kaže da mu je lanac ispravan sve do Ibn-Mesuda. Albani kaže da je hasen. (v. *Sahih Ebu-Davud*, 1458)

[2] Mutefekun alejhi. Buhari, poglavlje: "Džihad ve sijjer" (2860); Muslim, poglavlje: "Zekat" (987) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

[3] Bilježi ga Muslim, poglavlje: "Zekat" (988); Ahmed (3/321). Kada je Allahov Poslanik bio upitan o pravima deva, rekao je: *"Njihova rasplodnja, iznajmljivanje njihovih kanti, iznajmljivanje deva na korišćenje, njihova muža od pojenja vodom i tovarenje na Allahovom putu."* Ovako se nalazi kod Buharija, poglavlje: "Musakat" (2378), sa riječima: *"Od njenih prava (tj. deve) jeste da biva mužena od pojenja vodom."*

[4] Hadis je sahih. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Idžare" (2284); Ebu-Davud, poglavlje: "Buju'a" (3429); Tirmizi, poglavlje: "Buju'a" (1273); Nesai, poglavlje: "Buju'a" (4671) i Ahmed (2/14), preko Ibn-Omera ؓ.

U *Sahihima* stoji da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Neka ne zabranjuje komšija komšiji da zabode drvo u zajednički zid."[1]

Obavezu dozvoljavanja ove vrste korišćenja prihvatio je Ahmed, a i ostali.

Ako bi neko trebao da provede vodu[2] kroz tuđu zemlju pri čemu neće vlasniku zemlje nanijeti štetu - da li će vlasnik zemlje biti prisiljen da dadne dozvolu? Učenjaci o tome imaju dva mišljenja. Postoje dvije predaje od imama Ahmeda. Osim nje postoji i predaja prenešena od Omera ؓ kada se obratio čovjeku koji je to zabranio. Rekao je:

"Tako mi Allaha, provest ćemo je, makar i preko tvog stomaka!"

Stav znatnoga broja ashaba i tabiina je bio da: "Iznajmljivanje nakita jeste njegov zekjat."

Ovo je bilo i jedno od Ahmedovih mišljenja, kao i mišljenje drugih.

Koristi, koje moraju biti davane, dijele se na dvije skupine: jedna - u kojoj se nalazi materijalno pravo (kao što je slučaj sa konjima, devama i nakitom), druga - ona za kojom ljudi imaju potrebu.

Također je nekada potrebno pružati tjelesnu korist, kada se pojavi potreba za tim. Prema tome, obaveza je širiti znanje i nauku, donositi ljudima fetve (to jest, analogna rješenja za pitanja koja se tiču njihovog života), podučavati šehadetu, suditi među njima, naređivati dobro i sprečavati zlo, boriti se na Allahovom putu i druge stvari u kojima čovjek učestvuje svojim tijelom, tako da se neće suprotstaviti davanju imetka na korišćenje.

Allah ﷻ kaže:

---

[1] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Mezalim ve gasb" (2463), riječima: *"Neka ne zabranjuje komšija..."*, preko Ebu-Hurejre ؓ. Također ga bilježi i Muslim, poglavlje: "Musakat" (1609); Ebu-Davud, poglavlje: "Akdije" (3634) i drugi.

[2] To znači da, ako nema drugog načina ili izvora u svojoj zemlji, dovede vodu radi navodnjavanja preko komšijine zemlje.

وَلَا يَأْبَ ٱلشُّهَدَآءُ إِذَا مَا دُعُوا۟

"I neka se svjedoci ne suzdržavaju da ne dođu ako budu pozvani da svjedoče." (El-Beqare, 282.)

U istom ajetu Allah ﷻ kaže:

وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَن يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ ٱللَّهُ

"...I neka se pisar ne susteže da napiše onako kako ga je podučio Allah." (El-Beqare, 282.)

Što se tiče uzimanja nadoknade za svjedočenje, učenjaci imaju četiri stava. U Ahmedovom mezhebu, kao i kod drugih, se navode četiri mišljenja:

1. Da uopće nije dozvoljeno.
2. Da nije dozvoljeno, izuzev u nuždi.
3. Da je dozvoljeno, osim u slučaju da je on jedini koji treba da svjedoči.
4. Da je dozvoljeno. To znači da ako uzme naknadu za posao, onda neće uzeti kod svjedočenja.[1]

Ova su pitanja pojašnjena na drugom mjestu.

Ono što se želi reći jeste: ako je u sunnetu potvrđena obaveza vlasniku da u pojedinim situacijama proda svoj imetak za određenu cijenu, po osnovnoj vrijednosti ili za vrijednost po kojoj je kupio određenu robu, ni u kakvom pogledu nije zabranjeno određivanje vrijednosti. Ono što je odredio Poslanik ﷺ u kupovini dijela ortaka zbog oslobađanja roba[2] jeste, ustvari, radi upotpunjavanja slobode, a to je Allahovo pravo. Allahovo pravo se odnosi na sve ono u čemu ljudi imaju opću potrebu. Zbog toga učenjaci ovo tumače i spominju kao Allahovo pravo (kao i Njegove granice), suprotno od ljudskih prava i njihovih kazni. Takvo je, naprimjer, pravo džamija i ratnog plijena, zekjata i vakufa ostavljenog potrebnima ili za sveopću korist i sl. Zatim, takve su

[1] *Mugni* (12/19).

[2] Asocira na hadis o kojem smo govorili prethodno.

šerijatske kazne za drumsko razbojništvo i krađu, blud i konzumiranje alkohola. Onaj ko ubije čovjeka radi novca mora biti ubijen, i oko toga su se učenjaci složili.[1] Nasljednici nemaju pravo da mu oproste, što je suprotno u odnosu na onoga ko ubije čovjeka iz nekog privatnog razloga - kao što je prepirka. Ovakav slučaj rješava rodbina ubijenog. Prema tome, oni odlučuju da ga ubiju ili da mu oproste, oko čega su se složili svi muslimani.

Potreba ljudi za hranom i odjećom je opća potreba. Nema pojedinca koji bi se, pri tome, mogao pozvati na privatno pravo. Na taj način je određivanje cijene takvoj robi, a i stavljanje u obavezu da je proda onaj ko je posjeduje, preče od određivanja cijene da bi se upotpunila nečija sloboda. Međutim, naglasili smo da ortak mora prodati svoj udio po osnovnoj cijeni da bi se upotpunila sloboda ovog roba. Obaveza je onome ko je odlučio da oslobodi svoj dio vlasništva da upotpuni slobodu roba. Kada bi, kojim slučajem, ortak imao pravo da odbije prodaju svog dijela, onda bi bila nanešena šteta onome koji je već odlučio da oslobodi svoj dio.

A ako se radi o općoj potrebi ljudi za hranom i odjećom, ako bi se dozvolilo onima koji je posjeduju da je prodaju po cijenama koje njima odgovaraju, bila bi nanešena šteta svim ljudima.

Na osnovu ovoga su učenjaci izvukli zaključak da ako ljudi imaju potrebu za hranom koju posjeduje drugi čovjek, njemu je obaveza da je proda po osnovnoj cijeni. Tako se mora napraviti razlika između onih koji moraju prodati i onih koji ne moraju. Onaj koji se najviše udaljio od obavezivanja prodaje i određivanja cijena jeste imam Eš-Šafi. Usprkos tome, on je rekao da je čovjeku obaveza prodati hranu ako to od njega zatraži onaj ko je u nuždi.

Ipak, njegovi sljedbenici su se razišli oko dozvole određivanja cijene trgovcima ako su ljudi u nuždi. Zato postoje dva mišljenja o tome. Pravnici hanefijskog mezheba kažu da upravnik ne bi trebao određivati cijenu, osim u slučaju ako će potrošači biti oštećeni. Ako se pak slučaj iznese pred sudiju, onda

[1] *Mugni* (9/335); Ibn-Munzir, *El-Idžm'a*, br. 629, str. 141; *Meratibul-idžm'a*, str. 144.

će sudija narediti monopolisti da po poznatoj cijeni proda višak koji mu nije potreban za njega i porodicu, a zatim će mu zabraniti vršenje monopola. A ako bi protiv njega bila podignuta tužba po drugi put i iz istog razloga, sudija ima pravo da ga zatvori i kazni po svom viđenju - kao ukor njemu i kao sredstvo odbrane ljudskih prava. Ako vlasnici cijena pređu svaku granicu u prodaji robe, i ako se ispostavi da sudija ne može da zaštiti ljudska prava, onda će odrediti cijenu uz savjetovanje sa iskusnim ljudima koji poznaju tu oblast. Ako se među trgovcima, a nakon toga, pojavi neko ko neće poštivati ovaj zakon, sudija ima pravo da ga prisili. Ovo je očito u mezhebu Ebu-Hanife, jer on ne vidi prepreku za slobodnog čovjeka. Ovo mišljenje dijele i njegovi učenici Muhammed i Ebu-Jusuf, izuzev u slučaju da se zabrana odnosi na određenu grupu ljudi. Ko, zatim, od njih proda po onome što im je upravnik odredio, ispravno je postupio, jer u osnovi nisu prisiljeni na to.

Da li sudija ima pravo da proda hranu monopoliste bez njegovog zadovoljstva? Kažu da je - kada je riječ o imetku u dugovima - razilaženje o tome poznato. Drugi, bez razilaženja, kažu da će prodati. To je zato što Ebu-Hanife smatra da je cilj postavljanja zabrane očuvanje prava, dok se povišenje cijena desilo u vrijeme Poslanika ﷺ, nakon čega su zatražili da odredi cijene pa je on odbio. Nije spomenut niko ko je skrivao hranu od prodaje, nego je većina ljudi prodavala hranu. Uglavnom su to bili dobavljači nakon što bi dolazili na tržnicu. No Vjerovjesnik ﷺ je zabranio da građanin prodaje seljaku,[1]kao i to da mu bude aukcionar.[2] Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"*Pustite ljude. Neka Allah dadne blagodat jednim zbog drugih.*"[3]

Ovako se prenosi u vjerodostojnim predajama od Poslanika ﷺ, i to ne samo u jednoj predaji. Tako je zabranio građaninu koji stanuje u gradu da određuje cijenu došljaku, tj. seljaku koji donosi robu. Jer, ako mu prepusti posao sa iskustvom, podići će cijenu, a

[1] Hadis je sahih, a o njemu smo prethodno govorili.
[2] I ovaj hadis je također sahih, a govorili smo o njemu na prethodnim stranicama.
[3] Mutefekun alejhi. Govorili smo prije i o ovom hadisu.

time će nanijeti štetu potrošačima. Znači, zabranio mu je prepuštanje prodaje, iako je davanje dozvole za prodaju dozvoljeno, kako ostali ne bi podigli cijene radi potrošača.

Allahov Poslanik ﷺ je zabranio presretanje dobavljene robe[1], što je također preneseno u više predaja i na razne načine. Trgovcu je dao pravo izbora nakon što se spusti (nakon što dođe - nap. lek.) na tržnicu. Većina učenjaka smatra da je zabrana došla zbog toga da ne bi trgovac došao u situaciju da prodaje po nižoj cijeni - čime bi izgubio profit. Time je Poslanik ﷺ potvrdio njegovo pravo. Da li je ovo pravo zaštićeno svakom i u svakoj prilici ili samo u slučaju da bude prevaren? Postoje dva mišljenja kod učenjakâ. Ahmed ima dva stava o tome. Preovladavajuće je to da u slučaju da je prevaren, ima pravo. Po drugom mišljenju, trgovac ima pravo izbora u svakom slučaju, što je očito mišljenje i Eš-Šafija.

Neki su rekli da je ovo Poslanik ﷺ zabranio zbog toga što će se nanijeti šteta potrošačima. Jer, trgovac će presresti robu, a zatim će je kupiti po nižoj cijeni da bi je prodao ljudima po višoj cijeni.

U općem smislu, Poslanik ﷺ je zabranio trgovcu da prodaje na način koji je u osnovi dozvoljen sve dok ne sazna koja je osnovna vrijednost robe.[2] Također, kupac mora biti upoznat sa robom. Oni koji slijede neispravnu analogiju kažu: "Kupac ima pravo da kupi šta hoće, jer je kupio od trgovca."

To bi bilo kao da je (Poslanik ﷺ) rekao da je dozvoljeno da seljak može opunomoćiti građanina da prodaje za njega.

Ali Šerijat raspoznaje opće dobro. Ako dobavljač ne poznaje cijene, onda će ga kupci prevariti. Tako su Malik i Ahmed dali isto pravo onome koji se ne cjenka i koji ne zna vrijednost robe, jer je on poput onih dobavljača koji ne znaju cijene. Dakle, očito je iz ovoga

---

[1] Hadis je sahih. Govorili smo o njemu na prethodnim stranicama.

[2] Bilježi ga Tirmizi, poglavlje: "Buju'a" (1231); Nesai, poglavlje: "Buju'a" (4632); Ebu-Davud, poglavlje: "Buju'a" (3461), preko Ebu-Hurejre ؓ, da je Allahov Poslanik ﷺ zabranio dvije prodaje u jednoj. Hadis je hasen. (v. *Sahih Sunen Ebi-Davud*, 2955). Tirmizi, govoreći o ovom hadisu, kaže: "Rekao je Eš-Šafi: 'Od značenja hadisa je da je Poslanik ﷺ zabranio dvije prodaje u jednoj', zatim kaže: Ovo se razlikuje od prodaje po poznatoj vrijednosti.'"

da čovjek ne bi trebao da prodaje ovakvim potrošačima osim po poznatoj (tj. osnovnoj) cijeni. To važi čak i onda kada i ne bi postojao bilo kakav vid nužde da oni kupuju kod tog prodavača, nego samo zbog toga što ne znaju cijene ili ne žele da se cjenkaju, predajući se tako prodavaču, a i zato što je u tom slučaju prodaja vid zadovoljstva.[1] No zadovoljstvo slijedi nakon spoznaje, a i onaj ko ne zna može biti zadovoljan, bez obzira bio prevaren ili ne.

Ali ako sazna da je prevaren, pa i nakon toga bude zadovoljan, onda nema smetnji. Ako, međutim, ne bude zadovoljan ni za osnovnu cijenu, onda se neće obraćati na njega.

Zbog toga je Šerijat dao pravo izbora onome ko ne bude upoznat sa određenim nedostatkom ili prikrivenim manjkom. Ovo zbog toga što je osnova prodaje ispravna, kao i to da unutarnja kvaliteta robe treba da bude kao i vanjska. Pa ako kupi, njegovo zadovoljstvo je vezano za onakvu robu kakvu je kupio. Ali ako se ispostavi da je roba oštećena, ili da je prevaren, kao i da mu roba bude opisana takvom kakva ona nije, on ima pravo da bude zadovoljan ili ne. Ako bude zadovoljan, onda nema prepreke, a ako ne, onda ugovor propada. U *Sahihima* se prenosi od Hakima b. Hizama da mu je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Prodavači imaju pravo na izbor dok se ne raziđu. Ako budu istinu govorili i pojasnili svoju robu, imat će berićeta u svojoj trgovini. A ako prikriju manjke i budu lagali, iz njihove trgovine će nestati berićeta."[2]

U sunnetu se bilježi da je čovjek posjedovao stablo na tuđoj zemlji, tako da je vlasnik zemlje osjećao štetu zbog ulaska vlasnika drveta pa se požalio Poslaniku ﷺ. On naredi da uzme od njega njegovu vrijednost ili da mu ga pokloni, što vlasnik drveta odbi. Poslanik ﷺ mu naredi da ga iščupa, a vlasniku drveta reče:

---

[1] Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Neka se ne razdvoje dvojica, osim sa obostranim zadovoljstvom."* Bilježi ga Ebu-Davud, poglavlje: "Buju'a" (3485); Tirmizi, poglavlje: "Buju'a" (1248); Ahmed (2/536), preko Ebu-Hurejre ؓ. (v. *Sahih Sunen Ebi-DAvud*, 2952).

[2] Mutefekun alejhi. O ovom hadisu je već govoreno.

"Ti si zaista štetočina."[1]

Prema tome, ovdje je naložio vlasniku drveta da, ako ne želi da ga pokloni, proda stablo vlasniku zemljišta. To dokazuje obavezu prodaje u nuždi. A kako je moguće uporediti potrebu za jednim stablom sa potrebom ljudi za hranom?

Stoga su slični oni koji melju i peku hljeb. Takav je slučaj i sa hotelijerima, vlasnicima bazara i javnih kupatila, ako se kod ljudi ukaže potreba da koriste ta mjesta. A oni su ih tu postavili da bi trgovali. Pa kada odbiju da puštaju ljude osim po cijeni koju oni odrede, a ljude pritišće nužda, neće im se dozvoliti, nego će im se dati nadoknada po osnovnoj vrijednosti. Takav je onaj koji kupi pšenicu i samelje je da bi je prodavao. Takav je i onaj koji kupi brašno, pa od njega napravi hljeb da bi ga prodavao, i to zbog ljudske potrebe za onim što on posjeduje. Štaviše, ako se njemu stavi u obavezu da proda (svoju robu) po osnovnoj cijeni, to će biti preče i bitnije. Ako on odbije da melje i peče hljeb - čime će biti nanešena šteta potrošačima - bit će prisiljen na rad, što smo prije spomenuli. Ako se potrošačke potrebe umanje, tako što će biti proizvedeno više nego što je dovoljno, i to po poznatim cijenama, onda neće biti potrebe za određivanjem cijena. Ali ako se potrošačka potreba ne zadovolji, onda će se odrediti pravedna cijena – bez nanošenja štete ili nepravde.

[1] Hadis je daif i mursel. Bilježi ga Ebu-Davud riječima: *"Ti si štetočina."* (v. *Akdije*, 3636); Bejheki u svom *Sunenu* (6/157). Albani ga je proglasio slabim kod Ebu-Davuda (785), iako nije spomenuo razlog. Očito je da je lanac prenosilaca dobar, jer su svi prenosioci povjerljivi. U lancu se nalazi Vasil, štićenik Ebu-Ujejne, za kojeg Ahmed i Adžli kažu da je povjerljiv. Ez-Zehebi kaže da je povjerljiv i kao dokaz (sikatun hudže). (v. *Kašif*, 6132). Jedini razlog radi kojeg je šejh Albani mogao da proglasi ovaj hadis slabim jeste to da Muhammed b. Ali Bekir nije čuo od Semure ؓ, što je Ibn-Hadžer naveo kao najtačnijim razlogom u biografiji o njemu. (v. *Tehzibut-Tehzib*, 9/351)
Azim Abadi prenosi od Munzirija da je rekao: "Treba provjeriti da je Bekir čuo hadis od Semure. Prema tome, hadis ostaje murselom, tj. hadis koji se ne može pripisati Poslaniku ﷺ zbog prekida u lancu." (v. *Avnil-ma'bud*, 10/47, br. 3631)

POGLAVLJE
PREVARA(U RAZNIM RELIGIJAMA)

Ovdje se radi o prevarama ili skrivanju istine u "vjerovanju". To su novotarije koje se protive Kur'anu, Sunnetu i jednoglasnom stavu prethodnika ummeta, i u riječima i djelima, kao što su: zviždanje[1] ili aplaudiranje[2] u muslimanskim džamijama; psovanje i vrijeđanje ashaba[3] i općenito muslimana; vrijeđanje muslimanskih vođa, njihovih šejhova i predstavnika koji su među ljudima poznati po dobroti;[4] negiranje Poslanikovih ﷺ hadisa koje je ummet prihvatio kao vjerodostojne;[5] prenošenje slabih, nepostojećih i izmišljenih hadisa, pripisujući ih Poslaniku ﷺ[6]; pretjerivanje u vjeri, uz pripisivanje božanskih atributa pojedincima.[7] Zatim, dozvoljavanje da neko napusti Poslanikov Šerijat;[8] ispoljavanje ateizma u pogledu Allahovih imena i svojstava;[9] izmjena riječi i udaljavanje od njihovog originalnog značenja;[10] negiranje Allahovog kadera ili određenja[11] ili

---

[1] Mukanje ili zviždanje, tako što će sastaviti prste i staviti ih u usta a onda puhnuti. (v. *Lisanul-areb*, 4251).

[2] To jest, udaranje rukom od ruku. (v. *Lisanul-areb*, 2422).

[3] Aludirajući na šiije i one koji idu njihovim stazama.

[4] Ovo su djela novotara. Jer kada ne nađu ništa u govoru muslimanskih vođa, onda pređu na omalovažavanje ili rušenje autoriteta, kao što su to činile haridžije i svi oni koji su slijedili njihov pravac, iako to nisu htjeli priznati.

[5] Aludira na pojedine sekte poput mu'tezila koji su odbijali hadise zbog toga što ih njihov razum ne može da prihvati takvima kakvi jesu, ili kao što su pojedinci odbijali hadis: Ako padne muha nekome od vas u hranu..., ili: Musa je izbio oko meleku smrti..., ili: Naš će Gospodar otkriti potkoljenicu... i druge hadise, sa bezvrijednim dokazima.

[6] Aludira na džahile među sufijama i na one koji su krenuli njihovim stopama iz džehla i gluposti.

[7] Kao što su alevije, koji tvrde da je Alija ﷺ bog, od radikalnih struja ši'ja i njima sličnih.

[8] Ovo mišljenje zastupaju džahili među sufijama, oni koji tvrde da su oni sljedbenici istine koji imaju pravo da budu oslobođeni vjerskih obaveza.

[9] Poput onih koji izokreću značenja imena i atributa, ili onih koji ih negiraju, ili daju Allahu oblik ili utjelovljenje, ili Ga porede sa stvorenjima. Svi su oni podjednaki, jer svi na svoj način ne vjeruju u Njegova imena i atribute.

[10] Ovo su oni koji mijenjaju značenje riječi "Uzdigao" za riječ "Zagospodario", poput eš'arija i njima sličnih.

[11] Kaderije su negirale Allahovo određenje i odredbu. Ipak, niti imaju više ikakvog utjecaja u svijetu niti su se raširili među muslimanima. (nap. prev.)

suprotstavljanje Allahovoj odredbi i određenju, naredbi i zabrani;[1] izvođenje kojekakvih čarolija i sihra, a naočigled natpirodnih šejtanskih pojava[2], kojima se suprotstavljaju vjerovjesnicima i evlijama u onome što im je dato od mu'džiza i kerameta - kako bi odvraćali od Allahovog puta, predstavljajući dobrim one koji to nisu. Ovo poglavlje je veoma opširno i trebalo bi mnogo vremena i prostora kada bi se htjelo pomno opisati.

Ako se ova ili slična nedjela pojave kod pojedinca, treba ga spriječiti i kazniti (ako se ne pokaje), shodno onome što nalaže Šerijat: ubistvo, bičevanje i sl. Što se tiče upravnika, na njemu je da kazni one koji pokažu - bilo riječima, bilo djelima - nešto od navedenog, zabranjujući im da se sastaju na sumnjivim mjestima. On neće izvršiti kaznu, osim za počinjeni grijeh. A zabrana ili zaštita bit će sprovedeni zbog sumnje, kao što je Omer b. el-Hattab zabranjivao da se susreću djeca sa onima koji su bili osumnjičeni za činjenje bluda. Isto tako se treba čuvati od prihvatanja svjedočenja osumnjičenog za laž ili prevaru, kao i da se sa njim odugovlači.

[1] Ovo se odnosi na kaderije i džebrije, jer oni negiraju htijenje roba i njegovu slobodu izbora, i uz to ne prave razliku između stvaranja i sticanja. A to je, ustvari, od htijenja robova.

[2] Ovo se odnosi na čarobnjake, vračare i na mađioničare, kao i na pojedine sufijske tarikate poput refaija. Svi oni žele da jedu imetak ljudi na nepravedan način.

POGLAVLJE ONO SA ČIME SE UPOTPUNJUJE NAREĐIVANJE DOBRA I ZABRANJIVANJE ZLA

Naređivanje dobra i sprečavanje zla neće biti upotpunjeno osim uz postojanje šerijatske kazne. Allah iskorijeni sa vladarom ono što ne iskorijeni sa Kur'anom. Izvršavanje šerijatskih kazni je obaveza svakog vladara. Time će biti kažnjen svako ko čini zabrane, a ostavlja obaveze. Postoje određene kazne kao što su kazna za potvoru sa osamdeset udaraca bičem, odsijecanje ruke kradljivcu i sl., ili kazne koje nisu određene Šerijatom i koje se nazivaju "ta'zir".[1] Njihova težina je shodna težini i veličini grijeha koji je počinjen, što je ovisno o stanju počinioca i tome da li se radi o velikom ili malom broju.

Ove vrste kazni se razlikuju po tome što mogu biti izvršene riječima i ukorom, mogu biti zatvorske, mogu biti izvršene protjerivanjem iz države, a neke se izvršavaju udarcima. Naprimjer, ako se radi o ostavljanju namaza ili neizvršavanju bilo koje obaveze, kao kada dužnik ne želi da vrati dug a ima tu mogućnost, ili ne želi da vrati otetu stvar, ili ne dostavlja povjerene stvari njihovim vlasnicima, ovakva osoba će biti udarana - sve dok ne izvrši obavezu. Uz to, bit će udaran jedan dan, a jedan dan pošteđen. Također, ako se radi o davno učinjenom grijehu, nad takvim čovjekom će biti izvršena kazna shodno potrebi. To kažnjavanje će biti kao kazna za taj grijeh ili zbog Allahove

[1] To je dozvoljena kazna za koju ne postoji šerijatska, već određena kazna. Ona biva obavezom za svaki grijeh za koji ne postoje ni šerijatska kazna ni otkup. A naziva se "ta'zir" jer sprečava činjenje grijeha. Osnova u tome jeste prepreka, iako riječ "ta'zir" može značiti i pomoć kada je neko napadnut, tako da spriječi neprijatelja od nanošenja štete. (v. *Mugni*, 10/3047)
Ovaj izraz može značiti i pomoć, kao što je došlo u ajetu: **"Zato će oni koji koji u njega budu vjerovali, koji ga budu podržavali i pomagali svjetlo po njemu poslano slijedili..."** (El-A'raf, 157.), ili u ajetu: **"Da u Allaha i Poslanika Njegova vjerujete, i da ga potpomažete i poštujete, i da Ga – Allaha ujutro i navečer slavite i veličate."** (El-Feth, 9.)

opomene njemu i njemu sličnima, te za to nema minimalne granice.

Međutim, kada je riječ o maksimalnoj visini ove vrste kazni, postoje tri mišljenja kako u Ahmedovom mezhebu, tako i kod drugih.

Prvo: deset udaraca.

Drugo: da bude manje od polovine kazne koja je propisana Šerijatom. To jest, trideset i devet ili sedamdeset devet udaraca. Ovo mišljenje zastupa veliki broj učenjaka hanefijske, šafijske i hanbelijske pravne škole.

Treće: da se ne može odrediti po tome. Ovo je Malikov stav, kao i nekih sljedbenika Eš-Šafija i Ahmeda, prema jednoj predaji od njega. Međutim, ako se radi o kazni koja je već određena Šerijatom, onda se neće dostići nivo te određene kazne. Takav je, naprimjer, slučaj sa onim koji ukrade mimo svote za koju se izvršava kazna - njemu neće biti odsječena ruka. Takav je i slučaj onoga ko ispere usta alkoholom, što znači da nad njim neće biti izvršena kazna kao nad pijanicom, ili kazna za potvoru (osim bluda), čime ne zaslužuje za to određenu šerijatsku kaznu.

Ovo je najispravnije mišljenje, što dokazuje i Poslanikov ﷺ sunnet i sunnet njegovih pravednih halifa. Poslanik ﷺ je naredio da bude izbičevan sa stotinu udaraca čovjek kome je žena dozvolila da opći sa njenom robinjom,[1] ali ga je oslobodio šerijatske kazne radi sumnje. Ebu-Bekr i Omer ؓ su naredili da čovjek i žena budu izudarani sa po stotinu udaraca jer su zatečeni u istoj postelji. Naredio je Omer ؓ bičevanje sa stotinu udaraca čovjeka koji je uklesao svoj prsten i koji je uzeo imetak iz bejtul-mala. Zatim je bio bičevan i drugi dan, pa i treći. Nakon toga je zbog novotarije

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud, poglavlje: "Hudud" (4458); Tirmizi (1451); Nesai, poglavlje: "Nikah" (3360) preko Nu'ajma b. Beširа ؓ, a slabim ga je ocijenio Albani. (v. *Daif Ebi Davud*, 961).

izbičevao Subejga b. Asela[1] do te mjere da nije nikoga toliko bičevao.

Ako se nečiji nered ne može iskorijeniti osim ubistvom, onda će biti ubijen. Takav je onaj koji napušta tabor muslimana i njihovu zajednicu ili ko poziva na očite novotarije u vjeri.

Allah ﷻ kaže:

مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَٰٓءِيلَ أَنَّهُۥ مَن قَتَلَ نَفْسًۢا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِى
ٱلْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ ٱلنَّاسَ جَمِيعًا

"Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji nered na Zemlji čini – kao da je sve ljude poubijao." (El-Maide 32.)

U vjerodostojnom hadisu od Poslanika ﷺ stoji da je rekao: ***"Ako se dadne prisega dvojici halifa, ubijte drugoga!"***[2]

I kaže:

"Ko vam dođe, a vi ste se okupili oko jednog čovjeka, želeći da razdvoji vaš džemat, onda mu odsijecite glavu – ko god bio!"[3]

---

[1] Prenešen je od Ibn-Abbasa u djelu *Muvetta'*, poglavlje: "Džihad" (982). Ibn-Asakir je ovu priču zabilježio u potpunosti u *Tarihu* (4/231-232). Bilježe ga i Bezar (1/4223, br. 299, str. 424); Darekutni u djelu *Efrad* (2/20), sa lancem u kojem se nalazi Ibn Ebu-Sebure, a on je metruk, tj. njegovi hadisi su ostavljeni. Inače, priča je poznata.

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim, poglavlje: "Imare" (1853), preko Ebu-Seida el-Hudrija ؓ.

[3] Hadis je sahih. Muslim ga prenosi od Arfedža b. Šurejha el-Ešdžeija: *"Ako vam dođe neko, a vi ste se okupili oko jednog čovjeka, želeći da vas oslabi ili razdvoji vaš džemat – ubijte ga!"*, poglavlje: Imare (1852). Također: *"U mom ummetu će biti šepanja, i šepanja, i šepanja. Pa ako vam dođe neko ko želi da razdvoji muslimane, a oni su već zajednica, udrite ga sabljom – ko god da bude."*
Također ga bilježi i Ebu-Davud, poglavlje: "Sunne" (4762); Nesai, poglavlje: "Tahrimu demm" (4022), sa istim značenjem i malim razlikama: *"Poslije mene će biti..."*. Nesai ga prenosi sa riječima: *"Poslije mene će biti šepavih i šepavih. Pa ako vidite da neko želi razdvojiti vaš džemat, ili Muhammedov ummet, ko god da bude – ubijte ga. Allahova ruka je sa džematom, a šejtan je sa onima koji razdvajaju džemat."* Albani ga je proglasio sahihom. (v. *Sahihul-džami'a*, 3621).

Allahov Poslanik ﷺ je naredio da se ubije čovjek koji o njemu namjerno slaže. Ibn-Dejlemi[1] ga je upitao za onoga koji neće da prekine sa opijanjem? A on reče:

"Ko ne prestane sa opijanjem, ubijte ga!"[2]

Na osnovu ovoga su Malik i neki od sljedbenika Ahmeda zastupali mišljenje da je dozvoljeno ubiti špijuna. Malik je, također, smatrao da je dozvoljeno ubiti i onoga ko poziva na novotarije, sa čime su se složili i neki od sljedbenika mišljenja imama Eš-Šafija. Ovo pravilo se ne odnosi samo na ovo pitanje, a upravnik nema pravo da odsiječe glavu ili ubije.

Od vrsta ovih kazni jeste i protjerivanje iz države, kao što je Omer ؓ protjerivao na Hajber one koji su pili alkohol ili kao što je protjerao Subejga b. Asela u Basru. Pored njih protjerao je i Nasra b. Hadžadža u Bagdad kada je vidio da su žene bile sa njim dovedene u smutnju.

❁ ❁ ❁

[1] Ibn-Dejlemi je bio od prvaka tabiina, a prenosio je hadise o alkoholu od oca Fejruza, u koje se ne ubraja i ovaj hadis. Ispravno je da se radi o Dejlemu Hamiriju Džejšaniju koji je među prvima došao Allahovom Poslaniku ﷺ u delegacijama iz Jemena. (v. Ibn-Hadžer, *El-Isabe*, 2/166-167); Ibn Abdul-Berr, *Isti'ajab* (172).

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed sa riječima: *"Ako se ne strpe od njega (alkohola), onda ih ubijte!"; "Ako ga ne ostave, ubijte ih!"* (v. *Musned*, 4/231-232).
Bilježe ga i Bejheki (8/292); Ebu-Davud, poglavlje: "Ešribe" (3683). Ahmed Šakir kaže: "Isnad mu je sahih." (v. *Šerhul-Musned*, 6197).

POGLAVLJE
OPEMENA S MATERIJALNIM KAŽNJAVANJEM

Kada je riječ o parnicama, treba reći da je ta'zir za imovinske kazne[1] također šerijatski ustanovljen. To je poznato u mezhebu Malika. Također, to je poznato i u Ahmedovom mezhebu, u pojedinim pitanjima bez sumnje, a u nekim pitanjima sa razilaženjem. Isto tako, to je i jedno od mišljenja Eš-Šafija, premda su se (učenjaci) razišli o pojedinostima toga pitanja. Ss druge strane, na to ukazuje sunnet Allahovog Poslanika ﷺ koji je u vezi sa dozvolom oduzimanja ulova onome ko lovi u Haremu Meke, a pod uvjetom da ga vide.[2] Poslanik ﷺ je naredio i da se razbiju vrčevi i probuše mješine u kojima se nalazi vino.[3]

Također je naredio Abdullahu b. Omeru ؓ da spali dva odijela namirisana "muasferom" (vrsta mirisa). On upita da ih opere, a Poslanik ﷺ naglasi:

"Ne, nego ih spali!"[4]

Na dan Hajbera je naredio ashabima da porazbijaju posuđe u kojem se nalazilo magareće meso, ali, kada su ga zamolili da ga samo prospu, on im je dozvolio. Naime, on je vidio vrčeve u kojima se kuhalo magareće meso, pa je naredio da se porazbijaju i prospe ono što je u njima. Ashabi su rekli:

"Zašto ne bi prosuli i oprali ih?" On reče: "Učinite tako!"

To ukazuje da su obje stvari dozvoljene[1] zato što kazna za njih nije bila obavezna.

---

[1] Ovdje se ne misli samo na novac kao sredstvo nego se odnosi na opći pojam imetka.
[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim sa ovim značenjem, poglavlje: "Hadž" (1364); Ebu-Davud, poglavlje: "Menasik" (2037), preko Sa'da b. Ebi-Vekasa ؓ.
[3] Hadis je hasen. Bilježi ga Tirmizi, poglavlje: "Buju'a" (1293) preko Ebu-Talhe ؓ. Albani ga je proglasio hasenom. (v. *Sahih Sunen Tirmizi*, 1039).
[4] Hadis je sahih i sa ovim tekstom ga bilježi i Muslim, poglavlje: "Libas ve zine" (2077); Nesai, poglavlje: "Zine" (5316) i Ahmed (2/162).

Takav je i primjer rušenja "Mesdžidul-dirar"[2]; ili, primjer kada je Musa ﷺ spalio tele kojeg su (Izraelćani) uzeli za boga; ili, primjer Poslanikovog ﷺ smanjivanja kazne onome koji je ukrao sa mjesta koja nisu skladišta za robu[3]; ili, predaja u kojoj je naredio da se spali imovina čovjeka koji je podizao cijenu[4]; ili, zabrana borcu da uzme svoj dio plijena ako se suprotstavi vođi.[5]

Isti je slučaj bio kada su Omer b. el-Hattab i Alija b. Ebi-Talib ﷺ naredili da se spali mjesto gdje se drži alkohol, ili da se oduzme dio imetka onome ko odbije dati zekjat, ili kada je Osman b. Affan ﷺ spalio mushafe koji nisu odgovarali originalu. Omer b. el-Hattab ﷺ je također spalio knjige prethodnih vjera, a naredio je da se zapali palača Sa'da b. Ebi-Vekasa[6] koju je sagradio da bi se zaštitio od ljudi, pa mu je poslao Muhameda b. Selema i naredio mu da je spali, što je ovaj i učinio.

Svi ovi postupci su bili ispravni i poznati među učenjacima, a (ostalih) primjera ima veoma mnogo.

Onaj ko kaže da su imovinske kazne derogirane, pripisujući to mišljenje pripadnicima Malikovog ili Ahmedovog mezheba, pogrešno je procijenio njihov mezheb. Onaj ko pak kaže da je derogiran u općem smislu, pa makar da je on sljedbenik bilo koje pravne škole (mezheba), govori bez dokaza. Ovo zato jer ne postoji vjerodostojna predaja od Poslanika ﷺ da je zabranio sve vrste imovinskih kazni. Da ove kazne nisu derogirane dokazuju

[1] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Mezalim" (2477), Muslim, poglavlje: "Džihad ve sijjer" (1802) i drugi, preko Seleme b. Ekve'a ﷺ.

[2] Hadis je slab. Ibn-Hišam ga bilježi u *Siri* (4/185); Ibn-Kesir, *Tefsir* (2/388). Albani ga je ocijenio slabim. (v. *Komentar na Fikhus-sire*, 428).

[3] Hadis je hasen. Ebu-Davud ga bilježi sa ovim značenjem, poglavlje: "Lukata" (1710); Nesai, poglavlje: "Kat'u sarik" (4985). Albani ga je ocijenio hasenom. (v. *Sahih Sunen Ebi-DAvud*, 1504).

[4] Hadis je slab. Ebu-Davud ga prenosi preko Omera ﷺ, poglavlje: "Džihad" (2713), riječima: *"Ako nađete čovjeka da je podigao cijenu, spalite mu imovinu i istucite ga."* Albani ga je ocijenio slabim. (v. *Daif Sunen Ebi-Davud*, 580).

[5] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim, poglavlje: "Džihad ve sijjer" (1753); Ebu-Davud, poglavlje: "Džihad" (2719) i Ahmed (6/26), preko Aufa b. Malika ﷺ.

[6] Ovaj trag je slab. To se paljenje odnosilo na vrata palače, kao što prenosi Ahmed (1/54) da je poslan Muhamed b. Seleme da spali vrata. Ahmed Šakir je zbog prekida njegov lanac ocijenio slabim (390).

postupci halifa i velikih učenjaka među ashabima nakon smrti Muhammeda ﷺ.

Ovi primjeri se prenose od Ahmeda, Malika i njihovih sljedbenika, kao i neka mišljenja od Eš-Šafija, a na osnovu onoga s čime je raspolagao od hadisa.

Po Malikovom, Ahmedovom i mezhebu drugih učenjaka imovinske kazne su kao i tjelesne. One se dijele na one koje imaju uporište u Šerijatu i one koje nemaju. Tako po njihovom mišljenju imovinske kazne nisu derogirane. A oni koji tvrde da su derogirane nemaju za to dokaza u Kur'anu, niti imaju dokaza u Sunnetu. Ovako postupaju oni koji se suprotstavljaju Kur'anu i Sunnetu bez dokaza, osim tvrdnje da su derogirane. A ako se zatraži od njih dokaz kojim su derogirane, oni ga ne mogu donijeti (osim nekih dokaza za koje smatraju da ukazuju na zabranu, s tim da je mišljenje njihove grupe da su zabranjene jednoglasnim stavom).[1] Jednoglasni stav je dokaz o derogaciji. Nema sumnje da, ako se potvrdi jednoglasni stav, on biva dokaz o derogaciji, jer se ummet neće složiti na zabludi.[2] Međutim, ne postoji jednoglasni stav o nečemu osim sa dokazom koji ga je derogirao. Tako se ispostavilo da tvrdnje većine onih koji su se pozivali na potvrdu derogacije određenih dokaza, nakon što su bile provjerene, nisu bile ispravne. Takvi nisu znali da su se neki učenjaci razišli, kao ni to da veliki broj učenjaka radi suprotno stavovima ashaba, ali on sam po sebi nije poznavao stavove učenjaka.

Inače, šerijatske obaveze – koje spadaju u Allahova prava – dijele se na tri dijela:

– *ibadeti*, kao namaz, zekjat i post;

– *kazne*, određene Šerijatom ili ostavljene sudiji da ih odredi;

[1] Ova rečenica nema značenja koje bi joj se našlo u "Upravi". Možda je htio reći: "Osim što njegova grupa koristi pojedine dokaze za zabranu, ili da je zabrana o tome donešena jednoglasnim stavom."

[2] Ovdje se ukazuje na hadis koji je hasen. Ibn Ebi-Asim ga bilježi u *Es-Sunne* (2/1); Ebu-Davud (4253). Albani kaže: "Hasen sa svim lancima." (v. *Silsiletu hadisi es-sahiha*, 1331).

- *otkupnine* (kefareti).

Svaka od ovih obaveza se dijeli na tjelesne i imovinske, ili obuhvata i jedno i drugo.

Tjelesni *ibadeti*, kao npr. namaz i post. Novčani *ibadeti*, kao npr. zekjat. *Kompletirani od obje te vrste*, npr. kurban za klanje.

Zatim, tu su *tjelesne kazne* (kao što su ubistvo ili odsijecanje) i *imovinske kazne* (kao što je uništavanje posuđa u kojem je vino).

Kazne koje su *sastavljene* od obje te vrste, kao što je bičevanje kradljivca koji je ukrao manju vrijednost od nisaba i povećanje globe koju treba da plati, ili ubijanje nevjernika i oduzimanje njihovih imetaka.

Tjelesne kazne propisuju se za nešto što se već desilo, kao što je odsijecanje ruke kradljivcu. S druge strane, nekada bivaju razlog sprečavanja širenja nekog zločina, kao što je ubijanje ubice. Isto tako je i sa imovinskim kaznama. Nekada bivaju razlog sprečavanja širenja zla, a dijele se (kao i tjelesne) na uništavanje, izmjenu ili davanje u posjed trećem licu. Prvo se odnosi na zlo ako se radi o predmetima ili o obliku nečega čije je uništavanje dozvoljeno kao i mjesta u kojem se nalazi. Takvi su kipovi i slike u hramovima, koje obožavaju mimo Allaha. Dakle, dozvoljeno ih je uništiti zbog toga što se radi o slikama koje šire zlo. Ako se, opet, radi o kipovima od kamena ili drveta, onda je dozvoljeno polomiti ih i zapaliti. Po mišljenju većine učenjaka se to, također, odnosi i na muzičke instrumente, kao što je npr. tambura. Ovo je Malikov stav, a i poznatija predaja od imama Ahmeda. Isti je slučaj i sa vrčevima u kojima se nalazi alkohol - dozvoljeno ih je polomiti i zapaliti. Također je dozvoljeno zapaliti i kafane gdje se prodaje alkohol. Ovako je preneseno od Ahmeda, Malika i drugih učenjaka, onih koji su slijedili Omerov stav o tome, jer je naredio paljenje kafane Ruvejšida Sekafija zbog toga što je u njoj prodavao alkohol. Rekao mu je: "Ti si grešnik, a nisi Ruvejšid."[1]

---

[1] Ovaj hadis je sahih. Bilježi ga Kasim b. Selam u djelu *Emval* (287), sa vjerodostojnim lancem, gdje je Omer ﷺ rekao: "Ti si grešnik."

Također je Alija b. Ebi-Talib ﵁ naredio da se spali selo u kojem se prodavao alkohol.[1] Predaju prenose Ebu-Ubejde i drugi. To je zato jer su dvojica halifa na isti način tretirala mjesto prodaje i posude. Ovo je također poznatije mišljenje kod Ahmeda i Malika.

Sličan potez je napravio Omer b. el-Hattab ﵁ kada je primijetio da je čovjek pomiješao (sipao) vodu u mlijeko. Uzeo je mlijeko i prosuo ga po njemu, što je potvrđeno od njega. Neki učenjaci su, na osnovu ovoga, donosili fetve o tome, jer se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ ***zabranio da se sipa voda u mlijeko ako se želi prodavati***[2], za razliku od onoga koji miješa mlijeko i vodu za piće.

Jer, ako pomiješa vodu sa mlijekom (za prodaju), mušterija neće znati koliki se procenat mlijeka nalazi unutar. Zato ga je Omer ﵁ prosuo.

Na osnovu ovoga su učenjaci donijeli fetve da je dozvoljeno uništiti robu kojom se žele prevariti mušterije. Naprimjer, slabo izatkani materijal smije se poderati i zapaliti. Tako je Omer ﵁, kada je vidio svilu na Aliji b. Zubejru, istu potrgao. Zubejr mu reče:

"Prepao si dijete". On odgovori: "Nemojte djeci oblačiti svilu".

Takvo je i paljenje Abdullahove odjeće namirisane "muasferom", a po naredbi Poslanika ﷺ.[3]

Isto tako će se uništiti dio tijela koji je počinio grijeh. Tako će se kradljivcu odsjeći ruka, ili noga i ruka drumskom razbojniku. Isti je slučaj i sa sredstvom pomoću kojeg je počinjen zločin, kako ne bi bio ponovljen. Ipak, njegovo uništavanje se ne podrazumijeva kao opća naredba. Međutim, ako u mjestu ne bude štete, onda će se ostaviti radi Allaha ili će se podijeliti kao sadaka. Veliki broj učenjaka je o tome donio fetvu, a na osnovu ovog gore spomenutog. Hrana kojom je (pojedinac) želio napraviti prevaru,

---

1 Kasim ga je spomenuo u djelu *Emval* , bez lanca (148), a selo se zvalo Zurare.

2 Hadis je slab. Bilježi ga Akili sa lancem preko Enesa ﵁: "Zabranio je Allahov Poslanik ﷺ da se miješa voda sa mlijekom." (v. *Du'afa El-Kebir*, 4/7205), sa provjerom Kaladžija.

3 Hadis je sahih, o čemu smo prethodno govorili.

kao što su hljeb, kuhana jela ili roštilj, hljeb koji nije dobro pečen ili pomiješane vrste hrane (bolja sa slabijom) koje su kupcima predstavljene kao kvalitetne i sl., bit će podijeljena među siromasima; u tome i jeste smisao njenoga uništavanja. Ako je Omer b. el-Hattab ﷺ uništio mlijeko koje je razrijeđeno radi prodaje, onda se u podjeli tog mlijeka kroz sadaku nalazi kazna i uništavanje u odnosu na vlasnika i opomena njemu da ne ponovi postupak. Time će se siromasi više okoristiti nego da jelo bude bačeno. Omer ﷺ je uništio (prolio) mlijeko jer narod nije imao potrebu za tim mlijekom: u Medini ili nije bilo siromaha ili ih je bilo veoma malo.

Zbog ovoga su neki učenjaci smatrali pokuđenim uništavanje hrane jer ju je bolje podijeliti. Zabilježeno je od Malika b. Enesa da je Omer b. el-Hattab ﷺ prosipao mlijeko kojim se htjela izvršiti prevara kako bi vlasnika naučio lijepom postupku. U predaji od Malika vidi se da je on to smatrao pokuđenim. On je tvrdio da ga je bolje podijeliti kao sadaku.

A da li će se podijeliti ako ga ima malo? O tome postoje dva mišljenja među učenjacima.

Ešheb prenosi od Malika predaju o zabrani imovinskih kazni. Grijeh neće dozvoliti uzimanje ničijeg imetka, pa čak i ako je taj ubica. Međutim, poznatije je prvo Malikovo mišljenje. Rekao je da je lijepo podijeliti pomiješano mlijeko sa vodom, jer je u tome kazna prevarantu a dobro djelo prema siromasima, i ne treba da bude prosuto. Malik je bio upitan šta misli o šafranu ili misku - da li je to isto? On je rekao: "Sve je to ista vrsta ako se radi o varanju, kao što je slučaj sa mlijekom." Ibn-Kasim kaže: "Ovo je propis kada se radi o malim količinama. Ipak, ako se pojavi mnogo toga, onda ne mislim tako. Počinioca treba kazniti, jer je prouzrokovao štetu velikom broju ljudi." Time on želi da ukaže na to da se ovdje radi o velikoj količini za sadaku.

Neki šejhovi su rekli: "Isti je propis u Malikovom mezhebu, mnogo ili malo, jer je poistovjetio slučaj sa šafranom, miskom i mlijekom. Ibn-Kasim mu se suprotstavio tvrdeći da ne treba podijeliti kao sadaku, osim ako se ne radi o maloj količini imetka i

ako je on sam varao. Međutim, ako je to pronađeno kod njega prethodno pripremljeno, ili ga je kupio, ili mu je poklonjeno, ili je naslijedio - u tom slučaju se od toga neće ništa podijeliti kao sadaka."

Od onih koji su smatrali da treba uništiti odjeću ukoliko se s njome htjela izvršiti prevara je bio i Ibn-Kattan. On je rekao: "Slabo izatkane plahte treba spaliti vatrom". Ibn-Utab je rekao da ih treba podijeliti, odnosno iscijepati na komade, a zatim podijeliti siromasima, i to ako su plahte doprle do onih koji su ih kupili ali ih nisu skrojili. Također je i za hljeb rekao: "Neka se podijeli siromasima". Ibn-Kattan je, pak, pokudio njegov stav i rekao da to nije dozvoljeno činiti sa imetkom muslimana, osim uz njegovu dozvolu.

Kadi Ebu-Esbe'a kaže: "Ovaj njegov stav je kontradiktoran: govori da odjeću treba spaliti a da se hljeb ne smije podijeliti siromasima. U tome je veća šteta." Ibn-Utab je to potvrdio kao osnovu, a zatim slijedio svoj stav.

Ako upravnik ne odluči da uništi ili podijeli imetak prevaranta, onda ga mora spriječiti da ne nanosi ljudima štetu, ili da spriječi varanje, ili da taj proda manjkavu robu onome ko zna da ona u sebi ima manjak ili nedostatak. Abdul-Melik b. Habib kaže: "Kada nam je bilo zabranjeno da podijelimo robu sa kojom je vršena prevara, a na osnovu predaje od Ešheba, rekao sam Mutarifu i Ibn-Madžišonu: 'Šta je kod vas dvojice ispravnije za onoga koji vara ili zakida na težini?' Oni su odgovorili: 'Takav će biti kažnjen zatvorom, udarcima i protjerivanjem sa tržnice. A što ostane od hljeba i mlijeka, ili pokvarenog miska i šafrana i sl., neće se prosuti niti podijeliti.'"

Abdul-Melik b. Habib kaže: "Upravnik mu neće povratiti imetak, nego će dati da ga proda onaj ko neće varati. Hljeb će izlomiti i predati ga vlasniku. U isto vrijeme, med, maslo i mlijeko će prodati onima koji će ga kupiti tako pripremljenog za prevaru, uz pojašnjenje o čemu se radi. Na ovaj način treba postupiti sa svim vidovima robe koja je pripremljena za prevaru." Zatim

dodaje: "Ovo je pojašnjenje svima onima koji su tražili da se pojasni od sljedbenika mišljenja imama Malika i drugih."

POGLAVLJE
PROMJENA

Prenosi Ebu-Davud preko Abdullaha b. Omera ﷺ da je Poslanik ﷺ *zabranio lomljenje muslimanskog novca koji je dozvoljen među njima, osim radi smetnje.*[1] To jest, ako se budu upotrebljavali dirhemi i dinari koji su dozvoljeni ali sa smetnjom. Ovo se odnosi na izmjenu isklesane slike ili one koja je neisklesana, ako nije izlivena.

Prenosi se da je Ebu-Hurejre ﷺ rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: "Došao mi je Džibril i rekao: 'Sinoć sam ti došao, ali me ništa drugo nije spriječilo da uđem u tvoju kuću osim slike čovjeka.' (naime, u kući je imao zavjese na kojima su bile slike ljudi i u kući je bio pas). Zatim je naredio da se glave onih slika pocijepaju u obliku drveća, pa su se od zavjesa napravile jastučnice za naslanjanje. Naredio je i da se pas izvede, pa je Allahov Poslanik ﷺ to i učinio (a to je bilo malo štene ispod palmine hasure kojeg su sakrili Hasan i Husein)."[2]

Svaku haram-stvar ili predmet sastavljen na haram-način treba ukloniti ili izmijeniti – što je stav svih muslimana. Takvi su primjeri: prosipanje alkohola, ako se nađe kod muslimana; ili, razbijanje muzičkih instrumenata; ili, izmjena naslikanih slika... Međutim, učenjaci su se razišli oko uništenja mjesta na kojem se nađu. Ono što je ispravno jeste da se (haram-stvar) smije uništiti, a na osnovu dokaza iz Kur'ana, Sunneta i jednoglasnog stava *Selefus-saliha*. Ovaj stav je očit u Malikovom i Ahmedovom mezhebu, kao što je stav i nekih drugih.

[1] Hadis je daif. Bilježi ga Ebu-Davud, poglavlje: "Buju'a" (3449); Ibn-Madže, poglavlje: "Tidžarat"; Ahmed (3/419). Slabim ga je ocijenio Albani. (v. *Daif SunenEbi-Davud*, 749).

[2] Hadis je sahih. Sa ovim riječima ga bilježi Ahmed preko Ebu-Hurejre ﷺ (2/305), a sahihom ga je ocijenio Ahmed Šakir (8302). Slično njemu bilježi ga Ebu-Davud, poglavlje: "Libas" (4158), Tirmizi, poglavlje: "Edeb" (2806).

Tačno je to da sve što opija od hrane ili pića jeste haram, kao što je alkoholni napitak proizveden od meda ili alkoholni napitak proizveden iz ječma, pšenice i zrnevlja, zatim hašiš i sl.

Što se tiče posjedovanja (temlik) kao što prenosi Ebu-Davud i drugi autori *Sunena* da je Allahov Poslanik ﷺ odredio da svakoga ko ukrade plodove koji su još okačeni, prije nego dođu do sušare, treba bičevati kao opomenu i kazniti dva puta.[1] Tako i onoga koji ukrade bravče, prije negoli ono dođe do tora, treba bičevati kao opomenu i kazniti dva puta.

Isto tako je i Omer b. el-Hattab ؓ propisao onome ko sakrije izgubljenu stvar da treba biti kažnjen dva puta. Ovaj stav su zastupali mnogi učenjaci, poput Ahmeda i drugih. Omer je kaznio gladne robove koji su uzeli izgubljenu devu beduina na taj način što je njihovog vlasnika kaznio duplo više, a njima nije odsjekao ruke. Osman je za situaciju kada musliman hotimično ubije nemuslimana koji je pod zaštitom u islamskoj državi odredio duplu krvarinu. To je zato što je krvarina nemuslimana polovina krvarine muslimana. Ovo mišljenje zastupa i imam Ahmed.

[1] Hadis je hasen. Bilježi ga Ebu-Davud preko Abdullaha b. Amra ؓ, poglavlje: "Lukata" (1710), riječima: "Bio je upitan o plodovima koji vise, pa je rekao: '*Ko uzme udio od onih koji imaju potrebu ne uzimajući to...*'; Nesai, poglavlje: "Kat'u sariv" (4957). Albani ga je ocijenio sahihom. (v. *Irvaul-galil*, 2413).

POGLAVLJE
NAGRADA JE SHODNA DJELU

Nagrada i kazna određene su u Allahovoj odredbi i Šerijatu shodno vrsti počinjenog djela. Ovo je pravda na kojoj se održavaju nebesa i Zemlja.

Allah ﷻ kaže:

إِن تُبْدُوا۟ خَيْرًا أَوْ تُخْفُوهُ أَوْ تَعْفُوا۟ عَن سُوٓءٍ فَإِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا

"Bilo da vi dobro djelo javno učinite, ili ga sakrijete, ili nepravdu učinite – pa i Allah mnogo prašta i sve može." (En-Nisa, 149.)

Ili u ajetu:

وَلْيَعْفُوا۟ وَلْيَصْفَحُوٓا۟ أَلَا تُحِبُّونَ أَن يَغْفِرَ ٱللَّهُ لَكُمْ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"...neka pređu preko toga i neka opraštaju! Zar vama ne bi bilo drago da i vama Allah oprosti?" (En-Nur, 22.)

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko se ne smiluje, neće mu se smilovati."[1]

U drugom hadisu stoji da je rekao:

"Allah je neparan i voli nepar."[2]

Također je rekao:

"Allah je lijep i voli ljepotu."[3]

Tu je i hadis u kojem kaže:

"Allah je dobar, ne prima osim dobro."[1]

[1] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Edeb" (5997); Muslim, poglavlje: "Fadail" (2318) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

[2] Mutefekun alejhi. Bilježi ga Buhari, poglavlje: "Šurut" (2736); Muslim, poglavlje: "Zikr" (1677) i drugi. Hadis je prenešen od velikog broja ashaba, kao što su Ebu-Hurejre, Alija, Ibn-Mesud i Ibn-Omer, radijallahu anhum.

[3] Hadis je sahih. Bilježe ga Muslim, poglavlje: "Iman" (91); Tirmizi, poglavlje: "Birr ve sille" (1999) i drugi, preko Ibn-Mesuda ؓ.

I kaže:

"*Allah je čist, voli čistoću.*"[2]

Zbog toga se odsijeca ruka kradljivcu, ili ruka i noga drumskom razbojniku, kao što je određena i odmazda za krv, novac i udove. Ako je moguće da kazna bude od vrste učinjenog grijeha, onda je to ono što je propisano, ali shodno mogućnosti. Tako se od Omera b. el-Hattaba ﷺ prenosi naredba da se svjedok koji lažno svjedoči podigne na jahalicu naopako prema nazad, ocrnjenog lica. To je zato što je izokrenuo istinu i ocrnio istinu, pa će mu i lice biti ocrnjeno. Ovo je preporučena kazna za lažno svjedočenje, što su zastupali mnogi učenjaci od Ahmedovih sljedbenika i drugi.

Allah ﷻ kaže:

وَمَن كَانَ فِي هَٰذِهِۦٓ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي ٱلْآخِرَةِ أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا

"Ko bude na ovom svijetu slijep, on će biti i na onome svijetu slijep i još će dalje zalutati." (El-Isra, 72.)

Kao i ajet:

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ أَعْمَىٰ ۝ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِىٓ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا ۝ قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ ءَايَٰتُنَا فَنَسِيتَهَا ۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلْيَوْمَ تُنسَىٰ

"'A onaj ko se okrene od Opomene Moje, taj će teškim životom živjeti i na Sudnjem danu ćemo ga slijepim oživiti. 'Gospodaru moj', reći će, 'zašto si me slijepa oživio kada sam vid imao?' 'Evo zašto', reći će On. 'Dokazi naši su ti dolazili, ali si ih

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Muslim, poglavlje: "Zekat" (1615); Tirmizi, poglavlje: "Tefsir" (2989); Ahmed (2/328) i Darimi, poglavlje: "Rikak" (2717), preko Ebu-Hurejre ﷺ.

[2] Hadis je slab. Ovo su riječi Seida b. Musejjiba: "Allah je dobar i voli dobrotu; čist je i voli čistoću." Tirmizi kaže da je hadis garib, a u njegovom lancu prenosilaca se nalazi Halid b. Ilijas. Poglavlje: "Edeb" (2799).

zaboravljao, pa ćeš danas ti isto tako biti zaboravljen.'" (Taha, 124-126.)

U hadisu stoji:

"Oholnici i silnici će biti proživljeni u obliku zrna, a ljudi će ih gaziti svojim nogama."[1]

Jer, kako su oni ponižavali Allahova stvorenja, Allah će njih poniziti pred robovima; tako i onome ko se ponizi pred Allahom - Allah uzdigne ugled. Na taj način je Allah robove učinio poniznim pred Njim.

Neka nas Allah izvede na Pravi put, a i našu braću muslimane. Neka nam olakša da radimo ono što On voli i sa čime je zadovoljan od djela i riječi, a i našoj braći vjernicima. Neka je hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova, i neka je Njegov blagoslov na Muhammeda ﷺ, njegovu porodicu i sve ashabe.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (2/179); Tirmizi, poglavlje: "Sifatul-kijame" (2492). Hasan je rekao da je sahih, a Ahmed Šakir navodi da mu je lanac sahih. (v. *Šerhul-Musned*, 6677).

الامر بالمعروف
و النهي عن المنكر

NAREĐIVANJE DOBRA I SPREČAVANJE ZLA

POGLAVLJE
O NAREĐIVANJU DOBRA I SPREČAVANJU ZLA

Naređivanje dobra i sprečavanje zla koje je Allah ﷻ objavio u Svojim Knjigama i poslao po Svojim poslanicima jeste dio vjere. To je zato jer Allahova poslanica može da bude vijest ili forma.[1]

Takve su i vijesti o Njemu samom i o Njegovim robovima, zatim vijesti o jednoći, priče u kojima se spominje obećanje dobrog ili prijetnja lošim završetkom, forma naređivanja, sprečavanja i dozvole i sl.

Allah ﷻ kaže:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

"Reci: 'On, Allah je Jedan!'" (El-Ihlas, 1.)

Ili, kao što je spomenuto u hadisu:

"Vrijedna je kao trećina Kur'ana."[2]

Jer sura *Ihlas* sadrži jednu trećinu tevhida, a Kur'an sadrži kazivanja, naredbe i govori o tevhidu.[3]

Allah ﷻ govori o svojstvu Poslanika ﷺ pa kaže:

---

[1] Vijest, to je ono što dođe od vijesti ili što čovjek očekuje da čuje. Govor, sam po sebi, može da bude istinit ili lažan. S druge strane, forma je početak nečega: Allah je početno formirao stvorenja, tj. stvorio ih od početka. Shodno tome, forma se ne može dijeliti između laži i istine. Naprimjer, takav je slučaj kada se radi o imperativu, kada kažeš: "Učini to i to", što znači da se rečeno ne može odnositi na istinu ili laž, tako da se naziva formom.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Buhari (6643) i Ebu-Davud (1461). Muslim ga bilježi preko Ebu-Seida el-Hudrija ؓ, Ebu-Derdāa i Ebu-Hurejre ؓ (811, 812) i drugi.

[3] O ovom i drugom značenju šejhul-islam kaže u *Medžmu'atu-fetava*: "Čitav Kur'an govori o jednoći, tj. tevhidu, kao što je obavještajno-naučni tevhid (tevhid ilmi haberi). U to spadaju vijesti o Njegovom rububijetu, o Njegovim ﷻ imenima i svojstvima. Druga vrsta tevhida je tevhid traženja i namjere (Tevhidu kasdi talebi). On se ogleda u ostvarivanju robovanja isključivo Allahu, kao i onoga što za sobom povlači tevhid od naredbi, propisa i kazivanja u kojima su obavijesti o lijepom završetku sljedbenika tevhida i kazni njegovih protivnika na ovome svijetu."

يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ

"...Traži od njih da čine dobra djela, a od odvratnih ih odvraća; koji im dozvoljava lijepa jela, a ružna im zabranjuje." (El-A'raf, 157.)

Ovo pojašnjava potpunost Njegove ﷺ poslanice. Poslanik ﷺ je bio posrednik čijim je jezikom Allah ﷻ naredio svako dobro, kao što je i zabranio svako zlo, dozvolio lijepa jela, a zabranio loša. Od Poslanika ﷺ se prenosi da je rekao:

"Poslan sam da usavršim moralne vrijednosti." [1]

U hadisu, koji je muttefekun alejhi, kaže:

"Moj primjer i primjer vjerovjesnika je kao primjer čovjeka koji je sagradio kuću, upotpunio je i usavršio, osim jedne cigle. Ljudi su obilazili oko kuće i govorili: 'Da još samo ovu ciglu postavimo'. Ja sam ta cigla." [2]

Njime je upotpunjena Allahova vjera koja se ogleda u naređivanju svakog dobra i zabrani svakog zla, dozvoli lijepih jela i zabrani loših. Dotle su poslanici prije njega zabranjivali svojim narodima neka ukusna jela, kao što Uzvišeni kaže:

فَبِظُلْمٍ مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ طَيِّبَاتٍ أُحِلَّتْ لَهُمْ

"Zbog nepravde jevreja, Mi smo im zabranili neka ukusna jela koja su im bila dozvoljena." (En-Nisa, 160.)

Nekada im pak nisu zabranjivana sva loša jela. Tako Uzvišeni kaže:

كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِّبَنِي إِسْرَائِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَىٰ نَفْسِهِ مِن قَبْلِ أَن تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Bejheki u *Šu'abul-iman*, (10/192). Albani ga je ocijenio kao sahih (v.: *Silsiletus-sahiha*, str. 45). Također ga bilježe Hakim (2/613) i Ahmed (2/381), preko Ebu-Hurejre ﵁, sa riječima: *"Poslan sam da usavršim lijepe moralne vrijednosti."*

[2] Hadis je sahih. Buhari ga prenosi preko Džabira ﵁ (3534). Muslim (2287), Tirmizi (2862) i Ahmed (3/361) ga bilježe preko Ebu-Hurejre ﵁. Osim toga, zabilježen je i kao: Buhari (3535), Muslim (2286), Ahmed (2/256). Ovdje je upravo navedena njegova verzija, kao i druga verzija, preko Ebu-Seida el-Hudrija ﵁, koju bilježi Muslim (2286).

"Sve vrste hrane su bile dozvoljene sinovima Israilovim, osim onoga što je Israil sam sebi zabranio prije nego je objavljen Tevrat." (Ali Imran, 93.)

Zabrana loših jela može se shvatiti kao "sprečavanje zla", isto kao što se dozvoljavanje ukusnih jela shvata kao naređivanje svakog dobra i zabranjivanje svakog zla. To, opet, ne može biti upotpunjeno osim sa Poslanikom sa kojim je Allah usavršio moralne vrijednosti, koje se ubrajaju u dobro.

Allah ﷻ kaže:

ٱلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِى وَرَضِيتُ لَكُمُ ٱلْإِسْلَٰمَ دِينًا

"Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera." (El-Maide, 3.)

Allah nam je usavršio vjeru, upotpunio Svoju blagodat i zadovoljio se da nam islam bude vjera. Zatim je opisao ummet kao što je opisao i Poslanika ﷺ. On kaže:

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ
بِٱللَّهِ

"Vi ste najbolji ummet od svih koji se pojavio među ljudima: naređujete dobro i sprečavate zlo, i vjerujete u Allaha." (Ali Imran, 110.)

Na drugom mjestu Allah ﷻ kaže:

وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ

"Vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: naređuju da se čini dobro, a sprečavaju zlo." (Et-Tevbe, 71.)

Zato je Ebu-Hurejre ؓ rekao:

"Vi ste najbolji narod za dobrobit čovječanstva. Dovedete ih u lancima i okovane, da biste ih naposlijetku uveli u Džennet."[1]

---

[1] Predaja je mevkuf i seže do Ebu-Hurejre, a bilježi je Buhari (4557). Na drugom mjestu istu predaju diže (merfu) do Allahovog Poslanika ﷺ. U toj predaji se kaže: *"Allah se čudi ljudima koji će biti uvedeni u Džennet u lancima."* (3010); Ebu-Davud (2677);

Allah ﷻ je dakle pojasnio da je ovo najbolji ummet među ljudima: oni su im najkorisniji i najviše čine dobročinstvo. Oni su upotpunili naređivanje dobra ljudima i sprečavanje zla. Osim toga, upotpunili su i sāmo to svojstvo i sposobnost u njima samima jer su naredili svako dobro i spriječili svako zlo.[1] Ovo su postigli borbom na Allahovom putu zalažući svoje imetke i svoje živote – u čemu i jeste vrhunac koristi svim stvorenjima.

S druge strane, nisu svi ostali naređivali na svako dobro, niti su svi odvraćali od svakog zla, niti su se borili na tom putu. Neki od njih se uopće nisu ni borili. A oni koji su se borili, poput sinova Israilovih, uglavnom su se borili radi odbrane od neprijatelja koji je napadao njihovu zemlju, kao što se potlačeni bori protiv nepravednika, a ne zbog poziva boraca da se naređuje dobro i odvrati od zla. Zbog ovoga je Musa ﷺ govorio svom narodu:

يَٰقَوْمِ ٱدْخُلُوا۟ ٱلْأَرْضَ ٱلْمُقَدَّسَةَ ٱلَّتِى كَتَبَ ٱللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا۟ عَلَىٰٓ أَدْبَارِكُمْ فَتَنقَلِبُوا۟ خَٰسِرِينَ قَالُوا۟ يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ وَإِنَّا لَن نَّدْخُلَهَا حَتَّىٰ يَخْرُجُوا۟ مِنْهَا فَإِن يَخْرُجُوا۟ مِنْهَا فَإِنَّا دَٰخِلُونَ

"'O narode moj, uđite u Svetu zemlju koju vam je Allah dodijelio, i ne uzmičite nazad, pa da se vratite izgubljeni!' Oni rekoše: 'O Musa! U njoj je nemilosrdan narod, i mi nećemo ući dok oni ne izađu. A kada oni izađu, mi ćemo onda sigurno ući.'"

Do riječi:

قَالُوا۟ يَٰمُوسَىٰٓ إِنَّا لَن نَّدْخُلَهَآ أَبَدًا مَّا دَامُوا۟ فِيهَا فَٱذْهَبْ أَنتَ وَرَبُّكَ فَقَٰتِلَآ إِنَّا هَٰهُنَا قَٰعِدُونَ

Ahmed (2/302). Hafiz Ibn-Hadžer u djelu *Fethul-bari* kaže: "Ibn-Dževzi je rekao: 'Oni su zarobljeni i okovani, ali, kada su spoznali ispravnost islama, dobrovoljno su ga prihvatili, pa su ušli u Džennet.'" Zarobljavanje i stavljanje u okove bio je prvobitni razlog. Kao da je htio reći za prisilu na nešto kao što se nastavlja, ali pošto je to bio razlog ulaska u Džennet, stavio je činjenični faktor umjesto razloga.

[1] U nekim izdanjima stoji: "Jer su oni usavršili svako dobro i donosili korist ljudima tako što su naređivali dobro i odvraćali od zla."

"'O Musa', rekoše oni, 'dok god su oni u njoj, mi nećemo u nju ulaziti! Idite ti i tvoj Gospodar pa se bijte, mi ćemo ovdje ostati.'" (El-Maide, 21-24.)

Allah ﷻ kaže:

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلَإِ مِن بَنِي إِسْرَائِيلَ مِن بَعْدِ مُوسَىٰ إِذْ قَالُوا لِنَبِيٍّ لَّهُمُ ابْعَثْ لَنَا مَلِكًا
نُّقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ عَسَيْتُمْ إِن كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا تُقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا
لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أُخْرِجْنَا مِن دِيَارِنَا وَأَبْنَائِنَا

"Zar ne znaš kada su prvaci sinova Israilovih poslije Musāa svom vjerovjesniku rekli: 'Pošalji nam kralja da se na Allahovom putu borimo!' 'Možda se vi nećete boriti, ako vam borba bude propisana?', reče on. 'Zašto da se ne borimo na Allahovom putu?', rekoše, 'a mi smo iz zemlje naše prognani i od sinova naših odvojeni!?'" (El-Bekare, 246.)

Svoju su želju za borbom pojašnjavali tako što su govorili da će se boriti radi toga što su istjerani iz kuća i odvojeni od svojih sinova. No, uprkos tome, kada je riječ o onome što im je naređeno, bili su kukavice. Zbog toga im plijen nije bio dozvoljen, niti su imali pravo na robinje.

Poznato je da su najbolji vjernici prije nas[1] bili sinovi Israilovi. To je potvrđeno u hadisu oko čije su se vjerodostojnosti složili i Buhari i Muslim (muttefekun alejhi), i u kome se prenosi da je Ibn-Abbas ؓ rekao:

"Jednog dana je Allahov Poslanik izašao među nas i rekao: 'Prikazani su mi narodi. Prošao bi vjerovjesnik, a sa njim bi bio jedan čovjek. Ili, prošao bi vjerovjesnik, a sa njim bi bila mala grupa ljudi. Ili, prošao bi vjerovjesnik, a sa njime nije bilo nikoga. Zatim sam vidio veliku crninu koja je prekrila horizont. Poželjeh da to bude moj ummet, ali mi bijaše rečeno da su to Musa i njegov ummet. Zatim mi je rečeno: 'Pogledaj ovako i ovako!' Pa sam vidio veliku crninu koja je prekrila horizont. Bilo mi je rečeno: 'Ovo je tvoj ummet! Sa njima će biti sedamdeset hiljada koji će ući u Džennet bez

[1] U nekim izdanjima stoji: "...to su sinovi Israilovi."

polaganja računa'. Ljudi su se zatim razišli, Poslanik ﷺ im ništa više od toga nije pojasnio. Ashabi su počeli govoriti: 'Što se tiče nas, rođeni smo u širku, ali smo povjerovali u Allaha i Njegovog Poslanika, a ovo su naša djeca'. Taj njihov govor je dopro do Vjerovjesnika ﷺ. On reče: 'To su oni koji nisu praznovjerni, koji se ne liječe kauterizacijom (žigosanjem) i koji ne traže da im se uči rukja, a na Gospodara svoga se oslanjaju'. Ukaša b. Mihsan ustade i reče: 'Jesam li ja od njih, o Allahov Poslaniče?' On reče: 'Da'. Zatim ustade drugi čovjek i reče: 'Jesam li ja od njih?' Poslanik ﷺ odgovori: 'Prestigao te Ukaša.'"[1]

Zbog toga je jednoglasni stav (idžma') ovog ummeta dokaz. Allah ﷻ je obavijestio da oni naređuju svako dobro i odvraćaju od svakog zla. A ako bi se složili oko dozvole zabranjenog ili zabrane dozvoljenog, ili prenošenja neke vijesti od Allaha ili Njegovih stvorenja koja nije istinita, bilo bi im svojstveno naređivanje zla i odvraćanje od dobra. No to nije[2] od lijepog govora i dobrih djela, jer ajet: "**Vi ste najbolji ummet...**", nalaže to da sve što naređuje ovaj ummet jeste od dobra, kao i to da za sve što zabranjuje znači da je loše. Kako je onda moguće da - ako naređuje svako dobro i odvraća od svakog zla - čitav ovaj ummet naređuje zlo i sprečava dobro. Allah ﷻ je rekao da ummet treba da naređuje dobro i sprečava zlo, i to je učinio obavezom određenoj skupini ljudi, čime grijeh spada sa ostalih (*fardi-kifaje*). Allah ﷻ kaže:

وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

"I neka među vama bude grupa ljudi koja na dobro poziva i odvraća od zla. To su oni koji su spašeni." (Ali Imran, 104.)

Ako je Allah ﷻ obavijestio da ovaj ummet naređuje dobro a sprečava zlo, to ne znači da će svaka naredba ili zabrana stići do

[1] Muttefekun alejhi. Buhari ga bilježi pod brojem (5752); Muslim (220); Ahmed (1/271) i Tirmizi (2446).

[2] U nekim provjerenim izdanjima "sa naređivanjem dobra i sprečavanjem zla" kao da je ispala jedna riječ koja se nalazi u *Medžmu'atu fetava*, ali je potvrđena u drugim tekstovima. To je riječ: "nije".

svakog stanovnika na Zemlji - a to nije uvjet dostavljanja ove poruke. Kako se onda može isto to postavljati kao uvjet u pratećim stvarima? Zapravo, uvjet je da se obaveznicima omogući dostava poruke. A ako oni zakažu i ne omoguće donosiocu da izvrši svoju obavezu, iako se on potrudio, onda to nije njegov, nego njihov propust.

Isto tako, naređivanje dobra i sprečavanje zla nije obaveza svakog pojedinca, nego je to farz-kifaje.[1] Na to je ukazao Kur'an, a borba na Allahovom putu je vrhunac institucije naređivanja dobra. Ako jedna grupa ne izvrši ovu obavezu, onda će, shodno svojim mogućnostima, svaki pojedinac biti odgovoran. Kaže Allahov Poslanik ﷺ:

"Ko od vas vidi nešto loše, neka ga ukloni rukom. A ako ne može, onda riječima. A ako ne može ni to, onda neka ga prezre u srcu, a to je najslabiji vid imana."[2]

DOBRO KOJE SE NAREĐUJE

Na osnovu ovoga je poznato da je naređivanje dobra i sprečavanje zla, sa upotpunjavanjem borbe na Allahovom putu, najveći vid naređivanja dobra koji nam je propisan.[3] Od zabranjivanja zla je izvršavanje Šerijatom propisanih kazni nad onima koji izađu van granica Allahovog Zakona. Ovo je obaveza odgovornih i vodećih u državi, kao što su učenjaci svih grupa, njihove vođe i šejhovi. Svima njima je obaveza da stanu ispred običnih ljudi i sljedbenika naređujući im dobro a sprečavajući zlo; da im narede ono što su naredili Allah i Njegov Poslanik, kao što su svi islamski propisi: pet vakat-namaza, davanje obaveznog zekata, propisani post, hodočašće Kabe, vjerovanje u Allaha,

---

[1] Farz-kifaje je obaveza za sve muslimane. No ako je obavi jedna skupina, spada grijeh sa ostalih. Primjer su dženaza-namaz, ezan i sl.

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim (49), a i autori *Sunena*: Ebu-Davud (1140); Tirmizi (2172); Nesai (5008); Ibn-Madže (1275), preko Ebu-Seida el-Hudrija ﷺ.

[3] Ono što stavimo u zagrade je "ispalo" iz *Medžmu'atu fetava*, ali se nalazi u izdanju dr. Munedžida.

Njegove meleke, Njegove poslanike, Njegove knjige, Sudnji dan, vjerovanje u odredbu i određenje i u to da je svako dobro i zlo od određenja, a zatim i dobročinstvo, tj. da obožavaju Allaha kao da Ga vide. Jer iako Ga ne vide, On njih vidi.

U naređivanje dobra spada i naređivanje svega onoga što je Allah ﷻ naredio svom Poslaniku od očitih i tajnih stvari. U njih pak spadaju: iskreno ispoljavanje vjere Allahu ﷻ i oslonac na Njega, ljubav prema Allahu i Poslaniku (tj. da nekom pojedincu Allah i Poslanik budu draži od svega drugog na svijetu), nada u Allahovu milost i strah od Njegove kazne, strpljenje kod Allahove odredbe, potpuna predaja Allahu, istinit govor, poštovanje ugovora, čuvanje povjerenih emaneta, poslušnost roditeljima, čuvanje i jačanje rodbinskih veza, saradnja pri činjenju dobra i bogobojaznosti, lijep odnos prema komšiji, siročetu, siromahu, putniku i prijatelju, kao i lijep odnos prema suprugama i onima koje su u njegovom posjedu, pravednost u riječima i djelima, težnja prema savršenim moralnim vrijednostima, pomirenje sa onima koji to ne žele, udjelivanje onima koji drugima ne daju, oproštanje onima koji nanose nepravdu i sl.

Od naređivanja dobra je i zajednička saradnja, organizacija džemata, zabranjivanje podjela i sl.

ZLO KOJE TREBA SPRIJEČITI

Kada je riječ o zlu koje su zabranili Allah i Njegov Poslanik, onda se tu misli na najveće zlo - a to je **širk ili pripisivanje druga Allahu** ﷻ. Primjer za to je da neki pojedinac uzima nešto drugo za božanstvo pored Allaha i da ga doziva, kao što su Sunce, Mjesec ili zvijezde, ili melek, ili vjerovjesnik, ili dobri ljudi, ili džin, kip ili mrtvi. Pod tim se podrazumijeva sve ono čemu se ljudi obraćaju u molbama, ili pri traženju zaštite, ili klanjanje pred istim. Sve ovo, i slične stvari koje ljudi čine, jeste širk kojeg je Allah zabranio putem

Svojih poslanika.[1] Zlo je sve ono što je Allah zabranio, poput bespravnog ubijanja, otimanja tuđeg imetka, bespravnog otuđivanja, kamate i kockanja, ili vidovi različitih vrsta prodaje i poslovanja koje je zabranio Allahov Poslanik ﷺ, ili novotarije koje nije naredio ni Allah ﷻ ni Njegov Poslanik ﷺ. Blagost je put ka naređivanju dobra i sprečavanju zla.[2] Otuda je rečeno: **"Neka tvoje naređivanje dobra i sprečavanje zla ne bude zlo".** A nema sumnje da je to najveća obaveza i pohvalna stvar u vjeri, jer u obavezama i poželjnim stvarima korist mora biti veća od štete. Sa ovim su bili poslani poslanici i objavljene Knjige, a Allah ne voli nered, nego je sve ono što je Allah odredio - red. Allah je pohvalio red i one koji ga uspostavljaju - one koji vjeruju i dobra djela čine. S druge strane, na više mjesta u Kur'anu pokudio je one koji čine nered. A ako se izostavi obaveza, i ako se počnu da čine zabrane, **vjernik se mora bojati Allaha u odnosu na druga stvorenja - jer, on ih ne može uputiti**.

Tako se kaže u ajetu:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ عَلَيْكُمْ أَنفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُم مَّن ضَلَّ إِذَا ٱهْتَدَيْتُمْ

"O vjernici, brinite se o sebi! Ako ste na pravom putu, neće vam nauditi onaj koji je zalutao." (El-Maide, 105.)

Uputa se postiže izvšavanjem obaveza. Ako musliman obavi ono što mora od naređivanja dobra i sprečavanja zla, i ako bude obavljao druge obaveze, neće mu naškoditi to što je neko zalutao.

Nekada to biva srcem, nekada riječima, a ponekad rukom. **Što se tiče srca, ono mora u tome učestvovati u svakom slučaju,** jer nema štete u tome. A onaj ko ne prezre zlo srcem - nije vjernik. Kaže Allahov Poslanik ﷺ:

"To je najslabiji vid imana".

Ili, na drugom mjestu kaže:

---

[1] Šejhul-islam, rahimehullah, je pojasnio da najveći prioritet kod otklanjanja zla ima širk i sve vrste djela koje vode u širk, dajući time primjer vođama, dai'jama i učenjacima da krenu tim putem. Da ima bogdo ušiju koje će čuti i onih koji će pojasniti i dostaviti.

[2] Ovdje se završava dio koji je "ispao" iz *Medžmu'atu fetava*.

"Iza toga ne postoji ni koliko je trunčica imana."[1]

Ibn-Mesudu ﷺ je rečeno:

"Ko je živi mrtvac?" On reče: "Onaj ko ne poznaje dobro niti sprečava zlo."

Dakle, ovo je taj čovjek koji je pao u kušnju koja se opisuje u hadisu prenešenom od Huzejfe b. Jemana ﷺ.[2]

ONI KOJI NAREĐUJU DOBRO

Kada je riječ o onima koji naređuju dobro, dvije su grupe ljudi koji pri tome griješe:

Prva grupa koja zapostavlja obavezu naređivanja dobra i sprečavanja zla zbog lošeg tumačenja gore navedenog ajeta. Tako Ebu-Bekr u svom govoru kaže:

"Vi čitate: **"Ako ste na pravom putu neće vam nauditi onaj koji je zalutao."**[3] *Vi ove riječi ne stavljate na njihova mjesta, jer sam čuo Allahovog Poslanika ﷺ kako kaže:* ***"Ako ljudi vide zlo i ne spriječe ga, postoji bojazan da ih Allah kazni kaznom od Sebe."***[4]

Druga grupa su oni koji žele da naređuju i sprečavaju sa riječima i rukom bez ograničenja, bez poimanja (fikha), blagosti, ili

---

[1] Hadis je sahih. Jedan njegov dio prenosi Ibn-Mesud ﷺ, a nalazi se kod Muslima (50) i Ahmeda (1/458, 461).

[2] Hadis je sahih, a Muslim ga prenosi (144) riječima:
"Smutnje prekrivaju srce kao što se plete hasura, nit po nit. Koje god ih srce upije – na njega se stavi crna tačka, a koje ih srce prezre – na njega se stavi bijela tačka. Tako postanu dva različita srca: jedno, ono koje je bijelo poput kamena, kojem smutnje ne mogu naštetiti sve dok postoje nebesa i Zemlja; drugo, ono koje je crno poput načađenog lonca, iskrivljeno i iznačinjano, ne raspoznaje dobro niti prezire zlo, osim ono što upije od strasti." Buhari je prenio njegovo značenje (3586); Tirmizi (2258); Ibn-Madže (3955); Ahmed (5/401). Prenosilac hadisa opisuje crninu, pa kaže da je blijeda od žestine crnine.

[3] El-Maide, 105.

[4] Lanac mu je vjerodostojan. Bilježi ga Ahmed (1/1). Ahmed Šakir kaže da je sahih. Sa ovim značenjem ga bilježi i Ebu-Davud (4338).

razmišljanja o tome šta može biti od koristi, a šta ne, kao i o tome šta je (taj pojedinac) sposoban da učini, a šta nije. U hadisu kojeg prenosi Ebu-Sa'lebe el-Hušeni ﷺ stoji da je rekao:

"Pitao sam Allahovog Poslanika ﷺ o tome, a on reče: "Naprotiv, naređujte dobro i sprečavajte zlo. A kada vidite pokornu sebičnost, slijeđenje strasti i davanje prednosti ovosvjetskom životu, kao i to da se svaki pojedinac hvali svojim mišljenjem, i kada vidiš da nemaš utjecaja u stvarima, na tebi je da se čuvaš sam. Ostavi ono što čine obični ljudi, iza tebe će doći dani strpljivosti kao onaj koji drži žeravicu u ruci. Onaj ko bude dobro činio imat će nagradu za pedeset ljudi koji čine to isto djelo."[1]

Tako onaj ko naređuje dobro i sprečava zlo mora vjerovati da to proizilazi iz slijeđenja onoga što je naredio Allah ili Njegov Poslanik ﷺ. On mora vjerovati i da pri tome ne treba prelaziti granice, kao što je slučaj sa mnogim novotarskim grupacijama i frakcijama poput haridžija, mu'etezila i šija, kao i mnogih drugih, kojima je naređivanje i sprečavanje i ustrajnost u tome bilo obaveza. No oni su prouzrokovali više štete nego koristi. Zato je Allahov Poslanik ﷺ naredio strpljivost radi nepravde vođa, pa je zabranio da se protiv njih ne vodi borba sve dok obavljaju namaz. On kaže:

"Dajte im njihovo pravo, a kod Allaha tražite svoje pravo."[2]

Ovo smo pojasnili na drugim mjestima.

Zbog svega toga od osnova (ili, **od osnovnih odlika** - prim. kor.) **ehli-sunneta vel-džemaata** (jeste) **čuvanje zajedništva** (**džemata**), **ustezanje od ratovanja protiv vođa i izbjegavanje borbe u vremenu smutnji. Kada je riječ o onima koji slijede**

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4338), Tirmizi (3058), Ibn-Madže (4014). Albani ga je proglasio sahihom. (v.: *Sahih Ebi-Davud*, 3644)

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Buhari sa istim značenjem (3603); Muslim (1834), a navedenu verziju zabilježio je Ahmed (1/384), po Šakiru (3640); Tirmizi (2190).

strasti (poput mu'etezila), oni borbu protiv vođa smatraju jednom od temeljnih stvari u svojoj vjeri.[1]

Mu'etezile grade svoju vjeru na pet temelja:

a) "tevhid", tj. negiranje svojstava;

b) "pravda", tj. negiranje određenja (kađera);

c) "pozicija između dvije pozicije";

d) "izvršenje prijetnje";

e) "naređivanje dobra i sprečavanje zla", tj. pobune protiv vođa.

O borbi protiv vođa sam govorio na više mjesta. Međutim srž toga se nalazi u **općem pravilu**:

Ako se podudare korist i šteta od dobrih i loših djela, ili ako se pomiješaju, onda treba odrediti ono što je korisnije između toga. Ako dođe do podudarnosti koristi i štete, ili ako dođe do kontradiktornosti između njih, onda treba dobro razmotriti posljedice toga, i to ako naređivanje dobra i sprečavanje zla u sebi nosi korist i potiskuje štetu. Ako se pak desi da se propusti nešto od koristi, ili da bude nanesena šteta, u tom slučaju se ono što je dobro neće ni narediti, nego će biti zabranjeno, ako se ispostavi da je šteta veća od koristi. Ali, shvatanje koristi i štete mora biti utemeljeno na šerijatskim pravilima. Pa kada čovjek dospije do kur'ansko-hadiskih tekstova (nusus), ne smije ih ostavljati. U suprotnom, slijedit će svoje mišljenje povodeći se za međusobno sličnim (el-ešbah ven-nezair) pravilima.

Malo je (pitanja) a da o njima ne postoje dokazi za onoga ko je stručnjak za njihovo pronalaženje i ko je sposoban da iz njih izvuče značenja koja upućuju na određene propise.

U slučaju da se desi da grupa ili pojedinac ne razlikuju između dobra i zla, već ih čine skupa ili se istovremeno klone i

[1] Ovo moraju shvatiti daije. Posebno oni koji pozivaju na borbu protiv vođa i na buntovništvo, a prije toga ih proglašavaju nevjernicima. Šta je ummet dobio od ovakvih stavova osim rušenja, nereda i haosa? Molimo Allaha da nas zaštiti od smutnji.

jednoga i drugoga, nije dozvoljeno da im se naredi dobro ili spriječi zlo, nego treba sagledati situaciju: **Ako se ispostavi da dobro preovladava, onda će mu se i narediti, iako (ta naredba) povlači sa sobom jedan manji stepen zla. Jer, prešutkivanje zla prouzrokuje propuštanje većeg dobra od njega. U tom slučaju sprečavanje zla bi ustvari predstavljalo odvraćanje od Allahovog puta i trud u sprečavanju pokornosti Allahu ﷻ i pokornosti Njegovom Poslaniku ili propuštanje činjenja dobrih djela. A ako zlo bude preovladavalo, onda će biti sprečavano, mada će biti propušten manji nivo dobra. Onda će to dobro biti slično zlu, što će dovesti do naređivanja zla i iskazivanja truda u nepokornosti Allahu i Njegovom Poslaniku. Ali ako se dobro i zlo izjednače, neće ih ni naređivati ni sprečavati.**[1]

Nekada je potrebnije naređivati dobro, a nekada je preče sprečavati zlo. S druge strane, u pojedinim prilikama nije dobro niti naređivati dobro niti sprečavati zlo, jer su oni tada nerazdvojivi. A to je, opet, u vezi sa posebnim prilikama i događajima.

Ipak, gledajući sa stanovišta vrste, pravilo je da se uvijek naređuje dobro i odvraća od zla. I bez obzira da li se radi i pojedincu ili grupi, naređivat će im se dobro a zabranjivati činjenje zla; njihove vrline će se pohvaliti, dok će njihova lošija strana biti pokuđena. Međutim, to će se sprovoditi do te mjere da se pri naređivanju dobra neće dopustiti propuštanje većeg dobra od njega ili prouzrokovanje većeg zla. Također, sprečavanje zla neće prouzrokovati veće zlo od njega ili gubitak ispravnijeg dobra.

U slučaju da stvari nisu jasne, vjernik će sagledavati situaciju sve dok ne uvidi istinu. Tako neće učiniti ništa od djela pokornosti osim sa znanjem i namjerom. A ako to propusti, bit će grešan. To je zato jer je ostavljanje obaveza ili činjenje zabranjenih stvari - grijeh. Ovo je opširno gradivo. Nema snage niti moći osim kod Allaha ﷻ.

---

[1] Ovo su pravila na koje treba paziti, ali u praksi ovo može sprovesti samo alim odgajatelj i vrstan fekih. Zato se uvijek treba držati mišljenja poznatih autoriteta i učenjaka koji imaju udio u nauci.

U ovo poglavlje ulazi i Poslanikovo popuštanje Abdullahu b. Ubejju[1] i vođama licemjerstva i grijeha, tj. onima koji su bili poput njega, zbog toga što su imali pomagače. Ovdje bi uklanjanje zla (čiji su predstavnici bili oni) bilo razlog uklanjanja većeg dobra, i to zbog izazivanja srdžbe njegovog naroda, zbog njihovog patriotizma i zbog pobune ljudi do koje bi (vjerovatno) došlo da su čuli kako Muhammed ubija svoje ashabe[2]. A kada se, u govoru o potvori[3], (poslanik Muhammed ﷺ) obratio ljudima i izvinuo se, Sa'd b. Muaz ؓ mu se tada obratio lijepim riječima, dok se - i pored njegovog imana - Sa'd b. Ubade ؓ usprotivio.

NAREĐIVANJE NA DOBRO JE LJUBAV PREMA DOBRU I PRIŽELJKIVANJE ISTOG

Smisao ovog poglavlja je u tome da se istakne ljubav prema dobru a mržnja prema zlu (tj. da se dobro voli, a da se zlo mrzi), a i želja za dobrim i osjećaj odvratnosti prema zlu, za što se može pronaći osnova u Allahovoj ljubavi i mržnji. Pri tome, i želja za dobrim i osjećaj odvratnosti prema zlu treba da budu podvrgnute šerijatskim mjerilima. To znači da činjenje dobra i otklanjanje zla treba da bude ostvareno shodno pojedinčevoj moći i snazi. Allah nije ljudima naredio ništa iznad njihovih mogućnosti:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

"Bojte se Allaha koliko god možete." (Et-Tegabun, 16.)

Što se tiče ljubavi, mržnje i želje koja proizilazi iz srca, ti osjećaji moraju biti čvrsti i potpuni, a svaki nedostatak jeste nedostatak imana.

---

1 Vođa munafika koji je pravio spletke Poslaniku ﷺ. Bio je glavni propagator potvore na Aišu ؓ, pa ju je Allah ﷻ očistio od njihovih potvora (spustivši) ajete koji se svakodnevno uče u Kur'anu. Ovaj munafik je obznanio vjerovanje, a prikrio kufr, ali ga je Allah ﷻ osramotio.

2 Ovo upućuje na hadis kojeg, preko Džabira ؓ, bilježe Buhari (3518), Muslim (2584), Ahmed (3/323) i drugi.

3 Ovu priču, preko Aiše ؓ, bilježe Buhari (2661) i Muslim (2770).

Što se tiče tjelesne aktivnosti i utjecaja, oni su također ograničeni pojedinčevim mogućnostima. Dokle god srčani nagon i mržnja budu potpuni i savršeni, a djelotvornost roba usklađena sa njegovim mogućnostima, bit će mu data potpuna nagrada - kao i počiniocu, što je do sada pojašnjeno na mnogim mjestima. Neki ljudi svoju ljubav, mržnju i želju ograničavaju shodno svojim hirovima, željama i ljubavi prema samom sebi, a ne prema onome što voli i mrzi Allah i Njegov Poslanik. Ovo je vrsta strasti: ako je čovjek bude slijedio, to znači da on slijedi hir:

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَىٰهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ

"Imali ko više izgubljen od onoga ko svoje prohtjeve slijedi bez Allahove upute?" (El-Kasas, 50.)

Osnova svake strasti jeste samoljublje ili samodopadanje, a njih prati mržnja. Duševna prirodna strast, tj. ljubav i mržnja koji su usađeni u duši, ne mogu se koriti. Čovjek je ponekad ne može iskorijeniti - ali se može koriti, ako je slijedi. U tom kontekstu Allah ﷻ kaže:

يَٰدَاوُۥدُ إِنَّا جَعَلْنَٰكَ خَلِيفَةً فِى الْأَرْضِ فَاحْكُم بَيْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوَىٰ
فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ

"O Davude! Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili. Zato, sudi ljudima po pravdi, i ne povodi se za strašću da te ne odvede sa Allahovog puta." (Sâd, 26.)

A na drugom mjestu Uzvišeni kaže:

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَىٰهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ

"Imali ko više izgubljen od onoga ko svoje prohtjeve slijedi bez Allahove upute?" (El-Kasas, 50.)

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Tri stvari spašavaju: strah od Allaha u tajnosti i javnosti, iskrenost u siromaštvu i bogatstvu i istinita riječ kod srdžbe

i zadovoljstva. A tri stvari uništavaju: pohlepa, slijeđenje strasti i samodopadanje."[1]

Ljubav i mržnju u prisustvu voljenog ili omraženog prati prati osjećaj, kao i jaka volja i želja i dr. A onaj ko to bude slijedio bez Allahove upute i upute Njegovog Poslanika jeste onaj koji slijedi strasti bez Allahove upute, a ponekada se desi da to kulminira tako da čovjek svoju strast uzme za boga. Slijeđenje hirova u vjerskim stvarima je štetnije od slijeđenja istih u strastima, jer prvi liče na one koji su zalutali od sljedbenika Knjige i mnogobožaca.

Allah ﷻ kaže:

فَإِن لَّمْ يَسْتَجِيبُوا لَكَ فَاعْلَمْ أَنَّمَا يَتَّبِعُونَ أَهْوَاءَهُمْ ۚ وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ

"A ako ti se oni ne odazovu, znaj da slijede svoje strasti. A ima li ko više izgubljen od onoga ko svoje prohtjeve slijedi bez Allahove upute?" (El-Kasas, 50.)

Na drugom mjestu kaže:

ضَرَبَ لَكُم مَّثَلًا مِّنْ أَنفُسِكُمْ ۖ هَل لَّكُم مِّن مَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُم مِّن شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ

"On vam kao primjer navodi vas same; da li su oni koji su u posjedu vašem izjednačeni sa vama u onome što vam Mi dajemo?..." (Er-Rum, 28.)

Do riječi:

بَلِ اتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَهْوَاءَهُم بِغَيْرِ عِلْمٍ

"Ali oni, nepravednici, lahkomisleno slijede strasti svoje." (Er-Rum, 29.)

---

[1] Hadis je hasen, a prenosi ga nekoliko ashaba. Bilježe ga Bezzar (80), Ebu-Nuajm u *Hilje* (3/219), kao i drugi, preko Enesa ؓ. Također ga bilježi Bezzar (82), kao i Ebu-Nuajm u *Hilje* (3/219), u hadisu koji se prenosi preko Abdullaha b. Abbasa ؓ, kao i Bejheki u *Šu'abul-iman* (2/382), preko Ebu-Hurejre ؓ. A hasen hadisom ga je ocijenio Albani. (v.: *Silsiletul hadisi es-sahiha*, 1802)

U drugom ajetu kaže:

وَقَدْ فَصَّلَ لَكُم مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِم بِغَيْرِ
عِلْمٍ

"...kada vam je On objasnio šta vam je zabranio, osim kad ste prisiljeni; mnogi prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu." (El-En'am, 119.)

Uzvišeni kaže:

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِن
قَبْلُ وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ

"O sljedbenici Knjige! Ne zastranjujte u vjerovanju svome, suprotno istini; i ne povodite se za prohtjevima ljudi koji su još davno zalutali, i mnoge u zabludu odveli, i sami s Pravog puta skrenuli!" (El-Maide, 7.)

Allah ﷻ kaže:

وَلَن تَرْضَىٰ عَنكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ
الْهُدَىٰ وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُم بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا
نَصِيرٍ

"Ni židovi, a ni kršćani, neće biti tobom zadovoljni sve dok ne budeš slijedio vjeru njihovu. Reci: 'Allahov put je jedini Pravi put!' A ako bi se ti poveo za željama njihovim, nakon znanja koje si dobio, od Allaha te niko ne bi mogao zaštiti ni pomoći." (El-Bekare, 120.)

A u drugom ajetu kaže:

وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُم مِّن بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَّمِنَ الظَّالِمِينَ

"A ako bi se ti za njihovim željama poveo, nakon što ti je došlo znanje, tada bi sigurno nepravedan bio." (El-Bekare, 145.)

I kaže:

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

"I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim." (El-Maide, 49.)

Otuda su pobožnjaci i učenjaci, ako bi se udaljili od Kur'ana i Sunneta, bili proglašavani sljedbenicima strasti, a tako su ih nazivali ispravni prethodnici (*Selefus-salih*) zbog njihovih hirova. **To je zato što svako ko ne slijedi znanje – slijedi svoje prohtjeve.** A znanje o vjeri ne može biti ispravno osim sa Allahovom uputom sa kojom je slao poslanike. Zato Allah ﷻ na jednom mjestu kaže:

وَإِنَّ كَثِيرًا لَّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِم بِغَيْرِ عِلْمٍ

"Mnogi, prema prohtjevima svojim, nemajući za to nikakva dokaza, zavode druge u zabludu." (El-En'am, 119.)

A na drugom mjestu kaže:

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّنِ اتَّبَعَ هَوَاهُ بِغَيْرِ هُدًى مِّنَ اللَّهِ

"Imali ko više izgubljen od onoga ko svoje prohtjeve slijedi bez Allahove upute?" (El-Kasas, 50.)

Svaki rob mora obavezno sagledati ljubav i mržnju njegove duše, kao i obim jednog i drugog, te da li kao takvi odgovaraju onome što zahtijeva Allah ﷻ i Njegov Poslanik ﷺ? A to je ta uputa koju je Allah objavio Svom Poslaniku. Tako da bude u okvirima naređenog u ljubavi i mržnji, a ne da prednjači u tome ispred Allaha i Njegova Poslanika, jer je Allah ﷻ rekao:

لَا تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ

"Ne istupajte ispred Allaha i Poslanika Njegovog!" (El-Hudžurat, 1.)

Svako onaj ko zavoli ili zamrzi prije negoli mu to bude naređeno to biva istupa s jednom vrstom istupanja ispred Allaha i Njegovog Poslanika. Puka ljubav i mržnja su prohtjevi, a slijeđenje ljubavi i mržnje bez Allahove upute je zabranjeno. Zato Allah ﷻ i kaže:

وَلَا تَتَّبِعِ ٱلْهَوَىٰ فَيُضِلَّكَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَضِلُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ

"Ne povodi se za strašću da te odvede sa Allahova puta; one koji skreću sa Allahova puta čeka teška patnja." (Sād, 26.)

Dakle, ukazuje nam na to da će svakoga ko slijedi strasti one odvesti od Allahovog puta. A Allahov put[1] je uputa koju je poslao sa Svojim poslanicima – i to je put koji vodi Njemu.

Suština svega toga jeste da je naređivanje dobra i sprečavanje zla najobavezniji, najbolji i najljepši posao. Uzvišeni kaže:

لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"I da bi vas iskušao ko će od vas bolje postupati." (El-Mulk, 2.)

Komentirajući ovo, Fudajl b. Ijjad kaže: "Najiskrenije i najispravnije djelo. Jer ako je iskreno, a nije ispravno, neće biti prihvaćeno; a ako bude ispravno, a ne bude iskreno, opet neće biti prihvaćeno – sve dok ne bude i iskreno i ispravno.

Iskreno, tj. da bude radi Allaha; **ispravno,** tj. da bude u skladu sa sunnetom, jer svako dobro djelo mora se činiti radi Allaha. Allah neće primiti ni jedno djelo osim onoga koje bude učinjeno iskreno samo radi Njega. Poslanik ﷺ u jednom vjerodostojnom hadisu kaže:

"Allah ﷻ kaže: "Ja sam najneovisni od svih ortaka. Zato, ko bude uradio neko djelo u Moje ime i u ime nekoga drugoga, to će djelo pripasti onom koga je pridružio sa Mnom i Ja sa tim djelom nemam ništa!""[2]

Ovo je tevhid koji čini osnovu islama i ovo je Allahova vjera koju je poslao sa svim poslanicima. Ovo je Allahovo pravo prema robovima: da Ga obožavaju i da Mu ništa ne smatraju

---

[1] U nekim izdanjima je ovo kao dodatak.

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (2/301). Sličnog njemu ga bilježe Muslim (2985) i Ibn-Madže (4202).

ravnim.[1] Pored svega toga, djelo mora biti dobro onako kako ga naređuje Allah ﷻ i Njegov Poslanik ﷺ, tj. da bude pokornost. Ovo zato jer svaka pokornost jeste dobro djelo, a svako dobro djelo jeste vid pokornosti, uz činjenicu da ono mora da bude propisano i, kroz Poslanikov sunnet, naređeno djelo. Svako propisano i sunnetom naređeno djelo može biti vadžib ili mustehab, tj. obavezno ili poželjno. Dakle, to je dobročinstvo ili dobro, lijepo i korisno djelo. Ono što je pak suprotno njemu jeste neposlušnost ili štetno i loše djelo, grijeh i nepravda.

Ovo znači da svako djelo mora imati dvije stvari: namjeru (nijet) i pokret, kao što Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Najistinoljubivija imena su Haris i Hemam."[2]

Svaki od njih, Haris i Hemam, imaju i djelo i nijet. No pohvalan nijet, za koji Allah nagrađuje, je upravo onaj sa kojim se pojedinac odlučuje za neki posao radi Allaha, a pohvalno djelo je ono koje je naređeno. Zbog toga je Omer b. el-Hattab ؓ imao običaj da kaže u dovi:

"Allahu moj, učini moja djela dobrim, učini ih iskrenim radi tebe i ne dozvoli da u njima bude udjela za nekog drugoga."[3]

NAREĐIVANJE DOBRA NE BIVA OSIM SA ZNANJEM I OŠTROUMNOŠĆU

Ako je ovo okvirno stanje svakog dobrog djela, onda onaj ko naređuje dobro i sprečava zlo mora imati u sebi ova svojstva.

[1] Ovim se skreće pažnja na hadis koji se prenosi preko Muaza ؓ, a koji je zabilježen u oba "Sahiha": Buhari (2856), Muslim (30). U tom hadisu se kaže da je Poslanik ﷺ upitao Muaza: *"Znaš li koje je Allahovo pravo nad robovima..."*, a zatim je Poslanik ﷺ odgovorio ovom rečenicom.

[2] Hadis je sahih. Ebu-Davud ga prenosi preko Ebu-Vehba el-Džušemija ؓ (4950). Hadis se također nalazi kod Nesaija (3565), bez ovog teksta. Albani ga je proglasio sahihom (v.: *Sahih Ebi-Davud*, 4140)

[3] Hadis je slab. Ahmed ga bilježi u djelu *Zuhd* (147), uz isprekidan lanac između Hasana el-Basrija i Omera ؓ.

Njegova djela neće biti dobra osim ako ne budu urađena sa znanjem i oštroumnošću.

Kao što je rekao Omer b. Abdul-Aziz: "*Ko bude obožavao Allaha bez znanja – više će učiniti nereda nego koristi.*"[1]

Ili, kao što je preko Muaza b. Džebela ﵁ prenešeno u hadisu:

"*Znanje je prethodnica djela, a djelo ga slijedi.*"[2]

Ovo je očito. Jer ako djelo ne bude po znanju i sa namjerom, onda je to – kao što smo već to spomenuli – *džehl (neznanje)*, zabluda i slijeđenje požuda, a to je ta razlika između sljedbenika islama i neznabožaca. Zato (kod pojedinca) mora postojati znanje o dobru i zlu. Uz to, on mora i pravilno spoznati razliku između njih i mora posjedovati znanje o stanju naređenog i zabranjenog. Od koristi je da pojedinac naredi ili zabrani hodeći pravim putem, što je najispravniji put kojim će postići željeno.

ONAJ KO NAREĐUJE I SPREČAVA MORA SE, PORED ZNANJA, ODLIKOVATI BLAGOŠĆU I STRPLJENJEM

Onaj ko naređuje mora biti blag. Tako Poslanik ﷺ kaže:

"*Neće se blagost ni u čemu naći, a da ga neće uljepšati. I neće se surovost ni u čemu naći, a da ga neće pokvariti.*"[3]

U drugom hadisu stoji:

---

[1] Vidi: Ibn Abdul-Berr, *Džami bejanul-ilm* sa lekturom od Ebu-Ešbala Zuhejrija, br. 132 sa isprekidanim lancem između Ibn-Ujejne i Omera b. Abdul-Aziza sa riječima: "Ko bude učinio djelo bez znanja.."

[2] Hadis je slab. Bilježe ga Ebu-Nuajm, *Hilje* (1/239) i Ibn Abdul-Berr, *Džami bejanul-ilm*, od Muaza ﵁ kao merfu-hadis, tj. izreku pripisanu Poslaniku ﷺ (268), i kao mevkuf, tj. kao riječi ashaba (266). Redaktor (arapskog izdanja) kaže: "Nije autentičan ni u kom slučaju." (1/239-240). Munziri ga spominje u *Tergib ve terhib* (1/95/8), a zatim kaže da je pripisan Poslaniku kao garib-hadis.

[3] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim (2594), preko Aiše ﵂, s riječima: "*Zaista blagost neće biti ni u čemu, a da ga neće uljepšati; a neće se ni iz čega odvojiti, a da ne bude pokvareno.*" Bilježi ga i Ebu-Davud (2478). Ovaj hadis ima sličan sadržaj (metn), ali se razlikuje u odnosu na Ahmedovu verziju (6/206).

"Allah je blag i voli blagost u svim stvarima. Zbog nje daje ono što ne daje radi surovosti."[1]

Onaj ko naređuje dobro kod nedaća mora biti blag i strpljiv, on mora otrpjeti uvrede. U suprotnom, ako se ne strpi, napravit će onda više štete negoli koristi. O tome je svome sinu govorio Lukman:

أَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ وَأْمُرْ بِٱلْمَعْرُوفِ وَٱنْهَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَآ أَصَابَكَ إِنَّ ذَٰلِكَ مِنْ عَزْمِ ٱلْأُمُورِ

"I traži da se čine dobra djela, a od loših odvraćaj; i strpljivo podnosi ono što te zadesi – to, doista, u istinske postupke spada." (Lukman, 17.)

Zato je Allah ﷻ strpljivost naredio poslanicima, a oni su vođe u naređivanju dobra i sprečavanju zla. Tako je Allah ﷻ isto naredio i pečatu poslanika; štaviše, spomenuo je strpljenje kao usporednu naredbu sa dostavom poslanice. Ovo zato jer prvo što je Poslaniku bilo objavljeno nakon što mu je objavljena sura *El-Alek*, sa kojom je postao vjerovjesnik, jeste bila sura *El-Mudessir*: **"O ti pokriveni!"** Allah ﷻ kaže:[2]

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ ۝ قُمْ فَأَنذِرْ ۝ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ۝ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۝ وَٱلرُّجْزَ فَٱهْجُرْ ۝ وَلَا تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ۝ وَلِرَبِّكَ فَٱصْبِرْ

"O ti pokriveni! Ustani i opominji! I Gospodara svog veličaj! I haljine svoje očisti! I kumira se kloni! I ne čini dobra tražeći za njega više! I radi Gospodara svoga trpi!" (El-Muddessir, 1-7.)

Uzvišeni Allah je započeo suru sa ajetima u kojima se naređuje opominjanje, a završio ih je sa naredbom o strpljivosti. Bit opomene jeste u naređivanju dobra i sprečavanju zla, pa je naglasio da nakon toga treba imati strpljenja. Allah ﷻ kaže:

---

[1] Muttefekun alejhi. Bilježi ga Buhari (6927), preko Aiše ﵂, bez drugog dijela, a u cijelosti ga prenose Muslim (2593), Ahmed (6/37) i drugi.

[2] Ovim se želi ukazati na hadis koji se prenosi preko Aiše ﵂. Bilježe ga Buhari (3), Muslim (160) i drugi. "Prvo što je početo sa Poslanikom ﷺ od Objave..."

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا

"A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga jer ti si pred našim očima." (Et-Tur, 48.)

I kaže:

وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا

"I otrpi ono što oni govore i izbjegavaj ih na prikladan način." (El-Muzzemmil, 10.)

A u drugom ajetu kaže:

فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ

"Ti izdrži kao što su izdržali odlučni poslanici." (El-Ahkaf, 35.)

Ili gdje kaže:

فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُن كَصَاحِبِ الْحُوتِ

"Ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga, i ne budi kao onaj što bijaše u utrobi kita." (El-Kalem, 48.)

Ili riječi:

وَاصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ

"Strpljiv budi! A strpljiv nećeš biti osim uz Allahovu pomoć." (En-Nahl, 127.)

Ili ajet u kojem kaže:

وَاصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

"I strpljiv budi! Allah, doista, neće uskratiti nagradu onima koji dobra djela čine." (Hud, 115.)

Zato je nužno da daija (onaj koji poziva na dobro i odvraća od zla) posjeduje ova tri svojstva: znanje, blagost i strpljivost. Znanje dolazi prije naređivanja i sprečavanja; sa njim ide i blagost, a poslije dolazi strpljenje. Iako su ove sve tri odlike u navedenim fazama ovog posla prožimaju, kao što se prenosi u

nekim predajama od *Selefus-saliha,* a Kadi Ebu-Ja'la bilježi u *Mu'atemedu* da su rekli: "Neće naređivati dobro niti sprečavati zlo osim ako nije oštrouman i razborit u onome što naređuje, blag u onome što zabranjuje, razborit u onome što naređuje i obazriv u onome što sprečava."

Mora se znati da je ispoljavanje spomenutih osobina pri naređivanju dobra i sprečavanju zla teško mnogim ljudima. Zato takvi ljudi misle da samim tim (dakle, zbog poteškoća na tom putu) sa njih spada obaveza, pa zbog toga prestanu naređivati dobro, što im nanese više štete negoli im nanese postojanje ovih odlika, ili bar manje. Zapostavljanje vadžiba je grijeh, a onaj ko od grijeha bježi prema grijehu je kao i onaj koji želi da ugasi žeđ sa žeravicom. Ili, on je poput onoga koji prelazi iz iskrivljene vjere u iskrivljenu vjeru, a ta druga može biti: gora od prve, ili blaža, ili mogu biti podjednako štetne. Isti je slučaj i sa onim koji naređuje dobro i sprečava zlo prelazeći granice. On time može zaslužiti veći grijeh u određenim situacijama, ili da se poistovjete.

POSLUŠNOST JE RAZLOG BLAGODATI, A GRIJEŠENJE JE UZROK NESREĆA

Iz dokaza koje nam je Allah pokazao na horizontima, u nama samima, a i od onoga što je posvjedočio u Svojoj Knjizi, očito je da su **grijesi uzrok problema.** Loša djela su problemi, a nagrada biva određena prema lošim djelima. S druge strane, **poslušnost je uzrok blagodati, a dobročinstvo u djelima je razlog Allahovog dobročinstva.**

Allah ﷻ kaže:

وَمَا أَصَـٰبَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُواْ عَن كَثِيرٍ

"A nesreća koja vas zadesi je zbog grijeha vaših ruku, a mnogo toga On i oprosti." (Eš-Šura, 30.)

I kaže:

مَّآ أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ ٱللَّهِ وَمَآ أَصَابَكَ مِن سَيِّئَةٍ فَمِن نَّفْسِكَ

"Dobro koje te zadesi – to je od Allaha; a zlo koje te zadesi – to je od tebe!" (En-Nisa, 79.)

Ili ajet u kojem kaže:

إِنَّ ٱلَّذِينَ تَوَلَّوْا۟ مِنكُمْ يَوْمَ ٱلْتَقَى ٱلْجَمْعَانِ إِنَّمَا ٱسْتَزَلَّهُمُ ٱلشَّيْطَٰنُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا۟
وَلَقَدْ عَفَا ٱللَّهُ عَنْهُمْ

"One od vas koji su uzmakli na dan kada su se dvije skupine sukobile doista je šejtan naveo da posrnu zbog onoga što su prije zaradili! – A Allah im je već oprostio." (Ali Imran, 155.)

I kaže:

أَوَلَمَّآ أَصَٰبَتْكُم مُّصِيبَةٌ قَدْ أَصَبْتُم مِّثْلَيْهَا قُلْتُمْ أَنَّىٰ هَٰذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِندِ أَنفُسِكُمْ

"Zar niste rekli, kada vas je snašla nevolja koju ste vi njima dvostruko nanijeli: 'Odakle sada ovo?' Reci: 'To je od vas samih!'" (Ali Imran, 165.)

Na drugom mjestu, Allah kaže:

أَوْ يُوبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوا۟ وَيَعْفُ عَن كَثِيرٍ

"...Ili ih potopi, zbog onog što su su zaradili, a mnogo toga On i oprosti."

Ili ajet:

وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فَإِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ كَفُورٌ

"A kada ih zadesi kakva nesreća radi onoga što su zaradile ruke njihove, onda čovjek blagodati ne priznaje." (Eš-Šura, 48.)

A u drugom ajetu kaže:

وَمَا كَانَ ٱللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ ٱللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ

"Allah ih nije kaznio jer si ti među njima bio, i Allah ih neće kazniti sve dok neki od njih mole da im se oprosti." (El-Enfal, 33.)

Allah ﷻ nas je obavijestio kako i čime je kaznio grešnike među prošlim narodima kao što su Nuhov narod, Ad, Semud,

Lutov narod, stanovnici Medjena i Faraonov narod, i to na ovom svijetu. No, pored toga, obavijestio nas je i o onome što su zaslužili na Ahiretu. Zato je vjernik iz Faraonova naroda rekao:

يَٰقَوْمِ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيْكُم مِّثْلَ يَوْمِ ٱلْأَحْزَابِ ۝ مِثْلَ دَأْبِ قَوْمِ نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَٱلَّذِينَ مِنۢ بَعْدِهِمْ ۚ وَمَا ٱللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِّلْعِبَادِ ۝ وَيَٰقَوْمِ إِنِّيٓ أَخَافُ عَلَيْكُمْ يَوْمَ ٱلتَّنَادِ ۝ يَوْمَ تُوَلُّونَ مُدْبِرِينَ مَا لَكُم مِّنَ ٱللَّهِ مِنْ عَاصِمٍ ۗ وَمَن يُضْلِلِ ٱللَّهُ فَمَا لَهُۥ مِنْ هَادٍ

"'O narode moj, bojim se da i vas ne stigne ono što je bilo u danu kazne skupinā koje su se protiv poslanika bile urotile, kao što je bilo sa Nuhovim narodom, i Adom i Semudom, i onima poslije njih'. – A Allah nije nepravedan prema robovima Svojim. 'O narode moj, plašim se da će biti s vama na Dan kada jedni druge budete dozivali – na Dan kada budete okrenutih leđa uzmicali, kada vas od Allaha niko neće moći zaštiti. A onoga koga Allah u zabludu skrene, njega niko neće uputiti.'" (Gafir, 30-33.)

I kaže:

كَذَٰلِكَ ٱلْعَذَابُ ۖ وَلَعَذَابُ ٱلْءَاخِرَةِ أَكْبَرُ

"Eto, takva je bila kazna. – A na onom svijetu, nek znaju, kazna još veća." (El-Kalem, 33.)

A na drugom mjestu kaže:

سَنُعَذِّبُهُم مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ

Njh ćemo na dvostruke muke staviti, a zatim će biti u veliku patnju vraćeni." (Et-Tevbe, 101.)

Ili ajet:

وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَدْنَىٰ دُونَ ٱلْعَذَابِ ٱلْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

"A Mi ćemo, doista, dati da iskuse kaznu manju prije kazne velike, da bi se oni povratili." (Es-Sedžda, 21.)

I riječi Uzvišenog:

فَٱرْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِى ٱلسَّمَآءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ

"Zato sačekaj dan kada će se na nebu vidljivi dim pojaviti." (Ed-Duhan, 10.)

Do riječi:

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ إِنَّا مُنتَقِمُونَ

"Ali, onoga Dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti." (Ed-Duhan, 16.)

Zbog toga Allah ﷻ navodi ajete u kojima (nas) opominje sa onim čime je kaznio grešnike na dunjaluku, a i onim što im je pripremio na drugom svijetu. Nekada pak spominje samo ahiretsku kaznu, jer je ahiretska kazna teža, kao što je i nagrada bolja i veća – to je vječna kuća. A ono što spominje od kazne i nagrade na ovom svijetu – to je kao sporedna napomena. U priči o Jusufu عليه السلام Allah ﷻ kaže:

وَكَذَٰلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَبَوَّأُ مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ ۚ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَن نَّشَاءُ ۖ وَلَا
نُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ۝ وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ

"I tako mi Jusufu dadosmo vlast u zemlji, boravio je ondje gdje je htio; milost Svoju Mi dajemo onome kome hoćemo i ne dopuštamo da propadne nagrada onima koji dobra djela čine. A nagrada na onom svijetu bolja je za one koji vjeruju i koji se grijeha klone." (Jusuf 56-57.)

I kaže:

فَآتَاهُمُ اللَّهُ ثَوَابَ الدُّنْيَا وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ

"Pa im je Allah dao nagradu na ovom svijetu. A na onom svijetu dat će im nagradu veću nego su zaslužili." (Ali Imran, 148.)

U drugom ajetu kaže:

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِن بَعْدِ مَا ظُلِمُوا لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً ۖ وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ ۚ
لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ۝ الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ

"One koji se isele Allaha radi, nakon što su bili tlačeni, Mi ćemo još na ovom svijetu na lijepo mjesto smjestiti. A nagrada na onom svijetu bit će još veća – kada bi oni samo znali – onima

koji budu trpjeli i na Gospodara svoga se oslanjali." (En-Nahl, 41-42.)

O Ibrahimu ﷺ kaže:

وَءَاتَيْنَٰهُ فِى ٱلدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّهُۥ فِى ٱلْءَاخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ

"I dali smo mu dobro na ovom svijetu, a na onom svijetu doista će biti među onima koji su dobri." (En-Nahl, 122.)

Osim toga, Allah ﷻ spominje i kaznu na ovom i onom svijetu:

وَٱلنَّٰزِعَٰتِ غَرْقًا ۝ وَٱلنَّٰشِطَٰتِ نَشْطًا

"Tako mi onih koji čupaju grubo, i onih koji vade blago." (En-Nazi'at, 1-2.)

Zatim kaže:

يَوْمَ تَرْجُفُ ٱلرَّاجِفَةُ ۝ تَتْبَعُهَا ٱلرَّادِفَةُ

"Na Dan kad se Zemlja zvukom roga zatrese, za kojim će doći slijedeći." (En-Nazi'at, 6-7.)

Zatim je spomenuo Sudnji dan kao opći pojam, a onda kaže:

هَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ ۝ إِذْ نَادَىٰهُ رَبُّهُۥ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى ۝ ٱذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ

"Da li je doprla do tebe vijest o Musau, kada ga je Gospodar njegov u svetoj dolini Tuva zovnuo: 'Idi Faraonu, on se, doista, osilio!'" (En-Nazi'at, 15-17.)

Pa sve do ajeta:

إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰٓ

"To je pouka za onoga koji se bude Allaha bojao." (En-Nazi'at, 26.)

Zatim je spomenuo početak stvaranja i povratak:

ءَأَنتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ ٱلسَّمَآءُ ۚ بَنَىٰهَا

"A šta je teže: vas ili nebo stvoriti? – On ga je sazdao." (En-Nazi'at, 27.)

Sve do ajeta:

فَإِذَا جَآءَتِ ٱلطَّآمَّةُ ٱلْكُبْرَىٰ

"A kada dođe nevolja najveća." (En-Nazi'at, 34.)

Pa do riječi Uzvišenog:

وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِۦ وَنَهَى ٱلنَّفْسَ عَنِ ٱلْهَوَىٰ ۝ فَإِنَّ ٱلْجَنَّةَ هِىَ ٱلْمَأْوَىٰ

"A onoga koji od stajanja pred Gospodarom svojim bude strepio i dušu od prohtjeva sačuvao, Džennet će boravište biti sigurno." (En-Nazi'at, 40-41.)

I tako do kraja sure.

A u suri *El-Muzzemmil* kaže:

وَذَرْنِى وَٱلْمُكَذِّبِينَ أُو۟لِى ٱلنَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ۝ إِنَّ لَدَيْنَآ أَنكَالًا وَجَحِيمًا ۝ وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا

"A Mene ostavi i one koji te u laž ugone, koji raskošno žive, i daj im malo vremena; bit će u Nas, doista, okova i ognja, i jela koje u grlu zastaje, i patnje nesnosne." (El-Muzzemmil, 11-13.)

Sve do riječi:

إِنَّآ أَرْسَلْنَآ إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَٰهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَآ أَرْسَلْنَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ۝ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ ٱلرَّسُولَ فَأَخَذْنَٰهُ أَخْذًا وَبِيلًا

"Mi smo vam, zaista, Poslanika poslali da bi posvjedočio protiv vas, kao što smo i Faraonu poslanika poslali. Ali, Faraon nije poslušao poslanika, pa smo ga teškom kaznom kaznili." (El-Muzzemmil, 15-16.)

Isto tako, u suri *El-Hakka,* Allah ﷻ je spomenuo priče o narodima, Semudu, Adu i Faraonovom narodu. Uzvišeni kaže:

فَإِذَا نُفِخَ فِى ٱلصُّورِ نَفْخَةٌ وَٰحِدَةٌ ۝ وَحُمِلَتِ ٱلْأَرْضُ وَٱلْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَٰحِدَةً

"A kada se jednom u rog puhne, pa se Zemlja i brda dignu i od jednog udara zdrobe." (El-Hakka, 13-14.)

Pa sve do priče o Džennetu i Džehennemu.

U suri *El-Kalem* Allah ﷻ, također, navodi priču o vlasnicima bašče koji su odbili da dadnu udio plodova siromasima. Pa kakva ih je zatim kazna pristigla:

كَذَٰلِكَ ٱلْعَذَابُ وَلَعَذَابُ ٱلْآخِرَةِ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا۟ يَعْلَمُونَ

"Eto, takva je bila kazna. A na onom svijetu, nek znaju, kazna je još veća." (El-Kalem, 33.)

Ili, u suri *Et-Tegabun*, gdje kaže:

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَؤُا۟ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن قَبْلُ فَذَاقُوا۟ وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُۥ
كَانَت تَّأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِٱلْبَيِّنَٰتِ فَقَالُوٓا۟ أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا۟ وَتَوَلَّوا۟ وَّٱسْتَغْنَى ٱللَّهُ
وَٱللَّهُ غَنِىٌّ حَمِيدٌ

"Zar do vas nije doprla vijest o onima koji još davno nisu vjerovali, pa su kobnost postupka svoga iskusili - a još ih i kazna bolna čeka. Zato što su - kada su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili - govorili: 'Zar da nas ljudi upućuju?', pa nisu vjerovali i okretali su se. - A Allahu niko nije potreban, Allah nije ni o kome ovisan, On je jedini hvale dostojan!" (Et-Tegabun, 5-6.)

Zatim kaže:

زَعَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَن لَّن يُبْعَثُوا۟ قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّى لَتُبْعَثُنَّ

"Nevjernici su mislili da neće biti proživljeni. Reci: 'Hoćete, Gospodara mi moga, sigurno ćete biti oživljeni..." (Et-Tegabun, 7)

Također, u suri *Kaf* Allah ﷻ je spomenuo šta se desilo sa onima koji su proturječili poslanicima, a zatim je spomenuo obećanje i prijetnju na onom svijetu. Tako je rečeno i u suri *El-Kamer*, a spomenuto je i jedno i drugo. Zatim u suri *Ha-mim, Gafir, Es-Sedžde, Ez-Zuhruf, Ed-Duhan*, i na još mnogo mjesta u drugim surama.

Prvo što je bilo objavljeno bili su ajeti o tevhidu, obećanju i prijetnji. U Buharijevom *Sahihu* zabilježena je predaja od Jusufa b. Mahika u kojoj on kaže:

"Bio sam kod Aiše ﷺ kada joj je došao jedan Iračanin pa reče: 'Koji su najbolji ćefini?' Ona reče: 'Teško tebi, šta tu smeta?' On reče: 'Majko vjernika, pokaži mi svoj Mushaf!' Ona reče: 'Zašto?' Kaže: 'Da ga poredam redom, pa da ga učim tako, jer nije poredan.' Ona reče: 'Šta ti smeta da učiš odakle bilo? Od njega je objavljeno u surama Mufessal[1]*, u kojima su spomenuti i Džennet i Vatra. Kada su ljudi pohrlili u islam, objavljeno je ono što je dozvoljeno i zabranjeno. Da je prvo objavljeno da ne piju alkohol, oni bi rekli: 'Nikada nećemo ostaviti alkohol', a da je objavljeno da ne čine blud, oni bi rekli: 'Nikada ga se nećemo kloniti'. Kada je Muhammedu ﷺ bilo objavljeno u Meki:* **"Međutim, Smak svijeta im je rok, a Smak svijeta je užasniji i gorči"**[2]*, ja sam još bila djevojčica koja se igrala. Sure El-Bekare i En-Nisa su objavljene u Medini, onda kada sam ja već bila kod njega'. Prenosilac kaže: 'Zatim je izvadila Mushaf i citirala mu jednu od sura.'"*[3]

RAZLOZI ZA GRIJEŠENJE JESU NEPRAVDA I NEZNANJE

Ako su nevjerstvo, griješenje i prekoračenje granica razlozi zla i neprijateljstva, može se desiti da pojedinac ili grupa pogriješe, a da drugi na to prešute i propuste naređivanje i sprečavanje - pa im to bude upisano kao grijeh. Ili, neki ih pokušaju spriječiti na nedozvoljen način - pa i njima to bude upisano kao grijeh. To opet može da prouzrokuje razilaženje i rasipanje, ili još veće zlo. A to je nesumnjivo najveća smutnja i zlo u svim ranijim vremenima, ali i dan-danas.

Ako je čovjek nepravedan i neznalica, i ako je sklon tome (a neznanja i nepravde ima više vrsta), njegova nepravda i neznanje

[1] Sure srednje dužine. Uglavnom se nalaze u zadnjim džuzovima Kur'ana.
[2] El-Kamer, 46.
[3] Hadis je sahih, a bilježi ga Buhari (4993).

mogu da budu od onih gore prvospomenutih, a nepravda i neznanje drugih i trećih mogu biti drugačije.

Onaj ko pomno prati već postojeće smutnje uvidjet će razloge njihovog prisustva u društvu. On će shvatiti da se ti razlozi temelje na sukobima i neslaganjima koji su se pojavili među vođama i učenjacima ummeta, kao i među kraljevima i šejhovima koji su se u to umiješali, te među onim običnim ljudima koji su ih slijedili u vremenu smutnji kako zbog prohtjeva i novotarija u vjeri, tako i zbog griješenja u dunjalučkim stvarima. To je zato jer su *razlozi zablude, sljepoće, novotarija u vjeri i griješenja na dunjaluku nerazdvojivi*. Oni se odnose na sve ljude, jer su nepravda i neznanje njima svojstven čin. Zbog svog neznanja pojednici nanose nepravdu i sebi i drugima. Ta se nepravda pokazuje kroz mnogo vidova griješenja kao što su blud, homoseksualizam, alkoholizam, varanje, otimanje novca, prevare izvedene na razne načine, krađa ili nasilno otimanje tuđeg imetka i sl.

ŽELJA ZA UGLEDOM I UZDIZANJEM JESTE KORIJEN NEPRAVDE

Poznato je to da su svi ovi grijesi pokuđeni razumom i vjerom, ali ljudi ipak teže ka njima. Niko ne želi da to zlo učini neko drugi, osim što pojedinac priželjkuje da ga učini onoliko koliko ga je okusio drugi čovjek. Ovo je taj izazov nutrine koji predstavlja najniži nivo zavisti. Takav pojedinac priželjkuje ugled i uzdizanje nad drugima, za koje želi da budu nižeg ranga od njega ili priželjkuje da im nestane dobro, pa čak i ako ga sami ne posjeduju. To je ta želja za isticanjem, neredom, ohološću i zavišću, a zna se da je sve to spomenuto – strast. Kakva je onda situacija sa onim kojeg vidiš da se zabavio nižim prohtjevima od toga? Umjeren među takvima je onaj koji voli da, kada je riječ o tome, budu svi jednaki, dok onaj drugi voli nepravdu i zavist.

A kada je riječ o Allahovom pravu, obojica njih zapadaju u dozvoljene i zabranjene stvari. Ako se u pojedincu pojavi želja da

bude poseban u svemu onome što se smatra dozvoljenim – kao što su hrana, piće, brak, odjeća, jahalica i imetak – onda će ta želja biti razlog nepravde, jer škrtost i zavist su osnova samoljublja. Prenosi se u sahih-hadisu da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Čuvajte se samoljublja! Ono je (ljudima) naredilo škrtost, pa su postali škrti. Zatim im je naredilo nepravdu, pa su nepravdu činili. Zatim im je naredilo da kidaju rodbinske veze, pa su ih pokidali."[1]

Zato je Allah ﷻ rekao za ensarije, one koji su nastanili Medinu i prihvatili iman prije muhadžira:

وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّآ أُوتُوا۟ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ
خَصَاصَةٌ ۚ وَمَن يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ

"I u grudima svojim tegobu nikakvu, zato što im se daje, ne osjećaju."

To jest, ne osjećaju zavist zbog onoga što se daje njihovoj braći muhadžirima.

"...i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno."

Da bi nakon toga rekao:

"A oni koji se sačuvaju lahkomosti i tvrdičluka oni će sigurno uspjeti." (El-Hašr, 9.)

Prenosi se da je Abdur-Rahman b. Auf ؓ obilazio oko Kabe i govorio:

"Gospodaru, sačuvaj me prohtjeva moje duše! Gospodaru, sačuvaj me prohtjeva moje duše". Zatim je bio upitan za to. On reče: "Ako budem sačuvan prohtjeva moje duše (lahkomosti, škrtosti), bit ću sačuvan od tvrdičluka, nepravde i kidanja rodbinskih veza." Ili kako je već rekao.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ahmed (2/191, 195), Ebu-Davud (1698) i drugi, preko Abdullaha b. Amra ؓ. Ahmed ga prenosi i preko Ebu-Hurejre ؓ (2/431), kao i od Džabira ؓ (2/323), s riječima: *"Bojte se samoljublja."* Ovakog ga bilježi i Muslim (2578). Ahmed Šakir kaže da mu je sened sahih. (v.: *Šerhul-Musned*, 6487)

Dakle, to je ta škrtost koja podrazumijeva brigu samo o sebi. Ona prouzrokuje tvrdičluk i čuvanje onoga što pojedinac posjeduje, a zatim i nepravdu – jer će on uzimati i tuđi imetak, a prouzrokuje i kidanje rodbinskih veza. Osim toga, ona je uzrok i zavisti, a to znači mrziti one koji se odlikuju nad njime. Zavist opet, pored navedenog, objedinjuje i škrtost i nepravdu. Škrtost se ogleda u preziranju onog što je dato drugima, a nepravda u tome što pojedinac želi nestanak toga dobra kod ljudi.

Ako se ovo sve odnosi na vrstu dozvoljenih strasti, kakav je onda slučaj sa zabranama kao što su blud, opijanje i sl.? Ako se pri njima desi *prisnost*, onda se dijele na dvije vrste:

1. Osjećaj mržnje prema njima, jer sadrže prisnost i nepravdu. Takav je slučaj sa dozvoljenim stvarima.
2. Osjećaj mržnje prema tome zbog Allahovog prava.

Otuda se i grijesi dijele na tri vrste:

1. Ono u čemu se nanosi nepravda ljudima. Takvo je nepravedno uzimanje tuđeg imetka, otimanje tuđeg prava, zavist i sl.
2. Ono u čemu se ogleda nepravda prema samom sebi. Takvo je opijanje, blud i sl., i to ako neko drugi ne trpi štetu proizašlu iz toga.
3. Grijesi kojima se obostrano nanosi nepravda i sebi i drugima. Naprimjer, da predstavnik jednog naroda uzme njihov zajednički novac, pa zatim čini blud, ili se opija od tog novca, ili čini blud sa nekom od žena iz te zajednice i tako nanosi štetu ljudima. Slični tome su oni koji vole žene i djecu.

Allah ﷻ kaže:

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ ٱلْفَوَٰحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَٱلْإِثْمَ وَٱلْبَغْىَ بِغَيْرِ ٱلْحَقِّ وَأَن تُشْرِكُوا۟ بِٱللَّهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِۦ سُلْطَٰنًا وَأَن تَقُولُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

"Reci: 'Gospodar moj zabranjuje razvrat, i javni i tajni, i grijehe, i nepravednu primjenu sile, i da Allahu smatrate ravnim one za

koje On nikakav dokaz objavio nije, i da o Allahu govorite ono što ne znate.'"[1] (El-A'raf, 33.)

Ovosvjetsku korist ljudi prije postižu sa pravdom (pa i onda kada se sa njom pomiješaju grijesi) negoli sa provođenjem nepravde, iako se ne čine grijesi. Zato je i rečeno: "Allah će potpomoći pravednu državu makar bila nevjernička, ali neće pomoći nepravednu državu makar bila muslimanska". Također je rečeno da svijet postoji sa pravdom, a da nevjerstvo neće potrajati sa nepravdom i islamom. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Nema brže kazne za grijeh kao što je nepravedna primjena sile i kidanje rodbinskih veza."[2]

Nasilniku (El-Bagi) se kazna požuri na ovom svijetu, iako mu se oprosti i pređe preko grijeha na onom svijetu. To je zato što je pravda sistem na kome se temelji sve što postoji. To znači da ako se uspostavi pravda u društvu - to društvo uspijeva, mada se ponekad desi da onaj koji uspostavlja tu pravdu od toga nema nikakvu nagradu za onaj svijet. A ako se desi da se pravda ne uspostavi, onda nema ni života na ovome svijetu, mada će onaj koji je nastoji uspostaviti imati nagradu na onom svijetu zbog imana kojeg posjeduje. *Duša je sklona nepravdi prema drugome kao što je uzdizanje iznad drugih, zavist i nasrtaj na njegova prava. Duša je, mimo toga, sklona i griješenju prema sebi, tako da pojedinac žudi za pokuđenim i štetnim strastima kao što su blud i konzumiranje ružnih jela i pića.* Priželjkujući strasti na taj način, pa makar ih i ne činio, pojedinac nanosi nepravdu onima koji je njemu i ne čine. A ako se ugleda na nekoga ko ih čini ili poziva na njih, onda i on požuri da na njih poziva i da ih žešće čini od njih, premda se ponekad i strpi. No on

---

[1] U komentaru ovoga kur'anskog ajeta Ibn-Kesir navodi da riječ "bagj" u njemu znači: "nepravedno napadati ljude". (nap. rec.)

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4902), Tirmizi (2511), Ibn-Madže (4211) i drugi, preko Ebu-Bekra ؓ. Albani ga je ocijenio kao sahih (v.: *Silsiletus-sahiha*, 918), i to s riječima: *"Nema prečeg grijeha za kojeg Allah požuri kaznu na ovom svijetu, sa onim što mu ostavi za onaj svijet, od bagja i kidanja rodbinskih veza."*
A od Aiše ؓ se prenosi da je rekla: "Najbrža nagrada se dobije za dobročinstvo i vezanje rodbinskih veza, a najbrža kazna za zlo biva za bagj i kidanje rodbinskih veza." Billježi ga Ibn-Madže (4212), ali ga je Albani proglasio slabim (v.: *Daif Ibn-Madže*, 923). U lancu prenosilaca se nalazi Salih b. Musa et-Talhi, a njegovi hadisi se ne prihvataju.

toj nepravdi ipak služi, jer on osjeća mržnju prema drugima, krije zavist prema njima i priželjkuje da drugi budu kažnjeni za svoje grijehe i da nestanu dobra koja su postojala kod njih prije toga, iako poznaje vjerske dokaze kao i dokaze razuma. Vidi se da je taj učinio nepravdu sebi i muslimanima, kao i to da mu se obavezno mora narediti dobro a spriječiti njegovo zlo. Borba na tom putu je ogranak imana (vjere).

Prema tome, ljudi se dijele na tri skupine:

a) Ljudi koji ne mogu da ustraju osim sa upražnjavanjem svojih strasti

Oni ne bivaju zadovoljni dok im se ne dadne, a naljute se svaki put kada im se nešto uskrati. Pa ako nekome od njih bude dato nešto od dozvoljenih ili nedozvoljenih strasti, nestane njegove ljutnje i on bude zadovoljan. Nakon toga, ono zlo koje je pri njemu, tj. ono zlo za koje inače treba da bude spriječeno i kažnjeno, i za koje počinilac zaslužuje ukor i srdžbu, postaje dobro sa kojim je on zadovoljan. On tada čini to zlo i upražnjava taj grijeh, pomaže drugima da ga čine, a spreman je da se suprotstavi svakom onome ko mu stane na put i pokuša da ga spriječi ili da mu taj grijeh zabrani. **Ovo se dešava sa većinom ljudi.** Razlog tome je čovjekova lahkomislenost i nepravednost. Zbog toga čovjek i nije pravedan; štaviše, biva u oba slučaja nepravedan. On, recimo, vidi nekog predstavnika ljudske zajednice kako ljudima čini nepravdu i nanosi im štetu, pa se onda time zadovolji, a zadovoljan bude i sa zlikovcima koji na kraju bivaju njegovi pomagači u tom zlu. Oni pojedinci među njima koji su najbolji jesu oni koji u tim situacijama prešute i ne spriječe zlo koje vide. Vidjet ćete neke od njih kako kude onog koji čini blud, opija se ili sluša muziku, a zatim ih nakon izvjesnog vremena vidite kako se druže sa njim, ili čine iste te grijehe, ili bivaju zadovoljni njegovim postupcima. Zatim ih vidite kako mu pomažu u njegovim nedjelima. Nekada se desi da sprečavaju grijehe koje su i sami činili, ili se povrate na ono što su sprečavali, ili ustrajno čine manje grijehe od prethodnih.

b) Ljudi koji se pridržavaju ispravne vjere

Iskreni su prema Allahu, trude se da njihova djela budu dobra, a na tome ustrajavaju i trpe ako im se želi nauditi. To su oni koji vjeruju i dobra djela čine: oni su najbolji ummet koji se pojavio među ljudima, oni naređuju dobro a sprečavaju zlo, i vjeruju u Allaha.

c) Ljudi u kojima se nalaze prva i druga svojstva, što je slučaj sa većinom vjernika

Svaki od njih je pojedinac u kojem ima i vjere i ima strasti; u njihovim srcima se pojavljuje želja i za poslušnošću i za grijehom. No ponekad prevlada ovo, a ponekad ono.

Ova podjela na tri skupine se može usporediti sa podjelom duša na *tri vrste:* ***duša sklona griješenju, smirena duša i ona koja samu sebe kori. Prvi*** *su oni koji svoje duše navode na zlo,* dok su **drugi** *oni koji su smirenih duša.* Za njih je Uzvišeni Allah rekao:

يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفْسُ ٱلْمُطْمَئِنَّةُ ، ٱرْجِعِىٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ، فَٱدْخُلِى فِى عِبَٰدِى ، وَٱدْخُلِى جَنَّتِى

"A ti, o dušo smirena, vrati se Gospodaru svome zadovoljna, a i On tobom zadovoljan, pa uđi među robove Moje i uđi u Džennet Moj!" (El-Fedžr, 27-30.)

Treća grupa su *oni koji sami sebe kude.* Dakle, kada počine grijeh, njihove duše ih navedu na samoprijekor. Zato se one mijenjaju pa nekada bivaju ovakve. Na taj način one pomiješaju dobra i loša djela.

Pošto su ljudi u vrijeme Ebu-Bekra i Omera - a bilo im je, kao što kaže Allahov Poslanik ﷺ:

"Slijedite onu dvojicu koji će doći iza mene: Ebu-Bekra i Omera"[1],

---

[1] Hadis je hasen. Bilježe ga Tirmizi (3663), Ibn-Madže (97) i Ahmed (382), preko od Huzejfe ؓ. Preko Ibn-Mesuda ؓ ga pak bilježe Tirmizi (3805) i Hakim (3/75). Albani ga je ocijenio vjerodostojnim (v. *Silsiletus-sahiha*, 1233). Preko Enesa ؓ ga bilježi Ibn-Adijj (1/75), a preko Ibn-Omera ؓ ga prenosi Ibn-Asakir (9/323), sa slabim lancem.

naređeno da ih slijede - bili bliže vremenu objave, jačeg imana i ustrajnosti na dobru, i pošto su njihove vođe bile postojanije u izvršavanju obaveza i smireniji u vjerovanju, njima se nisu dešavale smutnje. Tako su oni bili ona druga vrsta ljudi i duša.

Međutim, kada se u vrijeme Osmanovog hilafeta i hilafeta Alije ﷺ povećao broj onih koji pripadaju trećoj vrsti, onih koje su obuzele strasti i sumnje i pored vjere i imana (a to se pojavilo kod pojedinih namjesnika i nekih povjerenika pa se kasnije proširilo i na ostale), pojavile su se i smutnje. Razloge pojave tih smutnji spomenuli smo prije: nedovoljno izgrađena bogobojaznost i poslušnost tih namjesnika i povjerenika pomiješala sa nekom vrstom hira i grijeha, a svako od njih je, osim toga, tvrdio da na neki način naređuje dobro a sprečava zlo, te da su sa njima istina i pravda. To je bez sumnje bilo tumačenje (istine) prema vlastitim nagonima pomiješano s nekom vrstom sumnje i sa onim za čim žudi duševna strast, iako je jedna grupa bila više u pravu od druge.

UTJECAJ SLIJEĐENJA NEKOG DRUGOG

Vjernik mora tražiti pomoć od Allaha ﷻ i na njega se oslanjati da bi njegovo srce učinio ustrajnim u vjerovanju kako ne bi posustalo, te da ga učvrsti na uputi i bogobojaznosti kako ne bi slijedio strasti. Uzvišeni kaže:

وَاسْتَقِمْ كَمَا أُمِرْتَ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَقُلْ آمَنتُ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِن كِتَابٍ وَأُمِرْتُ
لِأَعْدِلَ بَيْنَكُمُ اللَّهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ

"Ka tome ti pozivaj i budi ustrajan onako kako ti se naređuje, i ne slijedi strasti njihove, i reci: 'Ja vjerujem u knjige koje je Allah objavio, meni je naređeno da prema vama pravedan budem. Allah je naš i vaš Gospodar.'" (Eš-Šura, 15.)

Ovakvo je stanje ummeta koji se razišao u mišljenjima, ibadetima i stvarima koje pogoršavaju teško stanje vjernika. Oni trebaju dvije stvari: da se potisne smutnja koja je pritisla njima

slične (od njih samih) u vjeri i dunjaluku, a zatim da se pri tome uloži trud da se to dogodi, jer se sa ovima druže prohtjevi i šejtani, kao uostalom i sa svima onima koji su slični njima. Tako se nađe neko ko će ih zavesti, kao što je trenutačno stanje, tako da u njima ojača poziv hira i šejtanskog nagona, ali i poziv onoga koji mu daje primjer kroz svoja djela. Koliko je samo onih koji nisu željeli ni dobro ni zlo sve dok nisu vidjeli druge (posebno ako su bili njihovi uzori i njima slični) da čine grijehe - pa su ih i sami počinili! Poput malih mačića koji se porede u onome što vide jedni od drugih.

Zato je svaki onaj ko prvi počini neku vrstu dobra ili zla odgovoran za ono što učine drugi slijedeći ga u tome. Prema tome, on za to ima nagradu ili kaznu, kao što Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko uvede lijep običaj, za njega će imati nagradu kao i nagradu svakoga ko to učini - sve do Sudnjeg dana, a da se njima od njihove nagrade neće nešto umanjiti. A ko uvede loš običaj, za njega će imati grijeh kao i grijeh svakoga onoga ko ga učini - sve do Sudnjeg dana, a da se njima od njihovih grijeha neće nešto umanjiti."[1]

Ovo je zato što im je suština zajednička, jer zaključak o nečemu se odnosi i na ono što je njemu slično, a ono što je nalik nečemu - njemu se pripisuje. Ako su ova dva pozivača jaki, kakvi će onda biti ako im se pridruže još dvojica? Zato mnogi grešnici i zločinci vole one koji ih podržavaju u njihovim nedjelima, a mrze svakog onog ko im se suprotstavi. Ovo je očito u iskrivljenim vjerama. Zbog toga se grešnici priklone svakom onome ko ih podrži a iskažu svoje neprijateljstvo prema onome ko im se suprotstavi.

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim (103); Nesai (2554); Ahmed (4/357); Darimi (512), preko Džabira b. Abdullaha ؓ. Sa istim značenjem Tirmizi ga bilježi preko Amra b. Aufa ؓ (2657). Bilježi ga i Ibn-Madže (209). Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Sahih Ibn-Madže*, 173)

PODSTICAJI NA DOBRO I ZLO

U ovosvjetskim stvarima i mnogobrojnim strastima koje ljudi biraju oni daju prednost onima koji su se udružili sa njima, bilo zbog pomoći (a takvi su predstavnici vlasti, drumski razbojnici i njima slični) ili zbog podrške (poput pijanica, jer oni vole da pije svako ko se nađe na njihovom mjestu). To se može iskazati i odražavati mržnjom prema nekom dobru u želji da to dobro nestane kod onoga ko ga posjeduje, bilo da je to zbog zavisti, tj. kako se pojedinac ne bi istakao među njima i time zaslužio pohvale mimo njih, ili da ne bi on protiv njih imao dokaza, ili zbog bojazni da on ne bude taj koji će ih kazniti ili prokazati... A ako je to suprotno ovome što smo naveli, onda su oni pod njegovim okriljem i pažnjom i slično. Allah ﷻ kaže:

وَدَّ كَثِيرٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُم مِّن بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِّنْ عِندِ
أَنفُسِهِم مِّن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ

"Mnogi sljedbenici Knjige bi, iz lične zlobe svoje, voljeli da vas, nakon vašeg vjerovanja, vrate u nevjernike nakon što im je istina jasnom postala!" (El-Bekare, 109.)

A o munaficima Allah ﷻ kaže:

وَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً

"Oni bi voljeli da vi postanete nevjernici kao što su i oni nevjernici – pa da budete isti." (En-Nisa, 89.)

Osman b. Affan ﷺ kaže:

"Voljela bi bludnica da sve žene bludniče."

Pojedinici odaberu isti grijeh kao što su opijanje, laž ili iskrivljeno vjerovanje. Ili, oni izaberu određenu vrstu kao što bludnik želi da i drugi bludniče, ili pijanica koji želi da se i drugi opijaju, ili kradljivac koji priželjkuje da i drugi kradu, ali ne sa onim sa kojim je on počinio blud ili da krade ono što on krade.

Drugi podstrekači naređuju čovjeku da im se pridruži u grijesima koje čine, pa ako im se priduži - za njih je dobar, a ako odbije - onda mu se oni postave kao neprijatelji napadajući ga i vrijeđajući na način koji dovede do prisiljavanja. Zatim, oni koji izaberu nekoga da im se pridruži u odvratnostima koje čine koriste njega u ostvarivanju svojih prljavih ciljeva. I sve dok im se bude pridruživao, pomagao i poslušan im bio, oni će ga ponižavati i iza njega se kriti - a sve će to uzeti kao dokaz protiv njega u drugim stvarima. A ako odbije saradnju, oni ga napadnu i vrijeđaju, što je slučaj sa većinom povlaštenijih nepravednika.

Sve navedeno važi kod pozivača na dobro i još više i potpunije.

Otuda Allah ﷻ kaže:

وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِّلَّهِ

"...Oni koji vjeruju još više Allaha vole." (El-Bekare, 165.)

Onaj ko podstiče na dobro je jači, jer u čovjeku svakako postoji podsticaj na vjerovanje i znanje, istinu i pravdu, izvršavanje povjerenih emaneta. A ako se nađe onaj ko čini to isto, on mu biva drugi, dodatni pomagač. To posebno važi ako se radi o suprotnom, ili posebno ako se pojavi konkurencija pohvalnog i dobrog. Ako se nađe neko ko voli i želi da mu se u tome pridruži od mu'mina i dobrotvora, a zamrzi ga ako to ne učini, onda mu to biva treći podsticaj na putu činjenja dobra. A ako mu naređuju dobro i iskazuju prijateljstvo zbog toga, a suprotstave mu se i kazne ga zbog ostavljanja dobra, to mu biva četvrti podsticaj.

STRPLJIVOST, UBJEĐENJE (JEKIN) I PRAŠTANJE SU OPSKRBA ONOGA KOJI SPREČAVA ZLO

Zato je vjernicima naređeno da se suprotstave lošim djelima sa činjenjem dobrih djela, kao što se i doktor suprotstavlja bolesti sa lijekom. Vjerniku se nalaže da se popravi, i to uz dva glavna faktora: činjenje dobra i ostavljanje lošeg. Ovo je osnova, iako je (pri čovjeku) stalno prisutno ono što se suprotstavlja dobru i što privlači ono što je loše. Postoje četiri elementa uz koje se ostvaruje spomenuta osnova.

Vjerniku je također naređeno da popravlja druge uz ova četiri elementa, ali shodno njegovoj mogućnosti i snazi. Allah ﷻ kaže:

﴿وَالْعَصْرِ ١ إِنَّ الْإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ ٢ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ ٣﴾

"Tako mi vremena, čovjek je, doista, na gubitku. Osim onih koji vjeruju i dobra djela čine, i onih koji jedni drugima preporučuju istinu i jedni drugima preporučuju strpljivost." (El-Asr, 1-3.)

Prenosi se od Eš-Šafija da je rekao: "Kada bi ljudi razmišljali o suri *El-Asr*, bilo bi im dovoljno, jer je onako kako je Allah rekao: svi ljudi su na gubitku, osim onoga koji bude vjernik, dobročinitelj, onaj koji drugima preporučuje istinu i strpljivost." Jer, ako se vjerniku povećaju iskušenja, to bude razlog da mu se povećaju stepen i nagrada. Kada je Poslanik ﷺ bio upitan o ljudima koji su najviše iskušavani, on reče:

"Vjerovjesnici, onda dobri ljudi, a zatim njima slični i njima slični, (ili ljudi koji su primjerni u tome). *Čovjek biva ispitivan shodno svojoj vjeri: ako u njegovoj vjeri bude jačine, poveća mu se iskušenje, a ako je u vjeri blag, umanji mu se i*

iskušenje. Tako će vjernik biti neprestano iskušavan, sve dok ne bude hodio po zemlji čist od grijeha."[1]

Tako da mu, u tom trenutku, strpljivost biva potrebnija nego ikada. Otuda je Allah strpljive učinio vođama u vjeri. Allah ﷻ kaže:

وَجَعَلْنَا مِنْهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا لَمَّا صَبَرُوا۟ وَكَانُوا۟ بِـَٔايَـٰتِنَا يُوقِنُونَ

"Između njih Mi smo vođe određivali, one koji su - odazivajući se zapovijedi Našoj - na pravi Put upućivali, zato jer su bili strpljivi i u dokaze Naše čvrsto vjerovali." (Es-Sedžde, 24.)

Neki od selefa su govorili da se sa strpljenjem i *jekinom* postiže vođstvo u vjeri.

Vjernik mora biti strpljiv kod izvršavanja dobrog i naređenog djela, kao i pri ostavljanju lošeg i zabranjenog. Pod tim se podrazumijeva i strpljivost u podnošenju uvreda i prigovora, a i svega lošeg što se čovjeku desi, ili strpljivost kod manjka dobara, kao i druge vrste strpljivosti.

Rob se ne može strpiti ako pri sebi nema nešto uz što će se smiriti, uživati i crpiti snagu - a to je ubjeđenje (jekin). U hadisu kojeg prenosi Ebu-Bekr ؓ nalazimo da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"O ljudi, tražite od Allaha da vam učvrsti jekin i podari oprost! Jer poslije jekina nije nikome dato ništa bolje od oprosta, pa ih tražite."[2]

Isto tako, ako naredi drugom činjenje dobra, ili ako voli da mu se u tome pridruži i zabrani činjenje zla, onda se prema tome mora ophoditi na najljepši mogući način. Tako će postići željeni cilj,

---

[1] Hadis je sahih. Ovo je verzija koju prenosi Ahmed (1/72) preko Sa'da b. Ebi-Vekasa ؓ. Ahmed Šakir ga je ocijenio vjerodostojnim (v.: *Šerhul-Musned*, 1481). Bilježe ga i Tirmizi (2398), Ibn-Madže (4023), Darimi (2783) i drugi. "Primjeren, pa uzoran" u djelu *Nihaje* se kaže: "Najčasniji i najčasniji", ili se kaže: "...ovaj je uzoritiji od ovoga, tj. bolji i bliži dobru". (v.: *Nihaje*, 4/296)

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed sa približnim riječima (1/3). Ahmed Šakir ga je ocijenio kao sahih (v.: *Šerhul-Musned*, 5, 6, 10). Bilježe ga i Ibn-Madže (3849) i Tirmizi (3558).

tj. postignut će voljeno i izbjeći mrski mu završetak. Duše se ne mogu naviknuti na gorko osim sa primjesom slatkog. I bilo šta osim toga nije ni moguće. Zato je Allah ﷻ naredio da se pridobije naklonost drugih tako što je odredio da im se podari dio zekata. Allah ﷻ Svom Poslaniku ﷺ kaže:

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

"Ti oprosti, dobro naređuj i kloni se neznalica." (El-A'raf, 199.)

Ili kaže:

ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

"A zatim, bili su od onih koji vjeruju i koji jedni drugima strpljivost preporučuju i koji jedni drugima preporučuju milosrđe." (El-Beled, 17.)

To znači da (pozivač na dobro) mora praštati i biti strpljiv, a to i jesu odlike hrabrih i plemenitih. Zato Allah ﷻ ponekad uz namaz spominje zekat, jer zekat predstavlja dobročinstvo prema stvorenjima; a ponekad uz njih dodaje i spominje i strpljivost.

Dakle, moraju postojati ova tri elementa: *namaz, zekat i strpljivost*. Vjernik neće postići korist osim sa sva tri elementa - kako pri vlastitom izgrađivanju i popravljanju, tako i pri ispravljanju drugih. Pogotovo onda kada se smutnje povećaju i ojačaju, čime se i potreba za ovim elementima poveća. Potreba za opraštanjem i strpljivošću se odnosi na sve ljude; i neće se postići ni vjerska ni ovosvjetska korist osim sa njima.

POKUDA ŠKRTOSTI I KUKAVIČLUKA JE ZAJEDNIČKA OSOBINA SVIH LJUDI

Zato se svi hvale sa plemenitošću i hrabrošću. O tim dvjema osobinama pjesnici pjevaju u svojim pjesmama, kao što i kude škrtost i kukavičluk. Sve ono oko čega se ljudi slažu ne može biti osim istina, kao što su istinoljubivost i pravda pohvalne, a laž i nepravda pokuđene osobine. Kada je neki beduin tražio da mu se udijeli na tako grub način da je pritijesnio Allahovog Poslanika ﷺ uz jedno bodljikavo drvce (semure), tako da mu se i ogrtač za njega zakačio, Allahov Poslanik je odgovorio:

"Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, da posjedujem deva kao što je broj ovog drveća (El-Adalah)*, sigurno bih vam ih podijelio. Tako biste se uvjerili da nisam ni škrt, ni kukavica, ni lažac!"*[1]

No sve sve se to razlikuje shodno namjerama i ciljevima, jer se djela vrednuju prema namjerama i svakom čovjeku pripada ono što je naumio.

Kur'an i Sunnet su pokudili škrtost i kukavičluk, a pohvalili hrabrost i praštanje na Njegovom putu, ali ne u ime nečega/nekoga drugog (pored Allaha). Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Najgore što može biti u čovjeku jeste jaka škrtost i jak strah (kukavičluk)."[2]

I kaže:

"Ko je vaš ugledník, o Beni-Seleme?" Oni rekoše: "Džed b. Kajs, samo što ga mi smatramo škrtim. Pa reče: "Koja je bolest gora od škrtosti?"

U drugoj predaji on kaže:

---

[1] Hadis je zabilježio Buhari (2821), preko Džubejra b. Mutima ؓ. Bilježe ga i Ahmed (4/82) i Nesai (3688), ali je on umjesto drveta *El-Adalah* spomenuo drvo *Tuhame*.

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (2/302), preko Ebu-Hurejre ؓ. Ahmed Šakir ga je ocijenio sahihom. Bilježi ga i Ebu-Davud (2511), a oba su hadisa sa riječima: *"Najgore što može biti u čovjeku..."* (hadis).

"Ugledník ne može biti škrt, vaš uglednik je bijele kovrdžave kose Bera' b. Ma'mur."[1]

Također se u *Sahihu* nalaze riječi Džabira b. Abdullaha ﷺ da je rekao Ebu-Bekru es-Siddiku ﷺ:

"Ili ćeš mi dati, ili ćeš škrtarit od mene". On mu reče: "Kažeš da škrtarim od tebe, pa koja je teža bolest od škrtosti?"[2]

Dakle, škrtost je naveo kao najveću bolest.

U Muslimovom *Sahihu* se prenosi od Selmana b. Rabi'e da je rekao:

"Rekao je Omer ﷺ: 'Allahov Poslanik ﷺ je izvršio podjelu.' Rekao sam: 'O Allahov Poslaniče! Tako mi Allaha, drugi više zaslužuju ovo od njih!' On reče: 'Oni su mi dali da izaberu između grijeha i moje škrtosti, a ja nisam škrt.'"[3]

Hoće da kaže da su od njega zatražili nešto na što nisu imali pravo da im se dadne. A ako im ne dadne, onda će ga optužiti da je škrt. Oni su mu dali da izabere jednu između dvije pokuđene stvari, a nije ga mogla mimoići ni jedna od njih: ili grijeh ili škrtost. Škrtost je gora, pa im je onda dao da bi se uklonilo ono što je lošije.

Škrtost je vrsta ispod koje se granaju drugi ogranci, veliki grijesi i mali grijesi. Allah ﷻ kaže:

وَلَا يَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ هُوَ خَيْرًا لَّهُم ۖ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۖ
سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا۟ بِهِۦ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ

[1] Bilježi ga Taberani u djelu *Mu'adžemu kebir* (19/81-82), i tu spominje Bišra b. Beraa b. Ma'mura riječima: *"Naprotiv, vaš uglednik je kovrdžave kose Amr b. Džumuh."* Taberani ga bilježi u *Sagiru* (317) i *Kebiru* (1203); Buhari u djelu *Edebul-mufred* (269), a hadis se nalazi i u *Sahihu Edebul-mufred*. Hejsemi u djelu *Medžme'uz-zevaid* kaže: "Prenosioci su mu povjerljivi, osim dvojice šejhova kod Taberanija, ali nisam uočio njihovu slabost." Zuhri i Ibn-Ishak kažu: "Bišr b. Bera' b. Ma'mur umjesto Amra b. Džumuha." Ibn Abdul-Berr kaže: "Kao što su rekli njih dvojica i ja tako smatram." (v.: *Fadlullahi Samed*, 1/396)

[2] Hadis je sahih. U potpunosti ga bilježi Buhari (4383); i Muslim (2314), ali u njegovoj verziji nema ovog dijela.

[3] Hadis bilježe Muslim (1056) i Ahmed (1/20, 35).

"Neka oni koji škrtare u onome što im Allah iz obilja Svoga daje nikako ne misle da je to dobro za njih! Naprotiv, to je zlo za njih! Na Sudnjem danu bit će im oko vrata omotano ono čime su škrtarili." (Ali Imran, 180.)

I kaže:

وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

"Allaha obožavajte, i ne pripisujte mu ništa od drugova, a prema roditeljima se lijepo odnosite."

Sve do riječi Uzvišenog:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ۝ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ

"Allah dosita ne voli one koji se ohole i hvališu; one koji škrtare i zapovijedaju drugima da budu škrti." (En-Nisa 36-37.)

Allah ﷻ kaže:

وَمَا مَنَعَهُمْ أَن تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَبِرَسُولِهِ وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ
إِلَّا وَهُمْ كُسَالَىٰ وَلَا يُنفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ كَارِهُونَ

"A prilozi njihovi neće biti prihvaćeni zato što u Allaha i Poslanika Njegovog ne vjeruju, što lijeno namaz obavljaju i što samo preko volje udjeljuju." (Et-Tevbe, 54.)

I kaže:

فَلَمَّا آتَاهُم مِّن فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوا وَّهُم مُّعْرِضُونَ ۝ فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي
قُلُوبِهِمْ إِلَىٰ يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ

"A kad im je On dao iz obilja Svoga, oni su u tome postali škrti i okrenuli se – a oni ionako glave okreću. I nadovezao im je On na to licemjerstvo u srcima njihovim, sve do dana kada će pred Njega stati." (Et-Tevbe, 76-77.)

U drugom ajetu kaže:

وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِ

"Ko škrtari, doista škrtari sebi." (Muhammed, 38.)

Kao i ajeti:

فَوَيْلٌ لِّلْمُصَلِّينَ ۝ الَّذِينَ هُمْ عَن صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ ۝ الَّذِينَ هُمْ يُرَاءُونَ ۝ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ

"Pa teško klanjačima! Onima koji su nemarni prema svome namazu, koji se samo pretvaraju, i nikome ništa u naruč ne daju." (El-Maun, 4-7.)

I ajet u kome Uzvišeni kaže:

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ

"Onima koji zlato i srebro gomilaju, i ne troše ga na Allahovom putu, navijesti bolnu patnju. Na dan kad se ono u džehennemskoj vatri bude usijalo, pa se njime i čela njihova, i slabine njihove, i leđa njihova, budu žigosala." (Et-Tevbe, 34-35.)

Kada se u Kur'anu govori o imetku, u njemu se spominje samo naredba da se udjeljuje, kao i kuđenje svakog onog ko to ne čini. Svaka vrsta kuđenja se odnosi na škrtarenje. Takva je i pokuđenost kukavičluka koja je spomenuta u mnogim ajetima.

Allah ﷻ kaže:

وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"...onaj ko im tada leđa okrene, osim onog ko se povuče sa namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi, vratit će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište." (El-Enfal, 16.)

A kada govori o licemjerima, kaže:

وَيَحْلِفُونَ بِٱللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُم مِّنكُمْ وَلَٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ ۝ لَوْ يَجِدُونَ
مَلْجَـًٔا أَوْ مَغَٰرَٰتٍ أَوْ مُدَّخَلًا لَّوَلَّوْا۟ إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ

"Oni se zaklinju Allahom da su, doista, vaši; a oni nisu vaši, nego su narod kukavički. Kada bi našli kakvo sklonište, ili kakve pećine, ili kakvu jamu, oni bi tamo trkom pohrlili." (Et-Tevbe, 56-57.)

I kaže:

فَإِذَآ أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا ٱلْقِتَالُ رَأَيْتَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يَنظُرُونَ
إِلَيْكَ نَظَرَ ٱلْمَغْشِىِّ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْمَوْتِ

"A kada se objavi jasna sura i u njoj se spomene borba, ti vidiš one u čijim je srcima bolest kako te gledaju pogledom pred smrt onesviješćenog!" (Muhammed, 20.)

U drugom ajetu kaže:

أَلَمْ تَرَ إِلَى ٱلَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوٓا۟ أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُوا۟ ٱلزَّكَوٰةَ فَلَمَّا كُتِبَ
عَلَيْهِمُ ٱلْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ ٱلنَّاسَ كَخَشْيَةِ ٱللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا۟ رَبَّنَا لِمَ
كَتَبْتَ عَلَيْنَا ٱلْقِتَالَ لَوْلَآ أَخَّرْتَنَآ إِلَىٰٓ أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَٰعُ ٱلدُّنْيَا قَلِيلٌ وَٱلْءَاخِرَةُ خَيْرٌ
لِّمَنِ ٱتَّقَىٰ وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِيلًا

" – Zar nisi vidio one kojima je rečeno: 'Ka sebi ruke svoje, već namaz obavljajte i zekat dajite!' A kada im bijaše propisana borba, odjednom se grupa njih poboja ljudi, kao što se Allaha boje, ili još više, i rekoše: 'Gospodaru naš, zašto si nam borbu propisao? Da si nam to do određenog roka odgodio!' Reci: 'Uživanje na ovome svijetu je sitno, a onaj svijet je bolji za bogobojazne!' – A nikome se od vas nikakva nepravda učiniti neće!" (En-Nisa, 77.)

ČOVJEKOV USPJEH LEŽI U HRABROSTI I PLEMENITOSTI

Kur'an je ispunjen podsticajem i pozivom na džihad. S druge strane, Kur'an kudi svakoga onoga koji ga izbjegava i zapostavlja. A sav prijekor se odnosi na prijekor kukavičluka zbog toga što se ljudska korist (bilo vjerska ili ovosvjetska) ne može i neće upotpuniti, niti postići, osim sa hrabrošću i plemenitošću. Allah ﷻ je pojasnio da će svi oni koji se okrenu od džihada biti zamjenjeni drugim ljudima, onima koji će se prihvatiti borbe na Allahovom putu. Zato kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ ٱنفِرُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱثَّاقَلْتُمْ إِلَى ٱلْأَرْضِ أَرَضِيتُم بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا مِنَ ٱلْءَاخِرَةِ فَمَا مَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا فِى ٱلْءَاخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ۝ إِلَّا تَنفِرُوا۟ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْـًٔا وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ

"O vjernici! Zašto ste neki od vas oklijevali kad vam je bilo rečeno: –Krenite u borbu na Allahovom putu! Kao da ste za zemlju prikovani! Zar vam je draži život na ovom svijetu od onog svijeta? A uživanje na ovom svijetu prema onome svijetu nije ništa. Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. – A Allah sve može." (Et-Tevbe, 38-39.)

I kaže Uzvišeni:

هَٰٓأَنتُمْ هَٰٓؤُلَآءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ فَمِنكُم مَّن يَبْخَلُ ۖ وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ عَن نَّفْسِهِۦ ۚ وَٱللَّهُ ٱلْغَنِىُّ وَأَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ ۚ وَإِن تَتَوَلَّوْا۟ يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوٓا۟ أَمْثَٰلَكُم

"Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovom putu, ali, neki su od vas škrti. A ko škrtari, na svoju štetu škrtari! Jer, Allah je bogat, a vi ste siromašni. A ako se okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao neće biti što ste vi bili." (Muhammed, 38.)

Zbog hrabrosti i plemenitosti, Allah ﷻ je odlikovao prve muslimane. Zato kaže:

لَا يَسْتَوِي مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنفَقُوا
مِن بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ

"Nisu jednaki oni među vama koji su davali prilog prije pobjede i lično se borili – oni su na višem stupnju od onih koji su poslije davali priloge i lično se borili. A Allah svima obećava nagradu najljepšu." (El-Hadid, 10.)

Allah ﷻ je spomenuo džihad sa imetkom i životom na Njegovom putu i pohvalio ga u mnogim ajetima Svoje Knjige, govoreći o hrabrosti i praštanju kao vidovima poslušnosti Njemu ﷻ.* Zato kaže:

كَم مِّن فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

"Koliko je malobrojnih skupina pobijedilo velike skupine sa Allahovom dozvolom, a Allah je sa strpljivima." (El-Bekare, 249.)

Uzvišeni također kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝
وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ
الصَّابِرِينَ

"O vjernici! Kada se s kakvom četom sukobite, smjeli budite, i neprestano Allaha spominjite da biste postigli ono što želite. I pokoravajte se Allahu i Poslaniku Njegovom, i ne prepirite se da ne biste klonuli i bez borbenog duha ostali! I budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, na strani izdržljivih!" (El-Enfal, 45-46.)

* U nekim izdanjima stoji: "...i poslušnosti Njegovom Poslaniku, a kontrola hrabrosti je strpljenje koje sadrži srčanu snagu i stabilnost. Zato je Allah ﷻ, rekao:..."

Hrabrost nije u tjelesnoj snazi. Čovjek može biti tjelesno jak, ali slabog srca. Hrabrost je snaga srca i njegova stabilnost. Borba jeste (utemeljena) na osnovu snage i ratne sposobnosti, a i na snazi srca i njegovom iskustvu. Pohvalno je od njih ono što je utemeljeno na znanju i spoznaji, bez zanosa zbog kojega čovjek ne razmišlja niti razlikuje pohvalno od pokuđenoga. Zato je jak onaj koji sam sobom vlada u srdžbi, tako da postupa ispravno. Srditi se pak zanese, pa niti je hrabar, niti je žestok.

SUŠTINA HRABROSTI JE U STRPLJENJU

Prethodno smo spomenuli da suština hrabrosti leži u strpljivosti. Strpljivost se pak dijeli na dvije vrste: strpljivost kod srdžbe i strpljivost kod nedaće, kao što Hasan kaže: "Ništa bolje rob neće progutati osim gutljaja blagosti kod srdžbe". Kao i gutljaj strpljivosti kod nedaće. A osnova toga je da se čovjek strpi kod bola. *A strpljenje pri bolu predstavlja veliku hrabrost.*

Nekada je moguće odagnati tu bol, kao što su to posljedice srdžbe, ili je nije moguće odagnati, kao što su to posljedice tuge. Zbog toga kod srdžbe lice pocrveni zbog ubrzanog kruženja krvi koje se javlja radi osjećaja moći, a poblijedi zbog tuge zbog usporenog toka krvi koje se javlja radi osjećaja nemoći. Zato je u vjerodostojnom hadisu, kojeg inače bilježi Muslim preko Ibn-Mesuda, Allahov Poslanik ﷺ rekao:

> *"Vjerovjesnik ﷺ kaže: 'Koga od vas smatrate sterilnim?' Rekoše: 'Sterilan je onaj kome se djeca ne rađaju'. On reče: 'Nije on sterilan! Sterilan je onaj koji od svoje djece nije učinio ličnosti.' Zatim reče: 'Koga među vama ubrajate u dobre hrvače?' Rekoše: 'Onaj kojeg niko ne može savladati'. On reče: 'Nije on taj! Hrvač je onaj koji sam sebe savlada u srdžbi.'"*[1]

[1] Bilježi ga Muslim (2608), a posljednji dio bilježe i Ebu-Davud (4779), Ahmed (1/382), Šakir (3626).

Zatim je spomenuo šta sadrži strpljivost kod nedaće kao što je srdžba. Allah ﷻ kaže:

وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ ۝ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُم مُّصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ

"Obraduj strpljive, one koji, kada ih neka nedaća pogodi kažu: 'Mi smo Allahovi i Njemu se vraćamo.'" (El-Bekare, 155-156.)

S druge strane, o stabilnosti u srdžbi Uzvišeni kaže:

وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

"To mogu postići samo strpljivi, to mogu postići samo vrlo sretni." (Fussilet, 35.)

Tako je Allah uporedo spomenuo i strpljivost u nedaćama i strpljivost kod srdžbe, nasuprot zajedničkog spomena strpljivosti kod blagodati i strpljivosti kod nedaća.

Sve ovo je spomenuto u riječima Uzvišenog:

وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُورٌ ۝ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ
بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ۝ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا
وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

"Ako čovjeku milost našu pružimo, pa mu je poslije uskratimo, on pada u očajanje i postaje nezahvalnik. A ako ga blagodatima obaspemo poslije nevolje koja ga je zadesila, on će sigurno reći: 'Nevolje su me napustile!' On je doista umišljen i razmetljiv. A samo strpljive i one koji dobra djela čine čeka oprost i velika nagrada." (Hud, 9-11.)

Ka'b b. Zuhejr je ovako opisao neke od ashaba muhadžira:

"Ne raduju se ako njihove sablje dotaknu
ljude, a ne žale se ako i pobijede."[1]

Hasan b. Sabit je o svojstvima ensarija rekao:

[1] Dio pjesme *Banet Sa'd* u kojoj je pohvalno opisao Poslanika ﷺ. (v.: *Šerh Divan Ka'b b. Zuhejr*, str. 25.)

"Nema ponosa ako pobijede neprijatelja,
a ako budu pogođeni, neće klonuti niti se žaliti."[1]

Neki su Arapi opisivali Poslanika ﷺ govoreći:

"Kada pobjeđuje, ne zanosi se,
a kada gubi, ne posustaje."

Zbog toga što šejtan, kada je riječ o ove dvije vrste[2] nelagodnosti, poziva ljude na prelaženje granica (griješenje) srcem, riječima i djelima. A Poslanik ﷺ je to osudio i zabranio. A kada mu je rečeno nakon što mu je sin Ibrahim preselio:

"Zar plačeš? Zar nisi zabranio plač?" On reče: "Zabranjena su mi dva plahovita i grešna glasa: glas kod muzičkih nota, igre i šejtanskih instrumenata, kao i kukanje kod nedaće, udaranje po licu i deranje odjeće sa prsa, te pozivanje na neznabožačke (džahilijetske) običaje."[3] Tako je (kao zabranu) spomenuo obje vrste naricanja.

Osim toga, to je općenito zabranio u slučaju nedaća. Zato on kaže:

"Nije od nas ko se udara po licu, dere odjeću na prsima i poziva na neznabožačke običaje."[4]

I kaže:

"Ja se odričem one koja brije glavu, nariče i dere odjeću."[5]

---

[1] Ovo je stih iz pjesme Hasana b. Sabita u kojoj je odgovorio na potvore Zerbakanu b. Bedru, pjesniku iz plemena Benu-Temim. (v.: *Tarihut-Taberi*, 2/190)

[2] Srdžba i nedaća.

[3] Hadis je hasen. Bilježi ga Tirmizi (1005), preko Džabira r.a. Albani ga je ocijenio kao *hasen*. (v.: *Sahih Sunen Tirmizi*, 804)

[4] Bilježi ga grupa autora, osim Ebu-Davuda, preko Abdullaha b. Mesuda ؓ. Buhari (1294), Muslim (103), Tirmizi (999), Nesai (1860), Ibn-Madže (1584), Ahmed (1/386, 432).
"Nije od nas", tj. nije na našem sunnetu i pravcu. No ovdje se ne misli da nije u vjeri, nego se želi prikazati koliko su takvi postupci loši i kako na njih gleda islam da ne bi drugi činili takvo što." Hafiz Ibn-Hadžer, *Fethul-bari*, 3/195.

[5] Hadis je sahih. Muslim ga, kao hadis sa povezanim lancem, bilježi u svom "Sahihu" (104). Buhari ga bilježi kao hadis od tabiina (1296). Ebu-Davud (3130), Nesai (1861) i drugi ga bilježe pak preko Ebu-Musãa el-Eš'arija ؓ.

I kaže:

"Što potekne od srca i oka - to je od Allaha, a što potekne od ruke i jezika - to je od šejtana."[1]

I kaže:

"Allah neće kazniti za suzu iz oka niti za tugu u srcu, nego će kazniti ili oprostiti za ovo", pa je pokazao na svoj jezik.[2]

I kaže:

"Nad kim se bude naricalo, bit će mučen u kaburu zbog toga."[3]

Kada su žene davale prisegu, tu prisegu im je uvjetovao time da ne smiju ni za kim naricati.[4]

I kaže:

"Ako se bilo koja narikača ne pokaje prije smrti, na Sudnjem danu će biti odjenuta u ogrtač od svraba i košulju od katrana."[5]

I kaže:

"Allah je propisao dobročinstvo u svemu. Pa kada ubijate, lijepo ubijajte. A kada koljete, onda lijepo koljite. Neka neki od vas naoštre noževe i neka olakšaju žrtvi koju kolju."[6]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (1/238), preko Ibn-Abbasa ﷺ. Ahmed Šakir je ocijenio njegov lanac kao vjerodostojan (sahih) (2127).

[2] Muttefekun alejhi. Bilježe ga Buhari (1304) i Muslim (924), od Abdullaha b. Omera ﷺ.

[3] Muttefekun alejhi. Bilježe ga Buhari (1291), Muslim (933), Tirmizi (1000), Ahmed (4/245), preko Mugire b. Šu'be ﷺ. Preko Omera ﷺ ga bilježe Buhari (1292), Muslim (927), Tirmizi (1002), Nesai (1853) i drugi, sa riječima: *"Mrtvi se pati u svom kaburu zbog naricanja za njim."* Sličnog, i sa ovim značenjem, preko Ebu-Musāa el-Eš'arija ga bilježe Tirmizi (1003), Ibn-Madže (1594) i drugi.

[4] Muttefekun alejhi. Bilježe ga Buhari (1306), Muslim (936) i Ebu-Davud (3127), preko Ummu-Atije ﷺ, a od Ebu-Seida el-Hudrija ﷺ riječima: "Allahov Poslanik ﷺ je prokleo onu koja nariče i prisluškuje." Bilježe ga Ebu-Davud (3128) i Ahmed (3/65). Albani ga je ocijenio slabim hadisom. Preko Enesa ﷺ ga bilježe Nesai (1852) i Ahmed (3/197).

[5] Hadis je sahih. Bilježe ga Muslim (934), Ibn-Madže (1581), Ahmed (5/342) od Ebu-Musāa el-Eš'arija ﷺ.

[6] Hadis je sahih. Bilježe ga Muslim (1955), Ebu-Davud (2815), Tirmizi (1409), Nesai (4405), Ibn-Madže (3170), Ahmed (4/123), Darimi (1970), preko Šedada b. Evsa ﷺ.

I kaže:

" *Kada ubijaju, najumjereniji ljudi su vjernici.*"[1]

I kaže:

"*Nemojte masakrirati, niti varati, niti ubijati djecu.*"[2]

Pored ovoga, zabilježeno je još mnogo toga drugoga što je Poslanik ﷺ naredio o borbi, od pravde i ostavljanja neprijateljstva. Poslanik ﷺ se pri tome poveo za riječima Uzvišenog:

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَـَٔانُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ ۚ ٱعْدِلُوا۟ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ

"Neka vas mržnja koju prema nekima ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže bogobojaznosti." (El-Maide, 8.),

a i riječima:

وَقَـٰتِلُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ يُقَـٰتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْمُعْتَدِينَ

"I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali ne prelazite granice. Allah, zaista, ne voli one koji prekoračuju granice." (El-Bekare, 190.)

Muškarcima[3] je zabranio oblačenje svile i prstenja od zlata. Osim toga, zabranio je i korištenje posuđa od srebra i zlata[2] ili

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2666), Ibn-Madže (2681), Ahmed (1/393), a navedena verzija je od njega. Šakir ga je ocijenio kao sahih-hadis (v.: *Šerhul-Musned*, 3728). Prenosi se kao hadis i putem Abdullaha b. Mesuda ﵁. Riječ "umjerenost" se odnosi na ostavljanje onoga što ne valja.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Muslim (1731), Ebu-Davud (2613), Tirmizi (1408), Ibn-Madže (2858), Ahmed (5/352, 358), Darimi (2439), preko Burejde ﵁. Također ga bilježe Ahmed (4/240) i Ibn-Madže (2857), preko Safvana b. Assala ﵁. Albani ga je ocijenio kao sahih. (v: *Sahih Ibn-Madže*, 2306)

[3] Muttefekun alejhi. Prenešen je u različitim verzijama preko većeg broja ashaba, od kojih je i Bera' b. Azib ﵁, kao što je kod Buharija (5635), Muslima (2066), Tirmizija (2809), Nesaija (1939), Ibn-Madžea (2115), Ahmeda (4/287). Prenosi se i preko Omera ﵁ da je Poslanik zabranjivao oblačenje svile, a isto je zabilježeno i u mnogim drugim u mnogim hadisima i od drugih ashaba ﵁.

[2] Prenose ga mnogi autori, preko Huzejfe ﵁. To su: Buhari (5426), Muslim (2067), Ebu-Davud (3723), Tirmizi (1878), Ibn-Madže (3414), Nesai (5301), Ahmed (5/390).

puštanje odjeće da se vuče po zemlji[3], i još mnogo toga što može da predstavlja pretjerivanje i zloupotrebu blagodati, kao što je osudio i one koji dozvoljavaju blud[4], svilu, alkohol i muzičke instrumente[5]. Spomenuo je da je takve Allah ﷻ u zemlju utjerao ili pretvorio u životinje. Allah ﷻ kaže:

إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا

"Allah, doista, ne voli koji se hvale i ohole. (En-Nisa, 36.)

A o Karunu je rekao:

إِذْ قَالَ لَهُۥ قَوْمُهُۥ لَا تَفْرَحْ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْفَرِحِينَ

"I kada mu njegov narod reče: 'Nemoj se previše radovati. Allah ne voli one koji se previše raduju.'" (El-Kasas, 76.)

Spomen ovih triju stvari, zajedno sa strpljenjenjem, a bez prelaska granica u strastima, srž je ovog poglavlja. Jer, čovjek je *između onoga što voli i želi, i između onoga što mrzi i ne voli. Prvo traži sa ljubavlju i strašću, a ovo drugo odagnava sa mržnjom i odvratnošću.* Ako se pak desi prvo, i ako odagna drugo, on se raduje i veseli. A ako se prvo ne dogodi, nego drugo, onda se rastuži. Kod nasrtaja ljubavi i strasti njemu je potrebna strpljivost, kao i kod srdžbe i osjećaja odvratnosti. Strpljenje mu je potrebno i da se odbrani od njihovog napada. Kada ga obuzme radost, potrebno mu je strpljenje da se odupre njenom napadu, kao i da se odbrani od napada u slučaju nedaće i straha. Allahov Poslanik ﷺ je spomenuo dva plahovita i grešna glasa[1]. Glas kojim se prelaze sve granice radosti i veselja, čime se čovjek zanosi ili oholi, kao i glas koji predstavlja nečiji strah i histeriju.

---

[3] Hadis je *sahih*. Bilježi ga Buhari u hadisu preko Ebu-Hurejre ؓ: *"Sve što je ispod članaka od ogrtača bit će u vatri."* (5787); Nesai (5330). O pojašnjenju ove zabrane pročitaj djelo *Isbal* od šejha Abdullaha Sebta.

[4] *Fethul-bari* (10/57).

[5] Hadis je sahih. Bilježi ga Buhari (5590), preko Ebu-Malika el-Eš'arija ؓ kao mualek-hadis, ne pripisujući ga Poslaniku ﷺ. Ibn-Hadžer je odgovorio Ibn-Hazmu na njegove tvrdnje da mu je lanac isprekidan. Sa ovim značenjem ga prenosi i Tirmizi (2212), preko Imrana b. Husejna ؓ i Abdur-Rahmana b. Sabita, kao mursel-hadis, i kaže da je garib.

[1] Hadis je hasen. Prenosi ga Tirmizi (1005), preko Džabira ؓ. Albani ga je ocijenio kao *hasen*. (v.: *Sahih Sunen Tirmizi*, 804)

Međutim, instrumentalno izvođenje se ne odnosi na glas srdžbe radi Allaha, kao što je slučaj u borbi, ili kao što su to bojni slogani. Također se ono ne dovodi u vezu sa glasom koji se javlja kod osjećaja slasti pri veselju koje je ženama i djeci dozvoljeno kroz sunnet, a to je upotreba defa na vjenčanjima.[1]

Sve vrste slogana kojima se žele pokrenuti osjećaji odnose se na jednu od ove četiri spomenute. Takve su i romantika ili izazivanje srdžbe i oholosti, tj. izazivanje fanatizma i ljutnje, ili izazivanje tuge i blagosti, ili izazivanje veselja i radosti, tj. hvaljenja. Pjesnici su imali običaj da sastavljaju pjesme shodno običajima mjesta i vremena.

Tako Allah ﷻ kaže:

أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ فِي كُلِّ وَادٍ يَهِيمُونَ ۝ وَأَنَّهُمْ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ

"Zar ne znaš da oni u svaki govor zadiru, i da govore ono što ne rade?" (Eš-Šu'ara, 225-226.)

O njima je zato rekao:

وَالشُّعَرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ

"Zavedeni slijede pjesnike." (Eš-Šu'ara, 224.)

A zavedeni je svako onaj koji slijedi strasti bez ikakvog znanja. Ovo je ta zabluda suprotna uputi. Tako ni svaki zalutali čovjek ne raspoznaje svoju korist, što je suprotno onome koji je upućen. Allah ﷻ kaže:

وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ۝ مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ

"Tako Mi zvijezde kad zapada, vaš drug nije sa Pravog puta skrenuo niti je zalutao." (En-Nedžm, 1-2.)

---

[1] Prenose ga peterica, osim Ebu-Davuda, preko Hatiba, kao merfu-hadis. Poglavlje: "Faslu ma bejne haram ve halal duf ve savt". Tirmizi (1088), Nesai (3369), Ibn-Madže (1896), Ahmed (3/418, 259) i Hakim (2/184) koji kaže da mu je sened sahih, sa čime se složio Zehebi. Prenosi ga i Bejheki (7/289). Albani u djelu *Irvaul-galil* (1994), kaže: "Kod mene preovladava mišljenje da je dostigao samo stepen hasen hadisa." Zatim je naveo razlog.

Zbog toga Poslanik ﷺ kaže:

"Slijedite moj sunnet i sunnet pravednih, upućenih halifa poslije mene."[1]

Zato ih možeš vidjeti kako pohvalno govore i o hrabrosti i praštanju, jer ova dva svojstva ne mogu ni u kom slučaju biti pokuđena. Njihovim ispoljavanjem ostvaruju se ciljevi u općem smislu. Ali lijep završetak u svemu tome pripada bogobojaznima, a onima koji to nisu pripada onda nagrada na ovom svijetu, a ne na onome. A kasnija nagrada, iako biva na onom svijetu, može da bude i na ovome svijetu. Spominjući Nuha i njegovu lađu Allah ﷻ kaže:

قِيلَ يَٰنُوحُ ٱهْبِطْ بِسَلَٰمٍ مِّنَّا وَبَرَكَٰتٍ عَلَيْكَ وَعَلَىٰٓ أُمَمٍ مِّمَّن مَّعَكَ ۚ وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ ثُمَّ يَمَسُّهُم مِّنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

"'O Nuhu', bi rečeno 'iskrcaj se, sa mirom Našim, i blagoslovom tebi i narodima koji će se izroditi od ovih koji su sa tobom! Bit će naroda kojima ćemo dati da uživaju, a koje će poslije snaći Naša kazna nesnosna!" (Hud, 48.)

Pa sve do riječi:

فَٱصْبِرْ ۖ إِنَّ ٱلْعَٰقِبَةَ لِلْمُتَّقِينَ

"Zato budi strpljiv, ishod će, zaista, u korist bogobojaznih biti." (Hud, 49.)

Zatim kaže:

فَمَنِ ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱعْتَدُوا۟ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا ٱعْتَدَىٰ عَلَيْكُمْ ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلْمُتَّقِينَ

---

[1] Hadis je sahih, a prenosi se preko Irbada b. Sarije ؓ. Bilježi ga Ibn Ebi-Asim u djelu *Sunne*, a Šejh Albani kaže: "Hadis je sahih, a prenosioci su mu povjerljivi, osim što Abdullah b. Salih ima slabost, ali ga ne prenosi on sam." Bilježe ga i Ebu-Davud (4507), Tirmizi (2676), Ahmed (4/126, 127) i Darimi (95).

"Onima koji vas napadnu uzvratite istom mjerom, i Allaha se bojte, i znajte da je Allah na strani onih koji su bogobojazni." (El-Bekare, 194.)

Mjerilo ili razlikovanje između svega toga jeste da se pohvali ono što je pohvalio Allah i Njegov Poslanik ﷺ, jer Allah je taj koji može pohvaliti i lijepim učiniti, ili pokuditi i lošim predstaviti, i to puno bolje od svakog pjesnika ili govornika i svakog drugog mimo njih. Kada je jedan pjesnik iz plemena Benu-Temim rekao Poslaniku ﷺ:

"Moja hvala je lijepa, a kuđenje ružno", on odgovori: "To može samo Allah."[1]

Allah ﷻ je pohvalio hrabrost i praštanje na Njegovom putu. U vjerodostojnom hadisu koji se prenosi preko Ebu-Musāa ؓ navodi se da je rekao:

"Rečeno je Allahovom Poslaniku ﷺ 'O Allahov Poslaniče, čovjek se bori iz hrabrosti, ili se bori iz oholosti ili zbog ugleda. Koji je od njih na Allahovom putu?' Reče Allahov Poslanik: 'Ko se bude borio da Allahova riječ bude gornja, taj je na Allahovom putu.'"[2]

Uzvišeni je rekao:

وَقَـٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ

"Borite se protiv njih sve dok nestane smutnje i dok samo Allahova vjera ostane." (El-Enfal, 39.)

Ovo je, dakle, taj cilj radi kojeg su stvorena stvorenja, kao što Uzvišeni kaže:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

---

[1] Hadis je sahih. Prenosi ga Tirmizi od Beraa b. Aziba ؓ (3267), pa kaže: "Hadis je hasen-garib." Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Sahih Sunen Tirmizi*, 2605)

[2] Bilježi ga skupina autora, od Ebu-Musāa ؓ, Buhari (123), Muslim (1904), Ebu-Davud (2517), Tirmizi (1646), Nesai (3136), Ibn-Madže (2783), Ahmed (4/392, 402, 405, 417). "Riječ Allah ﷻ u ovom hadisu se odnosi na tevhid, kao što je rečeno u ajetu: **"Sljedbenici Knjige dođite da se okupimo oko zajedničke riječi između nas i vas."** (Ali Imran, 64.)" (v.: *Fethul-bari*, 13/451)

"Džinne i ljude nisam ni zašto drugo stvorio osim da Me obožavaju." (Ez-Zarijat, 56.)

Sve što bude radi cilja zbog kojeg je stvoreno, ono je i pohvalno kod Allaha ﷻ. To je ono što će čovjeku ostati, a to su dobra djela.

ČETIRI SU VRSTE LJUDI

Zbog toga se ljudi dijele na četiri vrste: prva, oni koji rade u ime Allaha uz hrabrost i praštanje - to su vjernici koji zaslužuju Džennet; druga, oni koji rade u nečije drugo ime mimo Allaha uz hrabrost i praštanje - oni imaju od toga korist na dunjaluku, ali ne i na Ahiretu; treća, oni koji rade u ime Allaha, ali bez hrabrosti i praštanja - u njima su licemjerstvo i manjak imana, shodno njegovim djelima; četvrta, oni koji ne rade u ime Allaha, niti imaju hrabrosti, niti praštaju - oni nemaju ništa ni na dunjaluku ni na Ahiretu.

Nema sumnje da vjernik ima potrebu za ovim moralnim vrijednostima kako općenito, tako i posebno u vremenu velikih smutnji i nedaća. Vjernicima je potreban oporavak, a i odbrana od grijeha, onda kada se pred njihovim očima pojavi neka smutnja. Također im je potrebno da naređuju dobro drugom i sprečavaju ga od činjenja zla shodno njihovoj mogućnosti. Svako od ova dva djela je teško, ali su lahka onima kojima ih Allah olakša. Jer Allah je naredio vjernicima iman i dobra djela, a naredio im je i pozivanje ljudi u vjerovanje, borbu za vjerovanje i dobra djela.

Tako On kaže:

وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن يَنصُرُهُۥٓ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ٱلَّذِينَ إِن مَّكَّنَّٰهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ أَقَامُوا۟
ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُا۟ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَمَرُوا۟ بِٱلْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا۟ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَلِلَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلْأُمُورِ

"Allah će sigurno pomoći one koji Njega pomažu - pa Allah je, zaista, Moćan i Silan. One koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i zekat davati i koji će tražiti da se čine dobra

djela, a odvraćati od nevaljalih - a Allahu se na kraju sve vraća." (El-Hadždž, 40-41.)

I kaže:

إِنَّا لَنَنصُرُ رُسُلَنَا وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ ٱلْأَشْهَٰدُ

"Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše, i one koji vjeruju, u životu na ovom svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci." (Gafir, 51.)

Ili kaže:

كَتَبَ ٱللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا۠ وَرُسُلِىٓ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ قَوِىٌّ عَزِيزٌ

"Allah je propisao: 'Pobijedit ću Ja i Moji poslanici'. Allah je, zaista, Silan i Moćan." (El-Mudžadele, 21.)

I kaže:

وَإِنَّ جُندَنَا لَهُمُ ٱلْغَٰلِبُونَ

"Naša će vojska, doista, pobijediti." (Es-Saffat, 173.)

Ali, pošto su naređivanje dobra, sprečavanje zla i borba na Allahovom putu kušnja i ispit, neki ljudi su kao opravdanje za propust onoga što im je u tom pogledu bila obaveza izjavili da tako žele postići mir i spas od iskušenja.

Zato Allah ﷻ opisujući licemjere kaže:

وَمِنْهُم مَّن يَقُولُ ٱئْذَن لِّى وَلَا تَفْتِنِّىٓ ۚ أَلَا فِى ٱلْفِتْنَةِ سَقَطُوا۟

"Ima ih koji govore: 'Dozvoli mi i ne dovodi me u iskušenje!' Eto, baš u iskušenju su pali." (Et-Tevbe, 49.)

Spominje se u tefsiru da je ovaj ajet objavljen o Džedu b. Kajsu kada mu je Allahov Poslanik ﷺ naredio da se spremi za bitku protiv Bizantinaca - i mislim da je rekao:

"Želiš li žene žutih sinova?"[1] *On na to pitanje odgovori: "O Allahov Poslaniče, ja se ne mogu strpiti kada je riječ o*

[1] Misli se na Bizantince u Bitki na Tebuku.

ženama, ja se bojim njihovih žena. Dozvoli mi i nemoj me stavljati na kušnju."[1]

Ovo je Džed koji nije prisustvovao na prisegi "Ridvan" ispod drveta, pa se sakrio iza crvene deve, a o njemu je prenešen hadis:

"Svakom od vas je oprošteno osim onoga sa crvenom devom."[2]

Zatim je Allah objavio:

أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا

"Eto, baš u iskušenju su pali!" (Et-Tevbe, 49.)

Kaže: - Zahtijevao je da, zbog navodne smutnje žena, ne ide u borbu, kako ne bi bio doveden u kušnju radi njih, te kako bi se zaštitio i od zabrane da im se približava i duševne borbe koja mu nanosi bol ili ga može navesti na grijeh. Takav biva i onaj koji vidi neku lijepu sliku pa je zavoli. Pa ako mu se ne omogući da dođe do nje, bilo zbog toga što je zabranjena ili zbog nemogućnosti da dopre do nje, njegovo srce pati, a ako mu se ukaže prilika i on počini haram, biva upropašten. No da bi se ostvarilo ono što je dozvoljeno u onome što se smatra iskušenjem sa ženama, postoji rješenje, kao što je u riječima: "Ne dovodi me u iskušenje". Zato Allah odgovara i kaže: **"Eto, baš u kušnju su pali!"** Njegovo okretanje od džihada (koji je vadžib), a i bježanje od njega, predstavljaju slabost njegovog imana i bolest srca zbog kojih mu je bilo uljepšano propuštanje džihada. A to je upravo i bilo to veliko iskušenje u koje je upao. Kako on može tražiti zaštitu od manje smutnje, koja ga nije ni pogodila, tako što će pasti u veću kušnju, koja ga je već pogodila?

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Taberani u *Mu'adžemu kebir* (2/275/1254), preko Ibn-Abbasa ﷺ. Hejsemi u djelu *Medžme'uz-zevaid* (7/30) kaže: "U njegovom lancu se nalazi Jahja el-Hammani, a on je slab."

[2] Prenosi ga Muslim (2780), Tirmizi (3863), preko Džabira ﷺ i kaže: "Hadis je hasen-garib." Navedena verzija ovdje je od Muslima. A u verziji kod Tirmizija se kaže: *"U Džennet će ući ko je dao prisegu osim onoga sa crvenom devom."* Albani je riječ iznimke ocijenio slabom. (v.: *Silsiletus- sahiha*, 5/192 -193)

Allah ﷻ kaže:

وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ

"Borite se protiv njih sve dok nestane smutnje i dok samo Allahova vjera ostane." (El-Enfal, 39)

Onaj koji radi izbjegavanja smutnje ostavi borbu koju je Allah ﷻ naredio pada u iskušenje zbog sumnje koja je pogodila njegovo srce i zbog bolesti njegove duše. To je zato što ostavlja ono što je Allah ﷻ naredio.

Dobro razmisli o ovome jer je to veoma opasna situacija. U tom pogledu ljudi se dijele na tri grupe:

- Grupa koja naređuje dobro, sprečava zlo i bori se u želji da se iskorijeni smutnja, i to onako kako je oni poimaju. Na taj način njihov čin biva još većom kušnjom. Takvi su, naprimjer, borci u borbi unutar ummeta, poput haridžija.[1]

- Grupa koja niti naređuje, niti zabranjuje, niti se bori u borbi da bi ostala samo Allahova vjera i da bi Allahova riječ bila gornja, i to sve to zbog toga da ne bi pali u kušnju - a već su pali u tu kušnju! O toj kušnji i o tome kako su pali u nju govori se u suri *Et-Tevbe*, o čemu su objavljeni prethodni ajeti. Ovo je slučaj sa velikim brojem pobožnjaka, onima koji zapostavljaju kako naređivanje na dobro i sprečavanje zla, tako i borbu za Allahovu vjeru (tj. borbu sa kojom bi Njegova riječ bila gornja), zbog izgovora da će tada biti iskušani sa raznim strastima - od kojih, kako sami tvrde, bježe.

- Grupa koja tvrdi da je na njima da se prihvate obaveze i da se klone zabrane,[2] što jedno drugim uvjetuju. Takvi se klone pozivanja na dobro i zabranjivanja zla radi njihove odluke da učine oboje ili da ostave oboje. Takav je slučaj sa većinom onih koji vole vođstvo, novac i strasti. Ako takav pojedinac bude naređivao

---

[1] U nekim izdanjima ovo je dodatak.

[2] Ovo je treća grupa koji predstavljaju umjerenu skupinu na što pisac nije direktno ukazao, ali se to razumije iz konteksta.

dobro, sprečavao zlo i borio se na Allahovom putu, on mora da učini nešto i od onoga zabranjenog.

Na njemu je obaveza da sagleda koja od dvije stvari preovladava: ako je nagrada za naređeno veća od ostavljanja zabranjenog, ne smije to zapostaviti iz straha da zajedno sa njim ne uradi nešto u čemu je manja šteta. Ali, ako je u ostavljanju zabranjenog veća nagrada, onda neće to propustiti zbog nagrade za izvršenje obaveze manje vrijedne od toga. Ovo se odnosi na situaciju u kojoj se pojavi obostrana mogućnost i za nagradu i za grijeh, i to je to. A ako bi pojašnjavali – onda bi pojašnjenje potrajalo.

Svi ljudi na Zemlji moraju naređivati i sprečavati, kao što im je potrebno i da im se naređuje i sprečava. Pa makar čovjek bio i sam, on mora sebi naređivati dobro i sebe sprečavati od zla.

Kao što Uzvišeni kaže:

إِنَّ ٱلنَّفْسَ لَأَمَّارَةٌۢ بِٱلسُّوٓءِ

"Duša je sklona zlu." (Jusuf, 53.)

Suština naređivanja na dobro zahtijeva akciju ili radnju i priželjkivanje istog, a zabranjivanje zla zahtijeva ostavljanje nečega i priželjkivanje istog. Svako živo biće ima nagon i težnju ka ostvarenju svoje želje, kao i ka podsticanju drugoga na to, shodno mogućnosti. Živog čovjeka pokreće njegova želja, a ljudi ne žive jedni sa drugima osim zbog međusobne saradnje. Ako se sastave dvojica ili više, onda među njima mora postojati onaj ko će ih predvoditi. Zato džemat u namazu čine najmanje dvojica ljudi, kao što je rečeno: "Dvojica i više predstavljaju džemat". Ali i kod njih jedan mora da predvodi džemat, dok je drugi muktedija. Tako je Allahov Poslanik ﷺ rekao Maliku b. Huvejrisu ؓ i njegovom prijatelju:

"Ako nastupi namaz, proučite ezan i ikamet, i neka predvodi stariji od vas dvojice."[1] A bili su približno isti u učenju.

A što se tiče običajnih stvari, u *Sunenu* se prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Nije trojici dozvoljeno da putuju osim ako ne odrede jednog za vođu puta."[2]

Znamo da je naređivanje na dobro i sprečavanje zla obavezno i nužno među ljudima. Pa ko ne bude naređivao ono što je naredio Allah i Njegov Poslanik, i ne bude sprečavao ono što je zabranio Allah i Njegov Poslanik, i ako mu ne bude naređivano da radi ono što je naredio Allah i Njegov Poslanik, i ako mu ne bude spriječeno ono što je zabranio Allah i Njegov Poslanik, onda on mora naređivati i sprečavati. Njemu se to mora narediti i on mora biti spriječen u onome što je suprotno od toga. U suprotnom će biti poistovjećena istina, koju je objavio Allah, sa laži, koju Allah nije objavio. Pa ako čovjek to potonje uzme za vjeru, onda je za svoju vjeru uzeo novotarije. Prema tome, svaki se čovjek kreće po svojoj volji; on daje pažnju stvarima i čuva ih. A onaj čija namjera ne bude dobra, niti mu djela budu ispravna, ili ako budu učinjena radi nekoga drugog a ne radi Allaha ﷻ, onda će njegova djela biti poništena.

Uzvišeni kaže:

إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّىٰ

"Vaš trud je zaista različit." (El-Lejl, 4.)

Sve ove vrste djela su neispravne, i njima se odlikuju nevjernici.

---

[1] Bilježi ga grupa i Darimi. To su: Buhari (658), Muslim (674), Ebu-Davud (589), Tirmizi (205), Nesai (634), Ibn-Madže (979), Ahmed (3/436, 5/53) i Darimi (1253).

[2] Hadis je sahih. Prenosi ga Ebu-Davud (2608), preko Ebu-Seida el-Hudrija ؓ, s riječima: *"Ako trojica krenu na put, neka jednog odrede za vođu."* Albani ga je ocijenio kao sahih (v.: *Sahih Sunen Ebi-Davud*, 2272). Ebu-Davud ga također prenosi od Ebu-Hurejre ؓ, s riječima: *"Ako trojica budu na putovanju, neka odrede jednog za vođu."* Nafia kaže: "Rekli smo Ebi-Selemu: 'Ti si naš vođa.'" Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Sahih Sunen Ebi-Davud*, 2273)

Allah ﷻ kaže:

ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَصَدُّوا۟ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ أَضَلَّ أَعْمَـٰلَهُمْ

"Allah će poništiti djela onih koji ne vjeruju i od puta Njegovog odvraćaju." (Muhammed, 1.)

U drugom ajetu kaže:

وَٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَعْمَـٰلُهُمْ كَسَرَابٍۭ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ ٱلظَّمْـَٔانُ مَآءً حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءَهُۥ لَمْ يَجِدْهُ
شَيْـًٔا وَوَجَدَ ٱللَّهَ عِندَهُۥ فَوَفَّىٰهُ حِسَابَهُۥ ۗ وَٱللَّهُ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ

"A djela nevjernika su kao priviđenje u ravnici u kojoj žedan vidi vodu. Ali kada do tog mjesta dođe, ništa ne nađe – a zateći će kod njega Allaha, i On će mu potpuno isplatiti njegov račun, jer Allah veoma brzo obračunava." (En-Nur, 39.)

I kaže:

وَقَدِمْنَآ إِلَىٰ مَا عَمِلُوا۟ مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَـٰهُ هَبَآءً مَّنثُورًا

"I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim koja su učinili, i u prah i pepeo ih pretvoriti." (El-Furkan, 23.)

Allah ﷻ je u Svojoj Knjizi naredio poslušnost Njemu, Njegovom Poslaniku i nadležnim među vjernicima. Zato On kaže:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ وَأُو۟لِى ٱلْأَمْرِ مِنكُمْ ۖ فَإِن تَنَـٰزَعْتُمْ فِى شَىْءٍ
فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْـَٔاخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

"O vjernici! Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i nadležnim između vas! Ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i drugi svijet! To je bolje i posljedice su ljepše!" (En-Nisa, 59.)

Nadležni su oni koji su postavljeni i zalažu se u društvu za dobrobit svih ljudi, naređuju ljudima i sl. U tome se poistovjećuju oni koji imaju moć i upravu, učenjaci i govornici. Zbog toga se nadležni dijele na dvije grupe: **učenjake i vođe**. Ako su oni dobri, i ljudi će biti ispravni. Ali ako se oni pokvare, ni ljudi neće biti bolji. Na taj način je Ebu-Bekr ؓ odgovorio Ahmesiji kada ga je upitala:

"Dokle ćemo ostati na ovome?" On reče: "Sve dok vaše vođe budu ispravne."

Među nadležne se ubrajaju vladari, šejhovi, ministri, a i svako onaj koga drugi slijede i ko pripada nadležnim organima. Svako od njih ima dužnost da naređuje ono što je naredio Allah ﷻ i da zabranjuje ono što je zabranio. Svi oni koji im moraju biti poslušni bit će im poslušni u poslušnosti prema Allahu, a neće im se pokoravati u griješenju prema Allahu. Kada je preuzeo nadležnost nad muslimanima, Ebu-Bekr es-Siddik ؓ im se obratio i rekao:

"O ljudi! Silnik među vama je za mene slabić, sve dok mu ne oduzmem pravo. Slabić među vama je kod mene jak, dok mu ne dadnem njegovo pravo. I dok sam ja poslušan Allahu, budite mi poslušni! Ako se ogriješim prema Allahu, onda niste obavezi da mi se pokoravate!"[1]

DA BI NEKO DJELO BILO PRIHVAĆENO, ONO MORA BITI ISKRENO I U SKLADU SA ŠERIJATOM

Sva dobra djela moraju imati u sebi dvije osobine: da budu **iskreno radi Allaha ﷻ učinjena i da budu u skladu sa Šerijatom.** Ovo se odnosi i na riječi i djela[2], u svim aktivnostima i ibadetima. Zato se bilježi u *Sahihu* da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Prva trojica sa kojima će se potpaliti Džehennem su: čovjek koji je tražio nauku i druge njoj podučavao, učio Kur'an i druge njemu podučavao da bi ljudi rekli: 'Učenjak i učač';

---

[1] Hadis je hasen. Bilježi ga Mervezi u djelu *Musned Ebu-Bekra Siddika*, str. 132, predaja br. 21., u dužoj verziji. Ahmed ga bilježi u skraćenoj verziji (1/13-14). Ahmed Šakir je njegov lanac ocijenio kao hasen. (v.: *Šerhul-Musned*, 80)

[2] Iako su oboje djela, jer su riječi djelo jezika, dok su druge aktivnosti djela udova. To je očito iz riječi Uzvišenog: **"O vi koji vjerujete, zašto govorite ono što ne radite?"** Na drugoj strani je postavio aktivnost jezika, tj. riječi, što je ustvari aktivnost udova.
O pjesnicima Allah kaže: **"Govore ono što ne rade"**. Allahov Poslanik ﷺ kaže: *"Djela se vrednuju prema namjerama"*, što se odnosi na obje vrste djela učinjenih i jezikom i udovima, a Allah najbolje zna.

čovjek koji se borio i ubijao da bi ljudi rekli: 'Hrabar i smion'; čovjek koji udjeljuje i daje da bi ljudi rekli: 'Blag i darežljiv.'"[1]

Ova trojica koja su željela ugled i pretvaranje pred ljudima jesu sušta suprotnost u odnosu na trojicu čiji je stepen odmah nakon vjerovjesnika, istinoljubivih, šehida i dobrih.[2] Onaj ko nauči ono s čime je Allah ﷻ poslao poslanike i pouči drugoga tome samo radi Allaha bit će upisan među iskrene; i onaj koji se bude borio da Allahova ﷻ riječ bude gornja, a zatim bude ubijen, bit će šehid; i onaj ko udijeli milostinju želeći time Allahovu ﷻ naklonost bit će upisan među dobre ljude. Zato će onaj koji je pretjerano trošio imetak da bi zadovoljio prohtjeve tražiti da bude vraćen u trenutku smrti, kao što Ibn-Abbas ؓ kaže:

"Kome bude dat imetak, a on ne obavi od njega hadž niti dadne zekat, u trenutku smrti tražit će povratak."[3]

Allah ﷻ kaže:

وَأَنفِقُوا۟ مِن مَّا رَزَقْنَـٰكُم مِّن قَبْلِ أَن يَأْتِىَ أَحَدَكُمُ ٱلْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَآ أَخَّرْتَنِىٓ إِلَىٰٓ
أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُن مِّنَ ٱلصَّـٰلِحِينَ

"I od onoga čime vas Mi opskrbljujemo udjeljujte prije nego nekom od vas smrt dođe, pa da onda rekne: 'Gospodaru moj, da me još samo kratko vrijeme zadržiš, pa da milostinju udjeljujem i dobar budem.'" (El-Munafikun, 10.)

Propisi vjere imaju svoje potpune naučne postavke. Otuda sve tvrdnje koje spominje onaj ko govori o Allahu ﷻ i Sudnjem danu, kao i o onome šta je bilo i šta će biti, moraju biti tačne i ispravne. Osim toga, tačno mora da bude i ono što naređuje i zabranjuje, i sa čime su došli poslanici od Allaha ﷻ. Ovo je

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Muslim (1905), Nesai (3137), Tirmizi (2382). Ahmed ga bilježi sa približno istim riječima, preko Ebu-Hurejre ؓ (2/322).

[2] Autor ukazuje na ajet u suri *En-Nisa*, ajet br. 69, gdje Allah ﷻ kaže: **"Oni koji su pokorni Allahu i Poslaniku bit će u društvu onih koje je Allah blagodario: vjerovjesnika, pravednika, šehida i dobrih ljudi, a divno li je to društvo!"**

[3] Hadis je slab. Bilježi ga Tirmizi (3316). Slabim ga je ocijenio Albani. (v.: *Daif Sunen Tirmizi*, 653)

ispravno, jer je došlo u skladu sa sunnetom i Šerijatom, tj. slijedeći Kur'an i Sunnet. Isti je slučaj i sa ibadetima kojima se pobožnjaci približavaju Allahu ﷻ i obožavaju Ga na takav način. Oni bivaju ispravni i pravilni ako su u skladu sa onim što je Allah ﷻ propisao ili naredio, kao i Njegov Poslanik ﷺ, a i u skladu sa onim sa čime je Allah ﷻ poslao poslanike. A ako ove dvije vrste djela ne budu u skladu sa ovim što smo spomenuli, onda su ta djela neispravna i ona predstavljaju novotarije koje zavode sa pravog puta i posljedica su neznanja. Pa čak i onda kada bi ih neko nazivao naukama (kako ih već i nazivaju), logičnim stvarima, ibadetima, trudom, ukusima i položajima.

Potrebno je naređivati po Allahovoj naredbi i zabranjivati po Allahovoj zabrani. Potrebno je obavijestiti o onome o čemu je Allah ﷻ obavijestio, jer sve to jeste istina, uputa i iman, kao što su nam prenijeli poslanici. Ibadet mora biti iskren radi Allaha ﷻ. A ako bude radi oholosti ili slijeđenja prohtjeva, ili da bi se pokazalo znanje i vrijednost, ili radi ugleda i pretvaranja, onda sve to ima stepen borca koji se bori iz gordosti, hrabrosti ili radi ugleda.

Na osnovu ovoga ti biva jasno u šta su mnogi zapali od učenih i govornika, pobožnjaka i uglednika. Zato mnogo onoga što kažu nije u skladu sa Kur'anom i Sunnetom. Takva je i većina onih koji obavljaju razne ibadete koji nisu u skladu sa onim što je naredio Allah ﷻ; naprotiv, zabranio ih je. Ponekad se pak desi da se propisano i zabranjeno podudare, tako da se većina ljudi zatim ne bori onako kako je naređeno, nego na nedozvoljen način.

Zatim se mogu pomiješati sve ove tri vrste: **naređeno, zabranjeno i ono u čemu se nalazi oboje.** Tako se može desiti da njihov počinilac ima lijepu namjeru, ili da slijedi svoj prohtjev, ili se desi oboje.

Ovih devet vrsta koje su u vezi sa spomenutim - kao i u vezi sa imetkom koji se dijeli od vladine imovine, plijena i drugog, ili vakufske imovine, ili imovine od oporuka i zavjeta, ili drugih vrsta poklonjenog, udijeljene milostinje i veza - odnosi se na prikrivanje istine sa pokrivačem protkanim od laži i na miješanje dobrih i loših postupaka.

Ono što je loše od toga može se odnositi i na onoga koji pogriješi ili zaboravi, pa mu bude oprošteno. Takav je slučaj sa učenjakom koji pogriješi pa ima nagradu i oprost. Ili se radi o malom grijehu, pri čemu se pojedinac kloni velikih grijeha, pa i njemu bude oprošteno. Ili pojedincu bude oprošteno sa pokajanjem i dobrim djelima koja brišu loša, ili mu pak ovosvjetske nedaće budu otkup za grijehe i sl. Imajući na umu da je vjera ono što je Allah ﷻ objavio i poslao po svojim poslanicima, djela treba da budu učinjena iskreno radi Allaha ﷻ. Ovo je opći pojam islama, i osim njega ništa drugo neće biti prihvaćeno.

Allah ﷻ kaže:

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ ٱلْإِسْلَٰمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ

"A onaj ko želi neku drugu vjeru osim islama neće mu biti primljena, i on će na drugom svijetu biti među gubitnicima." (Ali Imran, 85.)

I kaže:

شَهِدَ ٱللَّهُ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ وَٱلْمَلَٰٓئِكَةُ وَأُو۟لُوا۟ ٱلْعِلْمِ قَآئِمًۢا بِٱلْقِسْطِ ۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ۝ إِنَّ ٱلدِّينَ عِندَ ٱللَّهِ ٱلْإِسْلَٰمُ

"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega, a i meleki i učeni, postupajući pravedno. Nema boga osim Njega, Silnog i Mudrog! Vjera je kod Allaha, doista, islam." (Ali Imran, 18-19.)

Islam sadrži dva značenja: jedno je **predanost i pokornost**, tako da pojedinac, musliman, ne biva ohol; drugo je **iskrenost** (ihlas), kao što je u riječima Uzvišenog:

وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ

"I čovjeka koji je predan samo jednom čovjeku." (Ez-Zumer, 29.)

Na osnovu toga, čovjek musliman nije mnogobožac, već je predan samo Allahu, Gospodaru svjetova.

Uzvišeni kaže:

وَمَن يَرْغَبُ عَن مِّلَّةِ إِبْرَٰهِـۧمَ إِلَّا مَن سَفِهَ نَفْسَهُۥ وَلَقَدِ ٱصْطَفَيْنَـٰهُ فِى ٱلدُّنْيَا وَإِنَّهُۥ فِى
ٱلْأَخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّـٰلِحِينَ إِذْ قَالَ لَهُۥ رَبُّهُۥٓ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ ۝ وَوَصَّىٰ
بِهَآ إِبْرَٰهِـۧمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَـٰبَنِىَّ إِنَّ ٱللَّهَ ٱصْطَفَىٰ لَكُمُ ٱلدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم
مُّسْلِمُونَ

"Ko drugi vjeru Ibrahimovu izbjegava do onaj koji ne drži do sebe! Mi smo njega na ovom svijetu odabrali, pa će on i na drugom svijetu biti među dobrima. Kada je njemu Njegov Gospodar rekao: 'Predan budi!', on je odgovorio: 'Ja sam predan Gospodaru svjetova'. – I Ibrahim je, kao i Jakub, to oporučio svojim sinovima: 'Sinovi moji, Allah je vama vjeru odabrao, zato nemojte nikako umrijeti drukčije osim ako muslimani.'" (El-Bekare, 130-132.)

U drugom ajetu kaže:

قُلْ إِنَّنِى هَدَىٰنِى رَبِّىٓ إِلَىٰ صِرَٰطٍ مُّسْتَقِيمٍ دِينًا قِيَمًا مِّلَّةَ إِبْرَٰهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ
ٱلْمُشْرِكِينَ ۝ قُلْ إِنَّ صَلَاتِى وَنُسُكِى وَمَحْيَاىَ وَمَمَاتِى لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ

"Reci: 'Mene je Gospodar moj na pravi put uputio, u pravu vjeru, vjeru Ibrahima pravovjernika – a on nije bio idolopoklonik'. Reci: 'Klanjanje moje, i obredi moji, i život moj, i smrt moja, posvećeni su doista Allahu, Gospodaru svjetova.'" (El-En'am, 161-162.)

Islam je riječ koja ima određenu formu. Ipak, s dodatkom određenog člana njegovo se značenje prenosi i na druga značenja. Kao što je u riječima Uzvišenog:

وَأَنِيبُوٓا۟ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا۟ لَهُۥ مِن قَبْلِ أَن يَأْتِيَكُمُ ٱلْعَذَابُ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

"I povratite se Gospodaru svome i pokorite Mu se prije nego što vam kazna dođe – poslije vam niko neće u pomoć priskočiti." (Ez-Zumer, 54.)

Ili riječi:

قَالَتْ رَبِّ إِنِّى ظَلَمْتُ نَفْسِى وَأَسْلَمْتُ مَعَ سُلَيْمَـٰنَ لِلَّهِ رَبِّ ٱلْعَـٰلَمِينَ

"- Oni govore: 'U Džennet neće ući osim onaj ko bude jevrej ili kršćanin!' To su puste želje njihove! - Reci: 'Dajte svoj dokaz, ako istinu govorite!' A nije tako! Onome ko se bude Allahu predao i uz to dobra djela činio pripada nagrada kod Gospodara njegovog; takvi se neće ničega bojati, niti će za bilo čim tugovati." (El-Bekare, 111-112.)

U drugom ajetu Allah ﷻ kaže:

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُۥ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَٰهِيمَ حَنِيفًا ۗ وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَٰهِيمَ خَلِيلًا

"Ko je bolje vjere od onoga koji je predao svoje lice Allahu, a dobročinitelj je i slijedi vjeru Ibrahimovu, koji je bio vjere čiste? A Allah je uzeo Ibrahima za prijatelja." (En-Nisa, 125.)

Allah ﷻ negira mogućnost postojanja bolje vjere od ove, tj. potpune predanosti Allahu ﷻ sa činjenjem dobrih djela. Zatim je obznanio da za svakog onoga ko se iskreno preda Allahu i dobra djela čini nema straha (od propasti), niti će tugovati za bilo čime. To predstavlja jezgrovitu riječ u općem smislu, i njome se odgovara svima onima koji tvrde da u Džennet neće ući niko osim jevreja ili kršćana.

Ova dva opisa, iskrena predanost Allahu i dobročinstvo, predstavljaju dvije prije spomenute osnove, a to je da djelo bude iskreno radi Allaha, ispravno i u skladu sa sunnetom i Šerijatom. Jer iskrena predanost Allahu ﷻ predstavlja ispravnu namjeru i nijet prema Allahu ﷻ. Rekli su neki ljudi:

"Od Allaha tražim oprost za grijehe,

broja im ni sam ne znam.

Od Gospodara robova,

Njemu pripadaju lice (iskrenost) i djela."

Ovdje je upotrijebio četiri riječi: predanost licem, ustrajnost licem, kao što Uzvišeni kaže:

وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ كُلِّ مَسْجِدٍ

"I obraćajte se samo Njemu kada obavljate namaz." (El-A'raf, 29.)

Ili ajet u kojem kaže:

فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ ٱللَّهِ ٱلَّتِى فَطَرَ ٱلنَّاسَ عَلَيْهَا

"Ti upravi lice svoje vjeri iskreno, vjeri Allahovoj čistoj prema kojoj je ljude stvorio." (Er-Rum, 30.)

Ili, upravljanje lica. Kao što je Ibrahim, Allahov prijatelj, rekao:

إِنِّى وَجَّهْتُ وَجْهِىَ لِلَّذِى فَطَرَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ حَنِيفًا

"Ja lice okrećem svoje, kao pravi vjernik, prema Onome Koji je nebesa i Zemlju stvorio." (El-En'am, 79.)

Allahov Poslanik ﷺ je imao običaj da na početku namaza u dovi kaže:

"Ja sam lice svoje okrenuo Onome Koji je stvorio nebesa i Zemlju, kao pravi vjernik i ja nisam idolopoklonik."[1]

U *Sahihima* se bilježi predaja koja se prenosi preko Beraa b. Aziba ﷺ da je Allahov Poslanik ﷺ, kada bi legao u postelju, govorio:

"Allahu moj, Tebi sam svoju dušu predao i prema Tebi sam svoje lice okrenuo."[2]

Lice se odnosi na onoga koji se okreće i onoga prema kome se okreće. Osim toga odnosi se i na onoga njemu sličnoga, pa kažu: "Koje lice hoćeš?", tj. "Koju stranu ili pravac želiš?". Ovo je zato jer je ovdje riječ o nerazdvojivim pojmovima. Zbog toga, gdje god da se čovjek okrene, tamo će okrenuti i svoje lice - a lice povlači za sobom okretanje, što je u suštini očigledno. Ako se srce nečemu okrene i nakloni, onda ga u tome slijedi i jasna strana lica. Ako je rob nijetom (namjerom) i licem okrenut Allahu ﷻ, onda su to

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Muslim (771), Ebu-Davud (760), Tirmizi (266), Nesai (897), Ibn-Madže (864), Darimi (1238), preko Alije ﷺ.
[2] Muttefekun alejhi. Bilježe ga Buhari (6311), Muslim (2710), Ebu-Davud (5046), Tirmizi (3394), Ibn-Madže (3876), Ahmed (4/285, 290, 292) i Darimi (2683).

okretanje i namjera ispravni. Ako bi rob, pored toga, bio još i dobročinitelj, onda bi to rezultiralo time da sva njegova djela budu bez primjese širka u onome sa čime on obožava Allaha ﷻ. U ovom kontekstu su i Omerove ؓ riječi:

"Allahu moj, učini sva moja djela u cijelosti dobrima, i učini ih iskrenima radi Tvoga Lica, i ne daj da bude udjela bilo kome u bilo čemu od toga."

Dobro djelo je u stvari dobročinstvo (ihsan), tj. činjenje dobrih djela. Dobročinstvo je, opet, izvršavanje onoga što je Allah ﷻ naredio. A ono što je naredio - to je i propisao, i to mora biti u skladu sa Allahovim sunnetom, kao i sa sunnetom Njegovog Poslanika ﷺ. Allah ﷻ je obavijestio da svako onaj ko iskreno usmjeri svoje namjere Allahu i u svojim djelima bude dobar, zaslužuje nagradu bez kazne.

Prethodnici među vođama ovog ummeta su uvijek spajali ove dvije osnove. Tako Fudajl b. Ijjad o Allahovim riječima:

لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا

"...da vas ispita koji će činiti bolja djela." (El-Mulk, 2.)

kaže: "Ko je iskreniji i ispravniji". Pa mu bijaše rečeno: "O Ebu-Ali, šta se podrazumijeva pod tim iskreniji i ispravniji?" On reče: "Ako su djela ispravna, a ne budu iskrena, onda neće biti prihvaćena. A ako su djela iskrena, a nisu ispravna, opet neće biti primljena - sve dok ne budu ispravna i iskrena. To jest, iskrena - da budu radi Allaha, a ispravna - da budu u skladu sa sunnetom."

Ibn-Šahin i El-Elkai prenose od Seida b. Džubejra da je rekao: "Djela i riječi neće biti prihvaćeni osim sa namjerom. A djela, riječi i namjere neće biti prihvaćene, osim ako su u skladu sa sunnetom."

Također se od Hasana el-Basrija prenosi da je rekao nešto slično ovome sa riječima "ispravno" umjesto "prihvaćeno". Ovo je

ujedno odgovor murdžijama[1] koji tvrde da su riječi dovoljne. Zato je obznanjeno da riječ mora biti zajedno sa djelom. Jer iman je i riječ i djelo. Oboje (i riječ i djelo) moraju biti zajedno i, istovremeno, ne smiju se razdvajati. To smo pojasnili na drugim mjestima. Također smo pojasnili da puko vjerovanje srcem i jezikom sa osjećajem odvratnosti i oholosti ne biva imanom - oko čega su se složili vjernici - sve dok uz vjerovanje ne bude i djelo. Osnova djela je djelotvornost srca, tj. ljubav i veličanje, što je suprotno mržnji i oholosti.

Zatim su kazali (gore navedeni učenjaci - nap. lek.) da se riječi i djela ne prihvataju osim sa namjerom, a ovo je očito. Jer ako riječi nisu izgovorene i djela nisu urađena iskreno radi Allaha, ona neće biti prihvaćena. Zatim su rekli da riječi, djela i namjera neće biti prihvaćeni osim ako su u skladu sa sunnetom (tj. Šerijatom) ili onim što je naredio Allah i Njegov Poslanik ﷺ. Ovo je zato zbog toga što riječi, djela i namjere koje nisu u sunnetu bivaju novotarijom koju Allah ﷻ ne voli; tako ih neće ni prihvatiti, niti će im to koristi. Takva su djela idolopoklonika i kitabija.

Riječ **"Sunnet"** u upotrebi kod *Selefus-saliha* obuhvata sunnet i u ibadetima i u vjerovanju, iako su mnogi, od onih koji su pisali o sunnetu, mislili na vjerovanje. Tako Ibn-Mesud, Ubejj b. Ka'b i Ebu-Derda ﷺ kažu:

"*Umjerenost u sunnetu je bolja od truda u novotarijama.*"

I mnogi su još primjeri slični ovima.

Neka je hvala Allahu, i neka je Njegov blagoslov na Muhammeda, njegovu čistu porodicu i sve ashabe.

[1] Murdžije su zabludjela sekta koji se prepuštaju nadanju, a tvrde da je namjera bitnija od djela. Zato kažu: "Grijeh ne smeta sa vjerovanjem kao što poslušnost ne pomaže uz nevjerstvo." Oni su odvojili djela iz suštine imana, pa je iman kod njih puko vjerovanje. Kod ehli-sunneta i džemaata, s druge strane, iman jesu riječ, djelo i vjerovanje koje se povećava sa dobrim djelima, a umanjuje sa lošim.

السياسة الشرعية

في

إصلاح الراعي و الرعية

ŠERIJATSKA POLITIKA
U USPOSTAVLJANJU REDA
IZMEĐU NAMJESNIKA I PODANIKA

Provjerio:

Muhammed Ali el-Halepi el-Eseri

Predgovor autora

Hvala Allahu Koji je poslao Svoje poslanike sa uputom i pojašnjenjem, sa njima je i poslao i objavio Vagu i Knjigu da bi ljudi pravedno postupali. Spustio je i željezo, u kojem je ogromna snaga i korist ljudima, da bi Allah znao ko pomaže Njega i Njegove poslanike u tajnosti - a Allah je, uistinu, Silan i Moćan. A pečat tim poslanicima je Muhammed ﷺ kojega je poslao sa uputom i istinskom vjerom da je uzdigne iznad svih drugih vjera. Zatim ga je pomogao sa snagom, sveobuhvatnim znanjem i perom da bi uputio i dokaze iznio, a pomogao ga je i sa sabljom - uz koju su ponos i pomoć. Svjedočim svjedočenjem iskrenijim od čistog zlata da nema drugog božanstva koje uistinu zaslužuje ibadet osim jedinog Allaha, Koji nema druga. I svjedočim svjedočenjem koje će onome ko ga bude govorio i slijedio biti siguran štit da je Muhammed Njegov rob i poslanik, neka je Allahov blagoslov i mir na njega, njegovu porodicu i ashabe.

A zatim:

Ovo je sažeto djelo u kojem su jezgrovito prikazani temelji božanske politike i vjerovjesnički znakovi - nužno potrebni svakom pastiru i stadu - koje će slijediti svako ko bude zbog Allaha savjetovao predstavnike naroda. Prenosi se u mnogo predaja, kao i u Muslimovom *Sahihu*, od Poslanika ﷺ da je rekao:

"Allah je zadovoljan da pri vama budu tri stvari: da ga obožavate i da Mu ništa ne pripisujete kao druga, da se čvrsto držite Allahovog užeta i da se ne razjedinjujete i da savjetujete onoga koga je Allah nad vama postavio kao namjesnika."[1]

Ovo pisano djelo je utemeljeno na dva kur'anska ajeta, a to su Allahove ﷻ riječi:

---

[1] Bilježe ga: Muslim (1715), Ahmed (2/327, 360 i 367) i Malik (1817), preko Ebu-Hurejre ؓ, iako se zadnja rečenica ne nalazi u Muslimovoj verziji. Hadis je naveo šejh Albani u *Sahih džami'*, 1895.

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ النَّاسِ أَن تَحْكُمُوا
بِالْعَدْلِ ۚ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُم بِهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ۞ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا
اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنكُمْ ۖ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن
كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

"Allah vam doista naređuje da emanete date onima kojima pripadaju, a kada među ljudima sudite – da pravedno sudite. Savjet Allahov je uistinu divan, i Allah, doista, sve čuje i vidi. O vjernici! Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i nadležnim među vama! A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i drugi svijet! To je bolje i posljedice su ljepše." (En-Nisa, 58-59.)

Učenjaci kažu: "Prvi ajet je objavljen nadležnima. Na njima je da daju raspodjeljuju obaveze (emanete) onima kojima pripadaju, a kada sude ljudima, da im pravedno sude. Drugi ajet je objavljen podanicima, kao što su vojska i drugi. Na njima je da se potčinjavaju nadležnima u zakletvi, suđenju i naredbama, osim ako im narede neposlušnost Allahu. Ako narede neposlušnost Allahu, onda nema poslušnosti stvorenju u neposlušnosti Stvoritelju. U slučaju da se raziđu oko nečega, onda će se obratiti Allahovoj Knjizi i sunnetu Njegovog Poslanika ﷺ. No ako se nadležni ne povedu za tim, onda će im (podanici) biti poslušni u onome što naređuju od poslušnosti Allahu i Njegovom Poslaniku, jer je to vid poslušnosti Allahu i Poslaniku ﷺ. Time će im se dati njihova prava kao što su naredili Allah, a zatim i Njegov Poslanik."

Uzvišeni kaže:

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ

"Jedni drugima pomažite u dobročinstvu i bogobojaznosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu." (El-Maide, 2.)

Ako ajet nalaže dostavljanje emaneta njihovim vlasnicima i pravedno suđenje, onda je to srž pravedne politike i ispravnog vođstva.

PRVO POGLAVLJE
PRVI DIO: VOĐSTVO

1- odlomak:
DAVANJE NAMJESNIŠTVA SPOSOBNIJEM

Što se tiče emaneta, njih ima dvije vrste. Prva vrsta jeste namjesništvo ili uprava, a ono je i bilo povod objavi ajeta. Kada je Vjerovjesnik ﷺ osvojio Meku, preuzeo je ključeve Kabe od porodice Benu-Šejbe. Te ključeve je odnio Abbas ؓ kako bi sastavio pojenje hadžija i služenje kod Kabe, nakon čega je Allah ﷻ objavio ovaj ajet. Allahov Poslanik ﷺ je zatim ključeve Kabe ponovo dao porodici Benu-Šejbe. Obaveza svakog namjesnika je da nad poslovima od opće koristi za muslimane postavlja najkorisnijeg i najsposobnijeg za to, ako se nađe takav. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko muslimanima bude namjesnik u nečemu, pa postavi za namjesnika nekog čovjeka, znajući da ima neko ko je za muslimane bolji od njega, taj je prevario Allaha i Poslanika."

U drugoj predaji stoji:

"Ko učini namjesnika nad grupom muslimana, a može među njima da nađe nekoga sa kime je Allah zadovoljniji od njega (od prethodnog), ***prevario je Allaha, Poslanika i vjernike."***[1]

Hadis bilježi Hakim u svom *Sahihu*. Neki prenose da je ovo Omerova izreka, kao što se od njega prenosi da je rekao:

---

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Hakim (4/92), preko Ibn-Abbasa ؓ kao merfu-hadis, sa veoma slabim lancem. U njemu se nalazi Husejn b. Kajs er-Rahbi. Hafiz u *Takribu* kaže: "metruk", tj. njegovi hadisi se ne uzimaju i ne koriste. Taberani ga bilježi u *Kebiru*, a i hafiz Ibn-Hadžer u djelu *Diraje* (2/165), preko Ibn-Abbasa ؓ, također kao merfu-hadis. Njegov lanac je loš od samog početka i još slabiji od prethodnog, jer ga prenosi Hamza Nusajbi. Njegovi hadisi se ne koriste i potvoren je da izmišlja hadise, kao što stoji u *Takribu*. Akili kaže: "Ovo je poznato od Omerovog govora ؓ."

"Ko učini nekoga namjesnikom nad muslimanima radi naklonosti ili rodbinske veze sa njim prevario je Allaha, Poslanika i muslimane."

Njegova je obaveza da među njegovim zamjenicima u pokrajinama pronađe one koji zaslužuju da budu namjesnici gradova. Takvi su emiri koji predstavljaju zamjenike vladara, sudija i drugih, ili zamjenike ratnih emira, starijih i mlađih oficira, ministara u finansijskom sektoru, pisara i inspektora. Oni također mogu predstavljati i zamjenike poreznika i onih koji ubiru druge vrste novčanih sredstava na temelju sadake, zekata ili imetaka muslimana. Na svakom od njih je da izabere najpovjerljivijeg i najkorisnijeg kojeg pronađu među muslimanima. Zatim, na njemu je i da izabere najbolje među imamima, mujezinima, učačima, učiteljima, starješinama za vrijeme hadža, poštarima, zatim čuvarima granica, ekonomistima, čuvarima riznica narodnog blaga, čuvarima utvrda, vratara koji čuvaju ulazne kapije gradova i palača, poručnika i natporučnika, predstavnika plemena, tržišnih inspektora, seoskih predstavnika vlasti itd.

Dužnost svakog od onih koji su nadležni pri nekom od poslova koji se tiču muslimana (među njima, ali i drugima) je da, u onome što je pod njegovom upravom, koristi najboljeg među njima kojeg može pronaći. On neće davati prednost pojedincima samo zato što traže vlast ili zbog toga što je neko od njih preduhitrio drugoga. To će, zapravo, biti razlog da mu ne dadne vlast. U "Sahihu" se prenosi da su neki ljudi došli kod Allahovog Poslanika ﷺ tražeći vlast, na što im je on odgovorio:

"Mi ne dajemo u ruke našu vlast onome ko je traži."[1]

Abdur-Rahmanu b. Semuri je rekao:

"O Abdur-Rahmane! Ne traži vlast, jer ako ti se ona dadne bez traženja - bit ćeš pomognut, ali ako je budeš dobio tražeći je sam, onda ćeš biti njoj prepušten."[2]

---

[1] Bilježe ga Buhari (7149), Muslim (1733) i drugi, preko Ebu-Musāa el-Eš'arija ؓ, sa riječima: *"Mi ovo ne prepuštamo onome ko zatraži, ili se trudi da zasluži."*

[2] Bilježe ga Buhari (7146), Muslim (1652) i drugi.

Hadis je zabilježen je u *Sahihima*.

Također, Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko bude tražio sudstvo uz podršku njemu će biti prepušten. A ako ne bude tražio, niti bude imao podršku, Allah će mu spustiti meleka koji će mu pomagati."[1]

Ko zaobilazi korisnijeg, a postavlja nekoga drugog radi rodbinskih veza, ili zbog toga što ga je oslobodio, ili zbog toga što mu je dobar prijatelj, ili zbog toga što su porijeklom iz iste zemlje, jednog mezheba ili tarikata, ili nacionalnosti (kao što su Arapi, Perzijanci, Turci ili Bizantinci), ili zbog mita kojeg uzima od njega od imetka, ili koristi, ili zbog nekog drugog razloga, ili zbog mržnje prema onome koji to više zaslužuje, ili zbog neprijateljskih odnosa, - takav vara Allaha, Poslanika i vjernike. Na njega se odnosi kur'anski ajet u kojem Uzvišeni kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ لَا تَخُونُوا۟ ٱللَّهَ وَٱلرَّسُولَ وَتَخُونُوٓا۟ أَمَٰنَٰتِكُمْ وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ۝ وَٱعْلَمُوٓا۟

أَنَّمَآ أَمْوَٰلُكُمْ وَأَوْلَٰدُكُمْ فِتْنَةٌ وَأَنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ

"O vjernici! Allaha i Poslanika ne varajte i svjesno emanete ne proigravajte. I znajte da su imeci vaši i djeca vaša samo iskušenje, a da je samo u Allaha nagrada velika." (El-Enfal, 27-28.)

Zbog ljubavi prema svome djetetu, ili onome koga je oslobodio, čovjek možda teži ka tome da mu prepusti neku vrstu vlasti ili da mu dadne ono što ne zaslužuje, i tako izigra povjereni mu emanet. Isti je slučaj ako to učini kako bi mu povećao imetak ili sreću, tako što uzima ono što ne zaslužuje, ili zbog ljubavi prema onima koji popuštaju na račun vjere zbog njegove vlasti. Takav pojedinac vara Allaha i Poslanika i pronevjerava povjereni mu emanet.

A onoga koji čuva emanete, suprotstavljajući se svojim prohtjevima, Allah će učvrstiti i sačuvat će njegovu porodicu i imetak nakon njega. Dotle, onoga koji se pokori svojim strastima Allah će kazniti, suprotno njegovoj namjeri, tako što će mu poniziti

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (3578), Tirmizi (1323 i 1324), Ibn-Madže (2309) i drugi. Šejh Albani ga je spomenuo u *Daif džami'*, 5614 i 5688.

njegovu porodicu i uništiti mu imetak. O tome se prepričava poznata priča: "Pojedinci među halifama iz porodice Benu-Abbasa upitali su nekog učenjaka da im ispriča nešto od onoga što je u prošlosti zapamtio. Ovaj reče: 'Zapamtio sam Omera b. Abdul-Aziza. Bilo mu je rečeno: 'O vođo vjernika! Svojim sinovima nisi ništa ostavio od ovog imetka, ostavio si ih siromasima bez ičega', a bio je na smrtnoj postelji. On zatim reče: 'Uvedite ih kod mene!' Kada su ušli, bilo ih je više od deseterice dječaka i ni jedan od njih nije bio punoljetan. Kada ih je vidio, oči mu zasuziše, a zatim im reče: 'O sinovi moji! Nisam vam oduzeo vaše pravo, niti sam bio od onih koji bi uzeli imetak od ljudi pa dao vama. Svi ste vi jedan od dvojice ljudi: ili ste dobar čovjek, a Allah se brine o dobrima, ili loš, tako da ja neću ostaviti imetak onome kome će imetak pomoći u neposlušnosti Allahu. Izađite od mene'. Kaže ovaj učenjak: 'Vidio sam neke od njegovih sinova kako šalju po stotinu konja u borbu na Allahovom putu.'" To jest, davali su ih onima koji su se borili u džihadu.

Tako sam zapamtio neke od muslimanskih halifa koji su bili u najudaljenijim državama Turaka, pa sve do država Magriba, u Andaluziji i drugima, od ostrva Kipar i granica Šama, od glavnih gradova Tarsusa (predjel u Turskoj) pa do najudaljenijih predjela u Jemenu, a čiji bi sinovi od njihove ostavštine dobili nešto sasvim malo, tako da neki kažu: "...manje od dvadeset srebrenjaka". Kaže: "Zapamtio sam neke halife čiji su sinovi podijelili sav njegov imetak, pri čemu je svaki pojedinac uzeo po šest stotina hiljada zlatnika. A neke od njih sam vidio kako prose od ljudi." O ovome se prenose mnoge priče, a ima i događaja koje možemo posvjedočiti i u ovom[1] vremenu. Te priče je bilo moguće čuti i prije, a u njima ima pouke za svakog umom obdarenog čovjeka.

Sunnet Allahovog Poslanika ﷺ ukazuje na to da je vlast emanet kojeg treba dostaviti na mjesta kako je već prije prikazano. Ili, kao što je o vlasti Allahov Poslanik ﷺ rekao Ebu-Zerru ؓ:

[1] Ova riječ se ne nalazi u originalu, ali je kontekst zahtijeva, a Allah najbolje zna.

"Zaista je ona (vlast) emanet. A na Sudnjem danu bit će poniženje i kajanje, osim za onoga ko je prihvati sa pravom pa prenese ono što mu je obaveza od nje."[1]

Buhari u svom *Sahihu* bilježi predaju koja se prenosi preko Ebu-Hurejre ﷺ u kojoj je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Ako se izgubi emanet, očekuj Sudnji dan!" Bilo mu je rečeno: "O Allahov Poslaniče! Šta znači to 'ako se izgubi'?" On reče: "Ako se vlast dadne onima koji je ne zaslužuju, onda očekuj Sudnji dan."[2]

Muslimani su se složili oko ovog značenja.

Staratelj o jetimu, nadzornik vakufske imovine i nečiji opunomoćenik u njegovom novcu mora biti najbolji među najboljima, kao što Allah ﷻ kaže:

وَلَا تَقْرَبُوا۟ مَالَ ٱلْيَتِيمِ إِلَّا بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ

"I ne približavajte se imetku jetima, osim na najbolji način." (El-Isra, 34.)

Nije rekao: **"Osim na lijep način"**, jer je onaj koji pazi i čuva ljude kao pastir koji čuva stado. Rekao je Allahov Poslanik ﷺ:

"Svi ste vi pastiri, a svaki pastir je odgovoran za svoje stado. Vođa koji je nad narodom je pastir i odgovoran je za svoje stado. Žena je čuvar u kući svog muža, i ona je odgovorna za svoje stado. Dijete je čuvar imetka svog oca, i on je odgovoran za svoje stado. Rob je čuvar imetka svog gospodara, i on je odgovoran za svoje stado. Zar niste svi vi pastiri, i svaki od vas je odgovoran za svoje stado?!"[3]

Allahov Poslanik ﷺ je rekao:

"Nema ni jednog pastira kojem je Allah povjerio čuvanje stada, a on ga vara, da mu Allah neće zabraniti miris Dženneta."[4]

---

[1] Bilježi ga Muslim (1825), preko Ebu-Zerra ﷺ.
[2] Bilježe ga Buhari (59) i Ahmed (2/361), preko Ebu-Hurejre.
[3] Bilježe ga Buhari (893), Muslim (1829) i drugi, preko Abdullaha b. Omera ﷺ.
[4] Bilježe ga Buhari (7151), Muslim (142) i drugi, preko Ma'kila b. Jessara ﷺ.

Ebu-Muslim el-Havelani je ušao kod Muavije b. Ebi-Sufjana ﷺ pa mu rekao:

"Es-selamu alejke, o najamniče!" Rekoše mu: "Reci Es-selamu alejke, o vođo". On reče: "Es-selamu alejke, o najamniče!" Rekoše mu: Reci Es-selamu alejke, o vođo". On reče: "Es-selamu alejke, o najamniče!" Rekoše mu: "Reci Es-selamu alejke, o vođo". On reče: "Es-selamu alejke, o najamniče!" Na to Muavija reče: "Pustite Ebu-Muslima, on dobro zna šta govori!" A on reče: "Ti si najamnik kojeg je Gospodar unajmio da čuva ovo stado. Zato, ako si pripremio mehlem za liječenje, ako budeš liječio njihove bolesnike, ako budeš sačuvao svakoga, od početka do kraja, njihov će ti Gospodar dati nagradu. A ako ne budeš pripremao mehlem i lijek za rane, i ne budeš ih liječio, niti se budeš brinuo za svakog od njih, onda će te njihov Gospodar kazniti."

Ovo je očito. Jer stvorenja su Allahovi robovi, a vladari su od Allaha određeni namjesnici, a i zastupnici Allahovih robova, koji su postavljeni kao namjesnici nad njima. Takav je i slučaj jednog od dvojice ortaka, jer se u njihovom odnosu podrazumijeva vlast i zastupništvo. Kada namjesnik ili zastupnik postavi čovjeka kao odgovornog u nečemu zapostavljajući nekoga sposobnijeg u trgovini, ili njegovim nekretninama, pa on proda robu za određenu cijenu, iako ima neko ko bi je prodao za bolju vrijednost - on je prevario svog ortaka. Posebno je to jasno ako se radi o čovjeku kojeg on voli i koji mu je veoma blizak. U svakom slučaju, to će dovesti do toga da ga njegov prijatelj zamrzi i pokudi, jer ga je on - pretvarajući se pred njim - prevario na račun njegovog prijateljstva i bliskosti.

2- odlomak:
ODABIR NAJBOLJEG MEĐU NAJBOLJIMA

Ako je vladar svjestan ovoga, onda nema pravo da postavi za namjesnika osim najboljeg i najsposobnijeg među prisutnima, iako je moguće da se može desiti da među prisutnima nema najboljeg što znači da će u tom slučaju po potrebi birati

najprimjerenijeg za svaki položaj. Ako to učini nakon potpunog proučavanja, prihvativši vlast na ispravan način, onda je on dostavio emanet i ispunio obavezu. Na osnovu toga bit će upisan među pravedne vođe kod Allaha, čak i ako bi se desilo da napravi propuste radi nekoga drugog, i to onda kada nije moguće da postupa osim na takav način. A Allah ﷻ kaže:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

"Bojte se Allaha koliko možete." (Et-Tegabun, 16.)

I kaže:

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

"Allah ni jednu osobu ne opterećuje iznad njenih mogućnosti." (El-Bekare, 286.)

O borbi na Njegovom putu Allah ﷻ kaže:

فَقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ

"Zato se bori na Allahovom putu, ne obavezujući osim sebe, a vjernike podstiči!" (En-Nisa, 84.)

I kaže:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُم مَّن ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ

"O vjernici, brinite se samo o sebi! Neće vam naškoditi onaj koji je zalutao, nakon što ste pravim putem krenuli." (El-Maide, 105.)

Kada neko izvrši obavezu koja je u domenu njegove moći, to znači da je krenuo pravim putem. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ako vam nešto naredim, onda to učinite u onolikoj mjeri koliko možete."[1]

Međutim, ako se radi o njegovoj neopravdanoj nemoći, ili o prevari, bit će kažnjen zbog toga.

Zbog toga na svaki položaj treba postaviti najsposobnijeg, jer vlast se sastoji od dva nerazdvojiva dijela (rukna), a to su snaga i pouzdanje. Allah ﷻ kaže:

[1] Bilježe ga Buhari (7288), Muslim (1337) i drugi, preko Ebu-Hurejre رضي الله عنه.

إِنَّ خَيْرَ مَنِ ٱسْتَـْٔجَرْتَ ٱلْقَوِىُّ ٱلْأَمِينُ

"Najbolje je da unajmiš snažna i pouzdana." (El-Kasas, 26.)

Namjesnik Egipta je rekao Jusufu ﷺ:

إِنَّكَ ٱلْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ أَمِينٌ

"Ti ćeš od danas kod nas utjecajan i pouzdan biti." (Jusuf, 54.)

Opisujući Džibrila ﷺ Uzvišeni kaže:

إِنَّهُۥ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ذِى قُوَّةٍ عِندَ ذِى ٱلْعَرْشِ مَكِينٍ مُّطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ

"Kur'an je, zaista, kazivanje Izaslanika plemenitog, moćnog, od Gospodara Arša cijenjenog, kome se drugi potčinjavaju, tamo pouzdanog." (Et-Tekvir, 19-21.)

Snaga u vlasti biva u skladu sa vrstom vlasti. Tako se u ratnom vođstvu snaga izražava kroz srčanu hrabrost, ratno iskustvo i taktiku - jer, rat je varka. Zatim je potrebna sposobnost koja je vezana za razne borilačke vještine, gađanje, ubadanje, udaranje, jahanje, napadanje, povlačenje i sl. Allah ﷻ kaže:

وَأَعِدُّوا۟ لَهُم مَّا ٱسْتَطَعْتُم مِّن قُوَّةٍ وَمِن رِّبَاطِ ٱلْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِۦ عَدُوَّ ٱللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

"I protiv njih pripremite koliko god možete snage i konja za boj, da biste time zaplašili Allahove i vaše neprijatelje." (El-Enfal, 60.)

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Gađajte i jašite, a da gađate draže mi je nego da jašete. Ko bude znao gađanje, a zatim ga zaboravi, nije od nas."

U drugoj predaji:

"To je blagodat koju je porekao."[1]

---

[1] Hadis je slab. Bilježe ga Ebu-Davud (2513), Nesai (3580), Ahmed (4/146, 148), i drugi, preko Ukbe b. Amira Džuhenija ﷺ. Naš šejh ga je spomenuo u djelu *Daif džami'* (784). Međutim, njegovo povezivanje sa Muslimom je greška. Ovo zato jer je kod Muslima (1919) zabilježen hadis sa riječima: *"Ko nauči gađati, a zatim zaboravi, nije od nas ili je pogriješio."*

Snaga pri suđenju među ljudima se odnosi na znanje i pravdu na koje su ukazali Kur'an i Sunnet, ali i na snagu i dosljednost pri izvršavanju propisa. Pouzdanost se odnosi na strah od Allaha, tj. na to da pojedinac Njegove ajete ne prodaje za neznatnu cijenu i da se izbjegne strah od ljudi.

Ove tri odlike kojima je Allah obavezao svakoga ko bude sudio među ljudima su spomenute u Njegovim riječima:

فَلَا تَخْشَوُا ٱلنَّاسَ وَٱخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِـَٔايَٰتِى ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ

"Ne bojte se ljudi, već se bojte Mene, i ne zamjenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! A oni koji ne sude prema onome što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici." (El-Maide, 44.)

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Tri su vrste sudija: dvojica će u Vatru, a jedan u Džennet. Čovjek koji sazna istinu pa presudi nasuprot njoj - on će u Vatru. Čovjek koji bude sudio među ljudima na osnovu neznanja - on će u Vatru. Čovjek koji pak spozna istinu i po njoj sudi - on će u Džennet."[1]

Sudija je naziv za svakog onoga ko bude sudio među dvojicom pa im u tome presudi, bez obzira da li je to halifa, ili vladar, ili zamjenik i namjesnik, ili onaj koji je postavljen da sudi po Šerijatu, ili njegov zamjenik. Sudija je čak i onaj kojeg djeca izaberu da ocijeni koji je bliži liniji u bacanju. Ovako su govorili Poslanikovi ﷺ ashabi, što je i očito.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3573), Tirmizi (1322), Ibn-Madže (2315) i drugi, preko Burejde ؓ. Naš šejh ga je spomenuo u *Sahih džami'*, 4446.

3- odlomak:
VRLINE NAJBOLJEG OCJENJUJU SE PREMA VRSTI NAMJESNIŠTVA

Rijetka je mogućnost da se u jednom čovjeku nađu i snaga i pouzdanost. Zato je Omer b. el-Hattab ﷺ govorio:

"Allahu moj, ja ti se utječem od okrutnosti nepravednika i od nemoći povjerljivog."

Obaveza je da se u vlasti postavi najbolji, shodno toj istoj vlasti. Ako se, recimo, nađu dvojica - jedan jači, a drugi pouzdaniji - prednost će biti data onome koji je korisniji za tu upravu i koji će nanijeti manju štetu. Tako se u ratnom vođstvu postavlja jak i hrabar, makar u njemu bilo sklonosti ka griješenju, dajući mu prednost nad slabim i nemoćnim, pa makar on bio pouzdaniji. Kada je imam Ahmed bio upitan o dvojici ljudi koji trebaju biti vođe u ratu - jedan od njih je jak, ali grešnik, dok je drugi dobar, ali slab - sa kojim od njih da čovjek krene u borbu, on je rekao: "Što se tiče onog grešnika koji je jak - njegova snaga je u korist muslimana, a grijeh je njegov; a onaj dobri koji je slab u svoju korist je dobar, a njegova slabost je protiv muslimana. Pa bolje je da se krene u borbu iza onoga grešnika, ali jakog."

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Allah će pomoći ovu vjeru sa čovjekom grešnikom."[1]

Također se prenosi da je rekao:

"...sa ljudima koji nemaju moralnih vrlina."[2]

Ako ne bi bio grešnik, onda bi bio još preči da se postavi kao ratni vođa u odnosu na pobožnog, i to u slučaju da ne može zadovoljiti njegove kriterije.

---

[1] Bilježe ga Buhari (3962) i Muslim (111), preko Ebu-Hurejre ﷺ.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Ibn-Hibban (1606), Nesai u *Sunenul-kubra* (8885), Dija' u *Muhtare* (2/74), preko Enesa ﷺ. Osim toga, bilježe ga Ahmed (5/45), Taberani u *Kebiru*, preko Ebu-Bekra ﷺ. Naveo ga je i šejh Albani. (v.: *Sahih džami'*, 1866 i *Silsiletul ehadisi es-sahiha*, 1649.)

Zbog toga je Allahov Poslanik ﷺ, za ratnog vođu postavljao Halida b. Velida ؓ, još od vremena kada je primio islam, a za njega je rekao:

"Halid je sablja koju je Allah isukao protiv idolopoklonika"[1],

iako je nekada činio pogrešne stvari za koje ga je Poslanik ﷺ korio. Tako je jednom prilikom čak podigao ruke prema nebu i rekao:

"Allahu moj, ja Ti se odričem od onoga što je Halid učinio."[2]

To se desilo onda kada ga je poslao plemenu Benu-Huzejme, pa ih je pobio, a njihove imetke uzeo na sumnjiv način, iako mu to nije bilo dozvoljeno. Tako su i neki ashabi, koji su tada bili s njim, osudili taj njegov postupak. Nakon toga im je Poslanik ﷺ platio krvarinu i nadoknadio im imetke. Međutim, on ga je i dalje postavljao kao ratnog vođu, jer je bio najkorisniji na ovoj poziciji, iako je - uz svojevrsno obrazloženje - učinio ono što je učinio.

Ebu-Zerr ؓ je bio bolji od njega po istinoljubivosti i pouzdanosti, ali je Poslanik ﷺ rekao:

"O Ebu-Zerre, ja vidim da si slab, volim tebi ono što volim i sebi. Nemoj biti vođa dvojici i nemoj čuvati imetak jetima."[3]

Zabranio je Ebu-Zerru vođstvo i vlast nad imetkom jetima jer ga je vidio kao slabog, sa napomenom da ga je u drugim stvarima pohvalio pa je za njega rekao:

"Nije nebo prekrilo niti je zemlja ponijela istinitijeg u svom govoru od Ebu-Zerra."[4]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (1/8) i Hakim (2/297), preko Ebu-Bekra ؓ, kao i Ibn-Asakir (5/271/2), preko Omera b. el-Hattaba ؓ. U oba lanca nalazi se slabost, ali postoje njemu slični hadisi koji ga jačaju. Posebno ako znamo da se njegova osnova nalazi u "Sahihima" i u drugim izvorima u hadisu koji se prenosi preko Enesa ؓ. Tako da je, u najmanju ruku, hasen. Pogledaj: *Silsiletul ehadisi es-sahiha*, 1237.

[2] Bilježe ga Buhari (4339), Nesai (5420), Ahmed (2/151), preko Abdullaha b. Omera ؓ.

[3] Bilježe ga Muslim (1826), Ebu-Davud (2868), Nesai (3669), preko Ebu-Zerra ؓ.

[4] Hadis je sahih. Bilježi ga Tirmizi (3801), Ibn-Madže (156), Ahmed (2/175, 223) i drugi, preko Abdullaha b. Amra ؓ. Tirmizi ga također bilježi (3802), preko Ebu-Zerra

Allahov Poslanik ﷺ je u Bitki Zatu-Selasil za vođu postavio Amra b. Asa, zbog saosjećanja sa njegovim bližnjima kojima ga je poslao, uprkos tome što je u njegovoj vojsci bilo boljih od njega.[1] Usamu b. Zejda je postavio za vođu zbog osvete oca.[2] Također je postavljao ljude radi određene koristi, iako je sa vođom u vojsci bilo onih koji su jači imanom i znanjem.

Također je i Ebu-Bekr ؓ postavljao Halida b. Velida u borbi protiv odmetnika, kao i pri osvajanju Iraka i Šama, iako je činio neke stvari koje je tumačio na svoj način; neki su čak govorili da se povodio za prohtjevima. Ebu-Bekr ga nije zbog toga smijenio, nego ga je samo korio. Ovo zato što je njegova korist preovladavala nad štetom i zbog toga što ga nije niko mogao zamijeniti u njegovoj ulozi. Jer, starije vođe su po svojoj moralnoj prirodi emotivni ljudi, pa njihovi zamjenici moraju težiti ka grubosti. A ako su vođe grube i osorne, onda njihovi zamjenici moraju biti emotivniji da bi se izjednačile strane.

Zbog toga je Ebu-Bekr es-Siddik ؓ volio da postavi Halida, dok je Omer b. el-Hattab ؓ više volio da postavi Ebu-Ubejdu b. Džerraha ؓ. Halid je bio žestok poput Omera b. el-Hattaba, a Ebu-Ubejde je bio blag poput Ebu-Bekra. Tako je bilo korisnije postaviti onoga kojeg je postavio radi ravnoteže. Na taj način su halife Allahovog Poslanika ﷺ bili umjereni ljudi.

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ja sam Vjerovjesnik milosti, ja sam Vjerovjesnik krvavog boja..."[3]

I kaže:

"Ja sam nasmiješen dok ratujem."[1]

ؓ; Ahmed (5/197, 6/442), preko Ebu-Derdaa ؓ. Šejh Albani ga je spomenuo u *Sahih džami'* (5537 i 5538).

[1] Bilježe ga Buhari (4358) i Muslim (2384), preko Amra b. Asa ؓ.

[2] To da je postavio Usamu b. Zejda ؓ za emira prenosi Buhari (4469), u hadisu koji se prenosi preko Ibn-Omera ؓ dok osvetu za oca bilježe autori u poglavlju "Megazi", ali nisam uspio da pronađem stabilan sened, a Allah najbolje zna. (v.: *Fethul-bari*, 7/759)

[3] Bilježi ga Muslim (2355), Ahmed (4/394, 403 i 406). Druga rečenica je prenešena preko Ebu-Musaa el-Eš'arija ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 1473.

Njegov ummet je umjereni ummet, kao što za njih Uzvišeni kaže:

أَشِدَّآءُ عَلَى ٱلْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ تَرَىٰهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًا

"Strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom; vidiš ih kako ruku' i sedždu čine, želeći Allahovu nagradu i zadovoljstvo." (El-Feth, 29.)

U drugom ajetu kaže:

أَذِلَّةٍ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ

"...Prema vjernicima ponizni, a prema nevjernicima ponositi." (El-Maide, 54.)

Zato su, u tome vremenu kada su primili hilafet, Ebu-Bekr i Omer ﷺ bili savršeni u vođstvu. Na taj način su se uravnotežili u onome što im se pripisivalo za vrijeme života Allahovog Poslanika ﷺ, tj. da je jedan bio blag, a drugi strog. Poslanik ﷺ je za njih rekao:

"Slijedite onu dvojicu iza mene: Ebu-Bekra i Omera."[2]

Kod Ebu-Bekra ﷺ se pokazala velika srčana hrabost u borbi protiv otpadnika, čime se istakao iznad Omera i ostalih ashaba, neka Allah bude sa svima njima zadovoljan.

Ali ako je pouzdanost u vlasti važnija, onda će se dati prednost pouzdanijem, kao što je čuvanje imetka i sl. A ako se radi o skupljanju i čuvanju, onda nema sumnje da za takvo nešto treba pouzdanost i snaga. Tako se radi skupljanja i čuvanja postavlja jak i strog koji skuplja imetke - ako je potrebno, čak i silom. Dotle će pisar pisati prema svom iskustvu sa pouzdanošću. Također, ako se postavlja ratno vođstvo, onda će se birati u dogovoru sa učenima, kako bi namjesnik spojio obje koristi. Ovakav je slučaj sa svim

---

[1] Ibn-Kesir ga je naveo u svom *Tefsiru* (2/529), u suri *Et-Tevbe*, pri tumačenju riječi: **"O vi koji vjerujete, borite se protiv onih koji su vam bližnji od nevjernika."** Međutim, on mu nije spomenuo sened, a ni podatak ko ga je prenio. Ni nakon provjere i pretrage ja nisam uspio da ga nađem u zbirkama, iako je njegovo značenje tačno. Allah najbolje zna.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Tirmizi (3805) i Hakim (3/75), preko Ebu-Mesuda ﷺ. Također ga bilježe Tirmizi (3662), Ahmed (5/385, 399, 402), Ibn-Hibban (2193) i drugi, preko Huzejfe ﷺ. Naš šejh ga je naveo u *Sahih džami'*, 1142.

vrstama vlasti i položaja. To jest, ako se jedno mjesto ne može upotpuniti sa jednim čovjekom, onda će se iskoristiti veći broj ljudi - da bi se dala prednost korisnijem i boljem, ili da bi se uzeo veći broj namjesnika, ako to nije moguće postići sa jednim savršenim čovjekom.

U sudstvu će se dati prednost najučenijem, najopreznijem i najdostojnijem. Ali ako je jedan od dvojice učeniji, a drugi oprezniji, u onome u čemu se nazire presuda (pri čemu postoji bojazan od hira učenijeg) dat će se prednost - opreznijem. A ako se presuda krije, ili postoji bojazan od njegove greške, dat će se prednost - učenijem. U jednom hadisu Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Allah voli oštroumnog i snalažljivog kod izbijanja smutnji, a voli potpuni razum kod pojave strasti."[1]

Pored toga, njima dvojici će biti data prednost nad najdostojnijim u slučaju ako sudiju pomažu ratni vođa ili narodne mase. Najdostojnijem se daje prednost u slučaju ako sudija ima potrebu za snagom i pomoći sudiji više nego što su mu potrebni znanje i opreznost. Sudija sa neograničenim ovlastima mora biti učen, pravedan i jak. Štaviše, svaki muslimanski vođa se mora odlikovati ovim osobinama, jer nedostatak jedne od ovih odlika može biti razlog neuspjeha.

Dostojnost se može ispoljiti kroz silu, strah, dobročinstvo ili podsticaj, ali su u suštini potrebne sve ove osobine.

Jedan učenjak je bio upitan: "Ako se ne nađe niko da bude sudija osim učenjak-grešnik ili neznalica u vjeri - kojem od njih dvojice će se dati prednost?" On je na to odgovorio: "Ako je - zbog nereda koji se već proširio - potreba za vjerom veća, onda će se prednost dati pobožnjaku; a ako je - zbog nedostatka vlasti - veća

[1] Nisam ga pronašao, iako njegovo značenje vrijedi. Imam Ibn-Kajjim u djelu *Menarul-Munif*, str. 25, kaže: "Svi hadisi o razumu su lažni." Šejh Albani u *Ehadis daifa* (53-54) kaže: "Lijepo bi bilo pojasniti da svi hadisi koji govore o razumu jesu lažni, jer se nalaze na poziciji između slabosti i postavljanja hadisa." Ja sam se potrudio da ga pronađem u onome što je Ebu-Bekr b. Ebi-Dun'ja naveo u svojoj knjizi *Razum i njegove vrijednosti*, pa sam ih pronašao onakvim kako sam spomenuo, tj. da ni jedan od njih nije vjerodostojan.

potreba za znanjem, prednost će se dati učenjaku." Većina učenjaka daje prednost pobožnima, jer su imami uvjetovali da namjesnik mora biti pravedan, ispravni nosilac šehadeta. Ipak, razišli su se kada je riječ o znanju: da li sudija mora biti od onih koji se trude u pronalaženju islamskih odgovora i rješenja (mudžtehid), ili može biti obični sljedbenik (mukalid), ili je obaveza za sudiju postaviti primjerenijeg, kako god da bude moguće i lakše? O tome postoje tri mišljenja, ali pojašnjenje o tome je na drugom mjestu.

Dozvoljeno je pak za namjesnika postaviti i onoga koji to i ne zaslužuje, ali zbog prijeke nužde, ili, ako ne bi postojao bolji od njega. Zato se treba truditi da se poboljša opće stanje kako bi se među ljudima upotpunili i usavršili oni koji će moći da ponesu obavezu vođstva, namjesništva i sl. To je isto kao što se čovjek koji je u teškom materijalnom stanju mora truditi da vrati dug - i pored toga što se od njega u takvom stanju to ne zahtijeva, osim onoga što može da učini. Isti je slučaj i sa pripremom za borbu koja je ogleda pri spremanju snage i konja u vremenu nemoći. Jer, ako se jedna obaveza (vadžib) ne može izvršiti osim uz pomoć nekog sredstva, onda i pribavljanje samog toga sredstva postaje obaveza (vadžib), za razliku od hadža i sl. To zato što nije obavezno obaviti hadž osim ako se za to iznađu mogućnosti i sposobnost.

4- odlomak: *KAKO PREPOZNATI NAJSPOSOBNIJEG?*

Najbitnije u ovom poglavlju je obrazloženje kako prepoznati najboljega, a to je moguće samo kroz otkriće cilja koji stoji ispred toga namjesništva, kao i kroz spoznaju ciljanog puta. Ako se raspoznaju ciljevi i sredstva, onda će se stvar upotpuniti. Zbog toga su kraljevi, polazeći od onoga trenutka kada su dali veću pažnju ovosvjetskim ciljevima mimo vjere, za namjesnike postavljali one koji će njima pomoći u ostvarivanju tih ciljeva. Takvi su i oni koji su zahtijevali vlast samo radi sebe, čime su žrtvovali one koji bi održavali vlast. Sunnet je bio da onaj koji predvodi džuma-namaz i džemat i obraća se ljudima u hutbi bude

pojedinac od ratnih vođa koji su, ustvari, zamjenici vladara i vojnih vođa. Pošto je Poslanik ﷺ postavio Ebu-Bekra ؓ da predvodi namaz, muslimani su ga zato postavili i da ih predvodi u ratu, a i u drugim stvarima.

Allahov Poslanik ﷺ je imao običaj da ako jednog čovjeka učini ratnim vođom, njega isto tako učini i predvodnikom njegovim drugovima u namazu. Isti je slučaj bio i onda kada je postavio namjesnike u gradovima, kao što je postavio Attaba b. Usejda u Meki, Osmana b. Ebil-Asa u Taifu, Aliju, Muaza i Ebu-Musãa u Jemenu, Amra b. Hazma u Nedžranu... Oni su, u isto vrijeme, bili njegovi zamjenici u predvođenju namaza, izvršavanju šerijatske kazne i svega drugoga što čini jedan ratni vođa. Tako je bilo i sa halifama poslije njega, a i onima poslije njih od emevijskih i nekih abasijskih vođa, tj. najbitnije stvari su im bile namaz i džihad. Zbog toga većina hadisa koji se prenose od Poslanika ﷺ jesu vezani za namaz i džihad. Kada bi obilazio bolesne, imao je običaj da kaže:

"Allahu moj, ozdravi Svog roba koji Ti obavlja namaz i bori se protiv tvog neprijatelja!"[1]

Kada je Allahov Poslanik ﷺ slao Muaza u Jemen, rekao mu je:

"O Muaze, najvažnija tvoja stvar kod mene je namaz!"[2]

Omer b. el-Hattab ؓ je pisao svojim namjesnicima:

"Najvažnija vaša stvar za mene je namaz. Pa ko ga bude čuvao i na njega pazio - sačuvao je vjeru, a ako ga propusti, onda je izgubio i sve ono što mu je mimo toga preostalo."

Zato jer je Allahov Poslanik ﷺ govorio:

---

[1] Hadis je hasen. Bilježe ga Ebu-Davud (3108), Ahmed (2/72), Ibn-Hibban (715) i drugi, preko Abdullaha b. Amra ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao hasen. (v.: *Sahih džami'*, 681)

[2] Nisam ga našao u ovom obliku. Međutim, prenose Tirmizi (2616), Nesai u *Sunenul-Kubra* (11394), Ibn-Madže (3973), i drugi, preko Muaza b. Džebela ؓ, da je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Glavna stvar je islam: njegov stub je namaz, a njegov vrhunac je džihad."* Naš šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 5136.

"Namaz je stub vjere."[1]

Na namjesniku je da sprovede naredbu obavljanja namaza, jer namaz sprečava zlo i razvrat, a pomaže ljudima i pri obavljanju ostalih ibadeta, kao što Allah ﷻ kaže:

وَٱسْتَعِينُوا۟ بِٱلصَّبْرِ وَٱلصَّلَوٰةِ ۚ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى ٱلْخَـٰشِعِينَ

"Pomognite se namazom i strpljenjem. To je, doista, teško osim poslušnima." (El-Bekare, 45.)

U drugom ajetu kaže:

يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱسْتَعِينُوا۟ بِٱلصَّبْرِ وَٱلصَّلَوٰةِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلصَّـٰبِرِينَ

"O vjernici! Tražite pomoć u namazu i strpljivosti. Allah je doista na strani strpljivih." (El-Bekare, 153.)

Svome Poslaniku je rekao:

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصْطَبِرْ عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْـَٔلُكَ رِزْقًا ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَٱلْعَـٰقِبَةُ لِلتَّقْوَىٰ

"Naređuj svojoj porodici namaz, i budi ustrajan u tome. – Mi od tebe ne tražimo opskrbu, Mi tebe opsrkbljujemo – a lijep završetak pripada bogobojaznosti." (Ta-ha, 132.)

I kaže:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ
ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلْقُوَّةِ ٱلْمَتِينُ

"Džinne i ljude sam stvorio samo zato da Mene obožavaju. Ja od njih ne tražim opskrbu, niti želim da me hrane. Opskrbitelj je jedino Allah, Moćni i Jaki!" (Ez-Zarijat, 56-58.)

Cilj vođstva jeste da poboljša vjersko stanje ljudi. Jer ako im to promakne, onda će biti na očitom gubitku. Tako im ništa neće koristiti to što su uživali na ovome svijetu. Osim toga, cilj vođstva je i da poboljša od dunjaluka ono bez čega vjera ne bi uspjela, a to obuhvata dvije stvari: podjelu imetka među onima koji ga zaslužuju i izvršavanje kazni nad prestupnicima. A onaj ko ne

[1] Hadis je slab. Bilježe ga Ebu-Nuajm i Fadl b. Dikin u knjizi *Salat*, sa slabim lancem. Naš šejh ga je naveo u *Daif džami'*, 3567. Također pogledaj: *Talhisul-habir*, 1/173.

učini prestupa - pa, njegovo vjersko i ovosvjetsko dobro bit će poboljšano.

Zato je Omer b. el-Hattab ﷺ govorio:

"Ja sam svoje namjesnike poslao vama da vas poduče Knjizi vašeg Gospodara, sunnetu vašeg Poslanika i da među vama podijele vaše imetke."

Kada se stado izobličilo sa jedne strane, a pastir sa druge, stvorila se kontradiktornost u događajima. Ako se pastir potrudi da poboljša vjersko i ovosvjetsko stanje svog naroda, shodno mogućnostima, time postaje najbolji čovjek toga vremena, kao i najbolji borac na Allahovom putu. Prenosi se da je Poslanik ﷺ rekao:

"Dan pravednog vođe je bolji od šezdeset godina ibadeta."[1]

U Ahmedovom *Musnedu* se prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Najdraže stvorenje Allahu je pravedni vladar, a najmrži mu je nepravedni vladar."[2]

U *Sahihima* se prenosi od Ebu-Hurejre ﷺ da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ "Sedmericu će Allah uvesti u hladovinu na Dan kada ne bude druge hladovine osim Njegove: pravednog vladara, mladića koji je odgojen u pokornosti Allahu, čovjeka čije je srce vezano za džamije - ako izađe, on gleda kad će se u nju vratiti, dva čovjeka koji se vole u ime Allaha - radi Njega se sastaju i rastaju, čovjeka koji se sjeti Allaha u samoći pa mu se oči orose, čovjeka kojeg pozove ugledna i lijepa žena na razvrat pa on kaže: 'Ja se bojim Allaha, Gospodara svjetova', i čovjeka koji udijeli

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Simevejh u djelu *Fevaid* (2/37), Taberani u *Kebiru* (3/140/1) i u *Evsatu* (1/182/144/1), preko Ibn-Abbasa ﷺ. U njegovom lancu se nalazi Osman b. Džubejr ﷺ, koji je nepoznat. Pogledaj: Šejh Albani, *Silsiletul hadisi ed-daifa*, 989.

[2] Hadis je slab. Bilježi ga Tirmizi (1329), Ahmed (3/22, 55), a lanac mu je slab. U njemu se nalazi Atije b. Sa'd el-Avfi. Hafiz u *Takribu* kaže: "Saduk je, ali mnogo griješi. Osim toga, bio je šija i mudelis." Naš šejh ga je naveo u *Daif džami'*, 1363.

milostinju pa je prikrije, tako da njegova ljevica ne zna šta je dala desnica."[1]

U Muslimovom *Sahihu* od Ijada b. Himara ؓ se prenosi da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: "Trojica će biti u Džennetu: pravedni vladar, milostivi čovjek blagog srca prema svojim bližnjima i muslimanima i čedni bogataš koji udjeljuje."[2]

Također se bilježi u *Sunenima* da je Poslanik ﷺ rekao:

"Onaj koji radi istine sakuplja milostinju je kao i borac na Allahovom putu."[3]

Naređujući borbu, Allah ﷻ kaže:

وَقَٰتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ ٱلدِّينُ كُلُّهُۥ لِلَّهِ

"Borite se protiv njih sve dok ne nestane smutnje i dok samo Allahova vjera ne ostane." (El-Enfal, 39.)

Rečeno je Poslaniku ﷺ:

"O Allahov Poslaniče, čovjek se bori iz hrabrosti, ili se bori iz oholosti, ili radi ugleda! Koji je od njih na Allahovom putu?" On reče: "Onaj ko se bude borio da Allahova riječ bude gornja – on se bori na Allahovom putu."[4]

Dakle, cilj borbe je da ostane samo Allahova vjera i da Allahova riječ bude gornja. A Allahova riječ je cjelokupni naziv za sve riječi koje sadrži Njegova Knjiga.

Allah ﷻ kaže:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِٱلْبَيِّنَٰتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمِيزَانَ لِيَقُومَ ٱلنَّاسُ بِٱلْقِسْطِ

[1] Bilježe ga Buhari (1423), Muslim (1031) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

[2] Bilježe ga Muslim (2865), Nesai u *Sunenul-kubra* (8070), Ahmed (4/162), preko Ijada b. Himara el-Medža'šija ؓ.

[3] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2936), Tirmizi (645), Ibn-Madže (1809) i drugi, preko Rafi'a b. Hudžejdža ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 4117.

[4] Bilježe ga Buhari (7458), Muslim (1904) i drugi, preko Ebu-Musāa el-Eš'arija ؓ.

"Mi smo izaslanike Naše s jasnim dokazima slali i po njima knjige i Mjerilo - pravdu slali, da bi ljudi pravedno postupali." (El-Hadid, 25.)

To znači da je slanje poslanika i objavljivanje knjiga bilo sa ciljem da ljudi pravedno postupaju u vezi sa Allahovim pravima kao i pravima Njegovih stvorenja. Zatim kaže:

وَأَنزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَنصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ

"A gvožđe smo stvorili, u kome je velika snaga i koje koristi ljudima, a da bi Allah znao - ukazujući na one koji pomažu Njega i Njegove poslanike, kada Ga ne vide." (El-Hadid, 25.)

Dakle, ko se okrene od Knjige - bit će ispravljen gvožđem. Zato je održavanje vjere bilo sa Mushafom i sabljom. Prenosi se od Džabira b. Abdullaha ﷺ da je rekao: "Naredio nam je Allahov Poslanik da sa ovim udarimo (misleći na sablju) onoga ko se okrene od ovoga (misleći na Mushaf)."

Ako je ovo cilj, onda će se postići sa onim koji je sposobniji. U svemu je tako: između dvojice ljudi tražit će se onaj koji je sposobniji kako bi dostigao cilj namjesnika. Pa ako se, naprimjer, radi o predvođenju ljudi u namazu, onda će se prednost dati onome kome ju je dao i Poslanik ﷺ kada je rekao:

"Ljude će predvoditi onaj koji zna najviše iz Allahove Knjige. Ako se nađu da su isti po učenju, onda onaj koji zna više sunneta. Ako se ispostavi da su u sunnetu isti, onda će se prednost dati onome koji je prije učinio hidžru. Ako su po hidžri isti, onda onaj koji je stariji. Neka čovjek ne postavlja čovjeka u svojoj vlasti, i neka ne sjedi u njegovoj kući na njegovom dušeku osim sa njegovim dopuštenjem."[1]

Ako se ispostavi da su dva čovjeka približna po sposobnostima, ali nije moguće da se raspozna koji je sposobniji, onda će se birati izvlačenjem. Tako je Sa'd b. Ebi-Vekas birao ljude

[1] Bilježi ga Muslim (673), Ebu-Davud (582), Tirmizi (235) i drugi, preko Ebu-Mesuda el-Ensarija ﷺ. Učenjaci kažu da je dušek ono što se stere gazdi u kući, tj. šiljte. Pogledaj: En-Nevevi, *Šerhus-Sahihu Muslim*.

na Kadisiji, onda kada su se posvađali oko ezana. Pri tome, on je slijedio riječi Poslanika ﷺ:

"Kada bi ljudi znali kakva je nagrada za poziv i prvi saf, a ne nađu nikakav način za to osim da se biraju izvlačenjem, onda bi izvlačili."[1]

Ako je davao prednosti Allahovoj naredbi, kada se pojavi, i djelu, tj. ako je odabirao izvlačenjem u slučaju da je nemoguće razlučiti, onda je namjesnik dostavio emanete u vezi sa vlašću onima koji ih i zaslužuju.

[1] Bilježe ga Buhari (615), Muslim (437) i drugi, preko Ebu-Hurejre ﵁. Poziv je ezan, a biranje i izvlačenje je biranje putem skrivenih imena na papirima ili na drugi način.

DRUGI DIO: IMECI

1- *Poglavlje:* *ŠTA SPADA U OVU SKUPINU?*

Druga skupina emaneta su imeci, kao što Uzvišeni o dugovima kaže:

فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ ٱلَّذِى ٱؤْتُمِنَ أَمَٰنَتَهُۥ وَلْيَتَّقِ ٱللَّهَ

"A ako jedan drugome nešto povjerite, neka onaj kome je povjereno to povjerenje ispuni – i neka se boji Allaha, Gospodara svoga!" (El-Bekare, 283.)

Ovim se podrazumijevaju predmeti i dugovi, i posebni i opći. Naprimjer, to je: vraćanje povjerenih stvari na čuvanje, imetak ortaka, opunomoćenika i suvlasnika, imetak staratelja jetima ili imetak vlasnika vakufa i sl. Osim toga, takvo je i vraćanje dugova od prodane vrijednosti ili kredita, od mehrova predviđenih za žene, nadoknade za korištenje i sl. Allah ﷻ kaže:

إِنَّ ٱلْإِنسَٰنَ خُلِقَ هَلُوعًا ۝ إِذَا مَسَّهُ ٱلشَّرُّ جَزُوعًا ۝ وَإِذَا مَسَّهُ ٱلْخَيْرُ مَنُوعًا ۝ إِلَّا ٱلْمُصَلِّينَ ۝
ٱلَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَآئِمُونَ ۝ وَٱلَّذِينَ فِىٓ أَمْوَٰلِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ۝ لِّلسَّآئِلِ وَٱلْمَحْرُومِ

"Čovjek je uistinu stvoren lahkomim: kada ga nevolja snađe, očajan je, a kada ga zadesi dobro, on ga uskraćuje – osim klanjača koji su u svojim namazima ustrajni, i onih u čijim imecima je određen dio za onoga koji prosi i za onoga koji ne prosi." (El-Me'aridž 19-25.)

Sve do riječi:

وَٱلَّذِينَ هُمْ لِأَمَٰنَٰتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَٰعُونَ

"I oni koji povjerene im emanete budu čuvali i obaveze svoje ispunjavali. " (El-Me'aridž 32.)

U drugom ajetu Allah ﷻ kaže:

إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِمَآ أَرَىٰكَ ٱللَّهُ وَلَا تَكُن لِّلْخَآئِنِينَ خَصِيمًا

"Mi tebi objavljujemo Knjigu sa istinom da ljudima sudiš onako kako ti Allah pokazuje, i nemoj braniti izdajice." (En-Nisa, 105.), što znači: 'nemoj ih braniti'.

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Dostavi emanet onome ko ti ga je povjerio, nemoj prevariti onoga ko te je prevario."[1]

U drugom hadisu ﷺ kaže:

"Vjernik je onaj od koga su muslimani sigurni u svojoj krvi i imecima. Musliman je onaj koji sačuva muslimane od svog jezika i svoje ruke. Muhadžir je onaj koji se kloni onoga što je Allah zabranio, a mudžahid je onaj ko se bori protiv sebe radi Allahove biti."[2]

Ovaj hadis je sahih, jedan dio njega se nalazi u *Sahihima*, a drugi u Tirmizijevom *Sunenu*. Poslanik ﷺ kaže:

"Ko uzme imetak ljudi sa namjerom da ga vrati, Allah će ga vratiti za njega, a ko ga uzme želeći da ga uništi – Allah će njega uništiti!"[3]

Ako je Allah naredio da se vrate emaneti koji su uzeti na pravedan način, onda to ukazuje na obavezu vraćanja otetog, ukrađenog, prevarom dobijenog i drugih sličnih nepravdi, kao i vraćanje onoga što se uzelo u zajam. Allahov Poslanik ﷺ se na Oprosnom hadžu obratio ljudima pa rekao:

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3534), Tirimizi (1264), Darimi (2597) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 240.

[2] Bilježi ga Buhari (10), osim prve i posljednje rečenice. Bilježi ga i Muslim (40), a druga rečenica je od njega. Kod obojice je prenesen preko Abdullaha b. Omera ؓ. Također ga bilježe i Tirmizi (2627), Nesai (5010) i Ahmed (2/379), sa drugom i prvom rečenicom. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 6710.
Tirmizi, također, bilježi njegovu zadnju rečenicu (1621), a u cijelosti ga bilježi Ahmed (6/22). Kod obojice se hadis prenosi preko Fudale b. Ubejda ؓ. Šejh Albani ga je spomenuo u djelu *Sahih džami'*, 6679.

[3] Bilježi ga Buhari (2387), a i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

"Pozajmljena stvar će se vratiti, poklonjena stvar uzvratiti, dug će se vratiti, a onaj ko se za nešto zauzme - on je dužnik. Allah je svakom dao njegovo pravo, nema oporuke nasljedniku."[1]

Ova se skupina odnosi i na namjesnike i na podanike: na svakom od njih je da izvrši što mu je dužnost prema onome drugome. Na vladaru i njegovim zamjenicima je da dadnu svakome njegovo pravo; na sakupljačima imetaka i ministrima je da dostave vladaru ono što mu moraju dati; na podanicima je da izvršavaju svoje obaveze prema vladaru. Podanici, također, nemaju pravo da traže od namjesnika finansija ono na što nemaju pravo, tj. da ne budu od one vrstu za koju Uzvišeni kaže:

وَمِنْهُم مَّن يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا وَإِن لَّمْ يُعْطَوْا مِنْهَا إِذَا هُمْ
يَسْخَطُونَ ۝ وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِن
فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ

"Ima ih koji ti prigovaraju radi raspodjele zekata. Ako im se iz njega dā - zadovolje se, a ako im se ne dā - odjednom se razljute. A trebalo bi da se zadovolje onim što im daju Allah i Poslanik Njegov, i da kažu: 'Dovoljan nam je Allah! Allah će nam dati iz izobilja Svoga, a i Poslanik Njegov - a mi samo ka Allahu žudimo!" (Et-Tevbe, 58-59.)

Zatim je Allah pojasnio kome pripada milostinja i zekat:

إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ
وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

"Zekat pripada samo siromasima i nevoljnicima, i onima koji ga sakupljaju, i onima čija srca treba pridobiti, i za otkup iz ropstva, i prezaduženima, i u svrhe na Allahovom putu, i putniku namjerniku. Allah je odredio tako! Allah sve zna i Mudar je." (Et-Tevbe, 60.)

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3565), Tirmizi (2120), Ibn-Madže (2398) i Ahmed (5/267) i drugi, preko Ebu-Umame el-Bahlija ﷺ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 4116.

Osim toga, oni nemaju pravo da odbiju dati ono što im je obaveza prema vladaru, makar bio i nepravedan. Tako Allahov Poslanik ﷺ, spominjući nepravdu vladara, kaže:

"Dadnite im ono nad čim imaju pravo. Allah će ih doista pitati za ono što im je povjerio da čuvaju."[1]

U *Sahihima* se bilježi preko Ebu-Hurejre ؓ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Jevreje su predvodili vjerovjesnici. Kad god bi koji umro, došao bi drugi. Iza mene nema vjerovjesnika, a bit će halifa, i to mnogo."Pa su rekli: "Šta nam naređuješ?" On reče: "Dadnite im prisegu jednom po jednom, a zatim im dadnite njihovo pravo. Allah će ih doista pitati za ono što im je povjerio da čuvaju."[2]

U drugoj predaji, koja je zabilježena u *Sahihima*, se prenosi da je Abdullah b. Mesud ؓ rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ "Poslije mene ćete vidjeti kako su vladari dali prednost dunjaluku i stvari koje ćete kuditi". Pa su rekli: "Šta nam naređuješ, o Allahov Poslaniče?" On reče: "Dadnite im njihovo pravo, a svoje pravo tražite od Allaha."[3]

Namjesnici nemaju pravo da vrše podjele po svojoj želji kao što vlasnik dijeli svoj imetak. Svi su oni povjerenici, zamjenici i namjesnici, a ne vlasnici. Tako Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Tako mi Allaha, ja zaista neću dati nikome, niti ću kome zabraniti. Ja samo dijelim onako kako mi je naređeno."[4]

Buhari bilježi preko Ebu-Hurejre ؓ hadis koji je sličan ovome. Ovo je Poslanik Gospodara svjetova koji kaže da ni

[1],[2] Bilježe ga Buhari (3455) Muslim (1842), preko Ebu-Hurejre ؓ.

[3] Bilježe ga Buhari (7052) i Muslim (1843), preko Abdullaha b. Mesuda ؓ. Davanje prednosti dunjaluku znači da će se više posvećivati ovosvjetskim stvarima koje vas se tiču. No vi ih slušajte i pokoravajte se, iako se vladari predaju dunjaluku i ne dadnu vam vaša prava koja su kod njih.

[4] Bilježi ga Buhari (3117); Ahmed (2/482), a njegova verzija je prenešena preko Ebu-Hurejre ؓ.

davanje ni uskraćivanje nije prema njegovoj želji i izboru, kao što je slučaj sa vlasnikom koji može da radi sa svojim imetkom kako hoće. Ili, kao kraljevi koji daju onome koga zavole, a uskrate onome koga mrze. Ne, nego je on Allahov rob koji dijeli imetak prema Njegovoj naredbi, te ga stavlja ondje gdje mu je naredio Allah ﷻ.

Jedan je čovjek rekao Omeru b. el-Hattabu ؓ:

"O vođo vjernika, da bogdō hoćeš uzeti malo više sebi za (svoje) potrebe iz Allahovog imetka!?" Na to mu Omer reče: "Znaš li kakav je moj primjer i primjer njih? On je poput ljudi na putovanju koji su sakupili novac kod jednog čovjeka, pa ga on troši na njih prema potrebi. Da li on ima da za sebe odvoji nešto iz njihovog imetka?"

Jednom prilikom je Omeru b. el-Hattabu ؓ donešeno mnogo novca od petine, a on reče:

"Ljudi su pri ovome dostavili emanet povjerenicima". Neki od prisutnih rekoše: "Ti si dostavio emanet Uzvišenom Allahu – pa su i oni tebi dostavili emanet. A da si iz njega uzimao koliko si htio, i oni bi isto tako uzimali!"

Treba znati da su nadležni poput trgovaca: što god da ulože u nečemu, tako im se i vrati. - A tako je govorio Omer b. Abdul-Aziz, rahimehullahu te'ala. Pa ako uloži u istinu, dobročinstvo, pravdu i emanet, to će mu se i vratiti; a ako uloži u laž, grijehe, nepravdu i prevaru, tako će mu se i vratiti. Nadležni ima obavezu da uzme imetak na halal-način, a zatim da ga raspodijeli prema njegovom pravu, ali ne i da ga uskrati onima koji ga zaslužuju. Kada bi čuo da su neki njegovi zamjenici činili nepravdu, Alija b. Ebi-Talib ؓ bi rekao:

"Allahu moj, ja im nisam naredio da čine nepravdu Tvojim stvorenjima niti da zapostave tvoje pravo!"

2- *Poglavlje:* *DRŽAVNI IMETAK*

a) Ratni plijen

Imetak vlasti čije se osnove nalaze u Kur'anu i Sunnetu se dijeli na tri skupine: ratni plijen, zekat i danak ili harač.

Ratni plijen je imetak koji je u borbi uzet od nevjernika. Allah ﷻ ga je spomenuo u suri *El-Enfal* koju je objavio u povodu Bitke na Bedru, pa ju je nazvao "Plijenom", jer je on, ustvari, višak iznad imetka muslimana. Zato kaže:

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْأَنفَالِ قُلِ ٱلْأَنفَالُ لِلَّهِ وَٱلرَّسُولِ

"Pitaju te o plijenu. Reci: 'Plijen pripada Allahu i Poslaniku Njegovom...'" (El-Enfal, 1.)

Pa sve do riječi:

وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّمَا غَنِمْتُم مِّن شَىْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُۥ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَـٰمَىٰ وَٱلْمَسَـٰكِينِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ

"I znajte da od svega što u borbi zaplijenite pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima i putnicima namjernicima." (El-Enfal, 41.)

U drugom ajetu kaže:

فَكُلُوا۟ مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَـٰلًا طَيِّبًا ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"Sada jedite ono što ste zaplijenili kao dopušteno i lijepo i bojte se Allaha – Allah zaista prašta i Milostiv je." (El-Enfal, 69.)

U *Sahihima* se prenosi preko Džabira b. Abdullaha da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Dato mi je pet stvari koje nisu date ni jednom vjerovjesniku prije mene: potpomognut sam strahom na udaljenosti mjesec dana hoda; zemlja mi je učinjena čistom i mjestom za

klanjanje, pa gdje god kojeg čovjeka od mog ummeta zadesi namaz, neka klanja; dozvoljen mi je plijen, a nije bio dozvoljen nikome prije mene, dat mi je šefaat (zauzimanje) i vjerovjesnici su posebno slati svom narodu, a ja sam poslan svim ljudima općenito."[1]

U drugom hadisu ﷺ kaže:

"Poslan sam sa sabljom prije Sudnjeg dana sve dok se ne bude obožavao Jedini Allah, Koji druga nema. Moja opskrba mi je data u hladu moga koplja, a ponižen je i prezren svako onaj ko mi se suprotstavi. Ko se pak poistovjeti sa jednim narodom on pripada njemu."[2]

Obaveza je da se plijen podijeli na pet dijelova: da se jedan dio podijeli onako kako je Allah ﷻ naredio, a ostatak da se podijeli među ratnicima. Omer b. el-Hattab ؓ kaže:

"Plijen pripada onome ko bude prisustvovao u bitki."

Dakle, to su oni koji su došli radi bitke, bez obzira da li su se borili ili ne. Obaveza je da se među njima podijeli plijen na pravedan način tako da se neće nikome ukazati veća ljubav i naklonost radi njegovog položaja, ili ugleda, ili porijekla. Naprotiv, on će se podijeliti onako kako je to činio Poslanik ﷺ i njegove halife poslije njega.

U Buharijevom *Sahihu* se bilježi da je Sa'd b. Ebi-Vekas ؓ sebe smatrao istaknutijim od ostalih, pa je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"A da li vam je data opskrba i da li ste pomognuti osim zbog slabih?"[3]

U Ahmedovom *Musnedu* od Sa'da b. Ebi-Vekasa se prenosi da je rekao:

[1] Bilježe ga Buhari (335), Muslim (521) i drugi, preko Džabira b. Abdullaha ؓ.
[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (2/50, 90). Buhari je prokomentirao u poglavlju "O džihadu", poglavlje 88, predzadnju rečenicu i onu prije nje. Ebu-Davud bilježi predzadnju rečenicu ovog hadisa (4031). Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 2831.
[3] Bilježi ga Buhari (2896), preko Sa'da b. Ebi-Vekasa ؓ.

"Rekao sam: 'O Allahov Poslaniče, čovjek se bori zbog gordosti za narod, pa njegov udio u plijenu bude isti kao i u drugih!?' On reče: "Izgubila te mati tvoja, sine Sa'dove majke. Da li vam je data opskrba i da li ste pomognuti osim zbog slabih?"[1]

Plijen je bio dijeljen u vrijeme emevijske i abasijske države, u vrijeme u kojem su se muslimani borili protiv Bizantijaca, Rimljana, Turaka i Berbera. Vođa ima pravo da od sebe poveća plijen pojedincima, i to javno, u slučaju da (taj pojedinac) bude ubijen ili ranjen; ili, četi koja se istakla među ostalom vojskom[2]; ili, ako se čovjek uspne na tvrđavu, pa bude osvojena zbog njega; ili, ako pojedinac navali na neprijateljskog vođu - pa ga ubije, čime bude poražena ostala vojska i sl. Ovo je zato jer su i Poslanik ﷺ, a i njegove halife, davali više od petine. Tako je Allahov Poslanik na početku davao četi četvrtinu nakon petine, a nakon povratka trećinu nakon petine. Ova povišica - kako kažu učenjaci - biva od petine, i to zbog toga da neki ratnici ne bi dobili više od drugih. No tačno je da je dozvoljeno dati povišicu i od one četiri petine. Pri povišenom davanju pojedincima postoji opravdani razlog koji je u vezi sa vjerskom koristi, a ne sa vlastitom naklonošću. A upravo je to, u više navrata, činio Allahov Poslanik ﷺ. Ovo je mišljenje pravnikā Šama, Ebu-Hanife i Ahmeda i drugih. Na osnovu ovoga neki su rekli da se smije dati više do četvrtine ili trećine sa uvjetima, ili bez uvjeta. Više od toga daje se sa uvjetom, kao kada se kaže: "Ko me dovede do toga utvrđenja - dobit će toliko i toliko", ili: "Ko mi donese glavu toga i toga - dobit će ovoliko". Neki su rekli da neće povisiti više od trećine, niti će povisiti osim sa uvjetom. Ova dva mišljenja zastupaju Ahmed i drugi. Također,

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (1/173). U njegovom lancu ima slabosti zbog prekida, jer Makhul eš-Šami, iako je bio povjerljiv, nije čuo od Sa'da kao što stoji u: Ibn Ebi-Hatim, *Merasil*, 77. Ali hadis je sahih, kao što ga bilježi Buhari, što smo prethodno naveli. Osim toga, bilježi ga i Nesai (3178) sa ovim značenjem, ali produženom verzijom. Njega također potkrepljuje merfu-hadis koji se prenosi preko Ebu-Derdāa ؓ, a u kom se kaže: "Pustite mi slabe, jer vam se opskrba i pomoć daje radi slabih." Bilježi ga Ebu-Davud (2594), Tirmizi (1702), Nesai (3179) i drugi. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 41.

[2] U arapskome jeziku se četa naziva *serijje* i odnosi se kako na grupu od peterice ljudi, tako i na grupu od tri stotine ratnika.

od tačnih mišljenja je i to da vođa ima pravo reći: "Ko nešto zaplijeni to je njegovo". Prenosi se da je Allahov Poslanik ﷺ tako postupio u Bitki na Bedru.[1] To vrijedi ako vođa u tome vidi korist koja preovladava nad mogućom štetom.

Ako vođa sakuplja plijen, a zatim ga dijeli, onda niko nema pravo da prije podjele nešto utaji za sebe:

وَمَن يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ

"A onaj ko šta utaji, doći će na Sudnji dan s time što je utajio." (Ali Imran, 161.)

Utaja je prevara, a otimanje na očigled ljudi je zabranjeno, kao što je to zabranio Poslanik ﷺ.[2] Ako vođa ne sakupi plijen, ili ga ne podijeli, već dozvoli da svi uzimaju onako kako im je dozvoljeno, onda onome ko god uzme nešto bez pretjerivanja to biva dozvoljeno, i to nakon što se od njega uzme petina. A sve što ukazuje na dozvolu - to je dozvola. A ako ne dozvoli, ili ako dozvoli na nedozvoljen način, onda će uzeti onoliko koliko ga sljeduje nastojeći da pri tome bude pravedan.

Ako se muslimanima zabrani sakupljanje plijena, a dozvoli vođi da sa plijenom radi šta hoće i kako hoće, u tom slučaju o tome postoje dva suprotna mišljenja između dvije različite strane, a Allahova vjera je umjerena. Pravedno je da se pri podjeli čovjeku dodijeli jedan dio, konjaniku sa arapskim konjem tri djela: jedan dio njemu, a dva njegovom konju. Ovako je plijen dijelio Poslanik ﷺ na dan osvojenja Hajbera.[3] Neki od pravnika kažu da konjanik dobija dva dijela. Na prvi stav ukazuje vjerodostojan sunnet, jer se konj treba izdržavati i treba izdržavati onoga ko ga timari i pazi. Korist konjanika je veća od dvojice pješaka. Neki kažu da, kada je riječ o ovome, treba poistovjetiti arapskog konja i križanca. Drugi pak kažu da se križancu daje samo jedan dio, kao što se prenosi od

---

[1] Bilježe ga Buhari (3141) i Muslim (1752) od Abdur-Rahmana b. Aufa ؓ u priči o ubistvu Ebu-Džehla, Allah ga prokleo, na dan Bedra. Pa je Allahov Poslanik ﷺ rekao: *"Svaki od vas dvojice ga je ubio"*, zatim je njegovu opremu dodijelio Muazu b. Amru b. Džumuhu ؓ. Inače, ta dvojica ljudi su bili Muaz b. Amr b. Džumuh i Muaz b. Afra ؓ.
[2] Bilježi ga Buhari (2474), preko Abdullaha b. Jezida Ensarija ؓ.
[3] Bilježe ga Buhari (2863) i Muslim (1762), preko Abdullaha b. Omera ؓ.

Vjerovjesnika ﷺ i njegovih ashaba.[1] Križani konj je onaj čija je mati pučanka, a zove se konj samardžija. Neki ga pak nazivaju tatarski konj, bez obzira da li bio ždrijebac ili bio uštrojen. Neki ga opet nazivaju kljusetom, ili je to obična kobila. Dobri prethodnici (*Selefus-salih*) su konje vrednovali po snazi i brzini, po trku i noćnom napadu na neprijatelja. Koristili su samardžijske kobile, jer one ne hržu, tako da neprijatelj ne primijeti dolazak. Osim toga, koristili su uštrojene konje jer su oni izdržljiviji u hodu.

Ako je plijen imetak koji je prije toga bio imetak muslimana kao što su nekretnine ili pokretna imovina, pa je vlasnik prepozna prije podjele, taj imetak će biti vraćen prema jednoglasnom stavu (idžma'u) svih muslimana. O plijenu postoje pojedinosti i propisi o oko kojih se prenose stavovi i mišljenja muslimana: oko nekih su se složili, dok su se oko drugih razišli. No to nije naša tema, već nam je cilj spomenuti srž ovog poglavlja.

b) Zekat

Zekat pripada onima koje je Allah ﷻ spomenuo u Svojoj Knjizi. Bilježi se da je neki čovjek zatražio od Allahovog Poslanika ﷺ zekat. Allahov Poslanik ﷺ mu je rekao:

"Allah se nije zadovoljio sa podjelom zekata nekom vjerovjesniku niti bilo kome drugom, nego ga je podijelio na

[1] Ovim pisac ukazuje na predaju od Makhula da je Allahov Poslanik ﷺ arapskom konju dao dva dijela, a križancu jedan dio. Taj hadis bilježi Seid b. Mensur u "Sunenu"; Ebu-Davud u djelu *Merasil*. Hafiz Ibn-Hadžer kaže: "'Lanac mu je isprekidan." No ovu predaju podržava predaja koju je zabilježio Eš-Šafi u djelu *El-Umm*, kao i Seid b. Mensur, preko Ibn-Akmera, pa kaže: "Napali su konjanici, pa su arapski konji dospjeli prije, a samardžije su zaostale." Ibn-Munzir ustade i reče: "Neću dati onima što nisu stigli kao onima koji su stigli." To je doprlo do Omera pa reče: "Vaidi'i, nemala te majka tvoja, već si ga napomenuo. Zato učinite kako je rekao." Tako da je on bio prvi koji je odredio jedan dio samardžiji manje negoli arapskom konju. O tome pjesnik kaže: "Od nas su neki za konje uveli običaj, a prije toga su bili isti u svojim dijelovima."
Ovaj lanac je također isprekidan. Pogledaj: *Fethul-bari*, 2/79-80.

osam dijelova. Pa ako pripadaš jednoj od tih grupa, ja ću ti dati."[1]

Siromahe i nevoljnike spaja isti cilj, a to je zadovoljavanje potrebe. Tako se zekat ne može dati bogatom ni onome ko je sposoban da zarađuje.

Oni koji ga sakupljaju, to su oni koji ga donose, čuvaju i zapisuju i sl.

Oni čija srca treba zadobiti, njih ćemo spomenuti kada bude riječi o danku ili haraču.

Za otkup roba, u to ulazi rob koji sam sebe želi otkupiti od svog vlasnika, ili za otkup zarobljenika, ili oslobađanje robova - a ovo predstavlja najjače mišljenje kada je riječ o ovome.

Prezaduženi su oni koji imaju previsoke dugove, a ne mogu, niti imaju odakle da ih vrate. Zato im se dadne da vrate dug pa makar ga bilo mnogo, osim ako se nisu zadužili u neposlušnosti prema Allahu. U tom slučaju im se neće dati sve dok se ne pokaju.

Borci na Allahovom putu su oni ljudi koji kreću u borbu, ali nemaju dovoljno opreme. Tako se njima dadne ono čime će se boriti ili ono čime će im se upotpuniti pohod (odlazak) u borbu od konja, oružja, izdržavanja i nadoknade. I hadž je na Allahovom putu kao što je rekao Allahov Poslanik ﷺ.[2]

Putnik namjernik je onaj koji putuje od grada do grada ili države.

c) Danak (El-fej')

Što se tiče danka, njegova se osnova nalazi u onome što Allah ﷻ navodi u suri *El-Hašr* koju je objavio povodom bitke

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (1630); Tahavi, *Šerh me'anil-asar* (1/304-395); Bejheki (4/174) i drugi. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Daif džami'*, 1642.

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (6/375, 405, 406), Hakim (1/482), Tajalisi, *Musned* (1/202), prema njegovom redu, preko Ummu-Ma'kil el-Esedi ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 869)

protiv jevrejskog plemena Benu-Nadir, nakon Bitke na Bedru, gdje kaže:

وَمَآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْهُمْ فَمَآ أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ وَلَٰكِنَّ ٱللَّهَ يُسَلِّطُ
رُسُلَهُۥ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ ۝ مَّآ أَفَآءَ ٱللَّهُ عَلَىٰ رَسُولِهِۦ مِنْ أَهْلِ
ٱلْقُرَىٰ فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِى ٱلْقُرْبَىٰ وَٱلْيَتَٰمَىٰ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ كَىْ لَا
يَكُونَ دُولَةًۢ بَيْنَ ٱلْأَغْنِيَآءِ مِنكُمْ ۚ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟
وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ شَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ۝ لِلْفُقَرَآءِ ٱلْمُهَٰجِرِينَ ٱلَّذِينَ أُخْرِجُوا۟ مِن دِيَٰرِهِمْ
وَأَمْوَٰلِهِمْ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّنَ ٱللَّهِ وَرِضْوَٰنًا وَيَنصُرُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ
۝ وَٱلَّذِينَ تَبَوَّءُو ٱلدَّارَ وَٱلْإِيمَٰنَ مِن قَبْلِهِمْ يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِى صُدُورِهِمْ
حَاجَةً مِّمَّآ أُوتُوا۟ وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ ۚ وَمَن يُوقَ شُحَّ
نَفْسِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْمُفْلِحُونَ ۝ وَٱلَّذِينَ جَآءُو مِنۢ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا
ٱغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَٰنِنَا ٱلَّذِينَ سَبَقُونَا بِٱلْإِيمَٰنِ وَلَا تَجْعَلْ فِى قُلُوبِنَا غِلًّا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا۟
رَبَّنَآ إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ

"A vi niste kasom tjerali konje ni kamile radi onoga što je Allah, kao plijen, darovao od njih Poslaniku Svome, nego Allah prepušta vlast poslanicima Svojim nad onima kojima On hoće – a Allah sve može. Plijen od stanovnika sela i gradova koji Allah Poslaniku Svome daruje pripada Allahu i Poslaniku Njegovom, bližnjima njegovim, i siročadi, i siromašnim, i putnicima-namjernicima – da ne bi prelazio samo iz ruku u ruke bogataša vaših. Ono što vam Poslanik kao nagradu dā – to uzmite, a ono što vam zabrani ostavite – i bojte se Allaha, jer Allah, zaista, žestoko kažnjava! I siromašnima muhadžirima koji su iz rodnog kraja svoga protjerani i imovine svoje lišeni, koji žele Allahovu dobrotu i zadovoljstvo steći, i Allahu i Poslaniku Njegovom pomažu, to su, zaista, pravi vjernici. I oni koji su prije njih Medinu nastanili i vjerovanje prihvatili – oni vole one koji im doseljavaju, i u grudima svojim nikakvu tegobu, zato što im se daje, ne osjećaju; i više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno. A oni koji se uščuvaju lahkomosti i

tvrdičluka, oni će sigurno uspjeti. Oni koji poslije njih dolaze govore: 'Gospodaru naš, oprosti nama i braći našoj koji su nas u vjeri pretekli i ne dopusti da u srcima našim bude imalo zlobe prema vjernicima! Gospodaru naš, Ti si, zaista, dobar i milostiv!'" (El-Hašr, 6-10.)

Allah ﷻ je spomenuo muhadžire i ensarije i one koji su došli poslije njih prema ovom opisu, tako da u treću vrstu ulaze svi oni koji budu ovakvi pa sve do Sudnjeg dana, kao što su obuhvaćeni riječima Uzvišenog ﷻ, gdje kaže:

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنۢ بَعْدُ وَهَاجَرُوا۟ وَجَـٰهَدُوا۟ مَعَكُمْ فَأُو۟لَـٰٓئِكَ مِنكُمْ

"A oni koji kasnije vjernici postanu, pa se isele i u borbi zajedno s vama učestvuju – oni su vaši." (El-Enfal, 75.)

Ili ajet u kojem kaže:

وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَـٰنٍ

"I svima onima koji ih budu slijedili dobra djela čineći." (Et-Tevbe, 100.)

Ili riječi Uzvišenog:

وَءَاخَرِينَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا۟ بِهِمْ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ

"I drugima koji im se još nisu priključili, On je Silni i Mudri." (El-Džumu'a, 3.)

A ajet u kojem kaže:

"A vi niste kasom tjerali konje ni kamile...", znači niste ih gonili, niti se pojili konje ni deve. Zato pravnici kažu da je ovo vrsta plijena koja se uzme od nevjernika bez borbe. Ovo zato jer se tjeranje konja i deva odnosi na borbu; ono se naziva dankom jer ga je Allah dozvolio muslimanima, tj. vratio im ga od nevjernika. Jer, u osnovi, Allah je stvorio imetke da bi se ljudi pomogli njima u obožavanju Allaha ﷻ jer je stvorenja stvorio da Ga obožavaju. Shodno tome, Allah je dozvolio imetak nevjernika vjernicima koji ga obožavaju, jer Ga nevjernici tim imetkom nisu obožavali. Allah je tako vjernicima vratio ono što zaslužuju, kao što će se čovjeku vratiti ono što mu je oteto od miraza, iako ga prije nije uspio uzeti.

Ovo je poput džizje koja se uzima od kršćana i jevreja. Ili, ovo je poput imetka koji se uzme od neprijatelja za sklapanje mira ili ga oni podare vladaru muslimana. Takvi su i tovari koji se nose iz kršćanskih zemalja i ono što je slično tome, ili desetina koja se uzima od trgovačke robe nevjernika protiv kojih se vodi rat, ili petina koja se uzima od nevjernika štićenika (zimija) ako trguju u nekoj drugoj državi a ne u svojoj. Ovako je postupao Omer b. el-Hattab ﷺ. U ovo spada i imetak koji se dobije na osnovu prekida ugovora od onih koji ga prekinu. Harač je u osnovi propisan nad njima (zimijama), iako se poslije počeo primjenjivati i nad nekim muslimanima.

Taj cijeli imetak od danka se zatim sakupi (i preda) vlastima, ali i imetak koji je uzet od imetaka muslimana – a takav je imetak za kojeg ne postoji vlasnik, kao npr. da neko od muslimana umre, a nema nikoga ko će ga naslijediti, ili nešto što je oteto, ili ono što je posuđeno ili povjereno pa se za to ne nađu vlasnici. Takve su i druge vrste imetaka muslimana od nekretnina i pokretnina. Sve ovo, a i ono što je slično tome, jeste imetak muslimana. Allah ﷻ je ipak u Svojoj Knjizi spomenuo samo plijen (fej'). To je zato jer u vrijeme Muhammeda ﷺ nije niko umirao a da nije imao nasljednika - ashabi su imali potomstvo. Jednom prilikom je neki čovjek u jednom plemenu umro pa je njegov imetak dodijeljen najstarijem čovjeku toga plemena, tj. najbližem srodniku njegovog djeda. Ovo mišljenje zastupaju i neki od učenjaka poput Ahmeda (u onome što je, kada je riječ o ovome, zapisano od njega), a i drugi. Ako čovjek umre, a nema nikoga drugog osim roba kojeg je oslobodio, onda će njegov imetak biti dat tome oslobođenom robu. Ovo su također rekli neki od učenjaka Ahmedovog mezheba i drugi. Zatim je dao imetak jednog čovjeka drugom čovjeku u njegovom selu. Ovo ukazuje na činjenicu da su Poslanik ﷺ i njegove halife podjelu imetka nasljednicima umrlog smatrali širokim pojmom, kao što smo prethodno već naveli.

Poslanik ﷺ od muslimana nije uzimao ništa osim zekata, a naređivao im je da se bore na Allahovom putu sa imecima i životima, kao što je to naredio i Allah ﷻ u Svojoj Knjizi.

U vrijeme Allahovog Poslanika ﷺ i Ebu-Bekra ؓ za prikupljeni i podijeljeni imetak nije postojala posebna institucija (*divan*), nego se imetak dijelio malo po malo. Ipak, kada se u Omerovo vrijeme imetak nagomilao - država se proširila, a broj ljudi se povećao. Zato je on osnovao *divan* koji se brinuo za isplatu novca ubijenim, zatim za isplatu vojsci - kao što je to slučaj i dan-danas - u najvećem obimu. Taj *divan* je predstavljao najvažniji odbor ili sekretarijat za muslimane. U svim pokrajinama su postojali *divani* za prikupljanje harača i danka ili onoga što se prikupi od imetka. Za razliku od toga, Poslanik ﷺ i njegove halife su svodili račune sa namjesnicima o prihodima od zekata i plijena itd.

Na taj način se kako u ovom vremenu, a tako i prije, imetak dijelio na tri vrste: **prva**, to je vrsta koju namjesnik ima pravo uzeti na osnovu Kur'ana, Sunneta i jednoglasnog stava, kao što smo spomenuli; **druga**, to je vrsta koju nije dozvoljeno uzeti, oko čega postoji jednoglasni stav - a takve su prekršajne kazne koje se uzimaju od stanovnika sela i gradova i pohranjuju u bejtul-mal zbog žrtve koja je pala između njih samih, iako ima nasljednika, ili zbog šerijatskog prestupa kojeg je pojedinac počinio, tako da sa njega spadne šerijatski određena kazna (a od te vrste je, opet, uzimanje dažbina od trgovaca - što ni u kom slučaju nije dozvoljeno provoditi); **treća**, to je vrsta oko koje postoje različiti stavovi i razilaženja - a takav je imetak onoga koji je u srodstvu sa nekim pojedincem, ali ga ni po kojem pravu ne može naslijediti, ili imetak onih kojima je (nasljeđivanje) propisano u Kur'anu i Sunnetu, ili imetak koji preostane poslije podjele onoga što ostane od miraza ili u slučaju da pojedinac nema nasljednika pa da neko drugi naslijedi svu imovinu, ili slično tome.

3- Poglavlje:
NEPRAVDA VLADARA I PODANIKA

Mnogo je slučajeva kada vladari i podanici bivaju nepravedni tako što ovi (prvi) jedu ono što im nije dozvoljeno, a ovi drugi odbijaju da daju ono što im je obaveza. Kao što nepravdu mogu da učine i vojnici i zemljoradnici jedni prema drugima. Nepravda je također da pojedini ljudi izbjegavaju obavezni džihad dok vladari gomilaju imetak i novac na nedozvoljen način. Osim toga, nepravedno je i izbjegavanje kazni za isplaćivanje obaveza, i to tako što se ono što je obaveza da se izvrši izostavlja, ili se pak dozvoljava ono što inače nije dozvoljeno učiniti.

Osnova je da svakome ko ima novac ili imetak za isplatu biva obaveza da to i učini. Naprimjer, čovjek koji ima kod sebe pohranjenu stvar, ili trgovinski imetak sa kojim putuje i trguje - a koji je, ustvari, vlast drugog, ortaštvo ili imetak čovjeka koji je opunomoćio nekoga, ili imetak jetima, ili vakufska imovina, ili imetak bejtul-mala, ili dug koji može da se isplati. Pa ako se zatim utvrdi da se kod njega nalazi nečije pravo, ili da duguje nekome, a on - i pored njegove mogućnosti - odbije da to isplati, takav zaslužuje kaznu, sve dok ne pokaže novac ili ne pokaže na mjesto gdje se nalazi. Ako se novac pronađe, a on se strpi u zatvoru, onda će se novac isplatiti i nema potrebe da bude udaran. Ali ako odbije da pokaže mjesto gdje je novac, ili odbije da ga isplati, onda će biti udaran sve dok ne ispuni tuđe pravo ili dok to pravo ne ispuni neko drugi. Isti je slučaj ako pojedinac odbije da isplati novac za izdržavanje svoje porodice i svakoga onoga koga mora izdržavati. Amr b. Šurejd prenosi od svog oca da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Onaj ko odbije da izdržava porodicu njegova čast i kazna su dozvoljeni."[1]

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Odugovlačenje bogataša je nepravda."[1]

---

[1] Hadis je hasen. Bilježe ga Ebu-Davud (3628), Nesai (4703), Ibn-Madže (2427) i drugi, preko Šurejda b. Suvejda ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 5487.

I jedan i drugi su u tome isti, tj. i jedan i drugi odbijaju i odugovlače da svojim imecima izdržavaju one koje moraju izdržavati. Zato obojica zaslužuju opomenu bičevanjem i kaznu koja je niža od kazne određene Šerijatom.

Ovo je osnova oko koje se slažu učenjaci, tj. svako ko učini zabranjeno i zapusti obavezu - on zaslužuje kaznu. A ako kazna nije šerijatski određena, onda će se namjesnik, vladar ili sudija potruditi da odredi zasluženu i učinkovitu kaznu (ta'zir). Na osnovu nje će bogataša koji odugovlači sa obavezama kazniti zatvorom. Pa ako ustraje u svom zlodjelu, onda će biti bičevan sve dok ne obavi vadžib. Na ovo su ukazali pravnici malikijske, šafijske i hanbelijske škole, a nije mi poznato da pri tome ima razilaženja.

Buhari u svom *Sahihu* bilježi predaju koja se prenosi preko Ibn-Omera ﷺ da je, u vrijeme ugovora na Hajberu, Allahov Poslanik ﷺ dogovorio sa njegovim stanovnicima da plaćaju porez u zlatnicima, srebrenjacima i oružju. Neko od jevreja, a bio je to Sai'je, amidža od Hujjeja b. Ahtaba, je upitao je o riznici Hujjeja b. Ahtaba. Pri tome je rekao:

> ***"Potrošili su ga izdaci izdržavanja i ratovi". A Poslanik ﷺ reče: "Vrijeme je blisko, a novca je bilo mnogo više od toga." Zatim je Sai'ja dao Zubejru da ga kazni, pa je rekao:***
>
> *"Vidio sam Hujjeja kako hoda ovuda po ruševinama". Zatim su potražili (blago) i u ruševinama pronašli nešto poput kožne vreće.*[2]

---

[1] Bilježe ga Buhari (2287), Muslim (1564) i drugi, preko Ebu-Hurejre ﷺ.

[2] Bilježe ga Ebu-Davud (3006), Ibn-Hibban (1697), Bejheki (9/137), preko Ibn-Omera ﷺ. Hafiz u djelu *Fethul-bari* (7/548), kaže: "Kod Bejhekija je lanac prenosilaca od povjerljivih ljudi." Šejh Albani je rekao: "Isnad mu je hasen." (v.: *Sahih Ebi-Davud*, 2597)

Kažem da sam provjerio u Buharijevom "Sahihu", ali ga nisam pronašao. Možda je pripisan Buhariju greškom, a Allah najbolje zna. U rječniku stoji da izraz "mesku džild" se odnosi na vreću za smeće, a množina je "musuk". Hatabi kaže: "Hujjejova vreća je bila njegova ostavština u novcu i nakitu zvana "mesku džemel". Neki spominju da je procijenjena vrijednost iznosila deset hiljada zlatnika, kao i to da se ni jedna žena se nije udavala, a da joj nisu unajmili taj nakit. A novac je bio u zlatnicima i srebrenjacima. Pogledaj: *Avnil-ma'bud*, 8/166.

Ovaj čovjek je bio zimija, tj. nevjernik, ali štićenik. Njih nije dozvoljeno kažnjavati osim sa pravom. To isto se odnosi na svakoga onoga ko krije ono što je obaveza da pokaže pa, shodno tome, biva kažnjen zbog propusta obaveze.

Ono što uzmu poreznici ili namjesnici bez ikakvog prava vladar ima pravo da im to oduzme, poput poklona koje uzimaju za svoj trud. Ebu-Seid el-Hudri ﷺ kaže: "Pokloni radnicima su prevara."

Ibrahim Harbi bilježi u Poglavlju o poklonima preko Ibn-Abbasa ﷺ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Pokloni vladarima su obmana." [1]

U *Sahihima* od Humejda Sa'idija ﷺ prenosi se da je rekao:

"Allahov Poslanik je odredio čovjeka iz Ezda po imenu Ibn-Letibe[2] (Ibn-Lutbije) da prikuplja zekat. Kada se vratio da položi račun, on reče Allahovom Poslaniku: "Ovo je vaše, a ovo je poklonjeno meni!" Poslanik ﷺ reče: "Šta je sa čovjekom kojeg postavimo na posao kojeg nam je Allah dao da obavljamo pa rekne: 'Ovo je vaše, a ovo je meni poklonjeno!' Zašto nije sjedio u kući svojeg oca i majke, pa da vidi hoće li mu ko donijeti poklon ili ne? Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, kojeg god čovjeka postavimo na posao koje nam je Allah dao da obavljamo, a on oduzme nešto od njega, doći će na Sudnji dan i to će ponijeti na svom vratu. Pa ako bude deva - rikat će, ako bude krava - mukat će, ako bude - ovca blejat će." Zatim podiže ruke prema nebu, tako da smo vidjeli bjelinu njegovih pazuha, i reče: "Allahu, jesam li dostavio? Allahu, jesam li dostavio?" Ponovio je to tri puta." [3]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (5/435), Ibn-Adijj (Q 11/1), Bejheki (10/138) i drugi, preko Ebu-Humejda es-Sa'idija ﷺ. Ovaj hadis jačaju i drugi hadisi koji se prenose preko Džabira, Ebu-Hurejre i Ibn-Abbasa ﷺ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2622)

[2] On je Abdullah b. Sa'lebe el-Ezdi, od plemena Benu-Letibe. Pogledaj: *Isabe*, 2/363.

[3] Bilježe ga Buhari (7174), Muslim (1832) i drugi, preko Ebu-Humejda Sa'idija ﷺ.

Zatim, pokazivanje naklonosti vladara pri prodaji, iznajmljivanju, trgovanju sa tuđim novcem ili sa podjelom zarade između radnika i vlasnika novca, napajanju drveća i obradi zemlje i sličnim poslovima - sve je to vid poklona. Zato je Omer b. el-Hattab ﷺ dao novac da sa njime rade namjesnici: polovinu bi uzeo za nacionalnu kasu, a polovinu bi dao njima, i to onima koji su bili cijenjeni i pobožni i koji nisu optuživani za prevaru. Sa njima je išao na polovljenje zarade sa nacionalnim dobrom radi toga što im je bila poklonjena naklonost u namjesništvu i pri drugome. Ukupno stanje uvjetovalo je ovaj potez, a on je bio pravedan vođa koji je pravedno dijelio. Međutim, kada su se vođe i podanici izmijenili, onda je na svakom čovjeku bilo da od obaveza izvrši onoliko koliko može, te da se kloni harama. Pri tome im nije bilo zabranjeno ono što im je Allah ﷻ dopustio.

Ljudi mogu biti stavljeni na kušnju zbog vladara koji ne uzima poklone i sl. kako bi time mogao da im na nedozvoljen način oduzme pravo na njihove potrebe ili da ostavi ono što mu je Allah dao u obavezu - a što je u vezi sa ispunjenjem njihovih potreba. U tom slučaju njima će biti draži onaj koji će uzeti dozvoljeni poklon kako im ne bi učinio nepravdu pri ispunjenju njihovih potreba, koja se iskazuje kroz ono što je već prethodno navedeno. Jer, vladar (koji učini nepravdu podanicima) je prodao svoj Ahiret za dunjaluk drugog i ljudima nanio štetu u njihovoj investiciji zbog prodaje ahiretskih vrijednosti za nešto ovosvjetsko, manje vrijedno. Obaveza je na vladarima da, shodno mogućnostima, ne nanesu nepravdu podanicima i da im ispune njihove potrebe. Uspjeh i korist jednog naroda ne može se ostvariti osim na takav način. Tako će podanici dostaviti vladaru njihove zahtjeve za ono što trebaju, upoznati ga sa njihovim stanjem i uputiti na njihovu korist, otkloniti od njih eventulane štete blagim ili grubim metodama, kao što to čine pisari pri obavljanju svojih poslova i njima slični.

U hadisu Hinda b. Ebi-Halea ﷺ se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ govorio:

"Dostavite mi potrebe onih koji ih ne mogu dostaviti. A onaj ko dostavi potrebu vladaru za onoga ko to ne može Allah će njegove noge učvrstiti na Siratu, na dan kada će se podsklizavati noge."[1]

Imam Ahmed i Ebu-Davud u svom *Sunenu* bilježe od Ebu-Umame el-Bahilija ﷺ da je rekao:

"Allahov Poslanik ﷺ kaže: 'Ko se bude zauzimao za svog brata, zatim mu on pokloni poklon te ga ovaj ga prihvati, uzeo je jednu veliku vrstu kamate.'"[2]

Ibrahim Harbi bilježi da je Abdullah b. Mesud ﷺ rekao:

"Haram je da čovjek zatraži od drugoga izvršenje neke potrebe, a onda mu ovaj dadne poklon i on ga primi."

Također se od Mesruka prenosi da se obratio Ibn-Zijadu zbog nepravedno uzete stvari, pa ju je vratio. Zatim mu je poklonio roba, a on ga je vratio i rekao:

"Čuo sam Ibn-Mesuda da kaže:

'Ko muslimanu vrati nepravedno uzetu stvar, a zatim malo ili mnogo uzme od nje – uzeo je haram'. Rekoh: *'O Ebu Abdur-Rahmane, nismo smatrali haramom osim mito u presudi'.* Reče: *'To je kufr.'"*

Ako se desi da namjesnik uzima od svojih radnika ili poreznika nešto posebno za sebe i one njemu bliske, onda se ni jednom od njih neće pomoći, jer je svaki od njih nepravednik. Takav je poput lopova koji krade od lopova ili dviju skupina koje se bore zbog patriotizma ili vlasti, a čovjeku nije dozvoljeno da pomaže nepravdu. A što se tiče saradnje, postoje dvije vrste:

Prva: saradnja na dobočinstvu i bogobojaznosti. Primjeri takve saradnje jesu džihad, izvršavanje šerijatskih kazni[3] i

---

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Tirmizi u *Šemail*, (329), a Bejheki u *Delailu-nubuve* i drugi. Slabim ga je ocijenio šejh Albani. (v.: *Silsiletul hadisi ed-daifa*, 1594)

[2] Hadis je hasen. Bilježe ga Ebu-Davud (3541) i Ahmed (5/261), preko Ebu-Umame el-Bahilija ﷺ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 6316.

[3] Šerijatom određene kazne za prestupnike. Naziv za takve kazne je "hudud".

dodjeljivanje njegovog prava svakom pojedincu. Ovo su naredili Allah ﷻ, a zatim i Njegov Poslanik ﷺ. A ako se neko sustegne, bojeći se da ne pomaže nepravdu, a pri čemu mu se pričinjava da je oprezan - sustegao se od farza koji je obaveza svakom pojedincu ili je obaveza pojedinim ljudima mimo ostalih (ako ga obave, grijeh pada sa ostalih). Mnogo je onih koji pojam kukavičluka i nesposobnosti mijenjaju za opreznost, jer svaki od ovih pojmova predstavlja zaustavljanje pred nečim ili njegovo sprečavanje.

Druga: saradnja na grijesima i neprijateljstvu, kao što je pomaganje ubici da ubije nevinog čovjeka, ili bespravno oduzimanje imetka nevinom čovjeku, ili bičevanje onoga koji to ne zaslužuje i slično tome, a što su zabranili Allah ﷻ i Njegov Poslanik ﷺ.

Dakako, ako je novac uzet na bespravedan način, i ako ga nije moguće vratiti vlasnicima - kao što je slučaj sa velikim količinama vladinog novca - pomaganje potrošnje ovog novca za opće dobro muslimana, za očuvanje granica od neprijatelja ili izdržavanja porodica ratnika i slično tome biva primjer saradnje na dobročinstvu i bogobojaznosti. Dakle, ako ne može saznati za vlasnike ovog novca ili njihove nasljednike, vladar ima obavezu da ga raspodijeli, uz pokajanje. A ako je taj novac razlog nepravde, onda ga treba uložiti u opće dobro muslimana. Ovo je mišljenje većine učenjaka kao što su Malik, Ebu-Hanife i Ahmed. Ovo se prenosi i od velikog broja ashaba. Na ovo ukazuju i šerijatski dokazi kao što je navedeno na drugom mjestu. A ako je taj novac uzeo neko drugi, onda je na njemu da postupi kao u prethodnom slučaju. Također, ako se ispostavi da vladar ne želi podijeliti taj novac, onda će potpomaganje njegove potrošnje za dobrobit muslimana biti preče nego da bude ostavljen u rukama onoga ko će ga pronevjeriti, čime će biti oštećeni i vlasnici i muslimani.

Tok šerijatskog prava se oslanja na riječi Uzvišenog:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

"Bojte se Allaha koliko god možete..." (Et-Tegabun, 16.)

Što je pojašnjenje riječi Uzvišenog:

اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ

"Bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću..." (Ali Imran, 102.)

Kao i riječima Poslanika ﷺ:

"*Ako vam nešto naredim, učinite to u svojoj mogućnosti.*"[1]

Cilj je potpuno ostvarivanje koristi i uklanjanje štete, kao i njeno iskorijenjivanje. Ali ako se korist i šteta podudare, onda će se prednost dati većoj koristi. Time će biti propuštena manja vrijednost, a izbjeći se veća šteta.

Saradnik u grijehu i neprijateljstvu je onaj ko pomogne nepravedniku u njegovoj nepravdi. Ali ako pomogne onome kome je učinjena nepravda, kako bi ona bila umanjena ili kako bi mu se vratila nepravedno oduzeta stvar, on tada biva zastupnik žrtve, a ne nasilnika, poput onoga koji mu daje dug ili da prepusti prenos njegovog novca nasilniku. Isti je slučaj sa starateljem jetima i nadzornikom vakufa. Ako nepravednik zatraži od njega da mu isplati novac, a on se potrudi da pronađe šerijatski stav o takvoj isplati, da bi - nakon uloženog truda o isplaćivanju - njemu ili nekome drugom dao manje novca, onda je on dobročinilac. A dobročiniocima se ne može na teret staviti takav grijeh.

Ili, takav je i primjer zastupnika posjednikā, onoga koji zastupa aukcionare, pisare i druge i kojem biva prepušteno da pravi ugovore za njih kao i da uzima isplate onoga što se traži od njih. Takav čovjek neće prihvatiti da bude zastupnik nepravednicima u uzimanju. Isti je slučaj ako se uzimanje novca ili imetka mještanima sela, periferije, tržnice ili grada odredi nepravedno, a onda se između njih postavi dobročinilac kako bi umjesto njih platio taj iznos u granicama mogućnosti. On zatim taj iznos raspodijeli na njih kako bi mogli da ga isplate shodno svojim mogućnostima, i to bez naklonosti prema sebi ili prema nekom drugom, ili bez mita. Znači, ako se on postavi kao zastupnik pri plaćanju i posredničkom davanju, onda je on dobročinitelj.

---

[1] Bilježe ga Buhari (7288), Muslim (1337) i drugi, preko Ebu-Hurejre ﷺ.

Na žalost, većina onih koji sklapaju ove poslove su zastupnici nepravednika zbog naklonosti prema njima ili zbog mita, te tako daju kome hoće, a oduzimaju od koga hoće. Ovo je najveća nepravda. To su ljudi koji će biti proživljeni u tabutima od vatre - kako oni, tako i njihovi pomoćnici i njima slični. Zatim će biti bačeni u Vatru.

4- Poglavlje:
POTROŠNJA I RASPODJELA

Što se tiče potrošnje, obaveza je da se troši u opće dobro muslimana, pri čemu se mora pridavati pažnja prioritetima, kao što je davanje i ulaganje u ono što će donijeti opću korist.

Primjer takvih ljudi su ratnici pri pomaganju muslimana i odbrani u džihadu - oni najviše zaslužuju *fej'*, jer se do njega ne može doći osim sa njima. U osnovi, učenjaci su se razišli oko toga da li je *fej'* poseban samo za njih ili je zajednički za sveopće dobro. Ali što se tiče ostalog vladinog novca, oko toga se učenjaci slažu da se koristi za opće dobro muslimana, osim ako se ne radi o posebnoj vrsti kao što su zekat i plijen (magnem) uzet borbom.

Oni koji zaslužuju taj imetak su namjesnici nad njim: nadležni, sudije, učenjaci, poreznici koji ubiru, čuvaju i dijele novac, pa čak i imami i mujezini i sl. Također, s njime mogu biti isplaćeni i drugi ljudi, i to za vrijednost učinjenih poslova ili kroz nadoknadu za čuvanje pograničnih dijelova države, za konje, oružje i infra-strukturu: puteve, mostove, kanale i vodovode (poput rijeka i potoka) i čuvanje svega onoga što je potrebno ljudima u jednoj državi.

Oni koji zaslužuju taj novac su i oni koji su u nuždi i potrebi, iako se učenjaci razilaze u tome da li će im se dati prednost nad ostalima u zekatu mimo plijena i sl.? O tome postoje dva mišljenja, kod imama Ahmeda i drugih. Neki kažu da će im se dati prednost, dok drugi zastupaju mišljenje da se pravo na novac iz državne kase stiče islamom, tako da su svi isti - poput nasljednika

u mirazu. Ipak, tačnije je da će im se dati prednost. Poslanik ﷺ je davao prednost onima koji su u nuždi, kao što im je dao i prednost u podjeli imetka jevrejskog plemena Benu-Nadir.[1] Omer b. el-Hattab ؓ kaže:

"Niko nema veće pravo od drugog u ovom novcu, jer je on čovjek čijim je sebebom stečen novac, ili čovjek i njegovo bogatstvo, ili čovjek i njegova nedaća, ili čovjek i njegova nužda."

Tako ih je Omer ؓ podijelio na četiri skupine:

1. Ljudi koji imaju prioritet jer su bili razlog da se taj novac dobije.
2. Ljudi koji na određene načine pribavljaju korist muslimanima poput nadležnih i učenjaka koji se trude da im pridonesu vjersku i ovosvjetsku korist.
3. Oni koji su stavljani na lijepu kušnju pri otklanjanju štete od muslimana. Takvi su borci na Allahovom putu, vojnici, izvidnici, strijelci, savjetnici i sl.
4. Ljudi koji su u nuždi.

Ako se među tim ljudima nađe neko ko će dati od sebe dobrovoljni prilog, to znači da ga je Allah ﷻ opskrbio; a ako ne, onda će mu se dati iz nacionalne kase onoliko koliko mu je dovoljno, ili za procjenu obavljenog posla. Kao što vidiš, nadoknada čovjeku za njegov posao, ili naknada koja je u skladu sa njegovom potrebom, koja se uzima iz kase za opću korist i zekata, biva po toj mjeri. A sve ono što se uzme iznad toga on ne zaslužuje, osim onoliko koliko zaslužuju njemu slični. Naprimjer, ako bude ortak u plijenu ili mirazu.

Vođa nema pravo da dadne nekome ono što ne zaslužuje po svom hiru, radi bliskosti ili zbog osjećaja naklonosti prema njemu. To posebno vrijedi ako mu daje za nedozvoljenu korist kao da daje hermafroditima među djecom, dojenčadi slobodnih ljudi, robovima i sl., ili prostitutkama, ili pjevačima i dvorskim ludama i

[1] Bilježi ga Buhari (3128), Muslim (1771), preko Enesa b. Malika ؓ.

njima sličnima, ili gatarima, vračevima, astrolozima i njima sličnima.

Ali je dozvoljeno - odnosno, to je obaveza - da se dadne onome čije srce treba pridobiti, iako (u osnovi) njemu nije dozvoljeno dati. Ovo zato jer je Allah ﷻ u Svojoj Knjizi dozvolio da se zekat dadne onima čija srca treba pridobiti. Tako im je i Poslanik ﷺ davao od plijena i sl., iako su oni bili uglednici u svojim plemenima i narodima. Allahov Poslanik ﷺ je davao: Akreu b. Habisu, ugledniku Benu-Temima; Ujejni b. Hasanu, ugledniku Benu-Fazare; Zejdul-Hajru et-Taiju, ugledniku Benu-Nehban; Alkamu b. Alasi el-Amiriju, ugledniku Benu-Kulab. Osim toga, davao je i uglednicima Kurejšija, od onih koji su bili oslobođeni na dan osvojenja Meke kao što su: Safvan b. Umejje, Ikrime b. Ebi-Džehl, Ebu-Sufjan b. Harb, Suhejl b. Amr, Haris b. Hišam i mnogima drugima.[1]

U *Sahihima* se bilježi predaja da je Ebu-Seid el-Hudri ؓ rekao:

"Dok je bio u Jemenu, Alija je poslao zlata u prahu Poslaniku ﷺ pa ga je Poslanik ﷺ podijelio između četverice ljudi: Akreu b. Habisu el-Hanzaliju, Ujejni b. Hasanu el-Fezariju, Zejdul-Hajru et-Taiju, ugledniku Benu-Nehban, Alkamu b. Alasi el-Amiriju, ugledniku Benu-Kulab. Kaže: "Pa su se naljutile Kurejšije i ensarije i rekli: "Daje uglednicima Nedžda, a nas zapostavlja". A Poslanik ﷺ reče: "Ja sam to učinio da bih ih pridobio". Zatim dođe čovjek guste brade, širokih vilica, tamnih očiju, visokog čela i obrijane glave pa reče: "Muhammede, boj se Allaha!" Na to mu Poslanik ﷺ reče: "Ko se boji Allaha ako ja griješim? Zar ne vidite da mi je On povjerio stanovnike Zemlje, a vi mi ne vjerujete?!" Kaže: – Zatim je ovaj čovjek otišao, a jedan od prisutnih (neki misle da je to bio Halid b. Velid) zatraži dozvolu od Poslanika ﷺ da mu odsiječe glavu. Allahov Poslanik ﷺ reče: "Od potomaka ovog čovjeka će biti ljudi

[1] Pogledaj Buharijevu zbirku, tj. hadise 3147, 3150, 4330, i Muslimovu zbirku, tj. hadise 1059, 1061 i 1062. Hadisi se prenose se preko Enesa, Abdullaha b. Zejda i Ibn-Mesuda ؓ.

koji će učiti Kur'an, ali on neće prelaziti njihovo grlo. Ubijat će sljedbenike islama a ostavljat će idolopoklonike, izlazit će iz vjere kao što strijela izlijeće iz luka. Ako ih zapamtim, ubijat ću ih kao što su ubijali narod Ada."[1]

Od Rafi'a b. Hudejdža ؓ se prenosi da je rekao:

"Allahov Poslanik ﷺ je dao Ebu-Sufjanu b. Harbu, Safvanu b. Ummeji, Ujejni b. Hasanu i Akreu b. Habisu svakom od njih po stotinu deva, a Abbasu b. Mirdasu je dao manje od toga. Reče Abbas b. Mirdas:

"Zar moj udio i udio robova

dijeliš sa Ujejnom i Akreom?

Ni Hasan ni Habis nisu

prestigli Mirdasa u bogatstvu.

Nisam bio ništa manje važan od njih dvojice,

koga ti danas poniziš – nikad se neće uzidići."

Kaže: "Pa mu je Poslanik ﷺ upotpunio na stotinu deva."[2]

Jer davanjem nevjerniku se želi njegovo primanje islama ili da se otkloni njegova šteta koju nije moguće spriječiti osim davanjem. Poslušnom musimanu se također daje radi koristi, tj. da se poboljša njegov islam, ili da se neko drugi ugleda na njegov islam, ili da se pridobije novac nekoga koji ne daje zbog straha, ili zbog nasrtaja neprijatelja, ili zbog sprečavanja njegove prijetnje muslimanima, ako se ona ne može spriječiti osim na taj način. Sudeći prema vanjskom značenju, možda izgleda da se u ovom slučaju daje glavešinama mimo slabih, kao što to čine kraljevi, ali djela se vrednuju prema namjerama. Ako je cilj od takvog postupka vjerska korist ili korist za muslimane, onda je to poput Poslanikovog ﷺ davanja i njegovih halifa. Ali ako se time želi uzdizati na zemlji čineći nered, onda je to vrsta davanja kao što je to činio Faraon. A ovakvo nešto (dijeljenje poput Poslanikovog ﷺ

[1] Bilježi ga Buhari (3344), Muslim (1964) i drugi, preko od Ebu-Seida el-Hudrija ؓ.

[2] Bilježi ga Muslim (1060). Isto tako ga, sa sličnim rivajetom, bilježi i Buhari (3150), preko Abdullaha b. Mesuda ؓ, ali bez stihova.

djeljenja - nap. lek.) će ukoriti samo ljudi iskrivljene vjere kao što je Zul-Huvejsire, koji je pokudio Poslanikov ﷺ čin, pa mu je zatim Poslanik ﷺ rekao ono što mu je rekao[1]. A tako su i njegovi sljedbenici od haridžija pokudili čin vođe vjernika Alije ؓ kada je htio da pridobije korist zbog presude, pa su izbrisali njegovo ime i ukorili njegov postupak što nije porobio muslimanske žene i djecu.

Allahov Poslanik ﷺ je naredio da se protiv njih vodi borba jer oni sa sobom nose iskrivljenu vjeru koja ne može dovesti ni do ovosvjetske ni do ahiretske sreće. Mnogo puta se desi da ljudi zamijene iskrivljenu opreznost sa kukavičlukom i škrtošću - jer, u oba slučaja se nešto ostavlja. Tako se ostavi nered (tj. čovjek zanemari pozivanje na dobro i suzbijanje nereda - nap. lek.) iz straha prema Allahu, pa se tako ostavi i propušta ono što je pojedincu naređeno od džihada i izdržavanja porodice iz kukavičluka i škrtosti. Allahov Poslanik ﷺ je rekao:

"Najgore je što se u jednom čovjeku može naći jeste žestoka škrtost i žestoki kukavičluk."[2]

Tirmizi kaže da je ovaj hadis vjerodostojan (sahih).

Također, pojedinac izostavi neku obavezu zbog svoje slabosti misleći da to čini iz opreza, ali se ustvari to radi iz oholosti i želje za isticanjem. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Djela se vrednuju prema namjerama."[3]

To je cjelokupna i sveobuhvatna poruka. Namjera u djelima je kao duša za tijelo. Jer, naći ćeš da neko čini sedždu Allahu, a drugi Suncu i Mjesecu. Obojica spuštaju čelo na tle, tako da je slika tog ibadeta vanjštinom ista. Ali nijet je jednog od njih dvojice

---

[1] Bilježe ga Buhari (3344), Muslim (1964) i drugi, preko Ebu-Seida el-Hudrija ؓ. Zul-Huvejsire je čovjek koji došao Poslaniku ﷺ i rekao: "Boj se Allaha", pa mu je Poslanik ﷺ rekao ono što mu je rekao.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2511), Ibn-Hibban (808), Ahmed (2/302, 320) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 3708. Pripisivanje ovog hadisa Tirmizijevoj zbirci je očigledna greška jer ga kod njega nisam našao. Allah najbolje zna.

[3] Bilježe ga Buhari (1), Muslim (1907) i drugi, preko od Omera b. Hattaba ؓ.

učinio najbližim stvorenjem Allahu, a ovog drugog najudaljenijim stvorenjem od Allaha ﷻ koji kaže:

وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ

"Koji jedni drugima strpljivost preporučuju i koji jedni drugima milost preporučuju." (El-Beled, 17.)

U jednoj predaji stoji da:

"Najbolji iman jesu stprljivost i milost".[1]

To znači da se vođstvo i upravljanje jednim narodom neće postići osim sa blagošću, tj. darivanjem, i pomoći, koja je u stvari hrabrost. Štaviše, ni vjerska ni ovosvjetska korist neće se postići osim na taj način.

Zbog toga svi oni koji se nisu okitili ovim svojstvima nisu ni uspjeli, nego je emanet bio dat drugima kao što Allah ﷻ kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمُ ٱنفِرُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱثَّاقَلْتُمْ إِلَى ٱلْأَرْضِ أَرَضِيتُم بِٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا مِنَ ٱلْءَاخِرَةِ فَمَا مَتَٰعُ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا فِى ٱلْءَاخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ إِلَّا تَنفِرُوا۟ يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْـًٔا وَٱللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ

"O vjernici! Zašto su neki od vas oklijevali kada vam je bilo rečeno: 'Krenite u borbu na Allahovom putu!' - Kao da ste za zemlju prikovani? Zar vam je draži život na ovom svijetu od onog svijeta? A uživanje na ovom svijetu prema onom svijetu nije ništa. Ako ne budete u boj išli, On će vas na nesnosne muke staviti i drugim će vas narodom zamijeniti, a vi Mu nećete nimalo nauditi. A Allah sve može." (Et-Tevbe, 38-39.)

U drugom ajetu kaže:

---

[1] Predaja je sahih. Bilježi je Ahmed (4/385) i (5/317) od Amra b. Abese i Ubadeta b. Samita ؓ. Ibn Ebi-Šejbe ga bilježi u *Iman* (43), preko Džabira ؓ, kao i Hakim (3/626), preko Umejra b. Katadeta el-Lejsija i drugih. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 1097.

هَٰٓأَنتُمْ هَٰٓؤُلَآءِ تُدْعَوْنَ لِتُنفِقُوا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَمِنكُم مَّن يَبْخَلُ ۖ وَمَن يَبْخَلْ فَإِنَّمَا يَبْخَلُ
عَن نَّفْسِهِۦ ۚ وَٱللَّهُ ٱلْغَنِيُّ وَأَنتُمُ ٱلْفُقَرَآءُ ۚ وَإِن تَتَوَلَّوْا يَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ ثُمَّ لَا يَكُونُوٓا

"Vi se, eto, pozivate da trošite na Allahovom putu, ali, neki su od vas škrti. A ko škrtari – na svoju štetu škrtari. Jer, Allah je bogat, a vi ste siromašni. A ako se okrenete, On će vas drugim narodom zamijeniti, koji onda kao što ste vi bili neće biti." (Muhammed, 38.)

Ili kao što kaže:

لَا يَسْتَوِي مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ ٱلْفَتْحِ وَقَٰتَلَ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ ٱلَّذِينَ أَنفَقُوا
مِنۢ بَعْدُ وَقَٰتَلُوا ۚ وَكُلًّا وَعَدَ ٱللَّهُ ٱلْحُسْنَىٰ

"Nisu jednaki oni među vama koji su davali priloge prije pobjede i lično se borili – oni su na višem stepenu od onih koji su poslije davali priloge i lično se borili. – A Allah svima obećava nagradu najljepšu." (El-Hadid, 10.)

Znači da je spojio dvije stvari – a to je davanje priloga (koje je od darežljivosti) i borba (koja je od hrabrosti).

Kao što je rekao Allah ﷻ:

وَجَٰهِدُوا بِأَمْوَٰلِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ

"I borite se na Allahovom putu zalažući imetke svoje i živote svoje!" (Et-Tevbe, 41.)[1]

Zatim je, u slijedećim riječima, Allah ﷻ pojasnio da je škrtarenje veliki grijeh:

وَلَا يَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ يَبْخَلُونَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ هُوَ خَيْرًا لَّهُم ۖ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ ۖ
سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخِلُوا بِهِۦ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ

"Neka ne misle oni koji škrtare u onome što im je Allah darovao iz Svoje blagodati da je to dobro za njih. – Nije, nego je to loše za njih. Zbog onoga što su škrtarili, bit će im to okačeno o vrat na Sudnjem danu." (Ali-Imran, 180.)

[1] Ovaj ajet se nalazi još na nekim mjestima u Kur'anu u participu pasivnom, tj. na indirektan način u odnosu na onoga kome se naređuje.

Ili, ajet u kojem Allah ﷻ kaže:

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ
أَلِيمٍ

"A one koji gomilaju zlato i srebro i ne troše ga na Allahovom putu, obraduj bolnom patnjom." (Et-Tevbe, 34.)

Ili, kada u slijedećem ajetu govori o kukavičluku, Allah ﷻ kaže:

وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ
اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ

"...onaj ko im tada leđa okrene, osim onog koji se povuče s namjerom da se ponovo bori ili drugoj četi pristupi, vratit će se natovaren Allahovom srdžbom; prebivalište njegovo bit će Džehennem, a užasno je on boravište." (El-Enfal, 16)

A u drugom ajetu stoji:

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُم مِّنكُمْ وَلَٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ

"Oni se zaklinju Allahom da su, doista, vaši; a oni nisu vaši, nego su narod kukavički." (Et-Tevbe, 56.)

Ovakvih primjera je mnogo u Kur'anu i Sunnetu, i oko ovih stvari se slažu svi stanovnici Zemlje. Tako u svojim poslovicama kažu: "*Nema hrabrosti, nema ni plemenitosti*". Ili kažu: "*Ako nije konjanik, nije pravi Arap.*"

Kada je riječ o ovome, ljudi su se podijelili na tri skupine:

1. Skupina koja se voli uzdizati i činiti nered na Zemlji ne osvrćući se na onosvjetsku kaznu. Oni su uvidjeli da vlast ne može uspjeti osim sa darivanjem, a darivanje se (prema njihovom mišljenju - nap. lek.) ne može ostvariti osim uzimanjem novca na nedozvoljen način. Zato su počeli otimati i darivati i govore: "Ljudima ne može vladati osim onaj koji će jesti i hraniti". A ako se neki čedan (čovjek) postavi kao nadležni koji niti jede niti hrani druge, onda će se naljutiti vođe i uglednici. A oni će ga, ako ne naude njemu ili njegovom imetku, smijeniti. Oni su pojmili samo

ovosvjetske kazne, ali su zapostavili onaj svijet radi ovog života. Tako će njihova kazna i na ovome i na onome svijetu biti ponižavajuća, osim ako se desi nešto čime bi oni došli do pokajanja i završili na lijep način.

2. Skupina koja se boji Allaha ﷻ i koja u sebi imaju vjeru koja ih sprečava od onoga što smatraju odvratnim, zatim nepravde prema stvorenjima i činjenja harama. Ovo dobro je obaveza, ali se može desiti da su ubijeđeni u to da politika ne može biti sprovedena osim na onakav način, kao što to čine haramije tako da se klone nje u potpunosti. Ili, možda se u njima nalaze kukavičluk, škrtost ili tegoba u njihovom moralu koji su pomiješani sa vjerom, što ih dovede do zapostavljanja obaveza - što predstavlja veću štetu od činjenja harama. Ili, oni zabrane vadžib čije sprečavanje biva poput odvraćanja od Allahovog puta. Ili, može se desiti da naopako tumače pojedine dokaze ili da imaju iskrivljene stavove, ili da čak smatraju da je sprečavanje takvog nečega obaveza koja se ne može sprovesti osim sa borbom, tako da se bore protiv muslimana - kao što su to učinile haridžije. Sa takvim ljudima nije moguće postići ni vjerske ni ovosvjetske ciljeve u cijelosti. Ali se može desiti da se sa njima mogu ostvariti mnoge druge vjerske i ovosvjetske koristi, kao što je moguće da im se oprosti ono u čemu su se trudili pa pogriješili, ili da im bude oprošteno ono što su zapostavili, ili će biti od:

بِٱلْأَخْسَرِينَ أَعْمَٰلًا ۝ ٱلَّذِينَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ يُحْسِنُونَ صُنْعًا

"...najvećih gubitnika djela, čiji će trud u životu na ovom svijetu uzaludan biti, a koji će misliti da je dobro ono što rade." (El-Kehf, 103-104.)

Ovo je putni pravac onoga koji niti uzima sebi niti daje drugom, koji ne smatra da treba pridobijati ljude i nevjernike u vjeru novcem niti s bilo kojom drugom koristi. Zapravo, takav smatra da je davanje nevjernicima za pridobijanje njihovih srca nepravda i zabranjeno davanje.

Treća skupina su oni umjereni ljudi, sljedbenici Muhammedove ﷺ vjere i njegovih pravednih halifa među običnim i odabranim ljudima njegovog ummeta. Oni daju novac i pružaju korist ljudima - makar bili i uglednici i vođe - shodno potrebi za poboljšanje stanja, za uspostavu vjere i dunjaluka za kojim vjera ima potrebu, ali sa čednošću pri njima samima. Tako takav pojedinac neće uzeti osim ono što zaslužuje, spajajući pri tome bogobojaznost i dobročinstvo.

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ

"**...Allah je sa onima koji su bogobojazni i koji dobro čine.**" (En-Nahl, 128.)

Vjerska politika ne može uspjeti osim na ovakav način, niti se vjerski ili dunjalučki cilj može ostvariti osim ovim putem. Ovo je onaj koji hrani ljude onime što im je potrebno, a on sam ne jede osim ono što je halal i lijepo. Zatim, ovakvom čovjeku je dovoljno malo da troši, i to mnogo manje negoli onaj prvi. Jer onaj koji halapljivo uzima sebi tome poziva i ostale duše, a ne poziva prema onome što je čedno i skromno. A s ovim drugim ljudi postižu boljitak u vjeri i dunjaluku, što ne mogu postići sa onim prvim. Čednost i skromnost, udruženi sa bogobojaznošću, jesu vjerski zaštićeni pojmovi. U *Sahihima* se preko Ebu-Sufjana b. Harba prenosi da ga je Herakle, rimski cezar, upitao o Vjerovjesniku ﷺ:

"Šta vam naređuje?" On reče: "Naređuje nam namaz, istinu, čednost i vezanje rodbinskih veza."[1]

U jednoj od predaja se kaže: "Allah je objavio Ibrahimu, Svom prijatelju ﷺ: 'O Ibrahime, znadeš li zašto sam te uzeo za prijatelja? Jer sam vidio da više voliš da dadneš negoli da uzmeš.'"[2]

Ovo smo spomenuli u vezi sa opskrbom i davanjem što je od darežljivosti i pružanja koristi drugima, sa kojima uporedo ide strpljivost i srdžba koje su od hrabrosti i odbijanja štete.

Ljudi se dijele na tri skupine:

---

[1] Bilježe ga Buhari (7), Muslim (1773) i drugi, preko Ebu-Sufjana b. Harba ﷺ.

[2] Nisam mu našao izvora, ali preovladava sumnja da je ovo prenešeno iz knjiga kitabija. No ne smeta da se navede kao pojačanje dokazima, a Allah najbolje zna.

– skupinu koja se srdi radi sebe i svog Gospodara,

– skupinu koja se ne srdi ni radi sebe ni radi svog Gospodara i

– skupinu koja je umjerena, koja se srdi radi Gospodara, a ne radi sebe.

U *Sahihima* se prenosi da je Aiša ﵂ rekla:

"Allahov Poslanik ﷺ nije nikada udario svojom rukom slugu, ženu, životinju ni nešto drugo, osim kada se borio na Allahovom putu. Također, nije se svetio radi sebe kada bi mu nešto bilo učinjeno, osim ako se radilo o Allahovim zabranama. Ako bi se kršile Allahove zabrane, naljutio bi se i osvetio radi Allaha."[1]

Oni koji se srde radi sebe a ne radi Allaha – takvi uzimaju sebi, a drugima uskraćuju. Oni su četvrta skupina, koja predstavlja najgore ljude. Sa njima ne uspijeva ni vjera ni dunjaluk. Nasuprot njima dobri ljudi su vladari savršene politike, oni su ti koji izvršavaju obaveze, a klone se zabrana. Oni su ti koji ulažu imetak u ono s čime će se poboljšati vjersko stanje, a ne uzimaju osim onoga što im je dozvoljeno. Oni se srde ako se prekrše Allahove zabrane, a za svoja prava praštaju. Ovo je moral Allahovog Poslanika ﷺ u njegovoj darežljivosti i potiskivanju štete, i predstavlja najsavršeniju stvar. I sve što joj se vladar više približi, stanje biva bolje. Zato se musliman mora potruditi da joj se približi što više, da zamoli Allaha ﷻ za oprost ako pogriješi ili nekome nešto uskrati, i to nakon što spozna vjersko savršenstvo sa kojim je Allah poslao Muhammeda ﷺ – što je spomenuo u Svojim riječima:

إِنَّ ٱللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَن تُؤَدُّوا۟ ٱلْأَمَـٰنَـٰتِ إِلَىٰٓ أَهْلِهَا

"Allah vam naređuje da povjerene emanete dostavite onima kome pripadaju." (En-Nisa, 58.)

A Allah najbolje zna.

---

[1] Bilježi ga Muslim (2328), preko Aiše ﵂. Ali, Buhari prenosi drugi hadis (3560), kao i Muslim (2327), preko Aiše ﵂ da je rekla: "Allahov Poslanik ﷺ se nije nikada svetio osim kada se radilo o Allahovoj zabrani, pa bi se radi Allaha osvetio." Ipak, hadis u cijelosti nisam pronašao kod Buhari.

DRUGO POGLAVLJE
PRVI DIO: ALLAHOVA KAZNENA OGRANIČENJA (HUDUDULLAH)

1- *Odlomak:* DEFINICIJA ALLAHOVIH KAZNENIH OGRANIČENJA

Allah ﷻ kaže:

وَإِذَا حَكَمْتُم بَيْنَ ٱلنَّاسِ أَن تَحْكُمُوا۟ بِٱلْعَدْلِ

"Kada sudite ljudima, sudite pravedno." (En-Nisa, 58)

Suđenje ljudima biva ispoljeno kroz šerijatske kazne i prava koji se dijele na dvije skupine:

Prva skupina: kazne i prava koja se ne odnose na specifičnu skupinu ljudi, nego se tiču općeg dobra svih muslimana ili odnosa među njima, ali imaju potrebu za njima, pa se tako nazivaju Allahova prava ili Allahove kazne. Takva je šerijatska kazna za drumsko razbojništvo, krađu, blud i slično ili presude oko vladinog novca, vakufa i oporuka koje se ne tiču pojedinca. Ovo su najvažnije stvari koje se tiču nadležnosti i vlasti. Zato je Alija b. Ebi-Talib ؓ rekao:

> *"Ljudi moraju imati vodstvo bez obzira bilo ono dobroćudno ili nasilno". Pa su mu rekli: "O vladaru vjernika, što se tiče dobroćudnog vodstva – to znamo, ali šta podrazumijevaš pod nasilničkim?" On reče: "Ono podrazumijeva izvršavanje šerijatskih kazni, osiguravanje puteva, borbu protiv neprijatelja i dijeljenje plijena."*

Ovo je skupina koju nadležni moraju tražiti za izvršenje bez podizanja bilo čije optužbe, kao što je potrebno izvesti svjedoke bez bilo čije optužbe. Iako su se pravnici razišli oko odsijecanja ruke kradljivcu, pitamo se da li je potrebno tražiti ukradeni imetak? O tome postoje dva mišljenja u Ahmedovom mezhebu i kod drugih. Oni su se složili oko toga da se, radi kazne, ne mora

tražiti ukradena stvar, iako su neki uvjetovali traženje imetka ili novca kako kradljivac ne bi mogao navesti sumnju u optužbi.

Ovo je vrsta kazni koja se mora izvršiti nad uglednim i slabim. Nije dozvoljeno da se one ne izvrše zbog zauzimanja, ili poklona, ili zbog nečega drugoga. Isto tako, nije se dozvoljeno zauzimati za te kazne - jer, ko ih dokine, a u mogućnosti je da ih izvrši, na njemu je Allahovo prokletstvo, meleka i svih ljudi. Allah od takvog čovjeka ne prima ni djela ni pravdu (sarfen ve la adla), on je od onih koji prodaju Allahove ajete za neznatnu vrijednost. Ebu-Davud u svom *Sunenu* bilježi da je Abdullah b. Omer ﷸ rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: "Čije se zauzimanje prihvati pa se ne uzvrši Allahova kazna - on se suprotstavio Allahu. A ko se bude prepirao za lažno pravo bit će u Allahovoj srdžbi sve dok ne prestane. Ko bude govorio o muslimanu ono što nije istina bit će zarobljen u blatu sve dok se ne pređe onoga što govori." Pa su upitali: "Allahov Poslaniče, a šta je to blato?" On reče: "Gnoj i ono što se ocijedi od stanovnika Vatre."[1]

Allahov Poslanik ﷺ je spomenuo sudije, svjedoke i parničare - a oni su glavni činioci presude.

U *Sahihima* se bilježi preko Aiše ﷸ da su se Kurejšije zabrinule za Mahzumiju koja je ukrala, pa su rekli:

"Ko će za nju upitati Poslanika ﷺ? Rekoše: "Ko ga smije upitati osim Usame b. Zejda?" Na to mu je Poslanik ﷺ rekao: "O Zejde, zar se zauzimaš za kaznu od Allahovih kazni? Sinovi Israilovi su bili uništeni zbog toga što bi, kada bi neki ugledník njihov ukrao, oni njega ostavili, a kada bi neki slabić ukrao, oni bi nad njim izvršili šerijatsku kaznu. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, kada bi Fatima, kći Muhammedova, ukrala, ja bih joj odsjekao ruku."[2]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3597), Ahmed (2/70), Hakim (2/27) i drugi, preko Abdullaha b. Omera ﷸ. Šejh Albani ga navodi u *Sahih džami'*, 6196.

[2] Bilježe ga Buhari (6788), Muslim (1688) i drugi, preko Aiše ﷸ.

U ovoj priči ima pouke jer su među Kurejšijama najuglednija dva plemena bila: Benu-Mahzum i Benu Abdu-Menaf. Pošto je bila obaveza da se ovoj ženi odsiječe ruka zbog toga što je negirala da je uzimala tuđe stvari kao pozajmice - kao što kažu neki učenjaci, ili se radilo o nekoj drugoj krađi - kao što to zastupaju drugi učenjaci, iako je bila iz najvećeg i najuglednijeg plemena - a za nju se zauzimao miljenik Allahovog Poslanika ﷺ, tj. Usame - Allahov Poslanik ﷺ se naljutio i pokudio njegovo miješanje u ono što je Allah zabranio. Drugim riječima, pokudio je zauzimanje za neizvršenje šerijatske kazne. Nakon toga je naveo primjer najuglednije žene svijeta - a Allah ju je sačuvao od toga - pa kaže:

"Kada bi Fatima, kći Muhammedova, ukrala, ja bih joj odsjekao ruku."

Prenosi se da se ova žena koja je ukrala pokajala kao i to da je dolazila kod Allahovog Poslanika ﷺ zbog potreba, a Poslanik ﷺ bi joj davao ono što joj je trebalo.[1] O kradljivcu se prenosi:

"Ako se kradljivac pokaje, njegova ga ruka prestigne u Džennetu. A ako se ne pokaje, njegova ga ruka prestigne u Vatri."[2]

Malik u svom djelu *Muvetta'* bilježi da su ljudi uhvatili lopova i doveli bi ga kod Osmana ؓ, pa ih je Zubejr ؓ sustigao da bi se zauzimao za njega, a oni rekoše:

"Kada dospije kod Osmana, ti se kod njega zauzimaj za ovoga." On reče: *"Ako kazna dospije do vladara, Allah proklinje i onoga koji se zauzima i onoga za koga se zauzima"*[3],

to jest, onoga ko prihvati zauzimanje. Safvan b. Umejje je spavao na ogrtaču u Poslanikovoj džamiji, ali mu se prikrade

[1] Bilježi ga Buhari (6800), preko Aiše ؓ.
[2] Hadis je slab. Bilježi ga Abdur-Rezak u *Musanefu* 13585 i 18925, preko Muhammeda b. Munkedira kao mursel-hadis.
[3] Predaja je slaba. Bilježi ga Malik u djelu *Muvetta'*, 1523, preko Zubejra b. el-Avama kao njegov hadis, ali mu je lanac isprekidan. Taberani ga bilježi u *Evsatu* i *Sagiru*, ali oba lanca su slaba. Pogledaj: *Medžme'uz-zevaid*, 6/259.

lopov i ukrade mu ga. On ga uhvati i dovede kod Poslanika ﷺ, te on naredi da mu se odsiječe ruka. Safvan reče:

> *"Allahov Poslaniče, zar zbog moga ogrtača da mu ruku odsiječeš? Ja mu ga poklanjam". Kaže: "Da si mu prije oprostio nego si ga doveo preda me." Zatim mu je odsjekao ruku.*[1]

Poslanik ﷺ mu je htio reći da mu je mogao oprostiti prije nego je doveden pred njega, ali pošto ga je doveo, nema više mogućnosti da se spriječi izvršavanje šerijatske kazne, bilo da je riječ o oprostu, zauzimanju, poklonu ili nečemu što je slično tome.

Zato se, prema mom saznanju, ulema slaže da, ako se kradljivac ili drumski razbojnik privedu sudiji, a zatim se pokaju, sa njih ne spada kazna, nego se mora izvršiti makar se i pokajali. Jer, ako su iskreni u svom pokajanju, to će im biti otkup, a izvršavanje kazne će biti razlog kojim se omogućava pokajanje. Kao što se vlasnicima moraju vratiti njihova prava, ili kao što treba omogućiti izvršenje odmazde za ljude - a osnova toga nalazi se u Allahovim riječima:

مَّن يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُن لَّهُ نَصِيبٌ مِّنْهَا وَمَن يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُن لَّهُ كِفْلٌ مِّنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ مُّقِيتًا

> **"Ko se bude zalagao za dobro - i on će imati udio u tome, a ko se bude zalagao za zlo - i on će imati udio u tome! A Allah nad svakom stvari bdije."** (En-Nisa, 85.)

Jer, zauzimanje za nekoga pomaže da, nakon što je bio pojedinac, čovjek dobije suparnika u svom činu. Ako ga pomogne u činjenju dobra i bogobojaznosti, onda će to biti dobro zalaganje, a ako se bude zauzimao za činjenje zla i neprijateljstva, onda će to biti loše zalaganje. Dobro je ono što ti je naređeno, a zlo ti je ono što ti je zabranjeno. A ako budu lagali, Allah neće dati da prevaranti uspiju.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2394), Nesai (4893), Ibn-Madže (2595), Ahmed (3/401) i drugi, preko Safvana b. Umejje ﷺ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2317)

Allah ﷻ kaže:

إِنَّمَا جَزَٰٓؤُاْ ٱلَّذِينَ يُحَارِبُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسْعَوْنَ فِى ٱلْأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓاْ أَوْ
يُصَلَّبُوٓاْ أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلَٰفٍ أَوْ يُنفَوْاْ مِنَ ٱلْأَرْضِ ذَٰلِكَ لَهُمْ خِزْىٌ
فِى ٱلدُّنْيَا وَلَهُمْ فِى ٱلْءَاخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ • إِلَّا ٱلَّذِينَ تَابُواْ مِن قَبْلِ أَن تَقْدِرُواْ عَلَيْهِمْ
فَٱعْلَمُوٓاْ أَنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

"Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku, ili da se iz zemlje prognaju. To im je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika, ali ne i za one koji se pokaju prije nego što ih se domognete! I znajte da Allah prašta i da je milostiv." (Al-Maide, 33-34.)

Tako da je Allah izdvojio one koji su se pokajali prije nego što su bili uhvaćeni, jer ako prestupnik bude uhapšen prije nego se pokaje, nad njim se mora izvršiti kazna zbog općeg pravila, kao i zbog značenja dokaza i samog pojašnjenja. Ovo se odnosi na onoga za koga se potvrdi određeni grijeh. Ali ako se radi o čovjeku koji se pokajao, a zatim priznao svoj grijeh, oko toga postoji razilaženje, što je spomenuto na drugom mjestu. U Ahmedovom mezhebu je očito da se nad njim neće izvršiti kazna. Ali ako bude zahtijevao da se nad njim izvrši, onda će se i izvršiti, a ako ode, onda neće.

Na osnovu ovoga je protumačen hadis Maiza b. Malika ﵁ kada je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"*Da ste ga bogdō pustili*"[1],

ili hadisu gdje je spomenuti čovjek rekao: "Zaslužio sam kaznu, pa je izvrši."[2]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (4419) i (4420), od Nuajma b. Hezala i Džabira b. Abdullaha el-Ensarija ﵁. Tirmizi (1428), preko Ebu-Hurejre ﵁. Ahmed (3/381) također preko Džabira ﵁ i drugi. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2322)

[2] Bilježe ga Buhari (6823) i Muslim (2764), preko Enesa ﵁. Muslim također (2765) od Ebu-Umame ﵁. A Enesova verzija u kojoj kaže: "Došao je čovjek kod Allahovog Poslanika ﷺ i rekao: 'O Allahov Poslaniče! Zaslužio sam kaznu, pa je izvrši.' Kaže: 'Nastupio je namaz, pa ga je klanjao sa Poslanikom ﷺ. Pa kada se namaz završio, on

Ima i drugih predaja koje se prenose o ovom događaju.

U *Sunenima* Ebu-Davuda i Nesaija bilježi se predaja koja se prenosi preko Abdullaha b. Amra ؓ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"*Opraštajte jedni drugima šerijatske kazne jer ono što do mene dođe od njih mora se izvršiti.*"[1]

U *Sunenima* od Nesaija i Ibn-Madžea se prenosi od Ebu-Hurejre ؓ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"*Izvršavanje šerijatske kazne na Zemlji je bolje njenim stanovnicima nego da im pada kiša četrdeset dana.*"[2]

Ovo je zbog toga što su grijesi razlog smanjivanja nafake i razlog strahovanja od neprijatelja, kao što na to ukazuju Kur'an i Sunnet. Ako se izvrše šerijatske kazne, povećat će se poslušnost Allahu ﷻ i umanjit će se nepokornost Allahu ﷻ. Na taj način će se dobiti i nafaka i pobjeda.

Novac kao otkupninu nije dozvoljeno uzeti od bludnika, pijanice, drumskog razbojnika i kradljivca, jer bi se time potvrđenost šerijatskih kazni osporila. A svaka vrsta novca koja se uzme umjesto šerijatske kazne je prljavi haram. Ako onaj ko je nadležan u jednoj zajednici učini jedan takav pogrešan potez, sastavio je dva velika nereda: prvi je neizvršenje šerijatske kazne, a drugi je uzimanje harama. Time je on izostavio vadžib, a učinio haram. Allah ﷻ kaže:

لَوْلَا يَنْهَاهُمُ الرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ عَن قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

---

reče: 'O Allahov Poslaniče! Zaslužio sam kaznu, pa je izvrši onako kako je u Allahovoj Knjizi.' On ga upita: *'Je si li klanjao namaz sa nama?'* On odgovori: 'Da.' Kaže: *'Oprošteno ti je.'*"

[1] Hadis je hasen. Bilježe ga Ebu-Davud (4376), Nesai (4901), Hakim (4/382), preko Abdullaha b. Amra. Šejh Albani ga je ocijenio kao hasen u djelu *Sahih džami'*, 2954.

[2] Hadis je hasen. Bilježe ga Nesai (4919), Ibn-Madže (2538), Ahmed (2/362 i 402), preko Ebu-Hurejre ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao hasen u djelu *Sahih džami'*, 3130.

"Trebalo bi da ih čestiti i učeni ljudi od lažna govora i zabranjena jela odvraćaju; ružno li je to kako postupaju." (El-Maide, 63.)

A o jevrejima Uzvišeni kaže:

سَمَّٰعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّٰلُونَ لِلسُّحْتِ

"Oni mnogo laži slušaju i ono što je zabranjeno jedu." (El-Maide, 42.)

Oni su jeli ono što je zabranjeno, poput mita, tj. bavili su se korupcijom, koja se nekada nazivala "El-birtil" a nekada poklonom i sl. Ako nadležni bude jeo zabranjeno, bit će prisiljen da u takvim prilikama sluša laži, kao što je, naprimjer, lažno svjedočenje.

A ***"Allahov Poslanik ﷺ je prokleo onoga koji daje i onoga koji uzima mito i onoga koji posreduje između njih dvojice da se mito uzme."***[1]

U *Sahihima* se bilježi da su se dva čovjeka sporila pred Allahovim Poslanikom ﷺ. Jedan od njih reče:

"Allahov Poslaniče, presudi nam po Allahovoj Knjizi", a njegov prijatelj - koji je bio učeniji od njega - reče: "Da, Allahov Poslaniče, presudi nam po Allahovoj Knjizi i dozvoli mi". On reče: "Reci!" On reče: "Moj sin je bio najamnik kod ovoga pa je počinio blud sa njegovom ženom. Zatim sam ga otkupio sa stotinu ovaca i jednim robom. Onda sam upitao učene i rekli su mi da moj sin mora biti bičevan i protjeran iz mjesta na godinu dana, a da ženu od ovoga treba kamenovati". Poslanik ﷺ reče: "Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ja ću vam presuditi po Allahovoj Knjizi. Stotina ovaca i rob se vraćaju tebi, tvom sinu pripada stotinu udaraca bičem i protjerivanje na godinu. A ti Unejse porani i idi kod žene od ovog čovjeka. Pa ako prizna, ti je

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3580), Tirmizi (1337), Ibn-Madže (2313) i drugi, preko Abdullaha b. Amra ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih (v.: *Irvaul-galil*, 2621). Ali što se tiče nastavka o "posredniku koji ide između njih dvojice", on se nalazi u hadisu koji se prenosi preko Sevbana i kojeg bilježe Ahmed (5/297), Hakim (4/103), Bezzar (1353) i drugi. Lanac mu je slab i munker, kao što je nevedeno u *Silsiletu hadisi ed-daifa*, 1235.

kamenuj." On ju je upitao i ona je priznala, pa ju je kamenovao."[1]

U hadisu je jasno pojašnjeno da novac koji je plaćen za ovog prestupnika zbog šerijatske kazne biva vraćen njegovom vlasniku, kao što je naredio Poslanik ﷺ. Zatim je naredio da se izvrši šerijatska kazna. Sa druge strane, on nije htio prihvatiti novac i iskoristiti ga za borce na Allahovom putu, siromašne i druge. Muslimani su se složili oko toga da nije dozvoljeno uzeti novac ili na neki drugi način spriječiti izvršenje šerijatske kazne, kao što su se složili oko toga da novac koji se uzme od bludnika, kradljivca, drumskog razbojnika i sličnoga njima jeste, zapravo, prljavi haram.

Razlog za ono što se često dešava među ljudima i razlog pojave nereda među njima jeste ukidanje šerijatskih kazni zbog novca ili ugleda. Ovo je najveći razlog pojave nereda među stanovnicima sela, periferija i gradova; među Arapima, Turkmenima, Kurdima i seljacima; među sljedbenicima poroka i strasti od Kajasa do Jemena; među stanovnicima glavnih gradova; među vodećim ljudima, njihovim bogatašima i siromasima, vođama i vojnim velikanima te običnim vojnicima. A sve se to dešava zbog umanjenog autoriteta i časti onoga koji je nadležan ljudima, kao i zbog njegove nemoći ili nedostatka osjećaja obaveze izvršavanja kazni. Pa ako uzme mito i korumpira položaj u vlasti zbog ukidanja jedne šerijatske kazne, njegove duhovne vrijednosti slabe. Tako on ne može izvršiti ni jednu drugu kaznu, čime će biti svrstan u grupu prokletih jevreja.

Osnova korupcije je "široki kamen". Prema njemu je mito dobilo ime jer zatvara usta onome koji uzima mito. Prema tome, on ne može govoriti istinu, kao kada mu dugački kamen zatvori usta. Ili, kao što stoji u jednoj predaji: "*Ako mito uđe na vrata, povjerenje izađe kroz ključaonicu.*"

Isti je slučaj ako se novac uzima za korist države u zamjenu za kaznu. Takve su ove spomenute zabrane koje nazivaju vaspitnim kaznama. Zar nije očito kako su pojedini iskvareni

---

[1] Bilježi ga Buhari (6827 i 6828), Muslim (1697 i 1698) i drugi, preko Ebu-Hurejre i Zejda b. Džuhenija ؓ.

beduini griješili prema drugima? Zatim su dolazili kod nadležnih dovodeći sa sobom konje i poklanjajući ih njima, kao i druge stvari, što im je ojačalo želju za neredom, i čime je čast vlade i nadležnih bila slomljena a podanici uništeni?! Ako budu uhvaćeni seljaci, ili neko drugi, ili pijanica, zatim se otkupe novcem, oni time daju podstreka pijanicama u njihovom zlu. A ako budu uhvaćeni, oni ponovo potplate da budu pušteni bez kazne. I dok god nadležni uzima ovaj novac kao mito, tj. na nedozvoljen način, u njemu nema berićeta, a nered još uvijek postoji. Zatim, ako uglednicima teško padne da se nad nekim izvrši kazna, kao što pojedini seljaci učine prestup, pa zatim pribjegnu plemenskom vođi ili vladaru, a on ga zakune Allahom i Poslanikom i on se za njega zauzme, onda oni budu od onih koje su Allah i Njegov Poslanik prokleli. Muslim u svom *Sahihu* bilježi preko Alije b. Ebi-Taliba ؓ da je rekao:

"*Rekao je Allahov Poslanik* ﷺ: *'Allah je prokleo onoga ko uvede neku novotariju, i prokleo je onoga koji pruži utočište novotaru.*'"[1]

A svakog onoga ko dadne utočište ovakvom novotaru je prokleo Allah i Njegov Poslanik. Poslanik ﷺ je govorio:

"*Čije se zauzimanje prihvati, pa se ne izvrši Allahova kazna, on se suprotstavio Allahu.*"[2]

Kakav je onda položaj onoga ko spriječi šerijatske kazne svojom rukom i moći i navikne se na kriminalce uzimajući haram-novac od njih? Posebno kada je riječ o kaznama za stanovnike pustinjskih dijelova. Jer, kod njih je najveća stvar da odbrane prestupnika sa ugledom i novcem, bez obzira na to da li je novac stavljen u nacionalnu kasu ili je dat nadležnom, u tajnosti ili javnosti. Svi ovi primjeri su zabranjeni (haram), oko čega su se muslimani složili. Njihov slučaj je isti kao i osiguravanje barova i

---

[1] Bilježe ga Buhari (7300), Muslim (1370) i drugi, preko Alije ؓ. Također ga bilježi i Muslim (1978), preko od Alije ؓ, s riječima: "*Allah je prokleo onoga ko dadne utočište novotaru.*"

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3597), Ahmed (2/70), Hakim (4/383) i drugi, preko Abdullaha b. Omera ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2319)

kafana. Zato onaj koji omogući takvo nešto ili pomogne u ostvarivanju ovakvih ciljeva, i to zbog novca kojeg uzima od njih, spada u istu vrstu.

Novac uzet na ovaj način liči na novac koji uzme prostitutka kao mehr za svoj blud, kao i vračar za svoje gatke, ili protuvrijednost koja se dobije za psa, ili posrednik u haramu koji se zove "svodnik". Allahov Poslanik ﷺ kaže:

> ***"Cijena psa je zabranjena, mehr prostitutke je zabranjen i nadoknada vračaru je zabranjena."***[1]

Mehr bludnice je nadoknada za njeno razuzdano življenje. Isto značenje ima i ono što se daje hermafroditima i dječacima od robova ili slobodnih ljudi da bi se sa njima činio blud. Nadoknada za vračara je ista kao i nadoknada astrologa i svih onih koji se bave sličnim poslovima o obavještavanju o gajb stvarima, kako to već oni tvrde.

Ako nadležni zapostavi sprečavanje zla i izvršavanje šerijatskih kazni za njih u zamjenu za novac kojeg uzme, njegov položaj je poput položaja onoga koji je predvodnik kriminalaca i lopova, onoga koji pregovara i dijeli novac sa razbojnicima. Takav je, naprimjer, svodnik koji uzima ono što uzima kako bi spojio dvoje radi bluda. Njegov primjer je kao primjer Lutove zle stare žene koja je ukazivala homoseksualcima na njegove goste, a za koju je Allah ﷻ rekao:

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ

"I Mi smo njega i porodicu njegovu spasili, osim žene njegove; ona je ostala sa onima koji su kaznu iskusili." (El-A'raf, 83.)

U drugom ajetu kaže:

[1] Bilježe ga Buhari (2237), Muslim (1567) i drugi, preko Ebu-Mesuda el-Ensarija ؓ. Muslim (1568) i drugi također bilježe predaju preko Rafi'a b. Hudejdža ؓ, a on od Poslanika ﷺ da je rekao: *"Cijena psa je zabranjena, mehr bludnice je zabranjen i zarada onoga koji vrši hidžamu je zabranjena."*

فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ ٱلَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ إِلَّا ٱمْرَأَتَكَ إِنَّهُۥ مُصِيبُهَا مَآ أَصَابَهُمْ

"Ti kreni sa čeljadi svojom u gluho doba noći bez žene svoje, nju će zadesiti isto što i njih, i neka se niko od vas ne obazire!" (Hud, 81.)

Allah ﷻ je kaznio zlu staricu koja je bila svodnik sa istom onom kaznom kojom je kaznio i narod grešni. Razlog tome je što su svi uzimali novac za pomaganje u grijehu i neprijateljstvu. Nadležni je postavljen da naređuje dobro i sprečava zlo, što i jeste cilj vlasti. Ako se desi da namjesnik ili nadležni dozvoljava činjenje zla za novac kojeg dobija, to znači da se postavio suprotno željenom cilju. To je kao kada odabereš nekoga da ti pomogne protiv neprijatelja, a on pomogne tvog neprijatelja protiv tebe. Ili, to je poput primjera čovjeka koji uzme novac da se bori na Allahovom putu, a on ga zloupotrijebi u borbi protiv muslimana.

Ovo ukazuje da poboljšanje ili ispravljanje stanja robova biva samo naređivanjem dobra i sprečavanjem zla. Uspjeh života i robova je u pokornosti Allahu i Njegovom Poslaniku, a to se neće upotpuniti osim sa naređivanjem dobra i sprečavanjem zla. Ovaj ummet je time odlikovan kao najbolji ummet koji se pojavio među ljudima.

Allah ﷻ kaže:

كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ

"Vi ste najbolji narod koji se ikada pojavio: tražite da se čini dobro a od zla odvraćate, i vjerujete u Allaha!" (Ali Imran, 110.)

Na drugom mjestu kaže:

وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى ٱلْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ

"I neka među vama bude grupa ljudi koja na dobro poziva i naređuje dobro a odvraća od zla." (Ali Imran, 104.)

Allah ﷻ kaže:

وَٱلْمُؤْمِنُونَ وَٱلْمُؤْمِنَٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَآءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِٱلْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ ٱلْمُنكَرِ

"A vjernici i vjernice su prijatelji jedni drugima: traže da se čini dobro a od zla odvraćaju." (Et-Tevbe, 71.)

Allah ﷻ govori o sinovima Israilovim, pa kaže:

كَانُوا۟ لَا يَتَنَاهَوْنَ عَن مُّنكَرٍ فَعَلُوهُ لَبِئْسَ مَا كَانُوا۟ يَفْعَلُونَ

"Jedni druge nisu odvraćali od grešnih postupaka svojih. Ružno je, zaista, to kako su postupali." (El-Maide, 79.)

I kaže:

فَلَمَّا نَسُوا۟ مَا ذُكِّرُوا۟ بِهِۦٓ أَنجَيْنَا ٱلَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ ٱلسُّوٓءِ وَأَخَذْنَا ٱلَّذِينَ ظَلَمُوا۟ بِعَذَابٍۭ بَـِٔيسٍۭ بِمَا كَانُوا۟ يَفْسُقُونَ

"I kada zaboraviše ono čime su bili opominjali, Mi izbavismo one koji su od nevaljalih djela odvraćali, a zulumćare kaznismo teškom, zato što su stalno u grijehu bili." (El-A'raf, 165.)

Allah ﷻ obavještava da će, kada se spusti kazna, biti spašeni oni koji su odvraćali od zla, a nepravednike je kaznio teškom kaznom.

U vjerodostojnom hadisu se prenosi da se Ebu-Bekr ؓ obratio ljudima sa Poslanikovog ﷺ minbera rekavši:

"O ljudi, vi čitate ovaj ajet, ali ga ne stavljate na njegovo mjesto:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ عَلَيْكُمْ أَنفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُم مَّن ضَلَّ إِذَا ٱهْتَدَيْتُمْ

"O vjernici! Brinite se samo o sebi, neće vam nauditi oni koji su zalutali, nakon što ste pravim putem krenuli." (El-Maide, 105.)

Ja sam čuo Allahovog Poslanika ﷺ da kaže: ***"Ako ljudi vide zlo, pa ga ne spriječe, postoji bojazan da ih Allah ne kazni sa Svojom kaznom."***[1]

U drugom hadisu kaže:

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga, ovako navedenog, Ebu-Davud (4338), Tirmizi (2168 i 3057). Također ga bilježi i Nesai u *Sunenul-kubra* (11157), Ibn-Madže (4005), Ahmed (1/1, 5, 9), preko Ebu-Bekra es-Siddika ؓ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 1973 i 1974, kao i u *Silsiletul hadisi es-sahiha*, 1564.

"Ako se grijeh prikrije, to neće naškoditi osim onome ko ga je počinio; a ako se obznani u javnosti, pa ne bude spriječen, naškodit će svima."[1]

Ova skupina, koju smo spomenuli pri govoru o Allahovim kaznama i Njegovim pravima, ima za najveći cilj naređivanje dobra i sprečavanje zla. Od dobra koje naređuju jesu: namaz, zekat, post, hadž, istina, povjerljivost, poslušnost roditeljima, održavanje rodbinskih veza, lijep odnos prema porodici i komšijama i sl. Nadležni mora naređivati pet dnevnih namaza svima onima koji ih mogu obavljati, kao i da kazni onoga ko ostavlja namaz, i oko toga su se složili muslimani. Ako su oni koji ostavljaju namaz okupljeni u grupi, protiv njih će se voditi borba zbog ostavljanja namaza, i o tome postoji zajednički stav muslimana. Tako će se protiv njih voditi borba i zbog ostavljanja posta, zekata i drugih obaveza. Ili, ako se pojavi mišljenje o dozvoljavanju zabranjenih stvari u vjeri, pri čemu se ona čine u javnosti, za što također postoji zajednički stav muslimana. Primjeri za to su da neko dozvoli brak sa mahremima, zbog nereda na zemlji i sl. Protiv svake skupine koja ne prihvati barem jedan propis od svih poznatih islamskih propisa koji su općepoznati ljudima mora se voditi borba, sve dok ne ostane samo Allahova vjera, i oko toga se slažu svi učenjaci.

Ako je onaj ko ostavlja namaz pojedinac, učenjaci kažu da će biti zatvoren i bičevan sve dok ne počne klanjati. Međutim, većina učenjaka zastupa stav da ga treba ubiti ako odbije da obavlja namaz, ali nakon što mu se pruži šansa za pokajanje. Pa ako se pokaje i počne klanjati, to je dobro za njega, a ako ne, onda ga treba ubiti. A da li će biti pogubljen kao nevjernik ili kao musliman grešnik? Postoje dva mišljenja, iako većina učenjaka *Selefus-saliha* smatra da biva ubijen kao nevjernik. Ovo vrijedi uz njegovo priznanje da je namaz obaveza. Ali ako negira obavezu namaza, onda je nevjernik prema zajedničkom stavu muslimana. Isti je slučaj sa svakim onim ko negira bilo što od obaveza ili zabrana, i

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Taberani u *Evsatu*, preko Ebu-Hurejre ﷺ, kao merfu-hadis sa veoma slabim lancem u kojem se nalazi Mervan b. Salim el-Gifari čiji se hadisi ne uzimaju kao dokaz. Pogledaj: *Medžme'uz-zevaid*, 7/268.

protiv njih se treba boriti. Kazna za izostavljanje obaveza i činjenje zabrana je glavni cilj džihada na Allahovom putu koji je obaveza čitavog ummeta, i to bez razilaženja, na što ukazuju i Kur'an i Sunnet. I nema sumnje da je džihad jedno od najboljih djela.

Jedan čovjek je rekao:

"Allahov Poslaniče, ukaži mi na djelo koje je vrijedno kao što je džihad na Allahovom putu". Pa reče: "Možeš li da, kada mudžahid krene u pohod, postiš i da se ne iftariš, da klanjaš noćni namaz, a da se ne odmaraš?" Reče: "Ko to može?" Kaže: "To je ono što je vrijedno džihada na Allahovom putu."[1]

U drugom hadisu kaže:

"Džennet ima stotinu stepena. Između jednog i drugog stepena je udaljenost kao između neba i Zemlje. Allah ih je pripremio za mudžahide na Njegovom putu."[2]

U oba *Sahiha* se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Glavna stvar je islam: njegov stub je namaz, a njegov vrhunac je džihad na Allahovom putu."[3]

Allah ﷻ kaže:

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَـٰهَدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَـٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّـٰدِقُونَ

"Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegovog vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovom putu imecima svojim i životima svojim - oni su iskreni." (El-Hudžurat, 15.)

I kaže:

---

[1] Bilježe ga Buhari (2785), Muslim (1878) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

[2] Bilježi ga Buhari (2790), preko Ebu-Hurejre ؓ. Muslim (1884), preko Ebu-Seida el-Hudrija ؓ.

[3] Hadis je sahih. Bilježi ga Tirmizi (2616), Ibn-Madže (3973), Ahmed (5/231) i drugi, preko Muaza b. Džebela ؓ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 5136.

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ ٱلْحَآجِّ وَعِمَارَةَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْآخِرِ وَجَٰهَدَ فِى
سَبِيلِ ٱللَّهِ لَا يَسْتَوُۥنَ عِندَ ٱللَّهِ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ۝ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَهَاجَرُوا۟
وَجَٰهَدُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِندَ ٱللَّهِ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ۝
يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَٰنٍ وَجَنَّٰتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ۝ خَٰلِدِينَ فِيهَآ
أَبَدًا إِنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ

"Zar smatrate da je onaj koji hodočasnike vodom napaja i koji vodi brigu o Mesdžidul-Haramu ravan onome koji u Allaha i onaj svijet vjeruje i koji se na Allahovom putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom, a Allah neće ukazati na Pravi put onima koji sami sebi nepravdu čine. U većoj su časti kod Allaha oni koji vjeruju, i koji se iseljavaju, i koji se na Allahovu putu bore zalažući imetke svoje i živote svoje – oni će postići što žele. Gospodar njihov im šalje radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati, vječno i zauvijek će u njima boraviti. U Allaha je, uistinu, nagrada velika." (Et-Tevbe, 19-22.)

2- Poglavlje:
KAZNA ZA BUNTOVNIŠTVO I DRUMSKO RAZBOJNIŠTVO

Ovdje se ubraja i kazna za buntovnike i drumske razbojnike koji presreću ljude na putevima sa oružjem kako bi im naočigled oteli novac, poput beduina, Turkmena, Kurda, seljaka, odmetnutih vojnika, oholnika i silnika od građana i drugih. Allah ﷻ kaže:

إِنَّمَا جَزَٰٓؤُا۟ ٱلَّذِينَ يُحَارِبُونَ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ وَيَسْعَوْنَ فِى ٱلْأَرْضِ فَسَادًا أَن يُقَتَّلُوٓا۟ أَوْ
يُصَلَّبُوٓا۟ أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ خِلَٰفٍ أَوْ يُنفَوْا۟ مِنَ ٱلْأَرْضِ ذَٰلِكَ لَهُمْ خِزْىٌ
فِى ٱلدُّنْيَا وَلَهُمْ فِى ٱلْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Kazna za one koji protiv Allaha i Poslanika vojuju i koji nered na Zemlji čine jeste: da budu ubijeni, ili razapeti, ili da im se unakrst ruke i noge odsijeku, ili da se iz zemlje prognaju. To im

je poniženje na ovom svijetu, a na onom svijetu čeka ih patnja velika" (Al-Maide, 33.)

Eš-Šafi, rahimehullah, u svom *Musnedu* bilježi od Ibn-Abbasa ؓ da drumske razbojnike, ako ubiju i uzmu novac, treba ubiti i razapeti. A ako ubiju, a ne uzmu ništa, onda ih treba samo ubiti, a ne razapinjati. Ali ako uzmu novac, a nikoga ne ubiju, onda im treba unakrst odsjeći ruke i noge. A ako pak samo prestraše ljude, onda ih treba protjerati iz zemlje.

Ovo je stav velikog broja učenjaka, kao što je Eš-Šafi. Sličan je i stav Ebu-Hanife, rahimehullah. Neki od njih su rekli da vođa ima pravo da izabere pa da ubije onoga među njima za koga smatra da u njegovom ubistvu ima koristi, iako naočigled ne bi trebalo da bude ubijen. Kao, naprimjer, da se radi o vođi među njima (razbojnicima) kojem se pokoravaju. Kao i to da odsiječe unakrst udove u slučaju da smatra da je u tome korist, iako pojedinac nije oteo novac, ali ako je, naprimjer, gruba i osorna osoba kada ga otima. Neki su rekli da, ako su uzeli novac, razbojnici trebaju biti ubijeni i trebaju se razapeti odsječenih udova unakrst. Međutim, prvi stav zastupa većina učenjaka. Ako je razbojnik ubio, onda će ga nadležni ubiti. To će mu biti kao šerijatska kazna koju nije moguće opovrgnuti ili mu oprostiti, oko čega postoji zajednički stav učenjaka. Ovo je spomenuo Ibn-Munzir. Osim toga, odluka se ne može prepustiti nasljednicima ubijenog, za razliku od situacije u kojoj bi čovjek ubio čovjeka zbog neprijateljstva ili spora između njih dvojice i sličnih privatnih razloga. Ovdje odluka o ubici pripada rodbini ubijenog: ako hoće - da bude ubijen, a ako hoće - da mu oproste i uzmu krvarinu, jer ga je ubio iz ličnog razloga.

Dakle, razbojnici bivaju ubijeni zato što ljudima otimaju novac. Njihova šteta je kao i šteta koju nanese kradljivac, tako da je njihovo ubijanje šerijatski kazna na nivou Šerijatom propisane kazne (*hada*). Učenjaci su se složili oko ovoga, čak i ako se ispostavi da žrtva nije ubici ravna po položaju, ugledu i sl. Kao kada je, recimo, ubica slobodan čovjek, a žrtva rob; ili, kada je ubica musliman, a žrtva nevjernik koji živi u islamskoj državi kao zimija ili štićenik. Učenjaci su se razišli da li će biti ubijen samo zbog

razbojništva? Preovladava jače mišljenje da biva ubijen. To je zato jer je njegovo ubistvo zbog sprečavanja širenja nereda. Time njegovo ubistvo biva šerijatska kazna (had), kao što se odsijeca ruka zbog krađe, ili takav biva pritvoren zbog njihovih prava.

Ako su razbojnici okupljeni u grupu kriminalaca, tako da jedan od njih ubije, a ostali su njegovi pomagači i zaštita, neki od učenjaka smatraju da samo ubica treba biti ubijen. Međutim, većina je učenjaka toga stava da svi moraju biti ubijeni, makar njihov broj dostigao stotinu razbojnika - ubica i pomagač su isti. Ovo se prenosi od pravednih halifa. Omer b. el-Hattab ﵁ ubio je predvodnika razbojnika, a predvodnik je nadzornik koji sjedi na uzvišenijem mjestu i gleda ko će doći od ljudi, a ubici je omogućeno da ubije zbog njegove pomoći i doprinosa u tome.

Ako jedna grupa uspije u nečemu zbog saradnje svih članova, i pri tome jedni zadobiju snagu zbog drugih, oni su isti po kazni i nagradi. Takvi su, recimo, mudžahidi. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

> *"Muslimani su istovrijedni po svojoj krvi. Njihov ugled ima i onaj koji je najmanje važan među njima; oni su snaga protiv onoga ko je mimo njih; plijen njihove izvidnice se vraća njihovom vođi."*[1]

To jest, ako se od muslimanske vojske izdvoji izvidnica koja zatim žaplijeni imetak, u tom plijenu će im se pridružiti sva vojska. To je zato jer su uspjeli doći do toga plijena samo sa snagom cijele vojske, ali će im biti dato nešto više. Allahov Poslanik ﷺ bi davao veći udio izvidnici - davao im je četvrtinu nakon petine. A ako bi se izvidnica vratila u svoju domovinu, a zatim otišla u izviđanje, davao im je trećinu nakon petine. To je isto kao i kada bi vojska osvojila plijen - njima bi se pridružila i izvidnica, jer je ona u korist vojske. Tako je Allahov Poslanik ﷺ dao Talhi i Zubejru udio na dan Bedra jer ih je poslao zbog koristi za čitavu vojsku. Tako su pomagači jedne ojačane skupine isti u pogledu obaveza i zaluga.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2571 i 4531), Ibn-Madže (2659 i 2685), Ahmed (2/191, 192 i 211), Ibn-Džarud (1073) i drugi, preko Abdullaha b. Amra ﵁. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2208)

Isti je slučaj sa onima koji se bore za laž, bez izmjene značenja. Takvi su ljudi koji se bore zbog patriotizma ili neznabožačkih razloga, kao što je Kajs i Jemen i njima slični - a obje strane su nepravedne. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ako se susretnu dva muslimana sa sabljama, obojica će u Vatru."Neko reče: "Allahov Poslaniče, ovo je ubica, ali zašto ubijeni?" Kaže: "I on je htio da ubije svoga druga."[1]

I svaka će strana nadoknaditi drugoj ono u čemu joj je nanijela štetu od života i imetaka, iako se ne poznaje svaki ubica. Jer, svaka strana ili grupa koja se usprotivi drugoj je poput pojedinca. O tome Allah ﷻ kaže:

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلَى

"Propisuje vam se odmazda za ubijene." (El-Bekare, 178.)

Ali, ako se ispostavi da su uzeli imetak, a nisu nikoga ubili - kao što je slučaj sa velikim brojem beduina - onda će se svakom od njih odsjeći ruka i noga unakrst. To smatra većina učenjaka, poput Ebu-Hanife, Eš-Šafija i Ahmeda i drugih. Na to ukazuje značenje Allahovih riječi:

تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُم مِّنْ

"...ili da im se odsijeku ruke i noge unakrst." (El-Maide, 33.)

Dakle, bit će mu odsječena ruka kojom je uzimao i noga na kojoj je hodio. Zatim će mu se i ruka i noga zagnjuriti u proključalo ulje da se zaustavi krv kako preveliki odljev krvi ne bi doveo do njegove smrti. Isti je slučaj sa kradljivcem - njegova ruka će se zagnjuriti u proključalo ulje.

Ovaj potez će možda biti žešći i od samog ubistva, jer će kriminalci među beduinima i buntovni vojnici imati priliku da vide ljude odsječenih ruku i nogu, pa će ih to odvratiti da pokušaju napraviti sličan prestup. Ubistvo se razlikuje od toga, jer se to zaboravi, a možda će neko više primiti pouku zbog odsijecanja ruke i noge nego od ubistva što, na neki način, predstavlja veću kaznu zločincu i njemu sličnima. Ali ako pokažu oružje i nikoga

[1] Bilježe ga Buhari (7083), Muslim (2888) i drugi, preko Ebu-Bekreta ؓ.

pri tome ne ubiju, niti uzmu novac, a potom oružje sakriju i pobjegnu i klone se borbe, u tom slučaju će biti protjerani. Neki kažu da protjerivanje znači da se rastjeraju tako da nemaju mira ni u jednom mjestu, dok drugi kažu da ih treba uhapsiti. Ili, kao što su rekli drugi, sa njima treba da se uradi ono što nadležni smatra boljim: da ih protjera, ili pritvori, ili da uradi nešto što je slično tome.

Propisani način ubijanja jeste ubijanje uz udarac iza vrata sa sabljom ili s nečim sličnim njoj – to je najlakši način ubijanja. Ili, na način na koji je Allah propisao da budu ubijani ljudi ili životinje, uz uvjet da je to moguće izvršiti na takav način. Vjerovjesnik ﷺ kaže:

"Allah je propisao dobročinstvo u svemu. Pa ako ubijate, onda ubijajte na lijep način. Ako koljete, onda koljite na lijep način. Zato naoštrite svoje noževe i olakšajte svojoj žrtvi." [1]

U drugom hadisu kaže:

"Ljudi koji najmilostivije ubijaju su vjernici." [2]

Što se tiče spomenutog razapinjanja, pod tim se podrazumijeva da razbojnici budu podignuti na visoko mjesto kako bi ljudi mogli da ih vide i da se njihov zločin razglasi. Ipak, prema mišljenju većine učenjaka, razapinjanje biva nakon što se ubiju, dok su neki rekli da ih treba razapeti, a onda onako razapete ubiti. Neki od učenih su dozvolili da budu ubijeni nečim drugim osim sablje; čak su u svojim tvrdnjama išli dotle da ih treba ostaviti na uzvišenom mjestu razapete, sve dok ne umru bez ubijanja.

Što se tiče masakriranja prilikom ubijanja, ono nije dozvoljeno, osim u slučaju odmazde. Imran b. Husejin ﷺ kaže:

---

[1] Bilježe ga Muslim (1955), Ebu-Davud (2815) i drugi, preko Šedada b. Evsa ﷺ.
[2] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (2666), Ibn-Madže (2682), Ahmed (1/393) i drugi, preko Ibn-Mesuda ﷺ. Šejh Albani ga je spomenuo u djelu *Daif džami'*, 963 i 1394.

"Nije nam Allahov Poslanik ﷺ držao ni jednu hutbu, a da nam nije naređivao davanje sadake i zabranjivao masakriranje."[1]

Čak i ako ubijemo nevjernike ne smijemo ih masakrirati nakon ubistva, niti im smijemo sjeći noseve i uši, niti im poriti trbuhe, osim ako oni nama prethodno to nisu učinili. Prema tome, učinit ćemo im samo ono što su i oni nama, iako je bolje da to ne učinimo. Kao što Allah ﷻ kaže:

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا۟ بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُم بِهِۦ ۖ وَلَئِن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِّلصَّٰبِرِينَ ﴿١٢٦﴾
وَٱصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِٱللَّهِ

"Ako hoćete na nepravdu uzvratiti, onda učinite to samo u onolikoj mjeri koliko vam je učinjeno; a ako otrpite - to je, doista, bolje za strpljive. Strpljiv budi! ali, strpljiv ćeš biti samo uz Allahovu pomoć." (En-Nahl,126-127)

Kažu da je ovaj ajet objavljen povodom masakra idolopoklonika nad Hamzom i drugim šehidima na Uhudu, neka Allah bude zadovoljan sa njima. Na što je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Ako mi Allah dadne pobjedu nad njima, ja ću ih izmasakrirati dvaput više nego što su oni nas."[2]

Pa je Allah objavio ovaj ajet, iako je već prije bio objavljen u Meki, poput Njegovih riječi ﷻ:

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلرُّوحِ ۖ قُلِ ٱلرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّى

"Pitaju te o duši. Reci: 'Duša je nešto što samo Gospodar moj zna.'" (El-Isra, 85.)

Ili ajet:

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2667), Hakim (4/306) od Imrana, kao i Ahmed (5/12) od Semure. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih Ebi-Davud*, 2322.

[2] Hadis je slab. Bilježe ga Hakim (3/197), Bezzar, Taberani u *Kebiru*, preko Ebu-Hurejre ؓ, kao što je u *Medžme'uz-zevaid* (6/119). U ovom lancu se nalazi Salih b. Bešir Mirri. Hafiz u *Takribu* kaže: "Slab". Hadis se prenosi u drugoj verziji preko Ibn-Abbasa ؓ, ali također slabim lancem. Ša'bi i Ibn-Džurejdž kažu: "Ovaj ajet je objavljen zbog toga što su muslimani rekli: 'Mi ćemo ih izmasakrirati.' Pa je Allah objavio ove ajete zbog njih." Pogledaj: Ibn-Kesir, *Tefsir*, 2/782.

وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ طَرَفَيِ ٱلنَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ ٱلَّيْلِ إِنَّ ٱلْحَسَنَٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ

"I obavljaj namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovim noći! Dobra djela, zaista, poništavaju hrđava." (Hud, 114.)

I drugi ajeti koji su objavljeni u Meki, a zatim se dogodilo nešto što je prouzrokovalo njihovu ponovnu objavu. Zatim je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Naprotiv, nego ćemo se strpiti."[1]

U Muslimovom *Sahihu* se od Burejde b. Husajba ؓ prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ, kada bi slao vođu izvidnice ili vojske, savjetovao da se prvobitno on boji Allaha i da se lijepo odnosi prema onima koji su sa njim. Zatim bi rekao:

"Borite se na Allahovom putu, ubijajte one koji ne vjeruju u Allaha, nemojte pretjerivati, niti varati, niti masakrirati, i nemojte ubijati djecu."[2]

A ako razbojnici napadnu sa oružjem unutar grada, a ne u pustinji, kako bi se domogli novca, neki kažu da oni nisu razbojnici, nego su lopovi ili otimači. Jer, žrtva može dobiti pomoć ako je zatraži od ljudi. Većina učenjaka smatra da je slučaj razbojništva u gradu isti kao u pustinji. Ovo je Malikov poznatiji stav, kao i stav Eš-Šafija i većine sljedbenika imama Ahmeda, te stav i nekih sljedbenika Ebu-Hanife. Štaviše, oni prije zaslužuju kaznu ako su to učinili u gradu, nego da su to učinili u pustinji. Zgrade su mjesto sigurnosti i smiraja, a stambena naselja su mjesta gdje ljudi sarađuju i potpomažu se. Tako da onaj ko napadne na njih ispoljava žestoku želju za ubijanjem, razbojništvom i otimanjem. Također, oni zaslužuju kaznu i zbog toga što u kući nekog čovjeka mogu uzeti sav njegov pokretni imetak, dok putnik - u većini slučajeva - sa sobom ne nosi osim dio onoga što posjeduje. Ovo je najispravniji stav. Posebno kada je riječ o

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Abdullah b. Ahmed u *Zevaidul-musned* (5/135), preko Ubeja b. Ka'ba ؓ, s riječima: *"Strpit ćemo se i nećemo masakrirati."* Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 6761.

[2] Bilježe ga Muslim (1731), Ebu-Davud (2612 i 2613), Tirmizi (1617) i drugi, preko Burejde b. Husajba ؓ.

separatistima koje ljudi u Egiptu i Šamu nazivaju "Mensirijski odred" ili trupa, a u Bagdadu su nazivani "Ijjarijun". Ako budu napadali sa štapovima, bacanjem kamenja ili praćkama i sl., oni su opet razbojnici. Od nekih se učenjaka prenosi da nema razbojništva osim sa oštrim i teškim predmetima, bez obzira na to da li su se neki razišli oko toga. Međutim, ono oko čega su se složili muslimani jeste to da svako onaj ko napada zbog uzimanja novca, bez obzira na način, biva razbojnik. Kao i svako onaj ko se bori protiv muslimana, bez obzira na bilo koji način, on je ratni neprijatelj. A svako onaj ko se bude borio protiv neprijatelja nevjernika, sabljom, kopljem, strijelom, kamenom ili štapom - pa, on je mudžahid na Allahovom putu.

A ako razbojnik ubije nekoga kriomice da bi mu uzeo novac, kao što je primjer čovjeka koji sjedi u hotelu i iznajmljuje ga putnicima, pa ako se osami sa nekim od njih, on ga ubije i uzme mu novac. Ili se desi da pozove kući nekoga kao najamnika da mu nešto sašije ili da ga liječi, pa ga zatim ubije i uzme mu novac. Ovo se zove ubistvo iz prevare. Neki takve ubice nazivaju "Mu'aridžin" ("oni koji krivudaju"). Pa da li će se smatrati kao razbojnici ili će nad njima biti izvršena odmazda ako uzmu novac? Učenjaci zastupaju dva stava o tome.

Prvi stav: Oni se smatraju razbojnicima, jer ubijanje prevarom je kao i ubistvo iz oholosti - čovjek se ne može zaštititi ni od jednog. Štaviše, šteta ovog drugog može biti veća jer se ljudi od njega ne nadaju tome.

Drugi stav: Razbojnik se ubija otvoreno, dok ovaj varalica biva prepušten rodbini ubijenog.

Prvi stav se više slaže sa šerijatskim osnovama. Zapravo, njegova šteta može biti veća jer se od njega ne očekuje nešto takvo.

Učenjaci su se razišli o statusu čovjeka koji ubije vladara, kao što su, naprimjer, ubice Osmana ili Alije ﷺ: jesu li oni razbojnici, pa da bude nad njima izvršena šerijatska kazna, ili će se takvi prepustiti rodbini ubijenog? U Ahmedovom mezhebu, ali i kod drugih, postoje dva stava. To je zato što je u njegovom ubistvu opći nered.

3- Poglavlje: *BORBA PROTIV RAZBOJNIKA*

Prethodno spomenuto poglavlje se odnosi na one koji budu uhapšeni. Ali, ako ih vladar, ili njegovi namjesnici, traže da se nad njima izvrši šerijatska kazna bez prekoračenja granica, čemu se oni usprotive, dužnost muslimana je da se bore protiv njih sve dok ne budu svi privedeni – i oko toga su se složili svi učenjaci. Ako se desi da ih nije moguće privesti u borbi osim da budu svi ubijeni, onda će biti ubijeni svi do zadnjeg, i to bez obzira da li su do tada nekoga ubili ili ne. U borbi će biti ubijani na bilo koji mogući način, udaranjem po vratu ili sl. Borba će se voditi i protiv onoga koji se bori sa njima i pruža podršku i zaštitu. Jer, ovo je borba, a ono je šerijatska kazna. A jače uporište ima borba protiv njih negoli borba protiv onih koji odbiju izvršavanje neke od šerijatskih naredbi. Oni su se odvojili kako bi činili nered napadajući na živote i imetke, uništavajući usjeve i vrtove, a nisu se okupili radi ostvarivanja vjerskog cilja ili radi osnivanja kraljevstva.

Oni su poput razbojnika koji se sakriju u kule, planine, kanjone ili doline i sl. presrećući ljude koji prolaze ovim putevima. A ako im dođe vladina vojska zahtijevajući od njih da uđu u okvir poslušnosti muslimanima i džematu, oni se usprotive i povedu borbu. Kao što su to činili beduini presrećući hadžije i druge ljude na putovanjima, ili "Planinari" koji su se krili na planinskim vrhovima ili kanjonima da bi presijecali put. Ili, kao saveznici koji su se udružili u presijecanju puta između Šama i Iraka, a zvani su "Nehidijama". Protiv njih će se voditi borba kao što smo spomenuli. No borba protiv njih neće biti kao što je rat protiv nevjernika, ako se ne radi o nevjernicima. Njihov imetak se neće oduzeti, osim u slučaju ako su ga oni već oteli od ljudi na nepravedan način. Na njima je da ga nadoknade tako da se od njih uzme onoliko koliko su uzeli, iako nam nije poznata stvar koju su uzeli. Isti je slučaj i ako saznamo o kojim se stvarima radi. U tom slučaju su isti oni koji direktno učestvuju u razbojništvu i oni koji im pomažu na bilo koji način. No ako se sazna za stvar koju su uzeli, onda na njima biva odluka da je nadoknade. A ono što im se

oduzme bit će vraćeno prvobitnim vlasnicima, a ako to nije moguće, zbog nekog razloga, onda će biti potrošeno u opće dobro muslimana - recimo, kao poklon grupi koja se borila protiv njih i sl.

Glavni cilj je da budu privedeni kako bi se nad njima izvršila šerijatska kazna i kako bi bili spriječeni da prave nered. Ako bi neki od njih bio teško ranjen, on neće biti ubijen - sve dok sam ne umre, osim ako njegovo ubistvo ne bude obavezno. Ako pobjegne, čime nas je sačuvao od svog zla, nećemo ga slijediti. Slijedit ćemo ga samo ako zaslužuje šerijatsku kaznu ili zbog bojazni od njegovih budućih zlih namjera. A ako neko od njih bude uhapšen, nad njim će se izvršiti šerijatska kazna kao i nad ostalima. Neki od učenjaka zauzimaju žestok stav, tako da njihov imetak treba oduzeti kao plijen i podijeliti ga na pet dijelova, dok većina ovaj stav odbija. Ako se priklone grupi koja ima svoje područje koje je pod upravom van islamskih zakona, te im oni pomognu u tome, protiv njih će se voditi borba kao i protiv razbojnika.

Međutim, ako se radi o nekome ko ne presijeca put, nego uzima taksu ili porez od putnika za prelazak ljudi, životinja i robe i sl. - takav se smatra ubiračem nedozvoljenih poreza koji zaslužuje kaznu shodno njima, tj. ubiračima poreza. Pravnici su se razišli oko toga da li je dozvoljeno da mu se oduzme život jer on nije od drumskih razbojnika. On neće presjeći put, ali će biti od onih koji će biti u najtežim patnjama na Sudnjem danu. Allahov Poslanik ﷺ je za Gamidiju rekao:

> "*Ona se pokajala takvim pokajanjem da, kada bi to učinio ubirač nedozvoljenog poreza* (sahibu meksin), *bilo bi mu oprošteno.*"[1]

Muslimani su se složili da je dozvoljena borba onima kojima je nanešena nepravda, tj. da se bore protiv razbojnika. I nije potrebno da im se dadne ni malo ni puno novca ako je u mogućnosti da se bori protiv njih. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

[1] Bilježe ga Muslim (1695), Ebu-Davud (4442) i drugi, preko Burejde b. Husajba ؓ.

"Onaj ko bude ubijen štiteći svoj imetak - on je šehid; onaj ko bude ubijen braneći porodicu - on je šehid; onaj ko bude ubijen braneći vjeru - on je šehid; i onaj ko bude ubijen braneći svoju čast - on je šehid." [1]

Ovaj se čovjek u fikhskoj terminologiji naziva "*Sail*", dakle, onaj koji čini nepravdu bez prava na pojašnjenje ili bez vlasti. Ako bude zahtijevao novac, dozvoljeno mu je isplatiti onoliko koliko to bude moguće, a ako njegovo zlo nije moguće otkloniti, osim s borbom, onda će se protiv njega povesti borba. Ako ne bude htio da se bori, nego im dadne nešto od imetka - bit će prihvaćeno. Ali ako se radi o časti, tj. da neko zahtijeva da čini blud sa rodbinom čovjeka, ili zahtijeva od žene, djeteta ili roba da sa njima čini blud, čovjek se mora zaštiti na bilo koji način - a ako ništa drugo, onda da se bori protiv takvoga. Nije dozvoljeno da mu se išta od toga dozvoli, i to ni u kom slučaju. Osim ako se radi o novcu - tada mu je dozvoljeno se dopusti njegovo uzimanje i prisvajanje. Jer trošenje novca je dozvoljeno, a predaja sebe ili nekog svog radi bluda ni u kom slučaju nije dozvoljena. Ako je njegov cilj da ubije nekoga, onda će biti dozvoljeno ovom drugom da se odbrani. A da li je to u isto vrijeme obaveza? Ahmed i drugi pravnici imaju o tome dva mišljenja. Ovo vrijedi za situaciju ako ljudi imaju vladara, ali ako se, ne daj Bože, radi o smutnji. Primjer za ovo je da se raziđu dva vladara muslimana pa se bore za vlast. Da li je u tom slučaju čovjeku dozvoljeno da se, ako uđe u državu drugog a borba počne, zaštiti od smutnje i da se preda kako se ne bi borio na bilo kojoj strani? Učenjaci Ahmedovog pravca i drugi zastupaju dva mišljenja.

Ako vladar ovlada kriminalcima i razbojnicima, a već su uzeli imetak od ljudi, na njemu je da oduzme imetak tih ljudi, da im ga vrati i da izvrši šerijatsku kaznu nad onima koji su ga oteli, kao što čini sa kradljivcem. A ako oni odbiju da donesu imetak, nakon što je potvrđeno da su ga uzeli, on će ih kažnjavati zatvorom i bičevanjem, sve dok ne omoguće njegov pronalazak ili

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (4772), Tirmizi (1421), Nesai (4106) i drugi od Seida b. Zejda ﷺ. Prva rečenica u njegovoj verziji se nalazi u oba "Sahiha" u hadisu koji se prenosi preko Abdullaha b. Amra ﷺ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 6445.

dok obavijeste gdje se nalazi, bilo da nekoga opunomoće da to učini za njih ili da ukažu na njegovo mjesto. Kao što se kažnjava svaki onaj koji odbije da povrati tuđe pravo koje je oduzeo. Allah je u Svojoj Knjizi dozvolio čovjeku da, ako njegova žena odbije poslušnost, nju udari, zbog toga što mu je spriječila njegovo pravo sve dok ne učini suprotno. Ovi su preči i bitnije je da oni vrate tuđa prava. Ovaj zahtjev i kazna su u rukama vlasnika imetka: ako bude htio, dat će im ga radi pomirenja, ili da im oprosti kaznu, na što ima pravo. To opet nije slučaj sa šerijatskom kaznom, jer niko nema pravo da oprosti takvo nešto. I vladar nema pravo da prisili vlasnika imetka da se odrekne bilo čega od svog prava.

Ako su slučajno nešto uništili ili potrošili tako što su, naprimjer, pojeli ili popili (kao što je slučaj i sa kradljivcem), neki kažu da to trebaju nadoknaditi vlasnicima tog imetka, kao i to da svi učesnici trebaju platiti nadoknadu. Ovo mišljenje zastupaju Eš-Šafi i Ahmed, neka Allah bude zadovoljan sa njima dvojicom. A ako ne budu u mogućnosti, njima ostaje obaveza da vrate sve kada im se stanje poboljša. Drugi kažu da nije moguće spojiti nadoknadu i odsijecanje. Ovo je mišljenje Ebu-Hanife, Allah mu se smilovao. Neki smatraju da moraju nadoknaditi uništeno, ako su u mogućnosti; a ako nisu, onda ne. To je stav Malika, Allah mu se smilovao.

Vladaru nije dozvoljeno da uzme nadoknadu, tj. mito, za hvatanje razbojnika, izvršavanje šerijatske kazne, povrata imovine vlasnicima, niti za slanje potrage za kradljivcem - kako za sebe, tako ni za vojsku koju šalje sa ovim zadatkom. Potraga za njima je jedna vrsta džihada na Allahovom putu tako da za njima u potragu ide muslimanska vojska, kao što idu u bitke koje se nazivaju "Bikkar". Za njih se troši novac koji se troši i za sve druge bitke. Ako za to primaju nadoknadu, ili platu koja im je dovoljna, time će se zadovoljiti; a ako ne, onda će im se odrediti nadoknada za borbu iz nacionalne kase i zekata, jer je ovo vrsta borbe na Allahovom putu. Ako putnici moraju dati zekat, kao da su, recimo, trgovci od kojih se uzima zekat, pa nadležni uzme od njih zekat i podijeli ga za troškove na Allahovom putu, to će biti kao izdržavanje onima koji traže razbojnike. Prema tome, to će biti

dozvoljeno. Ako su utjecajni i jaki, a treba ih pridobiti, pa im nadležni dadne od danka, zekata, ili neku drugu korist, nekom od njihovih vođa kako bi omogućio privođenje ostalih, ili da se izbjegne njegovo zlo, čime će ostali oslabiti i slično tome, bit će mu dozvoljen takav postupak, a on će biti od onih čija srca treba zadobiti. Ovaj stav zastupa veliki broj učenjaka poput Ahmeda i drugih, što je očito iz Kur'ana i Sunneta i šerijatskih osnova.

Nadležnom nije dozvoljeno da u potragu za razbojnicima pošalje slabiće, niti protiv onih koji uzimaju novac od trgovaca i putnika, nego će poslati jake i povjerljive vojnike. Osim u slučaju da to nije moguće – tada će poslati najprimjerenije i najuzoritije. Ako neki od vladarevih zamjenika ili nadležnih u selima i sl. naređuju, bilo javno ili tajno, razbojnicima da otimaju novac od ljudi tako da ono što uzmu podijele sa njima i pruže im zaštitu, a da one od kojih je oduzeto zadovolje sa jednim dijelom njihovog imetka, ili da ih ne zadovolje, to predstavlja veći zločin od vođe razbojnika. To je moguće spriječiti i otkloniti na neki drugi način. Prema ovakvom se postupa kao prema onima koji daju podršku ili zaštitu njima. Ako oni (razbojnici) budu ubijeni, onda će i on (pomagač iz vlasti) biti ubijen, a tako kažu vođa vjernika Omer b. el-Hattab ؓ i veliki broj učenjaka. A ako razbojnici uzmu imovinu ljudima, onda će im biti odsječena ruka i noga unakrst, a ako ubiju, onda će biti ubijeni i razapeti. Neki opet kažu da mu se odsiječe ruka i noga, zatim da se ubije i razapne. Drugi kažu može se izabrati između ovoga dvoga, pa čak i ako im nije dozvolio, nego je podijelio sa njima imetak ljudi, onda kada ih se domogao. Ovo vrijedi jer je oskrnavio i obezvrijedio neke od šerijatskih kazni ili prava.

Ko dadne utočište razbojniku, kradljivcu ili ubici i njemu sličnom, od onih koji zaslužuju šerijatsku kaznu, ili zbog Allahovog prava ili prava ljudi, a on bez pokazivanja neprijateljstva spriječi da se izvrši presuda, on je onda njegov ortak u kriminalu kojeg je prokleo Allah i Njegov Poslanik ﷺ. Muslim u svom *Sahihu* bilježi od Alije b. Ebi-Taliba ؓ da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ 'Allah je prokleo onoga ko uvede neku novotariju ili dadne utočište novotaru.'"[1]

Ako se (namjesnik) domogne ovoga koji je dao utočište novotaru, od njega će zahtijevati da ga preda ili da ukaže na njega. Ako odbije, bit će kažnjen zatvorom i bičevanjem, i to dan za danom, sve dok ne preda tog novotara. Kao što smo spomenuli da će biti kažnjen onaj koji odbija da isplati obaveznu imovinu čije predavanje je obavezno, od životinja i predmeta - a onaj ko to spriječi bit će kažnjen.

Ako neki čovjek zna mjesto gdje se nalazi novac koji se traži s pravom, ili čovjek koji se traži sa pravom, a on to odbija, na njemu je obaveza da to učini i uputi na njega. Nije mu dozvoljeno da ga krije jer će tako biti od onih koji sarađuju na dobročinstvu i bogobojaznosti, što i jeste obaveza. Suprotno tome je da neko potražuje imetak ili nečiji život bez ikakvog prava. Pojedincu tada neće biti dozvoljeno da na njega ukaže, jer bi to bilo sarađivanje u grijehu i neprijateljstvu. Naprotiv, on ga treba zaštititi, jer je odbrana mazluma - vadžib. U *Sahihima* se prenosi od Enesa b. Malika ﷺ da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ "Pomozi svom bratu i kada mu je učinjena nepravda i kada čini nepravdu". Pa sam rekao: "Allahov Posladniče, pomoći ću mu ako mu se nepravda čini, ali kako da mu pomognem ako on čini nepravdu?" Kaže: "Da ga spriječiš u činjenju nepravde, to će mu biti tvoja pomoć."[2]

Muslim bilježi predaju koja je slična po sadržaju, preko Džabira ﷺ.

U *Sahihima* od Beräa b. Aziba ﷺ se prenosi da je rekao:

---

[1] Bilježe ga Muslim (1978), Nesai (4434), preko Alije ﷺ riječima: *"Allah je prokleo onoga ko dadne utočište novotaru."* Bilježi Buhari (7306) preko Enesa ﷺ, i Muslim (1371) preko Ebu-Hurejre ﷺ, da je Vjerovjesnik ﷺ rekao: *"Medina je harem. Pa ko u nju uvede novotariju, ili dadne utočište novotaru, na njega je Allahovo prokletstvo, meleka i svih ljudi."*

[2] Bilježi ga Buhari (2443), preko Enesa b. Malika ﷺ, a Muslim (2584), preko Džabira ﷺ, hadis sličan njemu. U Muslimovoj zbirci ga nisam našao zabilježenog i prenešenog preko Enesa ﷺ, iako u pripisavanju njemu ima priče, a Allah najbolje zna.

"Allahov Poslanik ﷺ nam je naredio sedam stvari, a zabranio sedam. Naredio nam je da: obilazimo bolesne, pratimo dženazu, nazdravljamo onome ko kihne, izvršavanje zakletve, odazivanje na poziv i pomaganje onome kome je učinjena nepravda. A zabranio nam je: zlatno prstenje, da pijemo iz srebrenog posuđa, otimanje, oblačenje svile, okrutnost, brokat i ukrašenu svilu."[1]

Ako bi ovaj odbio da ukaže na njega, dozvoljeno ga je mučiti u zatvoru sve dok to ne učini, jer je odbio pravo koje je obaveza na njemu i u kojem nema zamjene. Tako će se mučiti samo zbog toga, i nije ga dozvoljeno mučiti osim ako zna za njega.

Ovo vrijedi za ono u čemu nadležni i sudija i drugi imaju ulogu u odnosu na onoga koji odbije izvršenje vadžiba bilo od riječi ili djela. No nadležni nema pravo da traži od njega nešto što se odnosi na drugoga, niti će biti kažnjen zbog tuđeg prestupa. Tako će ući pod pojam Allahovih riječi:

وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ

"Niko neće ničiji grijeh snositi." (El-En'am, 164.)

Ili riječi Allahovog Poslanika ﷺ:

"Prestupnik ne čini prestup osim protiv sebe."[2]

Kao, naprimjer, da se od njega zahtijeva novac koji mora neko drugi isplatiti, a on nije niti njegov opunomoćenik, niti je na njemu obaveza nadoknade, niti se kod njega nalazi njegov novac. Ili, nije dozvoljeno da čovjek bude kažnjen zbog prestupa svog bližnjeg ili komšije u kojem on nije učestvovao ni pri zapostavljanju obaveza ni pri činjenju zabrana. Ali ovaj biva kažnjavan za taj grijeh, jer on zna gdje se nalazi nepravednik koji se traži, a potrebno je da se dođe do njega kako bi se izvršilo pravo, ili zna mjesto gdje se nalazi novac ljudi čije se pravo odnosi na njih. Tako da ga neće pomoći niti podržati, što mu je Kur'anom, Sunnetom i jednoglasnim stavom muslimana obaveza, bilo to zbog naklonosti ili patriotizma prema tom zulumćaru - kao što to rade

[1] Bilježe ga Buhari (5863), Muslim (2066) i drugi, preko Berāa b. Aziba ؓ.
[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Tirmizi (2159), Ibn-Madže (3055) i drugi, preko Amra b. Ahvesa ؓ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih Tirmizi*, 1753.

članovi jedne grupe za druge - ili zbog mržnje ili neprijateljstva prema onome kome je nepravda učinjena. Allah ﷻ kaže:

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟

"Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete." (El-Maide, 8.)

Ili, zbog oholosti i odbijanja Allahove naredbe da izvrši i bude pravedan u onome što je Allah ﷻ naredio, ili zbog kukavičluka, propasti i omalovažavanja svoje vjere. To čine oni koji ne žele da pomognu Allahovu vjeru, Poslanika, islam i Kur'an. Oni su oni kojima, ako se kaže: "Krenite na Allahovom putu", ostanu kao da su za zemlju prikovani. U svakom slučaju, ova vrsta ljudi zaslužuje kaznu - i oko toga se slažu svi učenjaci.

Onaj ko ne učini ovako dokida šerijatske kazne, prouzrokuje gubljenje tuđih prava, a jači će pojesti slabijeg; njegov primjer je kao primjer nepravednika koji odbija da dadne stvar ili dug i koji je ne proslijeđuje pravednom vladaru kako bi od njega vratio dug ili da isplati izdržavanje onih koje mora izdržavati od porodice, bližnjih, robova i životinja. Mnogo puta čovjek mora dati pravo radi nekoga drugoga, kao što mora platiti izdržavanje zbog svojih bližnjih. Tako porodica ubice mora krvarinu isplatiti.[1]

Ova se vrsta odnosi na kazne za one koji znaju gdje se nalazi imetak ili neko od ljudi koga se mora dovesti, a on ga ne dovodi, kao što su razbojnici, kradljivci i njihovi štićenici. Ili, ako je poznato da on zna za njega, ali ne želi obavijestiti o tome. Ali, ako odbije da ga dovede kako mu ne bi onaj koji ga traži učinio nepravdu, onda je on dobročinitelj. U mnogim slučajevima se njih dvojica podudaraju, tako da se sastavi strast i sumnja, a vadžib je da se napravi razlika između istine i laži.

Ovo se često dešava vođama beduinskih i gradskih mjesta. Ako od njih neko zatraži pomoć i zaštitu, ili ako između njih postoji rodbinska ili prijateljska veza, oni se povode za neznabožačkim patriotizmom, u čemu ih obuzme želja za

[1] Rodbina po očevoj strani koji zajednički moraju isplatiti krvarinu porodici žrtve.

griješenjem. Kod masā se smatra poslušnošću (obavezom) da ga spase, makar taj bio nepravednik koji otima pravo od žrtve. Posebno ako se radi o vođi jednog naroda koji ih poziva i navodi na oholost i neprijateljstvo. Na taj način oni isporučivanje onoga koji traži zaštitu smatraju poniženjem i nesposobnošću. Ovo je, bez sumnje, najveći oblik džahilijeta i ovo je najveći razlog vjerskog i ovosvjetskog nereda. Prenosi se također da je ovo bio razlog velikog broja ratova između beduina, kao što je rat "Besus" između Benu-Bekra i Tagliba i sl. Također, ovo je bio razlog ulaska Turaka i Mongola u islam i njihovo preuzimanje vlasti od kraljeva iza rijeke i Horosana.

Onaj ko se ponizi radi Allaha - Allah će ga uzdići. Onaj ko dadne pravo, odvajajući od sebe - učinio je sam sebi čast. Najplemenitiji ljudi kod Allaha su najbogobojazniji. A onaj ko se ponosi nepravdom, sprečavajući tuđe pravo ili čineći grijehe - ponizio je i omalovažio sebe. Allah ﷻ kaže:

مَن كَانَ يُرِيدُ ٱلْعِزَّةَ فَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ جَمِيعًا

"Ako neko želi moć - pa, u Allaha je sva moć." (Fatir, 10.)

O licemjerima Allah ﷻ kaže:

يَقُولُونَ لَئِن رَّجَعْنَآ إِلَى ٱلْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ ٱلْأَعَزُّ مِنْهَا ٱلْأَذَلَّ ۚ وَلِلَّهِ ٱلْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِۦ
وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَٰكِنَّ ٱلْمُنَٰفِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ

"Oni govore: 'Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabijeg'. A snaga je u Allaha i u Poslanika Njegovog i u vjernika, ali licemjeri ne znaju." (El-Munafikun, 8.)

O ovoj vrsti Allah ﷻ kaže:

وَمِنَ ٱلنَّاسِ مَن يُعْجِبُكَ قَوْلُهُۥ فِى ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا وَيُشْهِدُ ٱللَّهَ عَلَىٰ مَا فِى قَلْبِهِۦ وَهُوَ أَلَدُّ
ٱلْخِصَامِ ۝ وَإِذَا تَوَلَّىٰ سَعَىٰ فِى ٱلْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا وَيُهْلِكَ ٱلْحَرْثَ وَٱلنَّسْلَ ۗ وَٱللَّهُ لَا
يُحِبُّ ٱلْفَسَادَ ۝ وَإِذَا قِيلَ لَهُ ٱتَّقِ ٱللَّهَ أَخَذَتْهُ ٱلْعِزَّةُ بِٱلْإِثْمِ ۚ فَحَسْبُهُۥ جَهَنَّمُ ۚ وَلَبِئْسَ ٱلْمِهَادُ

"Ima ljudi čije te riječi na ovom svijetu oduševljavaju i koji se pozivaju na Allaha kao svjedoka za ono što je u srcima

njihovim, a najljući su protivnici. Čim se neki od njih okrene od tebe, krene nered po zemlji praviti, ništiti usjeve i stoku. A Allah ne voli nered! A kada mu se kaže: 'Allaha se boj!', on se onda ponosi grijesima. Pa dosta mu je Džehennem, a on je, doista, grozno boravište." (El-Bekare, 204-206.)

Tako je obaveza onoga od koga ovaj traži utočište da mu pomogne, ako mu je učinjena nepravda. No neće se potvrditi da mu se nepravda čini samo zato što on tako tvrdi. Jer, sve dok se žali, može biti da je nepravednik. Njegovo stanje će se saznati od njegovog parničara ili nekog drugog. Ako je nasilnik, bit će spriječen u svojoj nepravdi na blag način - ako je to moguće - uz primirje ili pravedno suđenje; a ako ne, onda uz silu.

Ako bi svaki silnik među njima bio žrtva, kao što su strasni pohotnici od Kajsa i Jemena i njima sličnih, kao većina onih koji to tvrde u gradovima i selima, ili da su svi nevini - zbog sumnje, greške ili loše procjene koja se desila između njih - među njima onda treba napraviti primirje i presuditi na pravedan način.

Allah ﷻ kaže:

وَإِن طَآئِفَتَانِ مِنَ ٱلْمُؤْمِنِينَ ٱقْتَتَلُوا۟ فَأَصْلِحُوا۟ بَيْنَهُمَا ۖ فَإِنۢ بَغَتْ إِحْدَىٰهُمَا عَلَى ٱلْأُخْرَىٰ
فَقَـٰتِلُوا۟ ٱلَّتِى تَبْغِى حَتَّىٰ تَفِىٓءَ إِلَىٰٓ أَمْرِ ٱللَّهِ ۚ فَإِن فَآءَتْ فَأَصْلِحُوا۟ بَيْنَهُمَا بِٱلْعَدْلِ
وَأَقْسِطُوٓا۟ ۖ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُقْسِطِينَ ۝ إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا۟ بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ ۚ
وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

"Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje, sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. Onda ih nepristrano izmirite i budite pravedni; Allah, zaista, voli pravedne. Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata - i bojte se Allaha da bi vam se milost ukazala!" (El-Hudžurat, 9-10.)

Uzvišeni kaže:

لَّا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّن نَّجْوَىٰهُمْ إِلَّا مَنْ أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ إِصْلَٰحٍۭ بَيْنَ ٱلنَّاسِ ۚ وَمَن يَفْعَلْ ذَٰلِكَ ٱبْتِغَآءَ مَرْضَاتِ ٱللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا

"Nema dobra u mnogim njihovim potajnim govorima, osim u govoru onoga koji traži da se sadaka udjeljuje, ili dobro čini, ili uspostavlja mir među ljudima! A ko to čini iz želje za Allahovim zadovoljstvom, Mi ćemo mu veliku nagradu dati." (En-Nisa, 114.)

Edu-Davud u *Sunenu* prenosi od Allahovog Poslanika ﷺ da mu je rečeno:

"Da li je od pristrasnosti da čovjek pomogne svoj narod u pravdi?" On reče: "Ne, nego je od pristrasnosti da čovjek pomogne svoj narod u nepravdi."[1]

U drugom hadisu kaže:

"Najbolji među vama je onaj koji štiti svoj narod osim ako nije u grijehu."[2]

"Onaj ko pomaže svom narodu u neistini je poput deve koja se vrti u bunaru – tako se i on vrti u svojim grijesima."[3]

I kaže:

"Koga čujete da se ponosi neznabožačkom silom podojte ga polnim organom njegovog oca i nemojte ga štititi."[4]

Sve ono što izađe iz okvira islamskog učenja zbog porijekla, države, nacionalnosti, mezheba ili tarikata spada u džahilijetski ponos.

---

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (5119) u skraćenoj verziji. Ibn-Madže (3949) i Ahmed (4/107, 160) bilježe hadis sličan njemu. Šejh Albani ga je ocijenio slabim u *Bulugul-meram*, 305. Izgleda da ga je imam, rahimehullahu, naveo sa njegovim značenjem, a Allah najbolje zna.

[2] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (5120) i Taberani u *Kebiru*, kao i u *Medžme'uz-zevaid* (8/110). Šejh Albani ga je naveo u *Daif Ebi-Davud*, 1094.

[3] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (5118), Ahmed (1/401, 449). Ibn-Hibban i drugi od Abdullaha b. Mesuda ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 6575.

[4] Hadis je sahih. Bilježi ga Ahmed (5/136), Buhari u poglavlju: "Edeb", 963; Taberani u *Kebiru* (1/27/2) i drugi, od Ubejja b. Ka'ba ؓ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Silsiletul hadisi es-sahiha*, 269.

Kada su se posvađala dva čovjeka od muhadžira i ensarija, pa je muhadžir rekao:

"O muhadžiri!" A ensarija je rekao: "O ensarije!", Vjerovjesnik ﷺ kaže: "Zar se pozivate na džahilijetske običaje, a ja sam još uvijek među vama?"[1] *Tada se žestoko naljutio.*

4- Poglavlje:
ŠERIJATSKA KAZNA ZA KRAĐU (HAD ES-SERIKA)

Što se tiče kradljivca, njemu se mora odsjeći desna ruka na osnovu Kur'ana, Sunneta i zajedničkog stava. Allah ﷻ kaže:

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ

"Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove, neka im to bude kazna za ono što su učinili i opomena od Allaha! A Allah je Silan i Mudar. A onome ko se poslije nedjela svoga pokaje i popravi se – Allah će sigurno oprostiti. Allah, doista, prašta i milostiv je." (El-Maide, 38-39.)

Nakon što se, poslije svjedočenja ili priznanja, utvrdi šerijatska kazna, nju nije dozvoljeno odgađati zatvorom, novcem kojim se želi otkupiti ili nečim drugim, nego će mu se ruka odsjeći u vrijeme najveće aktivnosti. Jer, izvršavanje šerijatske kazne je ibadet poput džihada na Allahovom putu. Treba znati da su šerijatske kazne Allahova milost prema robovima, s tim da nadležni mora biti žestok pri izvršavanju šerijatskih kazni; njega ne smije obuzimati milost u Allahovoj vjeri, pa da ih zapostavi. Njegov cilj će biti milost prema stvorenjima tako što će ljude odvratiti od zlih djela, na liječenje njegove srdžbe i želje za

[1] Bilježe ga Buhari (4905), Muslim (2584) i drugi, preko Džabira b. Abdullaha ؓ. No nisam ga pronašao sa ovim riječima, kao što je očito da je imam naveo samo njegovo značenje, a Allah najbolje zna.

uzdizanjem nad ljudima. On će se ponašati poput oca koji vaspitava svoje dijete. Jer ako bi zapostavio njegov odgoj, kao što to čini mati iz milosti i blagosti, dijete ne bi bilo odgojeno. Ali, on ga vaspitava iz milosti, u želji da popravi njegovo stanje. Iako bi ovaj i volio i želio, a tome i stremi, da ga ne mora vaspitavati. Vaspitač je kao i liječnik koji poji bolesnika gorkim lijekom, ili putem odsijecanja natruhlog dijela tijela, ili hidžame, ili vađenja krvi zbog liječenja i slično tome. Ili, bolje rečeno, to je poput čovjeka koji pije gorki lijek, unoseći ga u svoje tijelo sa teškoćom kako bi došao do blagostanja.

Zbog toga su propisane šerijatske kazne. Ovakva treba da bude namjera nadležnog u njihovom izvršavanju. I dokle god njegov cilj bude korist podanika, pri čemu ih sprečava od zlih djela, kako bi pridobili veću korist i kako bi otklonio štetu od njih, želeći time zadobiti Allahovu naklonost u pokornosti prema Njegovim naredbama, Allah će im srca omekšati. S time će mu biti olakšani razlozi (putevi) dobra ili će ga Allah zaštititi od ljudske kazne - a desi se da bude zadovoljan od onog trenutka kada nad kradljivcem bude izvršena kazna.

Međutim, ako je njegov cilj uzdizanje nad ljudima i uspostavljanje njegove vlasti, kako bi ga veličali i poštivali, ili da bi mu davali od imetaka ono što želi - protiv njega će se okrenuti njegove namjere. Od Omera b. Abdul-Aziza rahimehullah, se prenosi da je, prije nego što je preuzeo hilafet, bio namjesnik Velida b. Abdul-Melika u Vjerovjesnikovoj Medini ﷺ. Vodio je pravednu politiku. Jednom prilikom im je došao Hadžadž iz Iraka, pa ih je napatio žestokom patnjom, a zatim upita Medinlije za Omera:

"Kakav je njegov ugled među vama?" Rekoše: "Ne možemo da gledamo u njega". Reče: "Kako ga volite?" Rekoše: "Volimo ga više od naših porodica". "Kako vas vaspitava?" Rekoše: "Između tri do deset bičeva". On reče: "Ovo je njegov ugled, ljubav prema njemu i njegovo vaspitanje, ovo je odredba sa nebesa."

Ako se kradljivcu odsiječe ruka, onda će se staviti u ključalo ulje. Osim toga, poželjno je da mu se okači o vrat. Ako ukrade

drugi put, odsjeći će mu se lijeva noga. A ako ukrade po treći ili četvrti put, o tome se od ashaba i učenjaka poslije njih prenose dva stava. Jedan je da će mu se odsjeći sva četiri uda za treću i četvrtu krađu – a ovo je stav Ebu-Bekra ﷺ. U njemu su ga slijedili Eš-Šafi i Ahmed u jednoj od predaja. Drugo je da će se zatvoriti, što smatraju Alija ﷺ i učenjaci Kufe, te Ahmed u drugoj predaji od njega.

Ruka će mu se odsjeći u slučaju da ukrade Šerijatom određenu vrijednost, a to je četvrtina zlatnika, ili tri srebrenjaka, što smatra većina učenjaka Hidžaza, muhaddisa i drugih, kao što su Malik, Eš-Šafi i Ahmed. Drugi su pak rekli da je nisab jedan zlatnik ili deset srebrenjaka. Pa ko ukrade u tolikoj vrijednosti – bit će mu odsječena ruka, i u tome nema razilaženja. U *Sahihima* se od Ibn-Omera ﷺ prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ lopovu odsjekao ruku zato što je ukrao vrijednost od tri srebrenjaka.[1] U *Sahihima* se prenosi od Aiše ﷺ da je rekla:

"*Rekao je Allahov Poslanik* ﷺ:

'***Odsijecanje biva za četvrtinu zlatnika i više.***'"

U Muslimovoj verziji:

"***Neće se odsjeći ruka kradljivcu osim za četvrtinu i više.***"[2]

Dok je u Buharijevoj verziji:

"***Odsijecite za četvrtinu zlatnika, ali nemojte odsijecati za manju vrijednost od toga.***"

Četvrtina zlatnika u to doba je bila tri srebrenjaka, tj. jedan zlatnik je vrijedio dvanaest srebrenjaka.[3]

Kradljivac se ne može optužiti sve dok se iz njegove riznice ili mjesta gdje je pohranjeno ne iznese ono što krade. Ali, što se tiče

[1] Bilježe ga Buhari (6795) i Muslim (1686), preko Abdullaha b. Omera ﷺ.

[2] Bilježe ga Buhari (6789) i Muslim (1684), preko Aiše ﷺ.

[3] Predaja je vjerodostojna. Bilježe je Ahmed (6/80), Bejheki (8/255) i drugi, preko Aiše ﷺ. Šejh Albani ju je ocijenio kao vjerodostojnu (v.: *Irvaul-galil*, 2302). Riječi: "Četvrtina zlatnika je bila...", pa do kraja, jesu riječi od Aiše ﷺ. Zbog toga sam rekao da je njegovo pripisivanje Buhariju greška, a Allah najbolje zna.

izgubljene stvari, ili plodova na drvetu u pustinji bez ograda, ili stoke koja nema čobana i sl., neće mu se za to ruka odsjeći. No on će biti opomenut i kažnjen duplo za ono što je uzeo, kao što je spomenuto u hadisu.

Učenjaci su se razišli oko povećavanja kazne, stav kojeg je zastupao Ahmed i drugi.

Rafi'a b. Hudejdž ﷺ kaže:

"Čuo sam Allahovog Poslanika ﷺ da kaže: 'Nema odsijecanja za plodove ili hurme.'"[1]

Prenosi se od Amra b. Šuajba, a on od svog oca, a on od njegovog djeda ﷺ kako kaže:

"Čuo sam jednog čovjeka iz Muzejne da pita Allahovog Poslanika ﷺ pa kaže: 'Allahov Poslaniče, došao sam da te pitam o izgubljenim devama?' Kaže: 'Ona ima i prednje i zadnje noge, jede sa drveća i pije vodu. Pusti je sve dok joj ne dođe njen tragač'. Kaže: 'A izgubljeno bravče?' Kaže: 'Tvoje je, ili tvoga druga, ili vuka, sakupi ih sve dok im ne dođe njihov tragač'. Kaže: 'A ovca koja bude ukradena iz svog tora?' Reče: 'Za nju će vratiti njenu duplu cijenu, bičevanje kao opomena. A ono što se izvede iz štale za to će biti odsjecanje, ako dostigne cijenu onoga što uzme lopov'. Kaže: 'Allahov Poslaniče, a plodovi koji se uzmu sa njihovih mjesta?' On reče: 'Ko uzme da pojede - za to nema ništa, a onaj ko ponese sa sobom pod pazuhom - pa, na njemu je da plati duplu vrijednost i bičevanje kao opomena. A ako uzme iz sušara, onda će mu se odsjeći ako dostigne vrijednost onoga što lopov krade. A ako ne dostigne vrijednost ukradenog, onda će nadoknaditi duplo, i bit će bičevan što je opomena.'"[2]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4388), Tirmizi (1449), Nesai (4975), Ibn-Madže (2593) i drugi, preko Rafi'a b. Hudejdža ﷺ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2414)

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (1710, 4390), Tirmizi (1289) u skraćenoj verziji, Nesai (4973 i 4974), Ibn-Madže (2696) i drugi, preko Abdullaha b. Amra ﷺ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih (v.: *Irvaul-galil*, 2413). Šejhul-islam je naveo značenje hadisa.

Bilježe ga autori *Sunena*. A ovdje je verzija od Nesaija. Zato je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"*Onaj koji otima, vrši utaju i vara, nema odsijecanja.*"[1]

To su: onaj koji otima dok ljudi gledaju u njega i onaj što vrši utaje pa bude spriječen. A džeparoš je onaj koji krade novčanike, torbice i maramice iz džepova, ali će se njemu odsjeći ruka, što je ispravniji stav učenjaka.

5- Poglavlje: *ŠERIJATSKA KAZNA ZA BLUD (HAD EZ-ZINA)*

Što se tiče bludnika, ako je oženjen, bit će kamenovan sve do smrti. Tako je Allahov Poslnaik ﷺ kamenovao Maiza b. Malika el-Eslemija ﷺ, Gamidiju i dvoje jevreja,[2] i neke druge, a i poslije njega su muslimani kamenovali bludnike. Učenjaci su se razišli u tome da li će biti bičevan prije kamenovanja. O tome postoje dva stava u Ahmedovom mezhebu i kod drugih. Ako nije oženjen, onda će biti bičevan sa stotinu udaraca prema Allahovoj Knjizi, i protjeran na godinu dana po sunnetu Allahovog Poslanika ﷺ, iako neki od učenjaka ne smatraju protjerivanje obaveznim.

Nad njim se neće izvršiti šerijatska kazna sve dok protiv njega ne posvjedoče četiri svjedoka, ili da on sam protiv sebe posvjedoči četiri puta, kao što smatra veliki broj učenjaka, ili pak većina. Neki smatraju da je dovoljno da posvjedoči samo jednom protiv sebe. A ako prizna, a zatim ustukne, neki kažu da se neće izvršiti kazna dok drugi tvrde da se kazna mora izvršiti.

Što se tiče pitanja o izgubljenoj devi i bravčetu, ono se nalazi u Buharijevoj zbirci (2429) i kod Muslima (1722), a i kod drugih, u hadisu koji se prenosi preko Zejda b. Halida Džuhenija ﷺ.

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4391), Tirmizi (1448), Nesai (4987), Ibn-Madže 2591) i drugi, preko Džabira b. Abdullaha el-Ensarija ﷺ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 5402.

[2] Bilježe ga Buhari (6841), Muslim (1699) i drugi, preko Abdullaha b. Omera ﷺ.

Oženjen je onaj, koji je slobodan i obavezan u šerijatskim propisima, ko ima spolni odnos u ispravnom braku u spolni organ supruge, makar jedanput.

Da li je uvjet da ona sa kojom je općio bude kao i on u ovim svojstvima?

Postoje dva mišljenja među učenjacima. Osim toga, postoje i dva mišljenja o tome da li je djevojka koja je u fazi puberteta, ali nije dostigla punoljetnost, razlog čovjeku da dostigne stepen oženjenog i suprotno?

Što se tiče nevjernika koji su potčinjeni islamskim zakonima i nalaze se u islamskoj državi, tj. *zimmije*, oni se također smatraju smatraju oženjenima kod većine pravnika poput Eš-Šafija i Ahmeda. Jer, Allahov Poslanik ﷺ je kamenovao dvoje jevreja ispred vrata njegove džamije. To je ujedno bilo i prvo kamenovanje u islamu. Razišli su se oko žene ako se utvrdi da je noseća, a nema muža ni vlasnika, niti se ona poziva na sumnju u trudnoći. O tome postoje dva mišljenja kod Ahmeda i drugih. Kažu da se neće izvršiti šerijatska kazna jer je možda zanijela pod prisilom ili mučenjem, ili zbog odnosa pod sumnjom. Neki kažu da uprkos tome mora biti izvršena kazna, kao što su to radile pravedne halife. Bliže je i šerijatskim osnovama, a ovo je mezheb Medinlija. Ne se treba osvrtati na rijetke pojave i pretpostavke zbog toga što (žena) može da slaže ili da slažu svjedoci.

Što se tiče homoseksualaca, neki od učenjaka kažu da je za njih kazna kao i kazna za blud, dok drugi kažu biva kažnjen nekom drugom kaznom. Ispravno je ono oko čega su se složili ashabi, a to je da se ubijaju obojica, gornji i donji, svejedno da li se radi o oženjenim (muhsan) ili neoženjenim osobama. Autori "Sunena" prenose od Ibn-Abbasa ؓ da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Koga nađete da čini ono što je činio Lutov narod ubijte onoga ko to čini i nad kime se čini."[1]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4462), Tirmizi (1456), Ibn-Madže (2561) i drugi, preko Ibn-Abbasa ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2350)

Ebu-Davud prenosi od Ibn-Abbasa ﷺ o neženji koji se zatekne u homoseksualizmu, pa kaže da se kamenuje[1], isto se prenosi i od Alije b. Ebi-Taliba ﷺ.

Ashabi se nisu razišli oko njegovog ubistva, ali su se razišli o načinu na koji se takav ubija. Od Ebu-Bekra ﷺ se prenosi da je naredio da se spali, a od drugih da bude ubijen sabljom. Neki kažu da na njega treba srušiti zidinu sve dok ne umre pod njom. Neki kažu da ih treba zatvoriti u najuži prostor dok ne umru. Neki kažu da ga treba podići na najveći zid u mjestu i baciti ga zatim ga dokrajčiti kamenjem, kao što je Allah učinio sa Lutovim narodom. Ovo je predaja od Ibn-Abbasa ﷺ, a u drugoj predaji kaže:

"*Da se kamenuje*".

Ovaj stav zastupa većina prethodnika. Zato kažu: "Allah je uništio Lutov narod kamenjem, pa je propisao kamenovanje bludniku zbog sličnosti sa Lutovim narodom. Obojica će biti kamenovani, bez obzira da li su slobodni ili robovi, ili da li je jedan slobodan a drugi rob, ako su punoljetni. Ako jedan od njih dvojice nije punoljetan, onda će biti kažnjen s nečim manjim od ubistva, a neće se kamenovati osim punoljetan."

6- Poglavlje:
ŠERIJATSKA KAZNA ZA OPIJANJE

Što se tiče kazne za pijanicu, ona je potvrđena u sunnetu Allahovog Poslanika ﷺ i kroz jednoglasni stav muslimana.

Autori "Sunena" bilježe različitim predajama od Poslanika ﷺ da je rekao:

"Ko se napije alkohola - bičujte ga. A ako ponovi, opet ga bičujte, pa ako se opet napije, bičujte ga. A ako se napije po četvrti put, onda ga ubijte."[1]

---

[1] Predaja je vjerodostojna. Bilježi je Ebu-Davud (4463), preko Ibn-Abbasa ﷺ. Šejh Albani kaže: "Isnad mu je sahih ali kao riječi ashaba." (v.: *Sahih Ebi-Davud*)

Od njega se prenosi da je bičevao pijanicu više puta, on i njegove halife, a i muslimani poslije njega, iako je ubijanje kod većine učenjaka derogirano. Dok drugi kažu da se po njemu radi, dok treći kažu da se po njemu radi kao opomena od vođe, onda kada to on smatra potrebnim.

Od Poslanika ﷺ se prenosi da je pijanicu udarao po četrdeset puta palminim granama i obućom. Alija ؓ je nekada bičevao sa četrdeset, a nekada sa osamdeset udaraca. Neki od učenjaka kažu da je obaveza udariti ga sa osamdeset udaraca, drugi kažu da je obaveza samo četrdeset, dok više od toga povećava nadležni po potrebi ako se alkohol proširi među ljudima, ili ako se pijanica ne može odvići osim na ovakav način. Ali ako je broj pijanica mali, kao i to da se jedan od njih kaznio u skorijem vremenu, onda će biti dovoljno četrdeset udaraca. Ovo je najlogičnije mišljenje, kojeg zastupaju Eš-Šafi i Ahmed u jednoj od njegovih predaja.

Kada se alkoholizam proširio, Omer b. el-Hattab ؓ je povećao kaznu na protjerivanje i brijanje glave kako bi pooštrio kaznu u odvraćanju od opijanja. Ako bude protjeran nakon četrdeset bičeva, izgubit će se vijesti o njemu. Ili, da se smijeni sa njegovog položaja, što bi bio dobar poduhvat. Omer b. el-Hattab ؓ je smijenio čovjeka jer je u svojim stihovima naveo alkohol kao primjer.

A to je alkohol kojeg je zabranio Allah ﷻ i Njegov Poslanik ﷺ i za kojeg je Vjerovjesnik ﷺ naredio da bude bičevan onaj ko ga se napije.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (4482) i (4484), preko Muavije i Ebu-Hurejre ؓ; Tirmizi (1444), preko Muavije; Nesai (5677 i 5678), preko Ibn-Omera i Ebu-Hurejre ؓ; Ibn-Madže (2572 i 2573), preko Ebu-Hurejre i Muavije ؓ; Ahmed (3/136), kao i na drugim mjestima u "Musnedu", preko grupe ashaba ؓ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 6309.

Veliki učenjak Ahmed Muhammed Šakir, rahimehullah, je dovoljno govorio o ovom hadisu pojašnjavajući njegove lance i slojeve seneda na naučni način. Kao što je dobar dio tekstova posvetio ukazujući na njegovu dokaznu stranu, kao i odgovor svima onima koji tvrde da je derogiran. Zatim je naglasio da se radi o potvrđenom propisnom hadisu, potkrepljujući to naučnim dokazima i jakim argumentima. Pogledaj: *Šerhul-Musned*, govor o hadisu br. 6197, a Allah daje uspjeh.

To je svako piće koje opija, bez obzira iz/od čega se dobije, ne gledajući na to da li je od grožđa, hurmi, smokvi ili pšenice i ječma, ili od ustajalog meda, ili da je životinjskog porijekla - tj. da li je od ustajalog mlijeka kobile.

Kada je Allah ﷻ objavio Svom Poslaniku ﷺ ajet o zabrani opijanja, u Medini u to doba nije bilo alkohola od grožđa, jer u Medini nije bilo vinove loze. Ono se dobavljalo iz Šama, dok je većina pijanica konzumirala alkohol od namočenih hurmi. No postoji veliki broj mutevatir-predaja u kojima Allahov Poslanik ﷺ, njegove halife i ashabi kažu da je Allah ﷻ zabranio svaku vrstu opojnih pića, i u kojima je pojasnio da je to alkohol.[1]

Ljudi su pili slatku mješavinu suhog grožđa i hurmi namočenih u vodi, tj. da se ubace u vodu. Umakanje je ubacivanje voća s ciljem da voda postane slatka, posebno kada se radi o vodama iz Hidžaza, koje su slane. Ova vrsta napitka je dozvoljena zato što ne opija, i oko toga su se muslimani složili. Također, dozvoljeno je piti i sok od grožđa prije negoli se alkoholizira. Allahov Poslanik ﷺ je zabranjivao da se hurme i grožđe namaču u drvene bačve, ili glinene ćupove, ili u tikve i mješine koje su otvorene. Međutim, naređivao je da ih namakaju u zatvorene mješine. Razlog za to je taj da ako su one u potpunosti zatvorene, onda se piće neće alkoholizirati do te mjere da čovjek osjeti opojnost. Jer, možda će čovjek popiti nešto što je jako, ali on možda neće osjetiti. Ako je eventualno došlo do vrenja pića, mješina će se odriješiti ili poderati. Na taj način čovjek neće počiniti grijeh, dok se posude neće razbijati.

Od Omera se prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ poslije dozvolio da umaču u ovim posudama pa kaže:

"Zabranio sam vam da namačete hurme i grožđe u posuđe. Ipak, slobodno ih namačite, ali nemojte piti ono što opija."[2]

---

[1] Bilježe ga Muslim (2003), Ebu-Davud (3679), Tirmizi (1861) i drugi, preko Abdullaha b. Omera ؓ, sa riječima: *"Sve što opija je alkohol, i sve što opija je haram."*

[2] Bilježi ga Muslim (977); bilježi ga i Ebu-Davud (3698) sličnog njemu, Nesai (2031), Ibn-Madže (3405) i drugi, preko Burejde b. Husajba ؓ.

Pojedini ashabi, i oni poslije njih od učenjaka, su se razišli zbog toga što do njih nije doprla derogacija ili prestanak ove zabrane, tako da su neki zabranjivali umakanje u posuđe. Neki su znali za ovaj hadis, ali nisu znali za derogaciju, pa su prema tome dozvolili namakanje u posuđu. Neki od učenjaka su čuli da su ashabi pili mješavinu grožđa i hurmi, ali su mislili da je opojno piće. Zato su dozvolili konzumiranje nekih pića koja nisu uzeta od hurmi i grožđa, pod uvjetom da se onaj ko ih se napije ne opije.

Međutim, istina na kojoj je većina muslimana jeste da svaki pijanica mora biti bičevan pa makar popio jednu kapljicu, bilo radi lijeka ili nečega drugog. Allahov Poslanik ﷺ je bio upitan o alkoholu kao lijeku, pa je rekao:

"On nije lijek, nego je bolest."[1]

Ili:

"Allah nije učinio lijek mom ummetu u onome što im je zabranio."[2]

Obavezna šerijatska kazna postaje vadžib od trenutka kada svjedoci dokažu pojedinčevo opijanje ili kada on sam prizna da je konzumirao alkohol. Ako se od njega osjeti zadah alkohola, ili ga neko primijeti kako povraća i sl., za takvog kažu da se nad njim neće izvršiti kazna. To je zbog mogućnosti da nije pio alkohol, ili se

---

[1] Bilježi ga Muslim (1984), Ebu-Davud (3873), Tirmizi (20469 i drugi, preko Vaila b. Hudžra ﷺ.

[2] Hadis je hasen. Bilježe ga Ahmed u poglavlju: "Ešribe" (130), Taberani u *Kebiru* (9714-9717), preko Ibn-Mesuda ﷺ, kao predaju od njega, s riječima: "Allah vam nije učinio lijek u onome što vam je zabranio." Buhari ga je prokomentirao, ali ne sa direktnim putem do Poslanika ﷺ (v. *Fethul-bari*, 10/65). Hafiz Ibn-Hadžer ga je ocijenio kao sahih. Također ga bilježe Ebu-Ja'la (4/1658) i Ibn-Hibban (1397), preko Ummu-Seleme ﷺ kao merfu-hadis, s riječima: "Allah nije učino u haramu lijeka." Ipak, u njegovom lancu ima slabosti, dok ga drugi hadisi jačaju. Takav je hadis od Ummu-Derdāa ﷺ koji je merfu-hadis: "Allah je stvorio bolest i lijek pa se liječite, ali se nemojte liječiti sa haramom." Taberani ga bilježi u *Kebiru*. Hejsemi u *Medžme'uz-zevaid* (5/86) kaže: "Njegovi prenosioci su povjerljivi." Njega također jača hadis: "Zabranio je nečiste lijekove." Bilježe ga Ebu-Davud, Tirmizi i Ibn-Madže, preko Ebu-Hurejre ﷺ, a lanac mu je sahih kao što stoji u *Miškatu*, 4539. Pogledaj: *Silsile sahiha*, 1633. Dok verziju od imama nisam našao, jer ju je možda spomenuo sa značenjem. A Allah najbolje zna.

napio ne znajući za njega, ili je prisiljen, ili nešto što je slično tome. Neki su rekli da će biti bičevan ako je znao da se radi o alkoholu. Ovo se prenosi od halifa i drugih ashaba, kao što je Osman, Alija, Ibn-Mesud i drugi. Na ovo ukazuje i sunnet Allahovog Poslanika ﷺ. Ovaj stav sigurno poboljšava stanje među ljudima, a ovo je mezheb Malika i Ahmeda u većini njihovih tekstova.

Hašiš koji je proizveden od konoplje ili kadulje je također haram. Onaj ko ga konzumira bit će bičevan kao i onaj koji se opija alkoholom. Hašiš je, štaviše, gori od alkohola jer muti razum i uništava ga do te mjere da čovjek počne halucinirati, ponašati se kao hermafrodit ili se zadovolji sa neredom u svojoj kući i među svojim bližnjima. S druge strane, alkohol je štetniji, zato što može da dovede do svađe ili ubistva, ali, svaki od njih odvraća od spominjanja Allaha ﷻ i od namaza.

Neki od učenjaka u posljednje vrijeme su se suzdržali od bičevanja. Oni smatraju da onaj ko konzumira hašiš treba biti kažnjen kaznom manjom od Šerijatom propisane kazne za alkoholičara, jer hašiš opija kao što opija anestezija. O tome prethodnici nisu govorili, ali nije tako. Naprotiv, korisnici droga postaju ovisni i požele je kao što se poželi alkohol, ili još više. To ih zatim odvraća od zikra i namaza, ako pretjeraju u dozama. Da ne nabrajam nanošenje drugih štetnih posljedica kao što su oponašanje žena i zadovoljavanje sa neredom u familiji, gubljenje razuma i sl.

Pošto se radi o nečemu što je u čvrstom stanju i što se jede kao hrana, učenjaci su se razišli pri govoru o njegovoj nečistoći na tri mišljenja, kod Ahmeda i drugih.

Jedni su rekli da je nečist kao što je alkohol nečist, što je ujedno i tačan stav.

Drugi su rekli da nije nečist zbog njegovog čvrstog stanja.

Dok su *treći* rekli da treba napraviti razliku između njegove čvrstoće i tečnog dijela. U svakom slučaju, hašiš ipak ulazi u ono što je zabranio Allah ﷻ i Njegov Poslanik ﷺ, od opojnih pića i droga, riječima i značenjem. Ebu-Musa el-Eš'ari ؓ kaže:

"Allahov Poslaniče, reci nam rješenje za dvije vrste pića koja smo proizvodili u Jemenu: "El-Bet'a" - to je piće od ustajalog meda koje postane žestoko, i liker od kukuruza i pšenice koji se namoče pa postanu žestoki." Kaže: "A Allahovom Poslaniku ﷺ je dat jezgrovit i sažet govor", Pa reče: "Sve što opija je haram."[1]

Od Nu'mana b. Beširа ﵁ se prenosi da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ:

"Od pšenice ima alkohola, od ječma ima alkohola, od suhog grožđa ima alkohola, od hurmi ima alkohola, a i od meda ima alkohola, a ja zabranjujem svaku vrstu opojnih pića."[2]

A u *Sahihima* se prenosi od Omera ﵁, kao mevkuf-hadis, da je jednog dana držao hutbu sa Poslanikovog ﷺ minbera pa je rekao:

"Alkohol je ono što prekrije razum."[3]

Od Ibn-Omera ﵁ se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Sve što opija je alkohol i sve što opija je haram."

A u drugoj predaji stoji:

"Sve što opija je alkohol, a svaki alkohol je haram."[4]

Od Aiše ﵂ se prenosi da je rekla:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ:

'Sve što opija je haram. A što opija od njega malo, onda je i njegova šaka haram.'"[5]

Tirmizi kaže: "Hadis je hasen". Autori *Sunena* prenose od Vjerovjesnika ﷺ, preko više verzija, da je rekao:

---

[1] Bilježe ga Buhari (4343), Muslim (1733) i drugi, preko Ebu Musãa el-Eš'arija ﵁.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3676 i 3677), Tirmizi (1872), Ibn-Madže (2724) i drugi, preko Nu'mana b. Beširа ﵁. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 2217.

[3] Bilježi ga Buhari (5581), preko Ibn-Omera ﵁, a on od svog oca ﵁.

[4] Bilježe ga Muslim (2003), Ebu-Davud (3679), Tirmizi (1861) i drugi, preko Ibn-Omera ﵁.

[5] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (3687), Tirmizi (1866), Ibn-Hibban (1388) i drugi, preko Aiše ﵂. Šejh Albani ga navodi u djelu *Sahih džami'*, 4552.

"Ono što opija u velikoj količini i maloj količini jeste haram"[1] (hafizi su ovu predaju ocijenili kao sahih-predaju).

Od Džabira ﷺ se prenosi da je čovjek upitao Poslanika ﷺ o piću koje piju u svojoj državi od kukuruza, a koje nazivaju "Mizr". On mu reče:

> *"Je li on opija?" Kaže: "Da". Reče: "Sve što opija je haram. Allah je uzeo Sebi u obavezu da onaj ko se napije opojnog pića da će ga napojiti od džehennemskog blata." Pa su rekli: "Šta je to džehennemsko blato?" On reče: "Znoj stanovnika Džehennema i njihov gnoj."* [2]

Od Ibn-Abbasa ﷺ se prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Sve što opija je alkohol i sve što opija je haram."[3]

O ovoj temi postoji mnogo opširnih hadisa u kojima je Poslanik ﷺ sakupio i sažeto spomenuo ono što mu je dato od jezgrovitog govora o svemu onome što prekriva razum i opija, bez obzira na vrstu, ili bez obzira da li se jede ili pije. Jer, alkohol se može pretvoriti u čvrsto stanje, a hašiš se može natopiti pa piti. Tako se svaki alkohol može piti i jesti, kao što se i svaki hašiš može piti i jesti - i sve te vrste su zabranjene (haram). No prethodnici nisu govorili o njemu zbog toga što se pojava njegovog konzumiranja kroz hranu pojavila u novije doba, na kraju šestog vijeka po Hidžri. Osim toga, izmišljena su i nova alkoholna pića poslije Poslanika ﷺ, ali se zabrana ubraja u jezgrovite riječi (El-Kelimul-džami'a) u Kur'anu i Sunnetu.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (3681), Tirmizi (1865), Ibn-Madže (3393) i drugi, preko Džabira b. Abdullaha el-Ensarija ﷺ. Šejh Albani ga navodi u djelu *Sahih džami'*, 5530.

[2] Bilježe ga Muslim (2002) i Nesai (5725), preko Džabira ﷺ.

[3] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (3680), Bejheki (8/288), preko Ibn-Abbasa ﷺ. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Sahih džami'*, 4548.

7- Poglavlje: *ŠERIJATSKA KAZNA ZA POTVORU (EL-KAZF)*

Od šerijatskih kazni sa kojima su došli i Kur'an i Sunnet, i oko kojih su se složili muslimani, jeste i šerijatska kazna za potvoru. Ako čovjek potvori oženjenog za blud ili homoseksualizam, zaslužuje kaznu od osamdeset udaraca, a oženjeni je onaj koji je slobodan i čedan. A u poglavlju o šerijatskim kaznama za blud rekli smo da je to onaj koji je u potpunosti imao spolni odnos u ispravnom braku.

8- Poglavlje: *ŠERIJATSKA KAZNA KAO OPOMENA (TA'ZIR)*

Ta'zir se odnosi na grijehe za koje ne postoje određene šerijatske kazne, a ni otkup. Takav je grijeh poljubac djeteta ili žene koja nije u srodstvu, ili da pojedinac ima odnos sa ženom ali bez spolnog kontakta, ili da jede ono što mu nije dozvoljeno kao krv ili strv, ili da potvara ljude za nešto drugo osim bluda, ili ako krade van mjesta gdje se čuvaju stvari makar to bila neznatna vrijednost, ili da se poigrava sa emanetima ili da ih pronevjere osobe kao što su: nadzornik nad nacionalnom kasom, ili vakufom, ili imetkom jetima i slično tome. Takvi grijesi su i grijesi onih koji su posrednici i ortaci ako prevare svog prijatelja, ili ako varaju u prodaji kao što to čine trgovci sa prehranom i tekstilom i sl., ili da zakidaju na vagi i mjeri. U te grijehe spada i lažno svjedočenje, ili da pojedinac lažno izgovara šehadet, ili da uzima mito za presudu, ili da sudi po nečemu što Allah nije objavio. Ili, da čini nepravdu podanicima, ili da se ponosi džahilijetskim običajima, ili da odgovara na džahilijetski poziv – i sve druge vrste zabrana. Takvi će biti kažnjeni i opomenom i odgojnim sredstvom u onolikoj mjeri koliko nadležni smatra da je dovoljno, shodno obimu grijeha među ljudima. Pa ako je grijeh proširen, onda će i kazna biti veća, a kazna je manja ako grijeh ne bude proširen ili ako se grijeh procijeni shodno stanju počinioca. Ako je on hronični grešnik,

kazna će mu se povećati, za razliku od onoga koji čini grijeh u maloj mjeri. Isto tako, ta'zir je povezan sa veličinom grijeha. Tako će pojedinac biti kažnjen za udvaranje ženama i djeci, ali ne kao onaj koji to jednom uradi.

Ta'zir nema donje granice u kažnjavanju, nego se odnosi na sve ono čime se može nanijeti bol jednom čovjeku: riječima, ili djelima, ili zapostavljanjem, ili ostavljanjem djela. Jer, čovjek može biti opomenut tako što će biti ukoren i naružen, ili da primi opomenu kroz zapostavljanje, ili, recimo, da mu se ne naziva selam sve dok se ne pokaje, ako je u tome korist. Tako je Allahov Poslanik ﷺ ignorirao (zapostavio) trojicu ashaba koji su izostali iz bitke.[1] Ili, da bude opomenut tako što će biti smijenjen sa svog položaja, jer su Poslanik ﷺ i njegovi ashabi kažnjavali na takav način. Ili, da se kazni tako što mu se neće dozvoliti da krene u bitku sa ostalim vojnicima. Kaznit će se i vojnik koji se povuče sa položaja ili iz bitke, jer bježanje sa bojnog polja je veliki grijeh. A sprečavanje da dobije svoju nadoknadu je jedna vrsta patnje i kazne. Isti je slučaj i sa vođom: ako učini neki od gore spomentih grijeha, bit će smijenjen, i u tome je opomena za njega. Ili, bit će kažnjen zatvorom, ili bičevanjem, ili da mu se lice ocrni, ili da se posadi na jahalicu natraške okrenut, kao što se prenosi od Omera b. el-Hattaba ؓ da je naređivao takvo nešto za lažno svjedočenje. Jer, lažov je ocrnio lice istine – pa će mu se ocrniti lice; izokrenuo je istinu – pa će biti izokrenut.

Što se tiče maksimalne granice pri ovoj vrsti kazne, jedni kažu da se ne podiže iznad deset udaraca, dok veliki broj učenjaka kaže da ne smije dostići šerijatski propisanu kaznu. Zatim su se,

[1] Bilježe ga Buhari (4418) i Muslim (2769). Trojica koji su izostali iz bitke su: Ka'b b. Malik, Merare b. Rabi'a i Hilal b. Umejje el-Vakifi. Oni su izostali iza Poslanika ﷺ u Bitki na Tebuku bez opravdanog razloga. Zatim im je Allah oprostio i primio pokajanje zbog njihove iskrene žalosti i pokajanja, pa je objavio slijedeće ajete: **"Allah je oprostio Vjerovjesniku, i muhadžirima, i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili, u vrijeme kada se srca nekih od njih zamalo nisu pokolebala: On je poslije i njima oprostio, jer je On prema njima Blag i Milostiv. A i onoj trojici koja su bila izostala i to tek onda kada im je Zemlja, koliko god da je bila prostrana, postala tijesna, i kada im se stisnulo u dušama"**, pa sve do riječi: **"O vjernici, bojte se Allaha i budite s onima koji su iskreni."** (Et-Tevbe, 117-119.)

kada je riječ o tome, podijelili na dvije skupine. Jedni kažu da ne smije dostići najmanju šerijatsku kaznu. Prema tome, ta'zir neće dostići kaznu slobodnog čovjeka koja je četrdeset ili osamdeset udaraca, niti će rob zaslužiti veću kaznu od roba pri Šerijatom određenoj kazni, tj. dvadeset ili četrdeset udaraca. Neki kažu da njih obojica neće zaslužiti kaznu roba, dok drugi kažu da neće dostići kaznu za vrstu počinjenog grijeha, iako može biti veća od druge vrste Šerijatom određene kazne. Naprimjer, kradljivac koji ukrade van mjesta gdje se čuvaju stvari neće biti kažnjen odsijecanjem ruke, iako je moguće da bude kažnjen više od onoga koji potvara ljude za blud. Također, neće biti kažnjen onaj ko učini nešto manje od bluda sa kaznom bludnika, iako može biti kažnjen više od onoga koji potvara za blud. Tako se prenosi od Omera b. el-Hattaba ﷺ da je čovjek uklesao u prsten nešto uzevši to iz nacionalne kase, pa je naredio da bude izbičevan sa stotinu udaraca. Zatim ga je i drugog dana udario sa stotinu udaraca, kao i trećeg dana - sa stotinu udaraca bičem.

Prenosi se od pravedenih halifa da su čovjek i žena nađeni u jednoj postelji te su izudarani sa po stotinu udaraca. Prenosi se od Poslanika ﷺ da je za onoga što je općio sa ropkinjom svoje žene rekao:

"Da, ako mu je dozvolila, bude bičevan sa stotinu udaraca, a ako nije, onda da bude kamenovan."[1]

Ovo su stavovi u Ahmedovom mezhebu, kao i kod drugih. Prva dva stava su stavovi Eš-Šafija.

Što se tiče Malika i nekih drugih učenjaka, od njih se prenosi da su veliki grijesi oni koji dostižu stepen kazne ubistva. Sa ovim njegovim stavom su se složili i neki od Ahmedovih pravnika. Takav je muslimanski špijun koji špijunira muslimane u korist neprijatelja. Ahmed nije rekao da ga treba ubiti, dok su Malik i neki od sljedbenika imama Ahmeda, kao što je Ibn-Akil, tvrdili da ga treba ubiti. Ebu-Hanife i Šafi su, s druge strane, zabranili

[1] Hadis je slab. Bilježe ga Ebu-Davud (4458 i 4459), Tirmizi (1451 i 1452), Nesai (3360 i 3361), Ibn-Madže (2551), preko Nu'mana b. Beširа ﷺ. Šejh Albani ga je naveo u *Daif Ebi-Davud*, 961 i 962.

njegovo ubistvo, kao i neki od sljedbenika mišljenja imama Ahmeda b. Hanbela poput Kadije Ebu-Ja'la.

Skupina sljedbenika Eš-Šafija i Ahmeda je dozvolila ubijanje onoga ko poziva u novotarije koje su suprotne Kur'anu i Sunnetu, kao i veliki broj sljedbenika imama Malika. I kažu: "Malik i neki drugi su dozvolili ubijanje kaderija zbog smutnje na zemlji, a ne zbog njihovog odmetanja od vjere". Isto je rečeno i za sihirbaza - treba ga ubiti. Većina učenjaka zastupa ovaj stav.

Od Džunduba ﵁ se prenosi mevkuf i merfu-hadis da je:

"*Kazna za sihirbaza je udarac sabljom.*"[1]

Od Omera, Osmana, Hafse, Abdullaha b. Omera i drugih ashaba se prenosi da ga treba ubiti. Neki od učenjaka kažu da ga treba ubiti zbog nevjerstva. Drugi opet kažu da je to radi nereda kojeg sije na zemlji. Međutim, većina učenjaka tvrdi da je ovo ubistvo kao šerijatski određena kazna. Ebu-Hanife također kaže da ga treba ubiti ako je njegov grijeh od vrste grijeha koji zaslužuju ubijanje. Tako će se ubiti i onaj koji ponovi homoseksualni čin ili onaj koji oduzme život radi novca i sl.

Moguće je uzeti za dokaz da onaj koji nered čini bude ubijen u slučaju da se njegov nered ne može spriječiti drugačije osim ubijanjem. Tako Muslim u svom *Sahihu* bilježi predaju od Arfedža el-Ešdž'aija ﵁ da je rekao:

"*Čuo sam Allahovog Poslanka ﷺ da kaže:*

'Ko vam dođe, a vi ste se već okupili oko jednog čovjeka, i želi da vam slomije štap i podijeli džemat - ubijte ga.'"[2]

U drugoj predaji stoji:

[1] Hadis je slab. Bilježe ga Tirmizi (1460), Darekutni (3/114), Hakim (4/360), Taberani u *Kebiru* (1665) i drugi, preko Džunduba ﵁, kao merfu-hadis. Nakon što je merfu-predaju ocijenio kao slabu, Tirmizi kaže: "Ali kao mevkuf-predaja od Džunduba je sahih." Kažem da su ga kao mevkuf od njega prenijeli i Hakim i Darekutni i drugi, ali mu je lanac sahih. Pogledaj: *Silsiletul hadisi ed-daifa*, 1446.

[2] Bilježe ga Muslim (1852) i Bejheki (8/169), preko Arfedža el-Ešdž'aija ﵁.

"Bit će smutnje i smutnje. Ko bude htio da podijeli vođstvo ovog ummeta, a ono je složno, – udarite ga sabljom, ko god da bude." [1]

Isto je moguće reći i za ubijanje pijanice poslije četvrtog opijanja. Dokaz za ovo je hadis koji bilježi Ahmed u svom *Musnedu* od Dejlema Hamirija ﷺ. On (Dejlem) kaže:

"Rekao sam Allahovom Poslaniku ﷺ: 'Allahov Poslaniče, mi se nalazimo u zemlji u kojoj obavljamo teške poslove. Međutim, mi pijemo napitak od pšenice koji nam daje snagu da bi mogli raditi i koji nas zagrije zbog hladnoće u našim krajevima. Pa reče: 'Je li opija?' Rekoh: 'Da'. Kaže: 'Klonite ga se!' Rekoh: 'Mi smo narod koji ga neće ostaviti'. Kaže: 'Ako ga ne ostave, onda ih ubijajte!'" [2]

Zato što je onaj koji čini nered kao i onaj koji ljudima nanosi nepravdu, njima i njihovim imecima. Pa ako se od njega nije moguće zaštititi osim ubijanjem, onda će biti ubijen.

Zbir svega toga je da postoje *dvije vrste kazni:*

Prva: Kazna za prošli grijeh, kao kazna i opomena od Allaha za ono što je učinio pojedinac. Takvo je bičevanje pijanice, onoga koji potvara, drumskog razbojnika ili kradljivca.

Druga: Kazna za izvršenje obaveznog prava ili ostavljanje zabranjenih stvari u budućnosti. Kao što će se od otpadnika od vjere tražiti da se pokaje; a ako odbije, onda će biti ubijen. Ili, kao što će biti kažnjen onaj koji ne obavlja namaz, ne daje zekat ili odbija izvršavanje prava prema ljudima. Opomena bičevanjem u ovoj vrsti je žešća od bičevanja u prvoj vrsti. Zato je dozvoljeno da bude bičevan zaredom jednim iza drugog bičevanja sve dok ne počne obavljati obavezni namaz ili dok ne izvrši svoje obaveze. A

---

[1] Bilježe ga Muslim (1852), Ahmed (4/261), Ebu-Davud (4762) i drugi, preko Arfedža, s riječima: "Šepanja i šepanja", tj. smutnji i novotarija.

[2] Hadis je sahih. Bilježe ga Ahmed (4/231-232) i Ebu-Davud (3683), u skraćenoj verziji. Bejheki (8/292) bilježi hadis sličan njemu, preko Dejlema Hamirija el-Džejšanija ﷺ. Ahmed Šakir ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Šerhul-Musned*, 9/63 i 64), kao i šejh Albani u *Sahih Ebi-Davud*, 3131.

za hadis koji se nalazi u *Sahihima* u kojem se prenosi od Vjerovjesnika ﷺ da je rekao:

"Neće se bičevati s više od deset udaraca osim onaj ko zasluži šerijatski određenu kaznu"[1]

neki od komentatora kažu da se ovo odnosi na kazne pri Allahovim pravima. To zato jer se riječ 'had' u Kur'anu i Sunnetu odnosi na granice koje razdvajaju dozvoljeno i zabranjeno. Kao što je zadnje dozvoljeno, a prvo zabranjeno, tako da se za prvo kaže:

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا

"To su Allahove granice, pa ih nemojte prelaziti." (El-Bekare, 229.)

A za posljednje:

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرَبُوهَا

"To su Allahove granice, pa im se nemojte približavati." (El-Bekare, 187.)

Što se tiče naziva "had" za Šerijatom određenu kaznu, on je poznat. Prema tome, hadis ukazuje na to da onaj koji udari radi svog prava, kao kada čovjek udari ženu zbog njene neposlušnosti, neće udariti više od deset bičeva. A udarac je onaj kojeg naređuje Šerijat, tj. da bude srednje jačine i bičem - a najbolje stvari su umjerene.

Alija ؓ kaže:

"Udarac je između dva udarca, kao i bič između dva biča."

To jest, bič kojim se udara treba da bude umjerene snage i debljine. A bičevanje neće biti prutićem ili čekićem, niti će biti dovoljno da pojedinac bude udaren prutom[2], jer se prut koristi kod izvršavanja kazne kao opomene, tj. ta'zira.

Što se tiče Šerijatom određenih kazni, one moraju biti izvršene bičem. Omer b. el-Hattab ؓ je koristio prut. A ako se

[1] Bilježe ga Buhari (6848) i Muslim (1708) i drugi, preko Ebu-Burde el-Ensarija ؓ.
[2] Hafiz u *Talhisul-habir* (4/78) kaže: "Nisam ga ovako vidio od njega." Kaže: "Da je prenesen od Omera i Ibn-Mesuda sličan njemu." Pogledaj: *Sunen Bejheki*, 8/326. Prut ili šiba.

radilo o Šerijatom određenoj kazni, onda bi tražio bič. Prestupniku se ne bi skidala sva odjeća, nego samo onaj dio koji bi spriječio bol, kao što je odjeća od kože, ili papira, ili nečega što je slično tome. Zatim, on neće biti privezan, osim ako to ne bude potrebno, a neće biti ni udaran po licu.

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ako se neko od vas bude borio, neka izbjegava lice i neka ne udara svog protivnika po njemu."[1]

Jer, cilj je da prestupnik bude vaspitan, a ne ubijen. Pri tome se daje svakom udu njegov udio u udarcima, kao što su leđa, plećke i butine i sl.

9- *Poglavlje:* DŽIHAD

Kazne sa kojima je došao Šerijat za onoga ko se suprotstavi Allahu i Njegovom Poslaniku ﷺ dijele se na dvije vrste:

Prva: Kazna koja se može izvršiti nad počiniocem ili skupinom, kao što smo već spomenuli.

Druga: Kazna za grupu koja se usprotivi i koju nije moguće privesti osim sa borbom.

Osnova ovoga poglavlja je govor o borbi protiv nevjernika, Allahovih i Poslanikovih neprijatelja. Protiv svakoga onoga do kojega dopre Poslanikov ﷺ poziv u Allahovu vjeru, sa kojom ga je Allah ﷻ poslao, a on se ne odazove, mora se boriti.

لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ

"Sve dok smutnje nestane i ostane samo Allahova vjera." (El-Enfal, 39.)

---

[1] Bilježe ga Buhari (2559), Muslim (2612) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ, ali drugi njegov dio nisam našao u ovoj predaji, a Allah najbolje zna.

Jer, kada je Allah poslao Svog Vjerovjesnika i naredio mu da poziva stvorenja u Njegovu vjeru, nije mu dozvolio da ubije bilo koga radi toga, niti mu je dozvolio borbu, sve dok se nije preselio u Medinu. Zatim je to dozvolio njemu i muslimanima riječima:

أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَٰتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا۟ وَإِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ نَصْرِهِمْ لَقَدِيرٌ ٱلَّذِينَ أُخْرِجُوا۟ مِن
دِيَٰرِهِم بِغَيْرِ حَقٍّ إِلَّآ أَن يَقُولُوا۟ رَبُّنَا ٱللَّهُ وَلَوْلَا دَفْعُ ٱللَّهِ ٱلنَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّهُدِّمَتْ
صَوَٰمِعُ وَبِيَعٌ وَصَلَوَٰتٌ وَمَسَٰجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا ٱسْمُ ٱللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنصُرَنَّ ٱللَّهُ مَن
يَنصُرُهُۥٓ إِنَّ ٱللَّهَ لَقَوِىٌّ عَزِيزٌ ٱلَّذِينَ إِن مَّكَّنَّٰهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ أَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَوُا۟
ٱلزَّكَوٰةَ وَأَمَرُوا۟ بِٱلْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا۟ عَنِ ٱلْمُنكَرِ وَلِلَّهِ عَٰقِبَةُ ٱلْأُمُورِ

" Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini – a Allah je, doista, kadar da ih pomogne. Onima koji su ni krivi ni dužni iz zavičaja svoga prognani samo zato što su govorili: 'Gospodar naš je Allah'. A da Allah ne suzbije neke ljude drugima, do temelja bi bili porušeni manastiri, i crkve, i bavre, a i džamije u kojima se mnogo spominje Allahovo ime. A Allah će sigurno pomoći one koji Njega pomažu – ta Allah je, zaista, Moćan i Silan. One koji će, ako im damo vlast na Zemlji, namaz obavljati i zekat udjeljivati, i koji će tražiti da se čine dobra djela, a odvraćati od nevaljalih. – A Allahu se, na kraju, sve vraća." (El-Hadždž, 39-41.)

Nakon toga, Allah ﷻ im je borbu stavio u obavezu. Zato kaže:

كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰٓ أَن تَكْرَهُوا۟ شَيْـًٔا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَعَسَىٰٓ أَن
تُحِبُّوا۟ شَيْـًٔا وَهُوَ شَرٌّ لَّكُمْ وَٱللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

"Propisana vam je borba, a to vam je mrsko! Možda nešto ne volite, a to je dobro po vas; možda nešto volite, a to je zlo po vas! Allah zna, a vi ne znate." (El-Bekare, 216.)

Zatim je potvrdio naredbu i uzdigao čin džihada u većini medinskih sura. Pa je pokudio one koji ga izostavljaju, opisujući ih sa licemjerstvom i bolestima u srcu. Uzvišeni kaže:

قُلْ إِن كَانَ ءَابَآؤُكُمْ وَأَبْنَآؤُكُمْ وَإِخْوَٰنُكُمْ وَأَزْوَٰجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَٰلٌ
ٱقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَٰرَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ أَحَبَّ إِلَيْكُم مِّنَ ٱللَّهِ
وَرَسُولِهِۦ وَجِهَادٍ فِى سَبِيلِهِۦ فَتَرَبَّصُوا۟ حَتَّىٰ يَأْتِىَ ٱللَّهُ بِأَمْرِهِۦ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ
ٱلْفَٰسِقِينَ

"Reci: 'Ako su vam očevi vaši, i sinovi vaši, i braća vaša, i žene vaše, i rod vaš, i imanja vaša koja ste stekli, i trgovačka roba za koju strahujete da neće prohođe imati, i kuće vaše u kojima se prijatno osjećate, miliji od Allaha i Poslanika, i od borbe na Njegovom putu – onda pričekajte dok Allah Svoju odluku ne donese. A Allah grešnicima neće ukazati na Pravi put." (Et-Tevbe, 24.)

U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

إِنَّمَا ٱلْمُؤْمِنُونَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا۟ وَجَٰهَدُوا۟ بِأَمْوَٰلِهِمْ
وَأَنفُسِهِمْ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ أُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلصَّٰدِقُونَ

"Pravi vjernici su samo oni koji u Allaha i Poslanika Njegovog vjeruju, i poslije više ne sumnjaju, i bore se na Allahovom putu imecima svojim i životima svojim – oni su iskreni." (El-Hudžurat, 15.)

Uzvišeni kaže:

فَإِذَآ أُنزِلَتْ سُورَةٌ مُّحْكَمَةٌ وَذُكِرَ فِيهَا ٱلْقِتَالُ ۙ رَأَيْتَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ يَنظُرُونَ
إِلَيْكَ نَظَرَ ٱلْمَغْشِىِّ عَلَيْهِ مِنَ ٱلْمَوْتِ ۖ فَأَوْلَىٰ لَهُمْ طَاعَةٌ وَقَوْلٌ مَّعْرُوفٌ ۚ فَإِذَا عَزَمَ ٱلْأَمْرُ
فَلَوْ صَدَقُوا۟ ٱللَّهَ لَكَانَ خَيْرًا لَّهُمْ ۞ فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِن تَوَلَّيْتُمْ أَن تُفْسِدُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ
وَتُقَطِّعُوٓا۟ أَرْحَامَكُمْ

"A kada se objavi jasna sura i u njoj se spomene borba, ti vidiš one u čijim je srcima bolest kako te gledaju pogledom pred smrt onesviješćenog! A preči bi njima bili pokornost i razuman govor! A kada stvar bude odlučena i postane ozbiljna, bolje bi im bilo da su prema Allahu iskreni. Možda biste i vi, kada biste se okrenuli, nered na Zemlji činili i rodbinske veze kidali." (Muhammed, 20-22.)

Ovo se mnogo spominje u Kur'anu.

Zatim, mnogo se spominje i uzdizanje ugleda borbe i boraca u suri *Es-Saff* u kojoj Allah kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تِجَٰرَةٍ تُنجِيكُم مِّنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ
وَرَسُولِهِۦ وَتُجَٰهِدُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَٰلِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ۚ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ
تَعْلَمُونَ ۝ يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ وَمَسَٰكِنَ طَيِّبَةً
فِى جَنَّٰتِ عَدْنٍ ۚ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ۝ وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا ۖ نَصْرٌ مِّنَ ٱللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ ۗ وَبَشِّرِ
ٱلْمُؤْمِنِينَ

"O vjernici! Hoćete li da vam ukažem na trgovinu koja će vas od patnje bolne spasiti? U Allaha i Poslanika Njegovog vjerujte, i imecima svojim i životima svojim na Allahovom putu se borite – to vam je, da znate, bolje. On će vam grijehe vaše oprostiti, i u džennetske bašče, kroz koje rijeke teku, uvesti, i u divne dvorove u vrtovima Adna – to će biti uspjeh veliki. A dat će vam i drugu blagodat koju volite: Allahovu pomoć i skoru pobjedu! Zato obraduj radosnom viješću vjernike." (Es-Saff, 10-13.)

Na drugom mjestu Uzvišeni kaže:

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ ٱلْحَآجِّ وَعِمَارَةَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَجَٰهَدَ فِى
سَبِيلِ ٱللَّهِ ۚ لَا يَسْتَوُۥنَ عِندَ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلظَّٰلِمِينَ ۝ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَهَاجَرُوا۟
وَجَٰهَدُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَٰلِهِمْ وَأَنفُسِهِمْ أَعْظَمُ دَرَجَةً عِندَ ٱللَّهِ ۚ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْفَآئِزُونَ ۝
يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَٰنٍ وَجَنَّٰتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ۝ خَٰلِدِينَ فِيهَآ
أَبَدًا ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عِندَهُۥٓ أَجْرٌ عَظِيمٌ

"Zar smatrate da je onaj koji hodočasnike vodom napaja i koji vodi brigu o Mesdžidi-Haramu ravan onome koji u Allaha i onaj svijet vjeruje i koji se na Allahovom putu bori? Nisu oni jednaki pred Allahom, a Allah neće ukazati na Pravi put onima koji sami sebi nepravdu čine. U većoj su časti kod Allaha oni koji vjeruju, i koji se iseljavaju, i koji se na Allahovom putu bore zalažući imetke svoje i živote svoje – oni će postići što žele. Gospodar njihov im šalje radosne vijesti da će im milostiv i

blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati, vječno i zauvijek će u njima boraviti. Uistinu, u Allaha je nagrada velika." (Et-Tevbe, 19-22.)

Ili gdje kaže:

مَن يَرْتَدَّ مِنكُمْ عَن دِينِهِۦ فَسَوْفَ يَأْتِى ٱللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُۥٓ أَذِلَّةٍ عَلَى ٱلْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ يُجَٰهِدُونَ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَآئِمٍ ذَٰلِكَ فَضْلُ ٱللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ

"Ako neko od vas, od svoje vjere otpadne – pa, Allah će sigurno umjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite; oni će se na Allahovu putu boriti, i neće se ničijeg prijekora bojati. To je Allahov dar koji On daje kome hoće. – A Allah je neizmjerno dobar i zna sve." (El-Maide, 54.)

Uzvišeni kaže:

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَلَا يَطَـُٔونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ ٱلْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِۦ عَمَلٌ صَٰلِحٌ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ ۝ وَلَا يُنفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ لِيَجْزِيَهُمُ ٱللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ

"...jer njih neće zadesiti ni žeđ, ni umor, ni glad na Allahovom putu, niti će stupiti na neko mjesto koje će nevjernike naljutiti, niti će ikakvu dobit nad neprijateljem ostvariti, a da im to sve neće kao dobro djelo upisano biti – Allah zaista neće dopustiti da propadne nagrada onima koji čine dobro. I neće dati nikakav prilog, ni mali ni veliki, niti će ikakvu dolinu prevaliti, a da im to neće zapisano biti, da bi ih Allah bolje nagradio za ono što su radili." (Et-Tevbe, 120-121.)

Dakle, spomenuo je šta sve uzrokuju njihova djela i što to oni čine od djela.

Naredbi na džihad i njegovih koristi u Kur'anu i Sunnetu ima mnogo, što nije ni moguće nabrojati. Zato je džihad nešto najbolje što je čovjek mogao dobrovoljno da učini, a učenjaci su se

složili da je bolji od hadža, umre, nafila-namaza i dobrovoljnog posta na što ukazuju i Kur'an i Sunnet. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Glavna stvar je islam: njegov stub je namaz, a njegov vrhunac je borba na Allahovom putu."[1]

I kaže:

"U Džennetu ima sto stepena. Između svakog stepena je onoliko koliko je između neba i Zemlje. Allah ih je pripremio za borce na Njegovom putu."[2]

I kaže:

"Čije se stope upraše na Allahovom putu, Allah će ga zabraniti Vatri."[3]

I kaže ﷺ:

"Dan i noć borbe na Allahovom putu bolji su od mjeseca posta i noćnog namaza. A ako (borac) umre, bit će nagrađen za svoja djela koja je činio, i bit će mu date blagodati i bit će zaštićen od zablude."[4]

A u *Sunenima*:

"Dan borbe na Allahovom putu je bolji od hiljadu drugih na drugim mjestima mimo njega."[5]

I kaže ﷺ:

"Dva su oka koja neće pržiti Vatra: oko koje zaplače iz straha od Allaha i oko koje prenoći na straži na Allahovom putu."[1]

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Tirmizi (2616), Nesai u *Sunenul-kubra* (11394), Ibn-Madže (3973) i drugi, preko Muaza b. Džebela ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 5136.

[2] Bilježi ga Buhari (2790), preko Ebu-Hurejre ؓ, a Muslim (1884), preko Ebu-Seida el-Hudrija ؓ.

[3] Bilježe ga Buhari (907), Tirmizi (1632), Nesai (3116) i drugi, preko Ebu-Enesa el-Ensarija ؓ.

[4] Bilježe ga Muslim (1913), Nesai (3167 i 3168) i drugi, preko Selmana el-Hajra ؓ.

[5] Hadis je slab. Bilježi ga Tirmizi (1667), Nesai (3169 i 3170) i drugi, preko Osmana ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Daif džami'*, 3084.

Tirmizi kaže hadis je hasen. U Ahmedovom *Musnedu* stoji:

"Noć straže na Allahovom putu je bolja od hiljadu noći u kojima se klanja i u čijim se danima posti."[2]

U *Sahihima* se prenosi da je neki čovjek rekao:

"Allahov Poslaniče, obavijesti me o nečemu što je ravno borbi na Allahovom putu!" Kaže: "Ne mogu". Kaže: "Obavijesti me o njemu!" Kaže: "Da li možeš, kada izađe mudžahid, da postiš i da se ne iftariš, ili da klanjaš noću, a da se ne odmaraš." Kaže: "Ne". Kaže: "To ti je ravno džihadu."[3]

U *Sunenima* se prenosi da je ﷺ rekao:

"Svaki narod ima svoj turizam, a turizam moga ummeta je džihad na Allahovom putu."[4]

Ovo je veoma opširno poglavlje. Niti za jedno djelo nije spomenuta nagrada kao za njega, što je i očito kod njegovog pojma. To je zato što se koristi džihada odnose i na njegovog sahibiju (nosioca) i na druge - kako u vjeri, tako i na dunjaluku. Također, to je zato što on sadrži sve vrste ibadeta, očite i skrivene. On obuhvata ljubav prema Allahu ﷻ, iskrenost prema Njemu, oslonac na Njega, predanost duše i imetka Njemu, strpljivost i potpuno odvajanje od ovosvjetskih uživanja kao i spominjanje Allaha ﷻ, te mnoge druge vrste djela koja zasigurno ne obuhvataju ostala djela. A onaj koji ga izvršava, bilo da je pojedinac ili skupina, uvijek je između dva dobra: ili pobjeda i trijumf, ili šehadet i Džennet.

Stvorenja moraju živjeti i umirati. Tako se u njemu (džihadu) koristi njihov život i smrt za vrhunsku sreću na

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Tirmizi (1630) od Ibn-Abbasa ؓ, a Ebu-Ja'la i Dija' u *Muhtare*, preko Enesa ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 4112 i 4113.
[2] Hadis je slab. Bilježe ga Ibn-Madže (2766), Ahmed (1/61, 65), Hakim (2/81) i drugi, preko Osmana ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Daif džami'*, 2704.
[3] Bilježi ga Buhari (2785), Muslim (1878) i drugi od Ebu-Hurejre ؓ.
[4] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2486), Hakim (2/73), Bejheki u *Šu'abul-iman*, preko Ebu-Umame ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'* (2093), s riječima: *"A putovanje moga ummeta je džihad na Allahovom putu."*

dunjaluku i Ahiretu. Njegovo zapostavljenje je pak razlog nestanka obiju tih sretnih stanja, ili njihov manjak. Jer, ima ljudi koji vole da obavljaju teška djela u vjeri i ovosvjetskim koristima, ali sa veoma malom nadoknadom za to. Zato je džihad najkorisnije djelo, i za jedno i za drugo, i bolji je od svih teških djela. Ili, neki čovjek priželjkuje provod za dušu - pa ga pogodi smrt. S druge strane, smrt šehida biva lakša od svake druge smrti, i ona je najbolja smrt.

Ako je osnova propisane borbe džihad, a njegov cilj da se uspostavi samo Allahova vjera, i da Allahova riječ bude gornja, onda će se protiv onoga ko se tome usprotivi povesti borba. Ali oni koji nisu od protivnika niti boraca, kao što su žene, djeca, monasi, starci, slijepci, invalidi i njima slični, kod većine učenjaka, neće se prihvatiti kao borci i neće se povesti borba protiv njih osim sa riječima, premda neki smatraju da ih je dozvoljeno ubiti zbog njihovog nevjerstva - osim žena i djece, jer oni predstavljaju imetak muslimana. No prvo mišljenje je ispravnije, jer se borba vodi protiv onoga ko se nama usprotivi u širenju Allahove vjere.

Allah ﷻ kaže:

وَقَـٰتِلُوا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ ٱلَّذِينَ يُقَـٰتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوٓا۟ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ لَا يُحِبُّ ٱلْمُعْتَدِينَ

"I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali ne prelazite granice. Zaista Allah ne voli one koji prekoračuju granice." (El-Bekare, 190.)

U *Sunenima* se prenosi da je Poslanik ﷺ naišao pokraj ubijene žene u nekoj od bitaka, oko koje su se ljudi sakupili, pa je rekao:

"Nije trebalo ovu ubiti." Zatim je rekao jednom od prisutnih: "Sustigni Halida i reci mu neka ne ubijaju djecu i robove."[1]

Također se u *Sunenima* bilježi da je ﷺ govorio:

"Ne ubijajte stare ljude, malu djecu i žene."[2]

[1] Hasen-sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (2669) i Ibn-Madže (2842) od Rebaha b. Rabi'e ؓ. A šejh Albani ga je ocijenio kao hasen-sahih. (v.: *Sahih Ebi-Davud*, 2324)

[2] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (2614), preko Enesa ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Daif džami'*, 1346. Međutim, zabrana ubijanja djece i žena se nalazi u hadisu koji se

To je zato jer je Allah ﷻ dozvolio da budu ubijani oni u čijem će ubistvu biti korist za ostala stvorenja, kao što Uzvišeni kaže:

وَٱلْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ ٱلْقَتْلِ

"Smutnja je gora od ubistva." (El-Bekare, 217.)

To znači da ako je u borbi zlo i nered, onda je u smutnji nevjernika još žešće zlo i nered. A nevjerstvo onoga ko ne spriječi muslimane u širenju vjere neće naškoditi osim njemu. Zato su prvaci govorili: "Onaj ko poziva u novotarije suprotne Kur'anu i Sunnetu bit će kažnjen sa onim čime neće biti kažnjen onaj koji šuti." U hadisu stoji da:

***"Greška koja se prikrije neće naškoditi osim onome ko ju je učinio. A ako se objelodani, pa se ne spriječi, onda će naštetiti svima."*[1]**

Zato je Šerijat učinio obaveznom borbu protiv nevjernika, ali ne i borbu protiv onih do kojih je moguće doprijeti sa *da'vom*. Ako se jedan od njih zarobi u borbi, ili van nje, kao kada bude izbačen iz lađe, ili zaluta, ili bude uzet prevarom, sa njim vođa muslimana može uraditi šta želi: može da ga ubije, učini robom ili da ga oslobodi ili razmijeni za novac ili za drugog čovjeka. To tvrdi većina pravnika, na što ukazuju Kur'an i Sunnet, iako neki od pravnika tvrde da je njegovo oslobađanje ili razmjena derogirano.

Što se tiče sljedbenika Knjige i vatropoklonika, protiv njih će se voditi borba sve dok se ne prihvate islam ili dok ne:

حَتَّىٰ يُعْطُوا۟ ٱلْجِزْيَةَ عَن يَدٍ وَهُمْ صَٰغِرُونَ

"... dadnu glavarinu poslušno i ponizno." (Et-Tevbe, 29.)

Kada se radi o drugima mimo njih, učenjaci su se razišli da li će od njih biti uzeta džizja, tj. glavarina, iako većina smatra da je

---

prenosi preko Abdullaha b. Mesuda ؓ, kao što ga bilježe Buhari (3014) i Muslim (1744) i drugi.

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Taberani u *Evsatu*, preko Ebu-Hurejre ؓ, kao merfu-hadis, sličan njemu, ali mu je lanac veoma slab. U njemu se nalazi Mervan b. Salim el-Gifari, čiji se hadisi ne uzimaju. Pogledaj: *Medžme'uz zevaid*, 7/268.

ne treba uzeti od arapskih idolopoklonika. Svaka grupa koja sebe pripiše islamu, ali odbije da izvršava neke od očitih potvrđenih obaveza - protiv njih je obavezna borba, i oko toga su se složili muslimani, sve dok Allahova vjera ne bude gornja. Tako su se Ebu-Bekr ﷺ i tadašni muslimani borili protiv onih koji su odbili dati zekat. Tada su se neki od ashaba sustegli od borbe protiv njih, ali nakon toga su se svi složili oko toga. I kada je Ebu-Bekru ﷺ Omer b. el-Hattab ﷺ rekao:

*"Kako ćeš se boriti protiv ljudi, a Allahov Poslanik ﷺ je rekao: **'Naređeno mi je da se borim protiv ljudi sve dok ne posvjedoče da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik. A ako to kažu, zaštitili su od mene svoju krv i imetak, osim sa pravom - a njihov račun će svesti Allah.'"** Ebu-Bekr mu reče: "Zekat je od njegovog prava. Tako mi Allaha, kada bi mi ga odbili davati dvije godine, a davali su ga Allahovom Poslaniku ﷺ, ja bi se protiv njih borio radi toga!" Omer reče: "Tako mi Allaha, vidio sam da ga je Allah nadahnuo da se protiv njih bori, pa sam spoznao da je na istini!"*[1]

U mnogim predajama se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ naredio borbu protiv haridžija. Tako se u oba *Sahiha* bilježi da je Alija b. Ebi-Talib ﷺ rekao:

"Čuo sam Allahovog Poslanika ﷺ da kaže: 'U posljednje vrijeme će se pojaviti ljudi mladih zuba, glupih snova. Govorit će riječima najboljih pobožnjaka, a njihov iman neće prelaziti njihov grkljan. Iz vjere će izlijetati kao što strijela izlijeće iz luka. Gdje god ih sretnete, ubijajte ih! Jer u njihovom ubijanju ima nagrade na Sudnjem danu za onoga ko ih ubije.'"[2]

A u Muslimovoj verziji:

"Iz mog ummeta će izaći ljudi koji će učiti Kur'an, vaše učenje u odnosu na njihovo učenje neće predstavljati ništa, niti će vaš namaz u odnosu na njihov namaz predstavljati išta. Čitat će Kur'an misleći da je on u njihovu korist, a on će

---

[1] Bilježe ga Buhari (1399) i (1400), a Muslim (20) i drugi preko Ebu-Hurejre ﷺ.

[2] Bilježi ga Buhari (3611), a Muslim (1066) i drugi preko Alije ﷺ.

biti protiv njih. Njihovo učenje neće prolaziti njihova grla. Izlijetat će iz islama kao što strijela izlijeće iz luka. Kada bi znala vojska koja će se protiv njih boriti šta im je pripremljeno, na jeziku njihovog vjerovjesnika, ostavili bi se ostalih djela."[1]

U narednom hadisu, koji se prenosi preko Ebu-Seida ﷺ, prenosi se da je Poslanik ﷺ rekao:

"Ubijat će sljedbenike islama, a ostavljat će idolopoklonike. Ako ih doživim, ubijat ću ih kao što je ubijan narod Ad."[2]

A u *Muslimovoj* predaji:

"Moj ummet će biti (podijeljen) u dvije skupine. Zatim će između njih izletjeti sekta koju će ubijati ona od dvije skupine koja je u pravu."[3]

Vođa vjernika Alija ﷺ se borio protiv ove frakcije kada se desila podjela između stanovnika Šama i Iraka. Tu frakciju su nazivali "harurije". Allahov Poslanik ﷺ je pojasnio da su obje strane od njegovog ummeta a da je Alijina strana u pravu. Ipak, on nije podstakao na borbu općenito osim na borbu protiv onih koji su se odvojili od vjere kao što strijela izlijeće iz luka, odvojivši se od džemata i dozvolivši živote i imetke drugih muslimana mimo njih. Kur'anom, Sunnetom i jednoglasnim stavom ummeta je potvrđeno da se treba boriti protiv onih koji izađu iz okvira islamskog šerijata makar izgovarali šehadet.

Pravnici su se razišli pri govoru o buntovničkoj skupini koja zapostavi pritvrđen sunnet, kao što su, naprimjer, dva rekata sabahskog sunneta - da li je dozvoljena borba protiv njih? Postoje dva mišljenja. Međutim, kada je riječ o obavezama i očitim i poznatim zabranama, protiv njih će se voditi borba, oko čega postoji jednoglasni stav. Tako će oni biti prisiljeni da obavljaju propisane namaze, daju zekat, poste ramazan, obavljaju hadž. Također, bit će prisiljeni i da se klone zabrana, kao što su: ženidba

[1] Bilježi ga Muslim (1066), preko Alije ﷺ.
[2] Bilježe ga Buhari (3344) i Muslim (1064) i drugi, preko Ebu-Seida el-Hudrija ﷺ.
[3] Bilježe ga Muslim (1064) i Ebu-Davud (4667), preko Ebu-Seida el-Hudrija ﷺ.

sa sestrama, konzumiranje ružnih jela i pića, pokazivanje neprijateljstva prema muslimanima kroz otimanje njihovog imetka ili oduzimanje života i sl.

Borba protiv njih počinje od onog trenutka kada im se dostavi Poslanikova ﷺ da'va. Dakle, sa razlogom radi kojeg se treba protiv njih boriti. Ali ako oni otpočnu borbu protiv muslimana, onda nema sumnje da je borba protiv njih potvrđenija, kao što smo spomenuli buntovnike, drumske razbojnike, protiv kojih se vodi borba. Potrebniji i obavezniji džihad od džihada protiv nevjernika i onih koji sprečavaju da'vu je džihad protiv onih koji odbiju izvršavanje šerijatskih obaveza. Kao kada, recimo, odbiju davanje zekata, ili protiv haridžija i njima sličnih, bez obzira da li su sukob započeli muslimani ili je to do nejga došlo zbog odbrane. Ako se borba počinje, onda je *fardi-kifaje;* a ako jedni krenu u borbu, onda će obaveza spasti sa ostalih. A nagradu će dobiti oni koji pođu u borbu, kao što Allah ﷻ kaže:

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

"Vjernici koji se bore, osim onih koji su nesposobni, ne mogu se izjednačiti." (En-Nisa, 95.)

Ali ako neprijatelj napadne muslimane, onda će odbrana biti obaveza svima koji su ciljani, kao i onima koji nisu pogođeni ratom, ali zbog obaveze pomaganja njihove braće.

Allah ﷻ kaže:

وَإِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

"A ako vas zamole da im u vjeri pomognete, dužni ste im u pomoć priteći protiv naroda, ali ne i protiv naroda koji s vama zaključen ugovor o nenapadanju ima." (El-Enfal, 72.)

Ili, kao što je Poslanik ﷺ naredio da se pomogne muslimanu. Zatim, ono što treba još napomenuti jeste i to da je obaveza ići u borbu i onome koji ide radi plijena i onome koji ne ide, ali se na svakoga obaveza odnosi shodno životnim i materijalnim mogućnostima, bilo da ih ima malo ili mnogo, bilo da pješače ili da jašu. Isto tako, kada je neprijatelj krenuo na muslimane na dan

Hendeka, Allah ﷻ nije nikome dozvolio da izostane. A poznato je da je dozvolio izostanak na početku borbe pri potrazi za neprijateljem, pa ih je podijelio na dvije skupine: one koji su krenuli u boj i one koji su ostali kod kuća, i to uz napomenu da je pokudio one koji su tražili dozvolu od Poslanika ﷺ:

يَقُولُونَ إِنَّ بُيُوتَنَا عَوْرَةٌ وَمَا هِيَ بِعَوْرَةٍ إِن يُرِيدُونَ إِلَّا فِرَارًا

"Oni govore: 'Kuće su naše nezaštićene!', a nisu bile nezaštićene, već su oni htjeli samo umaći." (El-Ahzab, 13.)

Ovo je, dakle, odbrana vjere, časti i života, tj. borba u nuždi. Zato je borba zbog povećanja broja vjernika i zbog uzdizanja islama, kao i zbog zastrašivanja neprijatelja, vrsta kazne buntovničkim skupinama.

A kada je riječ o stanovnicima u islamskim zemljama koji se ne protive, obaveza je da budu prisiljeni na obavljanje obaveza kao što su pet temeljnih odrednica islama i drugo, poput izvršavanja povjerenih emaneta, ispunjavanje ugovora itd.

Ko god da ne klanja, među ljudima i ženama, bit će mu naređen namaz. Pa ako odbije, onda će biti kažnjen na osnovu jednoglasnoga stava svih učenjaka, iako većina njih smatra da ga treba ubiti ako u potpunosti odbije da klanja. Prije toga će mu se dati prilika za pokajanjem, pa ako odbije, onda će biti ubijen. No da li će biti ubijen kao otpadnik (murted), kafir ili grešnik? U Ahmedovom mezhebu, kao i kod drugih, postoje dva poznata mišljenja, a od većine prethodnika se prenosi da se takav smatra nevjernikom, i to u slučaju da prizna obavezu namaza. A onaj ko negira bilo koji farz - on je kafir, bez razilaženja. Štaviše, staratelju se naređuje da djetetu naređuje namaz u sedmoj godini. Pa ako odbije, da ga istuče u desetoj. Tako naređuje Vjerovjesnik ﷺ, kada kaže:

"Naređujte im namaz u sedmoj, a u desetoj ih zbog njega udarite, i razdvojite ih u posteljama."[1]

Isto se odnosi i na ono što namaz podrazumijeva sa sobom: islam, punoljetstvo, čistoća i dr.

Da bi to bilo upotpunjeno, treba posjećivati mesdžide i imame i naređivati im da klanjaju onako kao što je klanjao Poslanik ﷺ. Zato kaže:

"Klanjajte kao što ste vidjeli mene da klanjam."[2]

Jednom prilikom je predvodio ashabe sa jednog dijela minbera, pa je rekao:

"Ovo sam uradio kako bi me slijedili i upoznali moj namaz."[3]

Imam u namazu i drugim prilikama mora gledati na džemat tako da ne smije dopustiti da bude ili uzrok da ih prođe neka stvar ili djelo koje čini muslimana savršenim u vjeri. Na svakom imamu je, zapravo, da ih predvodi u namazu u potpunosti; on ne smije izostaviti ono što bi smio izostaviti pojedinac u vremenu nužde. Isto se odnosi na njihovog predvodnika na hadžu ili vođu u borbi. Zar misliš da opunomoćenik ili staratelj nije obavezan da u prodaji i kupovini treba da teži onome ko ga je opunomoćio, ili svom djetetu, a u korist njegovog imetka ili odgoja? A u svom imetku ima pravo da napravi propuste kako hoće. Tako da je vjerska stvar bitnija, a pravnici su spomenuli ovo značenje.

Ako se nadležni potrude da poboljšaju vjersko stanje ljudi, onda će se i jednima i drugima poboljšati vjera i ovosvjetska korist, a izbjeći neslaganje bilo kakve vrste. Vrhunac svega toga je čisti nijet (čista namjera) podanika koji očituju vjeru iskreno radi Allaha ﷻ, a i oslonac na Njega. To zato jer su iskrenost i oslonac na Allaha

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (495 i 496), Darekutni (85), Hakim (1/197), Ahmed (2/197) i drugi, preko Abdullaha b. Amra ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih-hadis. (v.: *Irvaul-galil*, 247)

[2] Bilježi ga Buhari (631), preko Malika b. Huvejrisa ؓ.

[3] Bilježe ga Buhari (917, Muslim (544) i drugi, preko Sehla b. Sa'da es-Sa'idija ؓ.

ﷺ ključ uspjeha predstavnika i podanika, kao što nam je Allah naredio da kažemo u namazu:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ

"Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo." (El-Fatiha, 5.)

Za ove dvije riječi je rečeno da sadrže cjelokupno značenje svih objavljenih knjiga sa nebesa. Prenosi se da je Poslanik ﷺ jedne prilike bio u nekoj od bitaka pa je rekao:

"O Gospodaru Sudnjega dana, samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo",

pa su glave počele slijetati sa ramena.[1]

Allah ﷻ je naveo ovo na više mjesta u Svojoj Knjizi govoreći:

فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ

"... zato Njega obožavaj i na Njega se osloni." (Hud 123.)

Ili ajet:

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ

"...na Njega se oslanjam i Njemu se priklanjam." (Hud, 88.)

Kada bi klao kurban, Allahov Poslanik ﷺ bi rekao:

"Od Tebe i Tebi."[2]

Najveća pomoć nadležnom i ostalim podanicima se sastoji u tri stvari:

Prva: Iskrenost prema Allahu i oslonac na Njega, u dovi i drugom. Osnova toga je pažnja prema namazu, i srcem i tijelom.

---

[1] Hadis je slab. Billježi ga Taberani u *Evsatu*; Ibn-Sunni u *Amelu jevmi ve lejle*, 336. Hejsemi u *Medžme'uz-zevaid* (5/338) kaže: "U njegovom lancu prenosilaca se nalazi Abdus-Selam b. Hašim, a on je slab." Šejh Albani je također hadis ocijenio slabim u 'Kelimu tajjib' 126 također u predaji od Ibn-Sunnija.

[2] Hadis je slab. Bilježe ga Ebu-Davud (2795), Ibn-Madže (3121), Darimi (1946) i drugi, preko Džabira b. Abdullaha ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Daif Ebi-Davud*, 597.

Druga: Dobročinstvo prema stvorenjima (ljudima) pridonoseći im korist i novac, tj. zekat.

Treća: Strpljivost kod nanošenja uvreda od ljudi i pri drugim nedaćama.

Zbog toga Allah ﷻ na mnogo mjesta spaja namaz i strpljivost, kao što kaže:

وَٱسْتَعِينُوا۟ بِٱلصَّبْرِ وَٱلصَّلَوٰةِ

"...i tražite pomoć u strpljivosti i namazu." (El-Bekare, 45.)

Ili riječi:

وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ طَرَفَىِ ٱلنَّهَارِ وَزُلَفًا مِّنَ ٱلَّيْلِ إِنَّ ٱلْحَسَنَـٰتِ يُذْهِبْنَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ ذَٰلِكَ ذِكْرَىٰ لِلذَّٰكِرِينَ ۝ وَٱصْبِرْ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ ٱلْمُحْسِنِينَ

"I obavljaj namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju hrđava. To je pouka za one koji pouku žele. I strpljiv budi! Allah, doista, neće uskratiti nagradu onima koji dobra djela čine." (Hud, 114-115.)

Ili ajet:

فَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا

"Zato otrpi riječi njihove i Gospodara svoga slavi, zahvaljujući Mu, prije izlaska Sunca i prije zalaska njegova." (Ta-ha, 130.)

Također u suri *Kaf* kaže:

فَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ وَقَبْلَ ٱلْغُرُوبِ

"Zato strpljivo podnosi ono što oni govore, i slavi i veličaj Gospodara svoga, i zahvaljuj Mu se prije Sunčeva izlaska i prije zalaska." (Kaf, 39.)

Uzvišeni kaže:

وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ۝ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُن مِّنَ ٱلسَّـٰجِدِينَ

"Mi dobro znamo da ti je u duši teško zbog onoga što govore. Zato veličaj Gospodara svoga i hvali Ga, i budi od onih koji čine sedždu." (El-Hidžr, 97-98.)

Također su i namaz i zekat spojeni na mnogo mjesta u Kur'anu. Ustrajavanje u namazu, zekatu i strpljivosti je put ka poboljšanju stanja namjesnika i podanika, i to ako čovjek zna šta obuhvataju ovi jezgroviti nazivi, šta podrazumijeva pojam namaza od spominjanja Allaha, dove, učenja Kur'ana, iskrenog očitovanja vjere samo Njemu i oslonca na Njega. S druge strane, zekat podrazumijeva: dobročinstvo prema stvorenjima novcem i koristima u pomaganju onoga kome je učinjena nepravda, ili onoga ko je pretrpio nesreću, ili za upotpunjenje potrebe onome koji je u nuždi.

U *Sahihima* se prenosi da je Poslanik ﷺ rekao:

"Svako dobro djelo je sadaka."[1]

Tako sadaka obuhvata svaku vrstu dobročinstva, makar to bilo razvedreno lice ili lijepa riječ. U *Sahihima* se od Adijja b. Hatima ؓ prenosi da je rekao:

"Rekao je Vjerovjesnik ﷺ: 'Nema nikoga od vas a da sa njim neće razgovarati njegov Gospodar. Između njega i Njega neće biti tumača. Zatim će pogledati na svoju desnu stranu i ništa neće vidjeti osim onoga što je pripremio od djela. Pa će pogledati na lijevu stranu i neće vidjeti osim ono što je pripremio od djela. A zatim će pogledati ispred sebe, a tamo će ga dočekati Vatra. Zato ko od vas može da se zaštiti od Vatre, makar sa pola hurme, neka to učini; a ako ne nađe, onda sa lijepom riječi.'"[2]

U *Sunenima* se prenosi da je ﷺ rekao:

"Nemojte omalovažavati od dobrih djela ništa, makar da susretneš svoga brata sa vedrim licem, ili, makar da iz svoje posude naspeš u posudu onoga ko traži da se napije."[3]

---

[1] Bilježi ga Buhari (6021), preko Džabira b. Abdullaha ؓ, i Muslim (1005), preko Huzejfe ؓ.

[2] Bilježe ga Buhari (6539) i Muslim (1016), preko Adija b. Hatima ؓ.

[3] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4084), Tirmizi (2722), Ahmed (3/483 i 5/63-64), preko Džabira b. Sulejma el-Džuhejmija ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih Ebi-Davud*, 3442.

U *Sunenima* se također bilježi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"*Najteže što će se staviti na Vagu je lijep moral.*"[1]

Od njega se ﷺ prenosi da je rekao Ummi Seleme:

"*O Ummu-Seleme, lijep moral je dobro ovog i onog svijeta!*"[2]

U strpljenju je podnošenje smetnji, skrivanje ljutnje, opraštanje ljudima, suprostavljanje strastima, izbjegavanje zla i nanošenja nepravde. Kao što Uzvišeni kaže:

وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُورٌ ۝ وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ ۝ إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُم مَّغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ

"Ako čovjeku milost Našu pružimo, pa mu je poslije uskratimo, on pada u očajanje i postaje nezahvalnik. A ako ga blagodatima obaspemo, poslije nevolje koja ga je zadesila, on će sigurno reći: 'Nevolje su me napustile!' On je doista umišljen i razmetljiv. - A samo strpljive i one koji dobra djela čine čeka nagrada velika." (Hud, 9-11.)

A Svom Poslaniku ﷺ Uzvišeni kaže:

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

"Ti praštaj! I traži da se dobra djela čine, a neznalica se kloni." (El-A'raf, 199.)

I kaže:

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4799), Tirmizi (2002 i 2003), Ahmed (6/42, 46 i 48), preko Ebu-Derdāa ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 5721.

[2] Hadis je slab. Bilježi ga Taberani u *Kebiru* i *Evsatu*. Hejsemi u djelu *Medžme'uz-zevaid* (7/119) kaže: "U njegovom lancu se nalazi Sulejman b. Ebi-Kerime kojeg su slabim ocijenili Ebu-Hatim i Ibn-Adijj." Kažem: "Munziri je u *Tergibu* (4/536) ukazao na njegovu slabost, jer je prenio hadis na indirektan način "prenosi se", a zatim je izostavio komentar o njemu." Također ga bilježi Taberani u *Kebiru* i Bezzar u svom *Musnedu*, preko Ummu-Habibe ؓ. Hejsemi u *Medžme'uz-zevaid* (8/24) kaže: "U njegovom lancu se nalazi Ubejd b. Ishak čiji se hadisi ne prihvataju, iako je Ebu-Hatim prihvatio njegove predaje, ali je on jedan od najgorih ljudi u prenošenju."

وَسَارِعُوٓا۟ إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ
ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ فِى ٱلسَّرَّآءِ وَٱلضَّرَّآءِ وَٱلْكَٰظِمِينَ ٱلْغَيْظَ وَٱلْعَافِينَ عَنِ ٱلنَّاسِ ۗ وَٱللَّهُ يُحِبُّ
ٱلْمُحْسِنِينَ

"I požurite oprostu od Gospodara vašega, i Džennetu širokom kao nebesa i Zemlja, pripremljenim za bogobojazne! Za one koji udjeljuju, i kada su u obilju i kada su u oskudici, koji srdžbu savladuju i ljudima praštaju. A Allah voli dobročinitelje!" (Al-Imran 133-134)

Uzvišeni kaže:

وَلَا تَسْتَوِى ٱلْحَسَنَةُ وَلَا ٱلسَّيِّئَةُ ۚ ٱدْفَعْ بِٱلَّتِى هِىَ أَحْسَنُ فَإِذَا ٱلَّذِى بَيْنَكَ وَبَيْنَهُۥ
عَدَٰوَةٌ كَأَنَّهُۥ وَلِىٌّ حَمِيمٌ ۝ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ٱلَّذِينَ صَبَرُوا۟ وَمَا يُلَقَّىٰهَآ إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ ۝
وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ ٱلشَّيْطَٰنِ نَزْغٌ فَٱسْتَعِذْ بِٱللَّهِ ۖ إِنَّهُۥ هُوَ ٱلسَّمِيعُ ٱلْعَلِيمُ

"Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvrati, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati. To mogu postići samo strpljivi, to mogu postići samo vrlo sretni. A kada te šejtan pokuša na zle misli navesti, ti zatraži utočište u Allaha, jer On uistinu sve čuje i sve zna." (Fussilet, 34-36.)

U drugom ajetu kaže:

وَجَزَٰٓؤُا۟ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۖ فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ ۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ

"A kazna za zlo jeste slično zlo. A onoga koji oprosti i izmiri se – Allah će nagraditi. On, uistinu, ne voli one koji nepravdu čine." (Eš-Šura, 40.)

Hasan el-Basri, rahimehullah, kaže: "*Kada bude Sudnji dan, povikat će se ispod Arša: 'Neka ustane onaj koji nagradu od Allaha mora dobiti'. Pa neće ustati osim onaj koji je praštao i izmirivao se.*"[1]

[1] Predaja je slaba. Bilježe je Akili i Taberani u *Mekarimu ahlak*; Ebu-Nuajm, *Hilje*; Bejheki u *Šu'abu*, preko Enesa ﷺ, kao merfu-hadis. Hatib i Sa'lebi ga prenose preko Ibn-Abbasa ﷺ, kao i Bejheki u *Šu'abu*, preko Abdullaha b. Omera ﷺ. Bejheki kaže: "Tekst čudan, a lanac mu je slab." Pogledaj: Hafiz Ibn-Hadžer, *Tahridž ehadis Keššaf*, 361. Šejh Albani ga je naveo u *Daif džami'*, 669.

Nije od dobre namjere i dobročinstva prema podanicima da se čini ono što im se prohtije i da se zapostavlja ono što oni osjećaju mrskim. Allah ﷻ kaže:

وَلَوِ ٱتَّبَعَ ٱلْحَقُّ أَهْوَآءَهُمْ لَفَسَدَتِ ٱلسَّمَٰوَٰتُ وَٱلْأَرْضُ وَمَن فِيهِنَّ

"Da se Allah za prohtjevima njihovim povodi, sigurno bi nestalo poretka na nebesima i na Zemlji i u onom što je na njima." (El-Mu'minun, 71.)

A ashabima kaže:

وَٱعْلَمُوٓا۟ أَنَّ فِيكُمْ رَسُولَ ٱللَّهِ ۚ لَوْ يُطِيعُكُمْ فِى كَثِيرٍ مِّنَ ٱلْأَمْرِ لَعَنِتُّمْ

"I znajte da je među vama Allahov Poslanik. A da vas on u mnogo čemu posluša, doista biste nastradali." (El-Hudžurat, 7.)

No dobročinstvo prema njima jeste izvršavanje onoga što im koristi i u vjeri i u životu na ovom svijetu, pa makar to njima bilo mrsko. A vođa treba da bude blag u onome što im je mrsko. U Sahihimase prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Neće se blagost ni u čemu naći, a da ge naće uljepšati. I neće se surovost ni u čemu naći, a da ga neće pokvariti."[1]

I kaže:

"Allah je blag voli blagost, i zbog blagosti daje ono što ne daje zbog surovosti."[2]

Omer b. Abdul-Aziz je govorio: "*Tako mi Allaha, ja im neću iznijeti gorčinu istine, jer se bojim da neće pobjeći od nje! Nego ću se strpiti da dođe ovosvjetska slast, a zatim ću je iznijeti sa njom. Pa ako pobjegnu od ove, smirit će su uz onu.*"

Ovako je radio i Poslanik ﷺ kada bi mu došao neko sa potrebom; nije ga vraćao osim sa njenim rješenjem ili lijepom riječju. Jednom prilikom, neko od njegovih bližnjih je tražio

---

[1] Bilježe ga Muslim (2594), Ebu-Davud (2478 i 4808) i Ahmed (6/58).

[2] Bilježi ga Muslim (2593), preko Aiše ﵂; Ebu-Davud (4807); Buhari u *Edebul-mufred* (472), preko Abdullaha b. Mugafela ﵁. Buhari ga bilježi (6024) i preko Aiše ﵂ kao merfu-hadis: "Allah voli blagost u svemu."

namjesništvo nad ubiranjem zekata i da mu dadne dio od njega, a on mu reče:

"Sadaka nije dozvoljena ni Muhammedu ni Muhammedovoj porodici."[1]

Pa im je zabranio sadaku i zekat, ali im je to zamijenio plijenom. Pred njim su vodili parnicu Alija, Zejd i Džafer oko Hamzine kćerke, pa je nikome od njih nije dosudio. Nego ju je dosudio njenoj tetki po majci, a zatim je njihova srca razvedrio lijepom riječju. Tako je Aliji rekao:

"Ti si od mene i ja sam od tebe."

Džaferu je rekao:

"Ti si mi najsličniji moralom i izgledom."

A Zejdu je rekao:

"Ti si naš brat i štićenik."[2]

Ovako treba da se ponaša nadležni u podjelama i presudama, jer ljudi uglavnom od nadležnih traže ono što nije dobro da im dadne u nadležnost od vođstva, imetaka, koristi, nadoknada ili zauzimanja pri šerijatskim kaznama i sl. No on im mora naći zamjenu na drugoj strani, ako je to moguće; ili, da im se obrati sa lijepom riječi, osim ako nije potrebna surovost. Jer ako se odbije onaj ko nešto traži, to njemu pada teško posebno onima čija srca treba zadobiti. Allah ﷻ kaže:

وَأَمَّا ٱلسَّآئِلَ فَلَا تَنْهَرْ

" I onoga koji traži – ne odbij." (Ed-Duha, 10.)

I kaže:

وَءَاتِ ذَا ٱلْقُرْبَىٰ حَقَّهُۥ وَٱلْمِسْكِينَ وَٱبْنَ ٱلسَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا

"Daj bližnjem svom pravo njegovo, i siromahu, i putniku namjerniku, ali ne rasipaj mnogo." (El-Isra, 26.)

[1] Bilježe ga Muslim (1072), Ebu-Davud (2985), Nesai (2608), Ahmed (4/166) i drugi, preko Abdul-Mutaliba b. Rabi'e ؓ.

[2] Bilježi ga Buhari (2699 i 4251), preko Berāa b. Aziba ؓ.

Pa sve do riječi:

وَإِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ ٱبْتِغَآءَ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ تَرْجُوهَا فَقُل لَّهُمْ قَوْلًا مَّيْسُورًا

"A ako moraš od njih glavu da okreneš, jer i sam od Gospodara svoga milost tražiš i njoj se nadaš, onda im barem koju lijepu riječ reci." (El-Isra, 28.)

Jer, može se desiti pojedincu da ako posuđuje čovjeku, nanese sam sebi štetu, a ako svoje riječi i djela učini dobrima, onda će to biti od savršenstva njegove politike. To je kao da, pri liječenju bolesti, liječnik daje bolesniku gorki lijek. Allah ﷻ je rekao Musau ﷺ onda kada ga je poslao Faraonu:

فَقُولَا لَهُۥ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ

"Pa mu blagim riječima govorite, ne bi li razmislio, ili se pobojao." (Ta-ha, 44.)

A kada je slao Muaza b. Džebela i Ebu-Musāa el-Eš'arija u Jemen, Poslanik ﷺ im je rekao:

"Olakšavajte, a ne otežavajte; obradujte i ne žalostite; dogovarajte se i nemojte se razilaziti."[1]

Jednom se prilikom neki beduin pomokrio unutar džamije, ashabi se digoše protiv njega, a Allahov Poslanik ﷺ reče:

"Ne prekidajte ga". Zatim je naredio da se na to mjesto prospe kanta vode, a onda je rekao: "Poslani ste da olakšavate, a niste poslani da otežavate."[2]

Oba hadisa se nalaze u *Sahihima*.

Ovo je potrebno svakom čovjeku u politici prema sebi, svojoj porodici, a i prema svojim podanicima. Jer ljudi ne žele da prihvate istinu osim uz pomoć nečega što će im olakšati i uz ono što im je potrebno. A ta pomagala su obožavanje Allaha ﷻ i poslušnost Njemu sa iskrenom namjerom. Zar ne smatraš da su jelo, piće i odjeća od nužnih stvari u čovjekovom životu? Čak i ako

---

[1] Bilježe ga Buhari (3038), Muslim (733) i drugi, preko Ebu-Musāa el-Eš'arija ﷺ.
[2] Bilježe ga Buhari (220), Ebu-Davud (380), Tirmizi (147) i drugi, preko Ebu-Hurejre ﷺ.

bi bio prisiljen da jede strv, on to mora učiniti, po mišljenju većine učenjaka, a ako ne bude htio, pa umre - zaslužuje Vatru. Jer se ibadeti ne mogu obavljati osim na ovaj način, a ono bez čega se obaveza ne može izvršiti - samo je onda obaveza.

Zato je izdržavanje sebe i svoje porodice preče od svakog drugog troška. U *Sunenima* se od Ebu-Hurejre ﷺ prenosi da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: 'Udjeljujte!', na što jedan čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, ja imam jedan zlatnik'. Reče: 'Potroši ga na svoju porodicu'. Kaže: 'Imam još jedan'. Reče: 'Potroši ga na sebe'. Kaže: 'Imam još jedan'. Reče: 'Potroši ga na svoje dijete'. Kaže: 'Imam još jedan'. Reče: 'Potroši ga na svog slugu'. Kaže: 'Imam još jedan'. Reče: 'Ti najbolje znaš šta ćeš učiniti sa njim.'"[1]

U Muslimovom *Sahihu* se od Ebu-Hurejre ﷺ prenosi da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: 'Zlatnik kojeg potrošiš na Allahovom putu, i zlatnik kojeg potrošiš za oslobađanje roba, i zlatnik kojeg potrošiš udjeljujući ga siromahu, i zlatnik kojeg potrošiš na svoju porodicu. Najviše imaš nagradu za onaj koji si potrošio na svoju porodicu.'"[2]

U Muslimovom *Sahihu* se bilježi da je Ebu-Umame ﷺ rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: 'O sine Ademov! Da udijeliš višak bolje ti je nego da ga zadržiš. Nećeš biti pokuđen za ono što imaš dovoljno. Počni od onih koji su ti najpreči, a gornja ruka je bolja od donje.'"[3]

Ovo je značenje riječi Uzvišenog:

وَيَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ ٱلْعَفْوَ

[1] Hadis je hasen. Bilježe ga Ebu-Davud (1691), Nesai (2534), Ahmed (2/251 i 471), preko Ebu-Hurejre ﷺ. Šejh Albani ga je ocijenio kao hasen-hadis u *Sahih Ebi-Davud*.
[2] Bilježi ga Muslim (995), preko Ebu-Hurejre ﷺ.
[3] Bilježe ga Muslim (1036), Tirmizi (2343), Ahmed (5/262) i drugi, preko Ebu-Umame ﷺ.

"Pitaju te šta da udjeljuju. Reci: 'Višak.'" (El-Bekare, 219.)

Dakle, to je ono što pređe preko čovjekove potrebe, jer je izdržavanje sebe i svoje porodice *fardi-ajn*. Od toga se razlikuje potrošnja na siromaha ili za bitku, jer ona u osnovi može biti *fardi-kifaje*, ili ono što je poželjno, ili može da bude opća obaveza, tj. *fardi-ajn*, i to ako niko to ne učini osim njega. Nahraniti gladnog je obaveza. Zato je u hadisu došlo:

> ***"Ako je prosjak iskren u onome što traži, ne bi uspio onaj koji ga odbije."***[1]

Hadis navodi imam Ahmed, pa je naveo: "*Ako se zna da je istina ono što govori, onda je obaveza da se nahrani.*"

Ebu-Hatim el-Basti u svom *Sahihu* navodi podugačak hadis koji se prenosi preko Ebu-Zerra ﷺ, a on od Vjerovjesnika ﷺ, a u kojem se spominju vrste nauka i mudrosti. Između ostalog, u hadisu se kaže: "Mudrost Davudove ﷺ porodice:

> ***'Pravo svakog razumom obdarenog je da ima četiri trenutka: trenutak u kojem poziva svog Gospodara, trenutak kada sam sa sobom sviđa račune, trenutak kada se osamljuje sa svojim prijateljima koji ga obavještavaju o njegovim mahanama i koji mu govore o njemu samom i trenutak kada se osami u onome u čemu uživa, u onome što mu je dozvoljeno i u čemu se uljepšava – a ovaj trenutak pomaže one trenutke.'"***[2]

Dakle, predaja ukazuje da čovjek mora imati trenutke strasti u onome što mu je dozvoljeno, jer oni pomažu na ustrajanju u ostalim stvarima.

---

[1] Veoma slab. Akili ga spominje u slabim hadisima od Aiše ﷺ i Ibn-Omera ﷺ, pa kaže: "U ovom poglavlju o ovoj temi nema ni jedan hadis koji je sahih." Ibn-Medini kaže: "Nema osnove." Ibn Abdul-Berr kaže u *Istizkaru*: "Prenosi se od strane Džafera b. Muhammeda, a on od njegovog oca, a on od njegovog djeda kao i od strane Jezida b. Rumana, a on od Erve, a on od Aiše ﷺ kao merfu-hadis. Ali mu lanci nisu jaki." Bilježi ga Taberani u *Kebiru* od Ebu-Umame ﷺ sličnog njemu. Šejh Albani u *Daif džami'* kaže: "Veoma slab." Pogledaj: Sehavi, *Mekasidul-hasene*, 892.

[2] Veoma slab. Bilježi ga Ibn-Hibban u svom "Sahihu" (94); Ebu-Nuajm u djelu *Hilje* (1/166-168). U njegovom lancu se nalazi Ibrahim b. Hišam b. Jahja el-Gasani. Hafiz Zehebi za njega kaže: "On je jedan od onih čiji se hadisi ne uzimaju, ali ga je Ibn-Hibban propustio, no nije bio u pravu." Pogledaj: *Lisanul-areb*, 6/258.

Zato su pravnici spomenuli da je prevednost uspjeh u popravljanju vjere i ljudskosti sa upotrebom onoga što ga uljepšava i čini boljim, kao i uz klonjenje od onoga što mu kalja čast i ponižava ga. Ebu-Derda ﷺ je govorio:

"*Ponekada odmorim dušu sa nečim od uživanja kako bi se pomogao u istini.*"

U osnovi, Allah ﷻ je stvorio strasti i užitke da bi se upotpunila korist svih stvorenja. Jer, oni na taj način pridobijaju ono što im koristi. Tako je stvorio i srdžbu da bi se klonili onoga što im šteti. Zatim je zabranio neke od strasti čije činjenje može da naškodi, kao što je pokudio one koji se ograniče na njih. Ali onaj ko se pomogne dozvoljenim i lijepim u istini - onda se to ubraja u dobra djela. Zato je došlo u vjerodostojnom hadisu da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

"Vi imate sadaku za snošaj." Jedan od prisutnih reče: "Zar neko iz strasti priđe svojoj ženi i za to ima nagradu?" Kaže: "Šta mislite da je to učinio na nedozvoljen način, da li bi imao grijeh?" Rekoše: "Svakako, imao bi." Kaže: "Zašto da vam se računa haram, a ne računa halal?"[1]

U *Sahihima* se preko Sa'da b. Ebi-Vekasa ﷺ prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Ti nećeš ništa potrošiti, želeći time Allahovo Lice, a da ti se neće nagrada i ugled povećati, pa i za zalogaj koji staviš u usta svoje žene."[2]

O ovome ima mnogo predaja.

Ako vjernik ima namjeru (nijet), ona se odrazi na svim njegovim djelima, tako da će mu dozvoljene stvari biti ubrojane u dobra djela, a time će se poboljšati njegovo srce i namjera. Dok licemjer, zbog lošeg srca i namjere, biva kažnjen za ono što u javnosti čini od ibadeta zbog pretvaranja (rijāa).

U *Sahihima* se prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

---

[1] Bilježe ga Muslim (1006) i Ahmed (5/167), preko Ebu-Zerra ﷺ.
[2] Bilježe ga Buhari (4409), Muslim (1628) i drugi, preko Sa'da b. Ebi-Vekasa ﷺ.

"U tijelu ima jedan komad mesa, ako je on zdrav, zdravo je čitavo tijelo; a ako je on bolestan, onda je čitavo tijelo bolesno. A to je srce."[1]

Zbog toga su kazne propisane kako bi bile razlog obavljanja dužnosti i vadžiba te klonjenja zabrana. Tako je propisano sve ono što pomaže u tome. Zato treba olakšati put dobra i poslušnosti, i pomoći pri tome, navoditi na njega sa svim raspoloživim sredstvima. Kao, naprimjer, kada pojedinac ponudi porodici, djeci ili podanicima ono što će ih navesti na činjenje dobrih djela, od novca, pohvala i sl. Zbog toga je propisano takmičenje sa konjima, devama i gađanje, kao i uzimanje nadoknade za to. Sve zbog toga što podstiče na pripremanje snage i jahanja konja za borbu na Allahovom putu. Čak se i Poslanik ﷺ takmičio u jahanju konja[2], kao i njegove halife, koji su davali nagrade iz nacionalne kase. Isto je i sa davanjem onima čija se srca žele pridobiti. Prenosi se da je čovjek znao primiti islam na početku dana radi dunjalučkih dobara, i to tako da ne dođe drugi dan - a da mu islam ne bude draži od onoga nad čim Sunce izađe.[3]

Također treba sprečavati i otklanjati zlo i grijeh, kao i ono što vodi u njega, osim ako se u njemu ne nalazi preovladavajuća korist.

Primjer toga je Poslanikova ﷺ zabrana:

"Neka se ne osamljuje čovjek sa ženom, jer je treći sa njima šejtan."[4]

I kaže:

"Nije dozvoljeno ženi, koja vjeruje u Allaha i Sudnji dan, da putuje na udaljenost dana i noći, osim sa mužem ili sa mahremom."[1]

---

[1] Bilježe ga Buhari (52), Muslim (1599) i drugi, preko Nu'mana b. Bešira ؓ.
[2] Bilježe ga Buhari (2868), Muslim (1870) i drugi, preko Abdullaha b. Omera ؓ.
[3] Bilježe ga Muslim (2312) i Ahmed (3/107), preko Enesa ؓ.
[4] Hadis je sahih. Bilježe ga Tirmizi (2165) i Ahmed (1/26), preko Omera b. el-Hattaba ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 2546

Dakle, zabranio je osamljivanje sa ženom koja čovjeku nije ništa, kao i putovanje sa njom, zbog toga što vodi prema zlu. Od Ša'bija se prenosi da je delegacija Abdul-Kajs došla kod Poslanika ﷺ, a među njima je bio veoma lijep dječak. Zatim ga je posadio iza svojih leđa i rekao:

"Davudova je greška, uistinu, bio pogled."[2]

Od Omera b. el-Hattaba ؓ se prenosi da je jedne noći, šetajući Medinom, čuo nekoga kako govori u stihovima:

"Ima li načina da se napijem alkohola?
Ima li načina da dođem do Nasra b. Hadžadža?"

Zatim ga je pozvao i vidio da se radi o veoma lijepom mladiću. Naredio je da mu se obrije glava, ali mu je to još više povećalo ljepotu. Zatim ga je protjerao u Basru kako žene ne bi bile dovedene sa njim u smutnju. Od njega se prenosi da je do njega doprla vijest o čovjeku oko kojeg su se okupljala djeca. Zatim je zabranio da se sa njim sjedi. Ako među djecom ima onih sa kojima će ljudi i žene biti dovedeni u kušnju, onda će staratelj gledati da ih ne izvodi pred narod osim iz nužde. Osim toga, ne smije ih ni uljepšavati. Posebno im neće dopuštati da odlaze na javna kupališta ili mjesta gdje se lumpuje, pije i pjeva. Ovo treba zabraniti.

---

[1] Bilježe ga Buhari (1088 i 1864) i Muslim u poglavlju: "Hadž" (415 i 416), preko Ebu-Hurejre i Ebu-Seida el-Hudrija ؓ. U istom poglavlju se prenosi preko Ibn-Abbasa i Ibn-Omera ؓ.

[2] Hadis je izmišljen. Bilježi ga Dejlemi u *Musnedu firdevs*, preko Semure b. Džunduba. Ibn-Salah kaže: "Ovaj hadis nema osnove." Zerkeši kaže: "Ovaj hadis je munker. U njegovom lancu se nalaze slabi i nepoznati prenosioci, kao što ima i prekida." Očigledno je da ovaj hadis ima osnova u israilijatima koje su prenosili neki od sljedbenika Knjige, a od njih su ih prenijeli neki muslimani. Tako su neki od prenosilaca mislili da su to riječi Poslanika ﷺ, pa su ga njemu pripisali. A priča o tome kako je Davud ؑ doveden u kušnju pogledom u ženu jednog od vojnika "Oreja" je poznata. Neki mufessiri su je spomenuli. Musliman koji je obdaren razumom ne sumnja u njenu laž zbog toga što se pripisuje vjerovjesnicima ono od čega su oni čisti ؑ, kao što kažu da ga je slao u borbu ne bi li poginuo, a da je on poslije oženi!
Kaže: "Šejh je ovaj hadis naveo u indirektnom obliku što ukazuje na njegovu slabost, a Allah najbolje zna." Pogledaj 'Silsiletu ehadis daifa' 313.

Isti je slučaj ako se pokaže da je čovjek grešnik i da je sklon djeci i dvorskim ludama. Njemu se neće dozvoliti da ih posjeduje, nego će se odvojiti od njega. Pravnici su spominjali pravilo o svjedoku koji svjedoči, a prije toga je počinio grijeh zbog kojeg ne može svjedočiti. Njegovo svjedočenje neće biti prihvaćeno. A onome drugom je dozvoljeno da odbije njegovo svjedočenje, iako ga nije vidio u tom grijehu.

Prenosi se da je pronešena dženaza pored Poslanik ﷺ, pa su je ashabi spomenuli po dobru, a Poslanik ﷺ reče: "Zaslužuje, zaslužuje." Zatim je naišla druga dženaza, ali su je ashabi spomenuli po lošem, a Poslanik ﷺ reče: "Zaslužuje, zaslužuje." Pa su ga upitali o tome, a on reče: "Ovu ste dženazu pohvalili - pa sam rekao da zaslužuje Džennet; a ovu ste pokudili - pa sam rekao da zaslužuje Vatru. Vi ste Allahovi svjedoci na Zemlji."[1] Sa napomenom da je u njegovom vremenu bila žena koja je očito bludničila, pa je rekao: "Da sam ikoga kamenovao bez svjedoka kamenovao bi ovu."[2]

Dakle, šerijatske kazne se ne izvršavaju osim sa svjedocima.

Ali, što se tiče opreznosti čovjeka pri njegovom svjedočenju, povjerenju i sličnome, nema potrebe da se vidi, nego je dovoljan nagovještaj o tome, kao i ono mimo toga što ukazuje na njega - kao što su to drugovi. Ibn-Mesud ؓ kaže:

"Ocijenite ljude po njihovim drugovima."[3]

Ovo je iz toga razloga da bi se zaštitili od njegovog zla, kao što se čovjek štiti od neprijatelja. Omer b. el-Hattab ؓ kaže:

"Pazite se lošeg mišljenja o ljudima".

Ovo je Omerovo naređenje, iako nije dozvoljeno čovjeka muslimana kazniti radi lošeg mišljenja o njemu.[1]

---

[1] Bilježe ga Buhari (1367) i Muslim (949), preko Enesa b. Malika ؓ.

[2] Bilježe ga Buhari (5310) i Muslim (1497) i drugi, preko Ibn-Abbasa ؓ.

[3] Hadis je slab. Bilježi ga Taberani u *Kebiru*. Hejsemi u *Medžme'uz-zevaid* (8/90) kaže: "U njegovom lancu se nalazi Muhammed b. Kesir b. Ata', kojeg su povjerljivim ocijenili Ibn-Mein i drugi, ali u njemu ima slabosti." Hafiz u *Takribu* kaže: "Saduk, ali je mnogo griješio."

TREĆE POGLAVLJE
DRUGI DIO: LJUDSKA PRAVA

1- *Poglavlje:*
ŠERIJATSKA KAZNA ZA UBISTVO

Što se tiče šerijatskih kazni i čovjekovih prava, pa od njih jeste pravo na život.

Allah ﷻ kaže:

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا
تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُم مِّنْ إِمْلَاقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ
مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا
الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا
قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝ وَأَنَّ هَٰذَا صِرَاطِي
مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

"Reci: 'Dođite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje: da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite, da djecu svoju, zbog neimaštine, ne ubijate – Mi i vas i njih hranimo, ne približavajte se nevaljalštinama, bile javne ili tajne, ne ubijajte onog koga je Allah zabranio ubiti, osim kada to pravda zahtijeva – to vam On preporučuje, da biste razmislili. I ne približavajte se imetku siročeta, osim na najljepši način, sve dok punoljetno ne postane, i krivo na litru i na kantaru ne mjerite – Mi nikoga preko njegove mogućnosti ne zadužujemo. I

---

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Omer ed-Dani u *Sunenu* koji govori o smutnjama, (Q 12/1-2), preko Omera ؓ. U njegovom lancu se nalazi Isa b. Ibrahim el-Hašimi, a on je veoma slab. Ovaj hadis se prenosi od Omera drugim lancem, ali tekst hadisa je lažan. Pogledaj: *Silsiletul hadisi ed-daifa*, 156.

kada govorite, da krivo ne govorite, pa makar se ticalo i srodnika, i da obaveze prema Allahu ne kršite – eto, to vam On naređuje, da biste to na umu imali. I, doista, ovo je pravi put Moj, pa se njega držite i druge puteve ne slijedite pa da vas odvoje od puta Njegovog. Eto, to vam On naređuje, da biste se grijeha klonili.'" (El-En'am, 151-153.)

I Uzvišeni kaže:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَن يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَـًٔا

" Vjernik ne može ubiti vjernika, osim greškom." (En-Nisa, 92.)

Sve do riječi Uzvišenog:

وَمَن يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُّتَعَمِّدًا فَجَزَآؤُهُۥ جَهَنَّمُ خَـٰلِدًا فِيهَا وَغَضِبَ ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُۥ وَأَعَدَّ لَهُۥ عَذَابًا عَظِيمًا

"A ko hotimično ubije vjernika, kazna mu je Džehennem, u kojem će vječno ostati! Njemu slijedi i gnjev Allahov i prokletstvo, njemu je On kaznu veliku pripremio." (En-Nisa, 93.)

U drugom ajetu Allah ﷻ kaže:

مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ أَنَّهُۥ مَن قَتَلَ نَفْسًۢا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِى ٱلْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ ٱلنَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَآ أَحْيَا ٱلنَّاسَ جَمِيعًا

"Zbog toga smo Mi propisali sinovima Israilovim: ako neko ubije nekoga koji nije ubio nikoga, ili onoga koji na Zemlji nered ne čini – kao da je sve ljude poubijao; a ako neko bude uzrok da se nečiji život sačuva – kao da je život svim ljudima sačuvao." (El-Maide, 32.)

U Sahihimase prenosi da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"*Prvo što će se ljudima presuditi na Sudnjem danu jeste krv.*"[1]

[1] Bilježi ga Buhari (6533), Muslim (1678) i drugi, preko Abdullaha b. Mesuda ؓ.

Tri su vrste ubistva

Prva:

Namjerno ubistvo.

To je kada neko namjerno ubije nekoga za koga zna da ga ne smije ubiti, sa predmetom koji ubija u većini slučajeva, bez obzira da li ga ubio nečim oštrim (kao što je sablja) ili nečim teškim (kao što je nakovanj ili debeli valjak), ili na drugi način (kao što je spaljivanje ili gušenje), ili da ga baci sa visokog mjesta, ili da ga udavi, ili da mu pritisne testise dok mu ne izađe duša, ili da mu pritisne nečim lice dok se ne uguši, ili da ga napoji otrovom, ili na bilo koji sličan način. Ako išta od ovoga učini, mora to nadoknaditi, tj. da se bližnjima žrtve dozvoli da odluče da bude ubijen ili da mu oproste - s time da imaju pravo uzeti krvarinu, ali nemaju pravo da ubiju nekoga drugoga.

Allah ﷻ kaže:

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَن قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ
سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِف فِّي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا

"I ne ubijajte nikoga koga je Allah zabranio, osim kad pravda zahtijeva! A ako je neko, ni kriv ni dužan, ubijen, onda njegovom nasljedniku dajemo vlast, ali neka ni on ne prekoračuje granicu u ubijanju, jer on je, doista, pomognut." (El- Isra, 33.)

U značenju ovih riječi stoji da se ne može ubiti osim njegov ubica. Od Ebu-Šurejha el-Huzaija ﷺ se prenosi da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: "Ko bude ubijen ili ranjen može da bira između tri stvari: da ubije, oprosti ili uzme krvarinu. A ako bude htio četvrtu, onda ga spriječite. Ko učini nešto od toga, pa to ponovi, zaslužuje Džehennem da vječno i zauvijek u njemu boravi."[1]

---

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (4496), Ibn-Madže (2623), Darimi (2351), Ahmed (4/31) i drugi, preko Ebu-Šurejha el-Huzaija ﷺ. Šejh Albani ga navodi u djelu *Daif Džami'*, 9453.

Bilježe ga autori *Sunena*, a Tirmizi kaže: "Hadis je hasen-sahih". A onaj ko ubije, nakon što oprosti ili uzme krvarinu, gori je od prvobitnog ubice. Neki od učenjaka kažu da ga treba ubiti, što je prethodno određena šerijatska kazna, i da se stvar ne može prepustiti rodbini ubijenog.

Allah ﷻ kaže:

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوٰةٌ يَـٰٓأُولِى الْأَلْبَـٰبِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ۝ كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ

أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِن تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَٰلِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى

"O vjernici! Propisuje vam se odmazda za ubijene: slobodan za slobodnog, rob za roba, i žena za ženu. A onaj kome se od njegovog brata da neki otkup, neka uzvrati dobrim, a i on neka pokaže dobročinstvo. To je olakšanje od Gospodara vašeg i milost. A ko nasilje i poslije toga izvrši, njemu slijedi bolna patnja. U odmazdi vam je život, o razumom obdareni, da biste se Allaha bojali." (El-Bekare, 178-179.)

Učenjaci kažu da srca rodbine ubijenog ključaju od srdžbe u želji da ubiju ubicu, ili nekoga od njegovih bližnjih. To može otići do te mjere da se možda ne zadovolje da ubiju ubicu, nego teže ka ubistvu velikog broja bližnjih rođaka ubice, kao što je plemenski poglavica ili vođa jedne grupe. Tako se može ispostaviti da je ubica prešao granicu na početku, dok su ovi prešli granicu u izjednačavanju prava. To je poput neznabožačkih plemena koja su bila van okvira Šerijata praveći prestupe, kao što su beduini ili stanovnici većih naseljenih mjesta, provincija i drugi. Nekada su smatrali nemogućim da ubica bude ubijen zbog toga što je plemenitijeg porijekla od žrtve tako da je rodbina ubijenog težila da ubije bilo koga iz njegove porodice. Dešavalo se da su radi toga sklapali ugovore sa drugim plemenima kako bi im pomogli u tome što je svakako vodilo u smutnju i veliko neprijateljstvo. I to sve zbog toga što su izlazili iz okvira pravde, tj. odmazde na zakonit način. Zato nam je Allah propisao odmazdu, pa je obavijestio da je u tome život, a to su jednakost i pravda, u pogledu ubijanja. Zatim je obavijestio da je u tome život, jer se čuva krv ostalih srodnika obojice.

Također, ako se sazna da neko želi ubiti nekoga, bit će spriječen, tako što će biti ubijen. Prenosi se od Alije b. Ebi-Taliba ؓ i Amra b. Šuajba, a on od njegovog oca, a on od njegovog djeda ؓ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Muslimani su isti po vrijednosti svoje krvi. Oni su jedna ruka protiv onoga koje mimo njih. Najmanje ugledan među njima se štiti njihovim ugledom. Musliman se ne smije ubiti radi nevjernika, niti onaj ko je pod ugovorom."[1]

Hadis bilježe Ahmed, Ebu-Davud i drugi autori *Sunena*. Tako je Allahov Poslanik ﷺ pojasnio da su muslimani isti po vrijednosti svoje krvi, tj. jednakopravni, tako da se ne može dati prednost Arapu nad strancem, ni Kurejšiji ili Hašimiji nad nekim drugim muslimanima, ni slobodnom od rođenja nad oslobođenim robom, ni vođi ili učenjaku nad običnim podanikom ili nepismenim muslimanom.

Oko ovoga su se složili svi muslimani, što je suprotno stanju u kojem su bili ljudi u predislamskom periodu i jevrejski suci. U blizini Poslanikove Medine su bile dvije vrste jevreja: Kurejza i Nadir. Pleme Nadir se isticalo nad Kurejzom u pogledu krvi. Tako su se jednom prilikom pojavili pred Poslanikom ﷺ da im presudi u tome[2], kao da im izrekne i šerijatsku kaznu u slučaju bluda.[3] Jer, oni su do tada izmijenili kaznu – umjesto kamenovanja propisali su ocrnjivanje lica – i rekli su: "Ako vam presudi u tome, to će biti

---

[1] Što se tiče Alijinog ؓ hadisa, njega bilježe Ebu-Davud (4530), Nesai (4748), Ahmed (1/122) i drugi. Hadis je sahih. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih (v.: *Irvaul-galil*, 2209). Dok hadis od Abdullaha b. Amra ؓ bilježe Ebu-Davud (2751 i 4531), Ahmed (2/191-192, 193, 211), Ibn-Džarud (1073) i drugi. Hadis je također sahih. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih. (v.: *Irvaul-galil*, 2208)

[2] Imam, rahimehullah, ukazuje na priču kada je čovjek iz plemena Nadir ubio čovjeka iz plemena Kurejza, pa su Kurejza rekli: "Dajte nam ga da ga ubijemo." Ovi su rekli: "Između vas i nas ima Vjerovjesnik ﷺ." Zatim su došli kod Vjerovjesnika ﷺ, a on je odredio da je krvarina ista. Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (3591), Nesai (4747), preko Ibn-Abbasa ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih Ebi-Davud*, 3591, i *Sahih Nesai*, 4411.

[3] Imam, rahimehullah, ukazuje na priču o dvoje jevreja koji su počinili blud pa ih je Poslanik ﷺ kamenovao, što je bio povod objave ajeta 41. do 47. u suri *El-Maide*. To se prenosi u vjerodostojnom hadisu kod Muslima (1700), Ebu-Davuda (4448), Nesaija u *Sunenul-kubra* (11144) i drugih, preko Berāa b. Aziba ؓ.

dokaz protiv vas, a ako ne prihatite, onda ćete zapostaviti propis iz Tevrata." Pa je Allah objavio:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ ٱلَّذِينَ يُسَٰرِعُونَ فِى ٱلْكُفْرِ مِنَ ٱلَّذِينَ قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِأَفْوَٰهِهِمْ
وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ

"O Poslaniče, neka te ne zabrinjava to što brzo nevjerovanje ispoljavaju oni koji ustima svojim govore: 'Vjerujemo', a srcem ne vjeruju." (El-Maide, 41.)

Kao i u riječima:

فَإِن جَآءُوكَ فَٱحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِن تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَن يَضُرُّوكَ شَيْـًٔا
وَإِنْ حَكَمْتَ فَٱحْكُم بَيْنَهُم بِٱلْقِسْطِ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُقْسِطِينَ

"Pa ako ti dođu, ti im presudi ili se okreni od njih, oni ti ne mogu ni malo nauditi. A ako im budeš sudio, sudi im pravedno, jer Allah voli pravedne." (El-Maide, 42.)

Pa sve do riječi:

فَلَا تَخْشَوُا۟ ٱلنَّاسَ وَٱخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا۟ بِـَٔايَٰتِى ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَن لَّمْ يَحْكُم بِمَآ أَنزَلَ ٱللَّهُ
فَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ۝ وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَآ أَنَّ ٱلنَّفْسَ بِٱلنَّفْسِ وَٱلْعَيْنَ
بِٱلْعَيْنِ وَٱلْأَنفَ بِٱلْأَنفِ وَٱلْأُذُنَ بِٱلْأُذُنِ وَٱلسِّنَّ بِٱلسِّنِّ وَٱلْجُرُوحَ قِصَاصٌ

"Zato se, kada budete sudili, ne bojte ljudi, već se bojte Mene, i ne zamijenjujte riječi Moje za nešto što malo vrijedi! A oni što ne sude prema onom što je Allah objavio, oni su pravi nevjernici. Mi smo im u njemu propisali: glava za glavu, i oko za oko, i nos za nos, i uho za uho, i zub za zub, a na rane treba uzvratiti." (El-Maide, 44-45.)

Allah ﷻ pojašnjava da ih je izjednačio u njihovim životima, ne dajući prednost jednom nad drugim, kao što su to oni činili.

Allah ﷻ kaže:

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ
فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ
شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا

"A tebi objavljujemo Knjigu, s Istinom, da potvrdi knjige prije objavljene i da nad njima bdi. I ti im sudi prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim, i ne odstupaj od Istine koja ti dolazi; svima vama smo zakon i pravac propisali." (El-Maide, 48.)

Pa do riječi:

أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ

"Zar oni da traže da im se kao u pagansko doba sudi? A ko je od Allaha bolji sudija narodu koji čvrsto vjeruje." (El-Maide, 50.)

Allah ﷻ je propisao da je muslimanska krv jednaka, suprotno onome na čemu su bili neznabošci prije islama.

Najviše razloga za slijeđenje strasti među stanovnicima periferija i gradova jeste proizašlo iz želje za sijanjem zla i zapostavljanjem pravde. Jer jedna skupina može da drugoj nanese štetu oduzimajući život ili uništavajući imetak, ili da se nepravedno uzdigne nad drugom, a druga se neće zaustaviti kod zadovoljenja svoga prava. Vadžib na osnovu Allahove Knjige je da se ljudima u njihovim životima i imecima, a i u drugim pravima, sudi po pravdi koju je Allah naredio. Zatim, to je brisanje onoga na čemu je bila većina ljudi u predislamskom periodu. Ako je među njima bolji onaj koji je korisniji, onda neka im poboljšava stanje po pravdi.

Allah ﷻ kaže:

وَإِن طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا فَإِن بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَى
فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّى تَفِيءَ إِلَى أَمْرِ اللَّهِ فَإِن فَاءَتْ فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا بِالْعَدْلِ
وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ

"Ako se dvije skupine vjernika sukobe, izmirite ih; a ako jedna od njih ipak učini nasilje drugoj, onda se borite protiv one koja je učinila nasilje – sve dok se Allahovim propisima ne prikloni. A onda ih nepristrasno izmirite i budite pravedni; Allah, zaista, voli pravedne. Vjernici su samo braća, zato pomirite vaša dva brata." (El-Hudžurat, 9-10.)

Od rodbine ubijenog treba tražiti oprost, jer im je to bolje. Kao što Uzvišeni kaže:

وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهُ

"A na rane treba uzvratiti. A onome ko od odmazde odustane, bit će mu od grijeha iskupljenje." (El-Maide, 45.)

Enes ﷺ kaže:

"Allahovom Poslaniku ﷺ nikada nije došao spor oko odmazde a da nije naređivao da se oprosti."[1]

Muslim u svom *Sahihu* bilježi preko Ebu-Hurejre ﷺ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Sadaka neće umanjiti imetak, a Allah robu radi oprosta neće povećati osim ugled. A ko se ponizi radi Allaha, Allah će ga uzdići."[2]

Ova jednakost koju smo spomenuli se odnosi na slobodnog muslimana u odnosu na slobodnog muslimana. Ali, kada je riječ o zimiji, tj. nevjerniku koji živi u islamskoj državi pod njenim zakonima, većina učenjaka smatra da on nije dostojan muslimana. Kao što štićenik, nevjernik, dođe u islamsku državu kao trgovac ili izaslanik, ili slično tome, - on ne može biti dostojan muslimana. Neki kažu da je poistovijećen u pravima sa muslimanom. Isto razilaženje postoji oko toga da li može biti ubijen slobodan čovjek, ako ubije roba?

---

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (4497). Nesai (4798) bilježi hadis sličan njemu. Ibn-Madže (2692), preko Enesa b. Malika ﷺ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih Ebi-Davud*, 3774.

[2] Bilježe ga Muslim (2588), Tirmizi (2029), Ahmed (2/386) i drugi, preko Ebu-Hurejre ﷺ.

Druga vrsta:

Ubistvo greškom koje liči na namjerno ubistvo.

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ko ubije slično namjernom ubistvu, prutom ili bičem, mora dati stotinu deva - od njih četrdeset steonih - u čijim utrobama će biti mladunčad."[1]

Allahov Poslanik ﷺ ga je nazvao *sličnim namjernom* jer je pojedinac imao namjeru da drugom nanese bol sa onim što u osnovi ne ubija. Dakle, imao je namjeru ubistva, ali nije imao namjeru da ga ubije sa onim što ubija.

Treća vrsta:

Ubistvo iz greške, i ono što liči njemu.

Kao da čovjek puca u lovu, ili kada strijelja na vježbama, pa pogodi čovjeka, i to bez njegovog znanja i namjere. Za ovo nema odmazde, ali onaj ko je ubio mora dati krvarinu i otkup.

Oko ovoga ima mnogo pitanja koje su spomenuli i pojasnili učenjaci u svojim djelima.

---

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Ebu-Davud (4547), Nesai (4813), Ibn-Madže (2628) i drugi, preko Abdullaha b. Omera ؓ. Šejh Albani ga je ocijenio kao sahih (v.: *Irvaul-galil*, 2197). Riječ u arapskom "halife", tj. steona deva koja je upolovila sa vremenom toga perioda.

2- *Poglavlje:*
ODMAZDA ZA RANE

Odmazda za rane je također potvrđena Kur'anom, Sunnetom i jednoglasnim stavom, pod uvjetom da bude jednaka. Ako pojedinac odsiječe drugome desnu ruku kod zgloba, on ima pravo da mu odsiječe isto tako. Ako mu izbije zub, ima pravo da mu izbije zub. Ako ga posiječe po glavi ili licu, do te mjere da mu se pokaže kost, ima pravo da ga posiječe isto tako. Ako jednakost nije moguća - kao, naprimjer, kada mu slomije unutarnju kost ili da ga posiječe, ali ne do te mjere da se pokaže kost - onda se odmazda ne dozvoljava. Za to treba platiti krvarinu ili nadoknadu za oštećeni dio tijela. Što se tiče odmazde za udarac rukom, prutom ili bičem, ili da neko nekoga ošamari, udari po ustima, ili ga udari štapom i sl., neki od učenjaka kažu da nema odmazde, već postoji kazna kao opomena koju određuje sudija. To je zato jer nije moguće izjednačiti udarce.

No prenosi se od halifa, ashaba i tabiina da i za to postoji odmazda. Ovo je stav imama Ahmeda i drugih pravnika. Sa time je došao i sunnet Poslanika ﷺ, i to je ispravan stav. Ebu-Firas kaže: "Omer b. el-Hattab je držao hutbu, pa je spomenuo hadis u kojem kaže:

'Tako mi Allaha, ja vam ne šaljem namjesnike da udaraju vaše ljude, niti da vam otimaju imetak. Nego ih šaljem da vas pouče vašoj vjeri i sunnetu vašeg Vjerovjesnika. Pa kome bude učinjeno nešto mimo toga - neka se meni žali. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja duša, ja ću izvršiti odmazdu nad njim!'
Amr b. el-As poskoči pa reče: 'O vođo vjernika, ako je čovjek od muslimana postavljen nad podanicima pa ih vaspitava, zar ćeš ti nad njim vršiti odmazdu!?' Kaže: 'Da, tako mi Onoga u Čijoj je ruci Muhammedova duša, ja ću nad njima izvršiti odmazdu! Ja sam lično vidio Poslanika ﷺ da vrši odmazdu. Nemojte udarati

muslimane – pa da ih ponizite, i nemojte im oduzimati njihova prava – pa da im budute tako nezahvalni.'"[1]

Ovo znači da namjesniku nije dozvoljeno da na nedozvoljen način udara podanike, ali, ako je udarac propisan, onda za to nema odmazde, što je jednoglasni stav učenjaka. Jer, udarac, koji je u skladu sa situacijom, može biti dozvoljen, poželjan i obavezan.

3- *Poglavlje:*
ODMAZDA ZA POVRIJEĐENU ČAST (EL-E'ARAD)

Odmazda je također propisana za povredu časti. To je kao da čovjek prokune ili dovi protiv čovjeka, a ovaj ima pravo da mu uzvrati na isti način. Ako ga pokudi s nečim lošim, u čemu nema laži, može mu uzvratiti na isti način. Ali, ako oprosti, to će mu biti bolje. Allah ﷻ kaže:

وَجَزَٰٓؤُا۟ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُۥ عَلَى ٱللَّهِ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلظَّٰلِمِينَ

وَلَمَنِ ٱنتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهِۦ فَأُو۟لَٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِم مِّن سَبِيلٍ

"A kazna za zlo jeste slično zlo. A onoga koji oprosti i izmiri se – Allah će nagraditi. On, uistinu, ne voli one koji nepravdu čine. A onaj ko uzvrati istom mjerom nakon što mu je nepravda učinjena – pa, takvi se ne mogu kazniti." (Eš-Šura, 40-41.)

Vjerovjesnik ﷺ kaže:

"Ako se dvojica posvađaju, svađa je na onome koji je počne od njih, ako ne pretjera onaj kome je učinjena nepravda."[2]

Ovo se naziva osveta. A kuđenje u kojem nema laži se odnosi na riječi o lošim osobinama koje se nalaze u njemu, ili da ga nazove psom, magarcem i sl. Ali, ako izmisli i potvori ga, onda na

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ebu-Davud (4537), Nesai u skraćenoj verziji (4791), Ahmed (1/41), i njegova verzija je najbliža navedenoj. Šejh Albani ga je naveo u *Daif Ebi-Davud*, 980, i *Daif Nesai*, 330.

[2] Bilježe ga Muslim (2587), Ebu-Davud (4894), Tirmizi (1981) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

to nema pravo. Ili, da ga nazove kafirom i grešnikom, to mu također nije dozvoljeno. Ili, ako prokune njegovog oca, porodicu, familiju ili stanovnike njegove zemlje i slično tome, neće mu biti dozvoljeno da napada na njih, jer mu oni nisu učinili nikakvu nepravdu.

Allah ﷻ kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ كُونُوا۟ قَوَّٰمِينَ لِلَّهِ شُهَدَآءَ بِٱلْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَـَٔانُ قَوْمٍ عَلَىٰٓ أَلَّا تَعْدِلُوا۟ ٱعْدِلُوا۟ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ

"O vjernici! Dužnosti prema Allahu izvršavajte, i pravedno svjedočite! Neka vas mržnja koju prema nekim ljudima nosite nikako ne navede da nepravedni budete! Pravedni budite, to je najbliže bogobojaznosti." (El-Maide, 8.)

Allah ﷻ naređuje muslimanima da ih mržnja prema nevjernicima ne navede da budu nepravedni, pa kaže:

ٱعْدِلُوا۟ هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ

"Budite pravedni, to je bliže bogobojaznosti." (El-Maide, 8.)

To je zbog toga što je napad na njegovu čast zabranjen, zbog štete koju mu nanosi. No biva mu dozvoljeno da izvrši odmazdu u istoj mjeri. Kao da, naprimjer, dovi protiv njega isto kako je i on dovio. Ali ako to bude zabranjeno radi Allahovog ﷻ prava, kao što je laž, to nije dozvoljeno ni u kom slučaju. Ovo zastupa veliki broj pravnika. Ako ga zapali, uguši, ili udavi, ili mu uradi nešto slično tome, sa njim će se učiniti isto što je i on učinio sa ovim, ako ta stvar sama po sebi nije haram - kao da ga napoji alkoholom ili ga siluje. Drugi kažu da nema odmazde za ovakva djela, osim sabljom. Ipak, prvi stav je bliži Kur'anu i Sunnetu, a i pravednije je.

4- Poglavlje:
KAZNA ZA IZMIŠLJOTINU (EL-FIRJE)

Ako za izmišljotinu ne postoji odmazda, onda postoji druga vrsta kazne. Od toga je Šerijatom određena kazna za potvoru potvrđena u Kur'anu, Sunnetu i jednoglasnom stavu učenjaka. Allah ﷻ kaže:

وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا
تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ۝ إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ
وَأَصْلَحُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"One koji okrive poštene žene, a ne dokažu to sa četiri svjedoka, sa osamdeset udaraca bičem ih izbičujte i nikada više njihovo svjedočenje ne primajte; to su nečasni ljudi, osim onih koji se poslije toga pokaju i poprave, jer i Allah prašta i Milostiv je." (En-Nur, 4-5.)

Ako slobodan čovjek oženjenog potvori za blud, ili homoseksualizam, zaslužuje kaznu za potvoru, tj. osamdeset udaraca. A ako ga potvori nečim mimo toga zaslužuje kaznu kao opomenu, tj. ta'zir. O ovoj vrsti kazne odlučuje onaj ko je potvoren, tako da ona neće biti izvršena, osim sa njegovim zahtjevom. Ali ako mu oprosti, sa njega kazna spada. Oko toga se slažu svi pravnici, jer preovladava ljudsko pravo kao što je slučaj pri odmazdi ili imetku. Drugi kažu da kazna ne spada zato što preovladava Allahovo pravo, zbog toga što nema sličnosti, kao što je slučaj pri ostalim Šerijatom određenim kaznama. Ali kazna u ovom slučaju biva obavezna ako je slobodan i oženjen čovjek potvoren za blud, a on je čedan i pošten.

A ako je poznat po iskvarenosti, onda neće biti kažnjen onaj ko ga potvori. Isti je slučaj sa nevjernikom ili robom, ali će onaj ko ih potvori biti opomenut manjom kaznom, osim muža kojem je dozvoljeno da potvori svoju ženu za blud ako nije zanijela od tog bluda. A ako zanese i rodi, on ima pravo da je potvori za blud i da negira očinstvo kako se njemu ne bi pripisao neko ko nije njegov.

A ako je potvori za blud, ona može da prizna, ili da ga proklinje[1], kao što je to Allah spomenuo u Kur'anu i sunnetu. Ako je onaj koji potvara rob, u tom slučaju on zaslužuje pola kazne slobodnog čovjeka, kao i pri bičevanju za blud ili opijanje. To je zato jer je Allah za ropkinje rekao:

فَإِذَآ أُحْصِنَّ فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَٰحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى ٱلْمُحْصَنَٰتِ مِنَ ٱلْعَذَابِ

"A ako one budu udate pa počine razvrat, neka se kazne polovinom kazne propisane za slobodne žene." (En-Nisa, 25.)

Ali ako se radi o ubistvu ili odsijecanju, onda nema polovične kazne.

5- Poglavlje: PRAVA MUŽA I ŽENE

Od prava spolnih organa jeste obaveza da se mužu i ženi sudi onako kako je Allah ﷻ naredio, pa da je muž ili zadrži sa dobročinstvom ili da je pusti na lijep način. Svaki supružnik mora da izvršava prava drugog, sa voljom i željom. Žena ima pravo u čovjekovom imetku, tj. mehr, i izdržavanje na lijep način. Kao i pravo u njegovom tijelu, tj. zajednički život i uživanje, Jer, ako se zakune da sa njom neće imati spolne odnose, ona ima pravo na razvod, i oko toga se pravnici slažu. Ili, ako se ispostavi da je uškropljen, ili da nema potrebu za ženama zbog toga što ne može imati spolni odnos, ona ima pravo razvoda. Većina pravnika zastupa stav da je spolni odnos sa ženom njegova obaveza. Drugi kažu da nije obaveza, jer ne mora postojati izjednačenje prirodnog nagona. Ipak, istina je da je to njegova obaveza, na što ukazuju Kur'an, Sunnet i šerijatske osnove. Allahov Poslanik ﷺ je vidio Abdullaha b. Amra ؓ da mnogo klanja noćni namaz i posti danju pa mu je rekao:

---

[1] Allah ﷻ je ovaj propis spomenuo u suri *En-Nur*, u ajetima 6-9.

"Tvoja žena ima nad tobom pravo."[1]

Zatim su rekli da je njegova obaveza da svaka četiri mjeseca ima spolni odnos sa njom. Također kažu da spolni odnos sa njom mora biti na lijep način, shodno njegovoj mogućnosti i njenim potrebama, isto kao što je njegova obaveza da je izdržava na lijep način. Muž ima pravo da sa njom uživa kad god to poželi, osim ako joj to neće naškoditi, ili je odvratiti od obavljanja obaveza. Na njoj je da mu to omogući i da ne izlazi iz kuće osim sa njegovom dozvolom ili sa šerijatskom dozvolom. Pravnici su se razišli oko toga da li je njena obaveza da služi u kući, posprema, čisti i kuha i slično tome? Jedni su rekli da je to njena obaveza, dok drugi kažu da nije, a treći kažu da mora raditi ono što je lakše.

6- Poglavlje: MEĐUSOBNI ODNOSI

Kada je riječ o novcu, obaveza je da se ljudima sudi pravedno, kao što je to naredio Allah i Njegov Poslanik ﷺ. Takva je podjela miraza između nasljednika, kako je došlo u Kur'anu i Sunnetu. Muslimani su se razišli oko pojedinih pitanja, a i oko poslovanja u prodaji, iznajmljivanju, zastupništvu, ortaštvu, darivanju, vakufu, oporuci i slično tome, što je od različitih vidova poslovanja koja se vežu za ugovore i posjedovanje. U svemu tome, pravda je ono što održava ljude, jer bez nje oni neće uspjeti ni na ovome svijetu ni na Ahiretu.

Od pravde u tom pogledu ima očitih stvari koje su poznate svakom čovjeku koji je obdaren razumom. Tako je na kupcu da isplati vrijednost robe, a obaveza trgovca je da, nakon što preuzme novac, isporuči robu kupcu. Ili, takva je zabrana zakidanja na mjeri i vagi, obaveza istine i pokazivanja robe, zabrana laži, prevare i pronevjere, a da dug treba vratiti i zahvaliti se.

---

[1] Bilježe ga Buhari (1974), Muslim (1159) i drugi, preko Abdullaha b. Amra b. Asa ؓ.

Također, postoje neke skrivene stvari u pogledu imovinskih odnosa koje je Šerijat pojasnio, tj. sljedbenici islama, jer poštovanje svega onoga što je Šerijat zabranio vodi do pravde i sprečavanje velike i male nepravde, poput korišćenja tuđeg imetka na nepravedan način (kao što su kamata i kockanje) ili vrste kamata i kockanja koje je zabranio Poslanik ﷺ. Od toga je prevara u prodaji, ili da neko proda devče u devi dok je ona još uvijek steona, ili da proda devu sa pravom na posjedstvo od trenutka kada se oteli[1], ili da prodaje pticu u letu ili ribu u vodi, ili da prodaje na odgodu na neodređeni rok, ili da prodaje devu ili ovcu sa punim vimenom koja nije pomužena dva ili tri dana, pa da mušterija pomisli kako daje mnogo mlijeka,[2] ili prodaja falsificirane robe, ili doticanjem, ili odbacivanjem, ili prodaja poznate količine za nepoznatu, ili prodaja posijanih njiva, ili nadmetanjem bez namjere za kupovinom, ili da prodaje plodove prije nego što uzriju. Ili, kao što je (Poslanik ﷺ - nap. lek.) zabranio neke vrste ortakluka kao što je ugovor između zemljoposjednika i radnika da zemlja bude od onog prvog, a sjeme i rad od ovog drugog[3], pod uvjetom da obrađuje samo određeni dio zemlje.

Postoje i druge teze oko kojih su se muslimani razišli zbog skrivenih i sumnjivih stvari. Jer, neko možda shvati neki od ugovora kao da je pravilan i pravedan, dok ga neko drugi smatra nepravednim i neuspjelim. Allah ﷻ kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ أَطِيعُواْ ٱللَّهَ وَأَطِيعُواْ ٱلرَّسُولَ وَأُوْلِي ٱلۡأَمۡرِ مِنكُمۡۖ فَإِن تَنَٰزَعۡتُمۡ فِي شَيۡءٖ
فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمۡ تُؤۡمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلۡيَوۡمِ ٱلۡأٓخِرِۚ ذَٰلِكَ خَيۡرٞ وَأَحۡسَنُ تَأۡوِيلًا

"Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i nadležnim između vas! A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u drugi svijet! To je bolje i posljedice su ljepše." (En-Nisa, 59.)

si u kojima imaju korist, osim onoga što je zabranio Kur'an ili Sunnet, kao što im se ne mogu propisati ibadeti kojima će se

---

[1] Pogledaj: En-Nevevi, *Šerhu Sahihu Muslim*, 5/417.
[2] Pogledaj: En-Nevevi, *Šerhu Sahihu Muslim*, 5/421.
[3] Pogledaj: En-Nevevi, *Šerhu Sahihu Muslim*, 5/458.

približavati Allahu ﷻ, osim onih koje je propisao Kur'an ili Sunnet. Vjera je, dakle, ono što je propisao Allah ﷻ, haram je ono što je zabranio Allah ﷻ, za razliku od onih koje je Allah pokudio jer su u Allahovoj vjeri zabranjivali ono što On nije zabranio, pa su Mu pripisivali drugove u onome o čemu On nije objavio ništa. A u vjeri su propisivali ono što Allah nije propisao niti dozvolio. Allahu naš, pomozi nam da učinimo halalom ono što si nam Ti dozvolio, a haramom ono što si nam Ti zabranio, i da slijedimo[1] vjeru koju si nam propisao.

[1] Ova riječ nije spomenuta u originalu, ali je ubačena radi ispravnijega konteksta rečenice i sklada sa prethodno spomenutim molbama u šejhovoj dovi. (nap. lek.)

ZAKLJUČAK

Vlađar ne može biti uspješan ako se ne savjetuje sa ljudima, jer je Allah ﷻ dogovaranje naredio Svom Poslaniku ﷺ. Zato kaže:

فَٱعْفُ عَنْهُمْ وَٱسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِى ٱلْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى ٱللَّهِ إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلْمُتَوَكِّلِينَ

"Ti im oprosti, i traži oprosta za njih i dogovaraj se sa njima. A ako se odlučiš, onda se u Allaha uzdaj. Allah, doista, voli one koji se uzdaju u Njega." (Ali Imran, 159.)

Također se prenosi od Ebu-Hurejre ؓ da je rekao:

"Niko se nije više dogovarao od Poslanika ﷺ sa svojim ashabima."[1]

Neki kažu da mu je Allah naredio dogovaranje kako bi pridobio srca svojih ashaba te da bi ga slijedili nakon njegove smrti, ili da bi dobio njihovo mišljenje u onome o čemu nije došla Objava, kao što su ratovanje ili pojedinačne stvari u odnosima i slično tome. Tako da su drugi preči od njega ﷺ da se dogovaraju.

Allah ﷻ je zbog toga pohvalio vjernike govoreći:

وَمَا عِندَ ٱللَّهِ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ وَٱلَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَٰٓئِرَ ٱلْإِثْمِ وَٱلْفَوَٰحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا۟ هُمْ يَغْفِرُونَ ۝ وَٱلَّذِينَ ٱسْتَجَابُوا۟ لِرَبِّهِمْ وَأَقَامُوا۟ ٱلصَّلَوٰةَ وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ

"A ono što je u Allaha – bolje je i trajnije za one koji vjeruju i na Gospodara svoga se oslanjaju. I za one koji se klone velikih grijeha i razvrata i koji, kada se rasrde, praštaju. I za one koji se Gospodaru svome odazivaju i namaz klanjaju, i o poslovima svojim se dogovaraju, a dio od onoga čime smo ih opskrbili udjeljuju." (Eš-Šura, 36-38.)

---

[1] Hadis je slab. Bilježi ga Ahmed (4/328), Ibn-Hibban kao što je u 'Fethu-l-Bari' 5/393 od Ebu-Hurejre ؓ. Hafiz u djelu *Fethul-bari* (13/352) kaže: "Prenosioci su mu povjerljivi, osim što je lanac isprekidan." Na njega je ukazao i Tirmizi (714), pa kaže: "Prenosi se od Ebu-Hurejre da je rekao: 'Nisam nikoga vidio da se više dogovara od Poslanika ﷺ sa svojim ashabima.'" A u njegovim riječima: "Prenosi se..." je dokaz da je hadis slab. A Allah najbolje zna.

Ako se nadležni posavjetuje sa svojim ljudima, te mu oni pojasne neke stvari iz Kur'ana i Sunneta, ili nečega oko čega su se složili muslimani, na njemu je da to slijedi. A pri onome što je suprotno tome nema poslušnosti nikome, makar bili ugledni u vjeri ili dunjaluku. Allah ﷻ kaže:

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ أَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَأَطِيعُوا۟ ٱلرَّسُولَ وَأُو۟لِى ٱلْأَمْرِ مِنكُمْ

"O vjernici! Pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i nadležnim između vas!" (En-Nisa, 59.)

Ako se radi o nečemu oko čega su se muslimani razišli, na njemu je da sasluša mišljenje svakog od njih, a i da shvati šta se time želi reći. Pa čije mišljenje bude bliže Kur'anu i Sunnetu, po njemu će i raditi, kao što Allah ﷻ kaže:

فَإِن تَنَٰزَعْتُمْ فِى شَىْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى ٱللَّهِ وَٱلرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ
ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ

"A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u drugi svijet! To je bolje i posljedice su ljepše." (En-Nisa, 59.)

Dvije su vrste nadležnih: vođe i učenjaci. Pa ako su oni valjani, onda će i ljudi biti valjani; i svaki od njih će paziti šta govori i kako djeluje u poslušnosti Allahu i Poslaniku i slijeđenju Kur'ana. A kad god se desi kakav problem, obaveza im je potražiti rješenje u Kur'anu i Sunnetu. Međutim, ako to ne dozvoli tjeskoba vremena, ili zbog nesposobnosti onoga koji potražuje svoje pravo, ili zbog jednakosti dokaza koje on posjeduje kao i onaj drugi, onda će slijediti onoga koji zadovoljava vjerske i naučne kriterije, što predstavlja i najjači stav kada je riječ o tome. Neki kažu da ne može slijediti nikoga, ma kakav slučaj da se desi. Drugi su pak rekli da ima pravo da slijedi u svakom slučaju, a sva tri mišljenja pojavljuju se u Ahmedovom mezhebu.

I što je shodno mogućnostima, obaveza je da kadije i vođe ispunjavaju uvjete koji se navode za njihove funkcije; štaviše, i za sve ibadete kao što su namaz, džihad i drugi ibadeti. U svakom slučaju, njemu je obaveza da se tih uvjeta pridržava shodno

mogućnosti. Ali ako bude onemogućen – pa, Allah ﷻ ne opterećuje ljude iznad njihovih mogućnosti. Zato je onome ko želi klanjati naređeno čišćenje vodom. Pa ako je ne nađe, ili se boji da mu ne naškodi zbog hladnoće, zbog rana i zbog nekog drugog opravdanog razloga, on će se potrati čistim prahom po licu i šakama. Allahov Poslanik ﷺ je Imranu b. Husajjinu ؓ rekao:

"Klanjaj stojeći, a ako ne možeš onda sjedeći, a ako ne možeš onda ležeći."[1]

Allah ﷻ je naredio da se namaz obavlja u određeno vrijeme, ako je to moguće. Uzvišeni kaže:

حَٰفِظُواْ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلْوُسْطَىٰ وَقُومُواْ لِلَّهِ قَٰنِتِينَ ۝ فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ
رُكْبَانًا فَإِذَآ أَمِنتُمْ فَٱذْكُرُواْ ٱللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا لَمْ تَكُونُواْ تَعْلَمُونَ

"Čuvajte namaz, naročito srednji namaz, i pred Allahom ponizno stojte! Ako se budete bojali, onda klanjajte hodeći ili jašući! A kada budete sigurni, spominjite Allaha onako kako vas je On podučio onome što niste znali." (El-Bekare, 238-239.)

Allah je propisao namaz: onome koje siguran i onome ko je u strahu, zdravom i bolesniku, bogatom i siromašnom, onome koji boravi na jednom mjestu i putniku (ali je ublažio putniku), bolesnom i onome koji se boji kao što je to objasnio Kur'an ili Sunnet.

Zatim je za valjanost namaza propisao čistoću, pokrivanje dijelova tijela i okretanje prema Kibli. S druge strane, oprostio je robu ono što nije u mogućnosti da uradi od svega navedenog. Ako bi se brod potopio, ili ako bi drumski razbojnici napali putnike, oni će klanjati goli, tj. onako u kakvim su uvjetima; a imam će stati između njih, kako ostali ne bi vidjeli njegova stidna mjesta.

Ako ne bi bili sigurni u pravac Kible, oni će se potruditi da ga odrede; ali, ako ne uspiju u tome zbog nevidljivosti i slično, onda će klanjati kako već mogu. Prenosi se da su ashabi tako postupili u vrijeme Poslanika ﷺ. Isti je slučaj sa džihadom i ostalim

[1] Bilježe ga Buhari (1117), Ebu-Davud (952) i drugi, preko Imrana b. Husajjina ؓ.

poslovima nadležnosti i vjerskim pitanjima. Sve se to nalazi u riječima Uzvišenog:

فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ

"Bojte se Allaha koliko god možete." (Et-Tegabun, 16.)

Kao i u riječima Poslanika ﷺ:

"Ako vam nešto naredim, onda to učinite u onolikoj mjeri koliko možete."[1]

Ali je Allah ﷻ, kada je zabranio loša jela, rekao:

فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ

"Osim onoga ko bude prisiljen bez želje i pohlepe, nije mu grijeh." (El-Bekare, 173.)

U drugom ajetu kaže:

وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ

"U vjeri vam ništa teško nije propisao." (El-Hadždž, 78.)

I kaže:

مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ

"Allah ne želi da vam pričini poteškoće." (El-Maide, 6.)

Tako da nije naredio osim ono što čovjek može, niti je zabranio ono što je čovjek primoran da učini, ako se radi o nuždi - u tome za roba neće biti grijeha.

[1] Bilježe ga Buhari (7288), Muslim (1337) i drugi, preko Ebu-Hurejre ؓ.

Važnost vlasti ili vođstva

Mora se znati da je predvođenje jednog naroda jedna od najvećih vjerskih obaveza. Štaviše, vjerska, a ni ovosvjetska korist neće biti ostvareni osim sa vlašću. Jer korist sinova Ademovih neće biti postignuta osim sa zajednicom, zbog potrebe jednih za drugima. Ali kada se sastanu, moraju imati svoga vođu. Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Ako se trojica nađu na putovanju, neka jednog odrede za svog vođu."[1]

Bilježi ga Ebu-Davud u hadisu koji se prenosi preko Ebu-Seida i Ebu-Hurejre.

Imam Ahmed prenosi u svom *Musnedu* preko Abdullaha b. Amra ؓ da je Allahov Poslanik ﷺ rekao:

"Nije dozvoljeno trojici ljudi da se nađu na putovanju u pustinskoj zemlji, a da ne izaberu jednog kao vođu."[2]

Allahov Poslanik ﷺ naređuje da se izabere vođa u maloj grupi na putovanju, kako bi ukazao na ostale vrste okupljanja. A i zbog toga jer je Allah ﷻ naredio naređivanje dobra i sprečavanje zla, a to se neće postići osim sa snagom i vođstvom. Isto se odnosi na ostale vrste ibadeta kao što su džihad, pravda, ustrajavanje na obavljanju hadža, džuma-namaza, bajrama, pomaganja onome kome je učinjena nepravda i izvršavanja šerijatskih kazni - ništa od toga neće uspjeti osim sa vođstvom i snagom.

Zato se prenosi da je: "*Vladar Allahova sjenka na zemlji.*"[3]

[1] Hadis je sahih. Bilježi ga Ebu-Davud (2608 i 2609), preko Ebu-Hurejre i Ebu-Seida el-Hudrija ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 500.

[2] Hadis je slab. Bilježi ga Ahmed (2/176-177), preko Abdullaha b. Amra ؓ, ali u njegovom lancu ima slabosti, s time da ga podržava hadis od Ebu-Seida i Ebu-Hurejre, kojeg smo spomenuli gore. Tako da će biti sahih drugom hadisu. Allah najbolje zna. Pogledaj: Šejh Albani, *Silsiletu ehadis sahiha*, 1322.

[3] Hadis je munker. Bilježi ga Hatabi u djelu *Garibul-hadis*, 1/155, preko Enesa ؓ, kao merfu-hadis. Šejh Albani ga je naveo u djelu *Silsiletul ehadisi ed-daifa*, 1661. Riječi

Zbog toga se kaže da je bolje šezdeset godina sa nepravednim vladarom nego jedna noć bez vladara. A iskustvo to dokazuje.

Prethodnici poput Fudajla b. Ijjada i Ahmeda b. Hanbela i drugih su govorili: "Kada bi nam se odazivalo na dovu, mi bismo dovili za dobro vladaru."

Allahov Poslanik ﷺ kaže:

"Allah je zadovoljan od vas sa tri stvari: da ga obožavate i da Mu ništa ne pripisujete od drugova, da se čvrsto držite Allahovog užeta i da se ne razjedinjujete i da savjetujete onoga koga je Allah nad vama postavio kao namjesnika."[1]

I kaže:

"Srce muslimana neće osjetiti mržnju kod tri stvari: iskrenost u djelima pema Allahu ﷻ, savjetovanju vođama i naklonost džematu muslimana. Jer, njihova dova ih obuhvata."[2]

U *Sahihu* se prenosi da je rekao:

"Vjera je savjet, vjera je savjet." Pa su rekli: "Kome, Allahov Poslaniče?" Kaže: "Allahu, Njegovoj Knjizi, Njegovom Poslaniku, vođama muslimana i običnim ljudima."[3]

Obaveza je da se vodstvo uzme radi vjere i kao stvar koja približava Allahu ﷻ, jer se Njemu približava sa poslušnošću Njemu i Njegovom Poslaniku, i to predstavlja najbolji vid približavanja Allahu. Međutim, većina ljudi pogriješi i čini nered

---

autora "Prenosi se..." ukazuju na njegovu slabost. Allah najbolje zna. Pogledaj također *Daif džami'*, 3349- 3353.

[1] Bilježi ga Muslim (1715) i Ahmed (2/2327, 360, 367), preko Ebu-Hurejre ؓ. Posljednja rečenica je u Ahmedovoj verziji. Hadis je naveo šejh Albani u *Sahih džami'*,1895.

[2] Hadis je sahih. Bilježi ga Tirmizi (2658), preko Abdullaha b. Mesuda ؓ; Ibn-Madže (330 i 3056) i Darimi (227, 228 i 229), preko od Džubejra b. Mut'ima i Zejda b. Sabita; Ahmed (5/183) i Ibn-Hibban (73), preko Zejda b. Sabita ؓ. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 6766. Ibn Ebi-Asim ga je također naveo u knjizi *Es-Sunne*, str. 502-504, a šejh Albani ga je izvadio i ocijenio kao sahih. Pogledaj: Ibn-Madže, "Sunen" (1/84), podnapis od šejha Muhammeda Fuada Abdul-Bakija, rahimehullah.

[3] Bilježe ga Muslim (55), Ebu-Davud (4944), Nesai (4208 i 4209) i drugi, preko Temima ed-Darija ؓ.

od onog trenutka kada traže vlast radi stolice ili zbog materijalne koristi. Ka'b b. Malik prenosi da je Vjerovjesnik ﷺ rekao:

" ***Dva gladna vuka, ako se upuste u stado, neće nanijeti više štete od čovjeka koji daje pažnju imetku i ugledu više nego vjeri.***"[1]

Tirmizi kaže: "Hadis je hasen-sahih". Poslanik ﷺ nam je ukazao da posvećivanje pažnje ugledu i "stolici" može nanijeti u vjeri više štete nego što to mogu dva gladna vuka učiniti ako se upuste u ovčiji tor. Za onoga što će mu knjiga njegovih djela biti data u lijevu ruku, Allah ﷻ kaže:

مَآ أَغْنَىٰ عَنِّى مَالِيَهْ ۜ هَلَكَ عَنِّى سُلْطَٰنِيَهْ

"Imetak moj mi nije od koristi, moći moje više nema." (El-Hakka, 27-28.)

Vrhunac onoga koji želi vlast je da bude poput Faraona, ili da sakuplja imetak poput Karuna, a Allah je u Svojoj Knjizi pojasnio stanje Faraona i Karuna. On kaže:

أَوَلَمْ يَسِيرُوا۟ فِى ٱلْأَرْضِ فَيَنظُرُوا۟ كَيْفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلَّذِينَ كَانُوا۟ مِن قَبْلِهِمْ ۚ كَانُوا۟ هُمْ

أَشَدَّ مِنْهُمْ قُوَّةً وَءَاثَارًا فِى ٱلْأَرْضِ فَأَخَذَهُمُ ٱللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ وَمَا كَانَ لَهُم مِّنَ ٱللَّهِ مِن وَاقٍ

"Zašto oni ne putuju po Zemlji, pa da vide kakav je kraj bio onih prije njih? Bili su od njih moćniji i više tragova su na Zemlji ostavili, ali ih je Allah, zbog grijehova njihovih, kaznio, i nije im od Allahove kazne bilo zaštitnika." (Gafir, 21.)

U drugom ajetu kaže:

تِلْكَ ٱلدَّارُ ٱلْءَاخِرَةُ نَجْعَلُهَا لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ عُلُوًّا فِى ٱلْأَرْضِ وَلَا فَسَادًا ۚ وَٱلْعَٰقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ

"Taj drugi svijet dat ćemo onima koji ne žele da se na Zemlji ohole i da nered čine, a one koji se Allaha boje čeka sretan kraj." (El-Kasas, 83.)

Ljudi se dijele na četiri skupine:

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Tirmizi (2376), Darimi (2730), Ahmed (3/456 i 460), preko Ka'ba b. Malika رضي الله عنه. Šejh Albani ga je naveo u *Sahih džami'*, 5620.

Prva skupina: to su oni koji žele da se uzdižu iznad ljudi i i da čine nered po Zemlji, što je svakako neposlušnost prema Allahu. Ovakvi vladari i vođe koji čine nered su poput Faraona i njegovih pristalica. Oni su najgora stvorenja. Allah ﷻ kaže:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي ٱلْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضْعِفُ طَآئِفَةً مِّنْهُمْ يُذَبِّحُ أَبْنَآءَهُمْ
وَيَسْتَحْيِۦ نِسَآءَهُمْ إِنَّهُۥ كَانَ مِنَ ٱلْمُفْسِدِينَ

"Faraon se u zemlji bio uzdigao i stanovnike njezine na stranke izdijelio; jedne je tlačio, mušku im djecu klao, a žensku u životu ostavljao, doista je smutljvac bio." (El-Kasas, 4.)

Muslim u svom *Sahihu* bilježi hadis od Ibn-Mesuda ؓ da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik ﷺ: 'Neće ući u Džennet u čijem srcu bude koliko i zrno gorčice oholosti. A u Vatru neće ući u čijem srcu bude koliko i zrno gorčice imana'. Jedan čovjek reče: 'Allahov Poslaniče, ja volim da moja odjeća bude lijepa, a i papuče da mi budu lijepe. Je li to od oholosti?' Kaže: 'Ne! Allah je, uistinu, lijep i voli ljepotu. Oholost je skrivanje istine i ponižavanje ljudi.'"[1]

Skrivanje istine je njeno negiranje, a ponižavanje ljudi je u njihovom omalovažavanju. Ovakav je samo onaj koji želi uzdizanje i nered.

Druga skupina: to su oni koji vole činiti nered, ali bez uzdizanja, kao što su kradljivci i kriminalci od bezvrijednih ljudi.

Treća skupina: to su oni koji žele da se uzdižu, ali bez nereda, kao što su pobožnjaci koji se žele istaći nad ostalim ljudima.

Četvrta skupina: to su stanovnici Dženneta koji niti se uzdižu niti čine nered, iako ponekada mogu biti uzdignutiji od drugih, kao što Allah ﷻ kaže:

---

[1] Bilježe ga Muslim (91), Ebu-Davud (4091), Tirmizi (1999) i drugi, preko Abdullaha b. Mesuda ؓ.

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ

"Ne klonite duhom i ne žalostite se! Vi ćete gornji biti, ako ste vjernici." (Ali Imran, 139.)

U drugom ajetu kaže:

فَلَا تَهِنُوا وَتَدْعُوا إِلَى السَّلْمِ وَأَنتُمُ الْأَعْلَوْنَ وَاللَّهُ مَعَكُمْ وَلَن يَتِرَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

"I ne klonite duhom i ne pozivajte primirju kad ste jači, jer Allah je s vama, On vas nagrada za vaša djela neće lišiti." (Muhammed, 35.)

Koliko je onih koji žele da se uzdignu, a to ih samo ponizi, a koliko je onih koji su uzdignuti, a nisu željeli ni uzdizanja ni nereda na Zemlji. To je zbog toga jer je želja za uzdizanjem iznad ljudi nepravda. Jer, ljudi su od jedne vrste, pa koji god čovjek želi da se uzdigne iznad ostalih, njemu sličnih, time čini nepravdu. Pored toga što je to nepravda, ljudi ne vole takve osobe, tako da im se protive, jer svaki pravednik među njima ne želi da bude ponižen pred onim koji je poput njega, dok ostali nepravednici žele sebi ono u čemu su oni.

Zatim pored toga mora – vjerski, a i logično – među njima biti onih koji su uzdignuti jedni iznad drugih, kao što smo spomenuli, ili kao što tijelo nema vrijednosti bez glave. Allah ﷻ kaže:

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ

"On čini da jedni druge na Zemlji smjenjujete i On vas po položajima jedne iznad drugih uzdiže, da bi vas iskušao u onome što vam daje." (El-En'am, 165.)

U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا

"Mi im dajemo sve što im je potrebno za život na ovom svijetu i Mi jedne nad drugima uzdižemo po nekoliko stepena, da bi jedni druge služili." (Ez-Zuhruf, 32.)

Zato je Šerijat došao da ukaže da vladar i imetak moraju biti na Allahovom putu.

Ako se vladavinom i imetkom želi približiti Allahu, i ako se time želi trošenje toga na Allahovom putu, to je ono što će poboljšati stanje u vjeri i životu na ovom svijetu. Ako se vladavina odvoji od vjere, ili vjera od vladavine, desit će se nered među ljudima. Poslušni Allahu se razlikuju od onih neposlušnih po svojoj namjeri i dobrom djelu, kao što stoji u Sahihimada je Poslanik ﷺ rekao:

"Allah ne gleda u vaše izglede i vaše imetke, nego gleda u vaša srca i vaša djela."[1]

Međutim, od trenutka kada je kod većine vodećih ljudi preovladala želja za ugledom i novcem našli su se u jednoj vrsti izolacije udaljeni od polja imana u svojoj vladavini. Mnogi ljudi su uvidjeli da preuzimanje vlasti negira sam pojam imana i savršenstva vjerovanja. Kod drugih je, s druge strane, preovladala vjerska snaga, ali su izostavili ono bez čega se vjerski ciljevi ne mogu ostvariti. Neki su to smatrali potrebom, pa su je uzeli kao razlog za udaljavanje od vjere, jer su smatrali da vjera kontrira vlasti. Time je vjera kod njih postala čin samilosti i poniženja, a ne čin uzdizanja i časti. Kada je nemoć preovladala nad većinom sljedbenika dvaju vjera u nemogućnosti usavršavanja vjere i ustezanja kod nedaća koje su ih pogađale u trenucima kada su htjeli da sprovedu vjeru u životima i vlasti, njihova misija je oslabila tako da su smatrali taj put poniznim zbog ubjeđenja da njihova korist i korist drugih neće biti postignuta sa vjerom.

Oba ova puta su pogrešna: put onoga ko sebe pripisuje vjeri, ali je nije usavršio sa onim što mu je potrebno od vlasti, imetka i borbe, i put onih koji su se prihvatili vlasti, imetka i

[1] Bilježe ga Muslim (2564), Ibn-Madže (4143), Ahmed (2/285 i 239), preko Ebu-Hurejre ؓ.

ratovanja, ali bez namjere uspostavljanja vjere – to su putevi onih nad kojima se Allah rasrdio i onih koji su zalutali. Dakle, jevreja i kršćana.

Pravi put je put onih kojima je Allah ﷻ dao svoju blagodat od vjerovjesnika, istinoljubivih, šehida i dobrih ljudi. To je put našeg Vjerovjesnika ﷺ i njegovih halifa, ashaba i svih onih koji su krenuli tim putem, a oni su:

وَٱلسَّٰبِقُونَ ٱلْأَوَّلُونَ مِنَ ٱلْمُهَٰجِرِينَ وَٱلْأَنصَارِ وَٱلَّذِينَ ٱتَّبَعُوهُم بِإِحْسَٰنٍ رَّضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا۟ عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرِى تَحْتَهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَآ أَبَدًا ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ

"Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama, i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći – a i oni su zadovoljni Njime. Za njih je On pripremio džennetske bašče, kroz koje će rijeke teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je uspjeh veliki." (Et-Tevbe, 100.)

Muslimanima je obaveza da se, kada je riječ o tome, potrude shodno svojoj mogućnosti. A onaj ko preuzme vlast iz pokornosti prema Allahu i radi uspostavljanja vjere i koristi muslimana, tako što će u toj svojoj vlasti ustrajavati da se izvršavaju obaveze i da se spriječi činjenje zabrana, neće biti osuđivan za propuste. Jer, postavljanje na vlasti dobrih ljudi je bolje za ummet od grešnika. Ko ne bude sposoban da uspostavi vjeru pomoću vlasti i borbe djelovat će shodno njegovoj mogućnosti, kao što su savjetovanje iz srca i dove za dobrobit ummeta, ljubav prema dobru i činjenje onoga što je u mogućnosti, a neće biti opterećen iznad svojih mogućnosti. Uspostava vjere biva sa Allahovom Knjigom upute i željezom koje pomaže, kao što je to Allah već spomenuo.

Svako treba nastojati da se udruži Kur'an i željezo radi Allaha ﷻ, u potrazi za onim što imaju, tražeći u tome pomoć od Allaha ﷻ. Zatim, bitno je i shvatanje da dunjaluk služi vjeri, kao što je Muaz b. Džebel ؓ rekao:

"O sine Ademov, ti trebaš svoj udio na ovom svijetu, ali ti je tvoj udio na onome svijetu potrebniji. Ako počneš sa svojim udjelom na

onom svijetu, bit će ti naređen udio na ovom svijetu, zato ga uredi po najboljem redu. Ako počneš sa udjelom na ovom svijetu, proći će te udio na onom svijetu. Ti si onda na ovom svijetu u opasnosti."

Dokaz za to su riječi Allahovog Poslanika ﷺ gdje kaže:

"Ko se probudi, a Ahiret mu najveća briga, Allah će mu podariti snagu, ispunit će njegovo srce bogatstvom, a dunjaluk će mu doći potčinjen. A ko se probudi, a dunjaluk mu najveća briga, Allah će ga oslabiti, siromaštvo će učiniti među njegovim očima, a od dunjaluka mu neće doći osim ono što mu je propisao."[1]

Osnova toga je u riječima Uzvišenog gdje kaže:

وَمَا خَلَقْتُ ٱلْجِنَّ وَٱلْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝ مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ۝ إِنَّ
ٱللَّهَ هُوَ ٱلرَّزَّاقُ ذُو ٱلْقُوَّةِ ٱلْمَتِينُ

"Džine i ljude sam stvorio samo da Mene obožavaju. Ja ne tražim od njih opskrbu, niti želim da Me hrane. Opskrbitelj je jedino Allah, Moćni i Jaki." (Ez-Zarijat, 56-58.)

Molimo Uzvišenog Allaha da podari uspjeha, i nama i našoj braći muslimanima, u onome što On voli i sa čime je zadovoljan od djela i riječi. Jer, nema snage niti moći osim On Uzvišeni i Uzdignuti. Neka je hvala Allahu, Gospodaru svjetova. I neka je Njegov blagoslov i mir na Njegovog poslanika Muhammeda, njegovu porodicu i ashabe, sve do Sudnjeg dana.

S ovim je djelo završeno, uz zahvalu Allahu.

[1] Hadis je sahih. Bilježe ga Tirmizi (2465), preko Enesa ؓ; Ibn-Madže (4105), Ibn-Hibban (72), Ahmed (5/183), preko Zejda b. Sabita ؓ. Šejh Albani ga navodi u *Silsiletu ehadis es-sahiha*, 949 i 950.

KEŠFU EŠ-ŠUBUHAT

OTKLANJANJE NEJASNOĆA U VEZI TEVHIDA

Autor:
MUHAMMED B. ABDUL VEHHAB ET-TEMIMI

Recenzija Arapskog teksta:
ABDULLAH B. AJID EL-KAHTANI

Prijevod:
EMSAD PEZIĆ

OTKLANJANJE NEJASNOĆA O TEVHIDU

ZNAČENJE TEVHIDA (MONOTEIZMA)

Znaj, Allah ti se smilovao, da tevhid označava izražavanje Allahove jednoće kroz činjenje ibadeta Njemu jedinome.[1]

Tevhid je vjera svih poslanika ﷺ

Tevhid je osnova vjere svih poslanika s kojom su poslani ljudima. Prvi od njih je Nuh ﷺ. Allah ﷻ ga je poslao njegovom narodu nakon što su zastranili (pretjerivali) u svom odnosu prema dobrim ljudima: Vedau, Suvau, Jegusu, Je'uku i Nesru. Zadnji poslanik je Muhammed koji je polomio slike tih dobrih ljudi.

Mnogoboštvo (širk) prijašnjih naroda

Njegov narod je obožavao Allaha ﷻ. Ljudi su obavljali hadž, udjeljivali i veličali Uzvišenog Allaha, dželle šanuhu. Međutim, uzeli su neka stvorenja kao posrednike između sebe i Allaha ﷻ. Pri tome su govorili kako pomoću njih žele da se približe Allahu ﷻ i govorili su: "Želimo da se za nas zauzmu kod Uzvišenog". Tako su neki ljudi za posrednike uzeli Isāa ﷺ, njegovu majku Merjemu, meleke ili pobožnjake.

---

[1] Znaj da se tevhid (monoteizam) zbog kojeg su objavljene knjige i poslani poslanici ﷺ može podijeliti na dvije vrste. Prva vrsta je tevhid spoznaje ili tevhid rububijjeta, a u njega se može svrstati tevhid esmai ves-sifat, tj. tevhid potvrđivanja da samo Allah ﷻ posjeduje savršena imena i osobine. Ova vrsta nas upućuje da vjerujemo u Allahovu jednoću kroz njegova djela; da On jedini stvara, opskrbljuje, daje život i smrt, upravlja svime itd., kao i vjerovanje da On jedini posjeduje savršena i lijepa imena i osobine.
Druga vrsta je izražavanje Allahove jednoće kroz djela robova. Nazivaju je tevhid uluhijjse ili tevhid volje, nijeta i traženja. Ova vrsta se temelji na izražavanju Allahove jednoće kroz činjenje ibadeta samo Njemu, subhanehu ve te'ala, i onih svanjskih (vidljivih), i onih unutarnjih (srčanih) ibadeta.

Otuda je Allah ﷻ poslao Muhammeda ﷺ kako bi im obnovio vjeru. To je vjera koju je ispoljavao njihov praotac Ibrahim ﷺ. On ih je upozorio da ovakav način približavanja Allahu uz uzimanje posrednika, nije dozvoljen, te da je to isključivo Allahovo pravo, koje nije dozvoljeno dati nekom drugome. Allahovo je pravo da mu robovi direktno čine ibadet, bez posredništva, makar se radilo o najboljem stvorenju - kao što je melek ili poslanik. Pa šta onda reći za ostale posrednike?

Obznana da su mušrici vjerovali u tevhid gospodarenja (rububijjeta)

Mušrici iz vremena Poslanika ﷺ priznavali su Allaha kao Gospodara i nosili su ubjeđenje da je On jedini Stvoritelj koji nema sudruga, i da On jedini daje opskrbu, i da niko drugi ne daje život ili smrt mimo Njega, i da niko ne upravlja osim On. Također su vjerovali da sedam nebesa i zemalja, te ono što je između njih, pripada Allahu ﷻ te da su oni Njegovi robovi i da On s njima vlada i upravlja.

Pa ako želiš dokaz da su mušrici protiv kojih se borio Poslanik bili nosioci spomenute akide (vjerovanja), pročitaj riječi Uzvišenog:

قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلا تَتَّقُونَ

"Upitaj: 'Ko vas hrani s neba i iz zemlje, čije su djelo sluh i vid, ko stvara živo iz neživog, a pretvara živo u neživo, i ko upravlja svim?' - 'Allah!' - reći će oni, a ti reci: 'Pa zašto Ga se onda ne bojite?'" (Junus, 31.)

Kao i Njegove riječi:

قُلْ لِمَنِ الأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلا تَذَكَّرُونَ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَاوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ أَفَلا تَتَّقُونَ قُلْ مَنْ بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَهُوَ يُجِيرُ وَلا يُجَارُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى تُسْحَرُونَ

"Upitaj: 'Čija je Zemlja i sve ono što je na njoj, znate li?' 'Allahova!' - odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto onda ne dođete sebi?' Upitaj: 'Ko je Gospodar sedam nebesa i ko je Gospodar Arša Veličanstvenog?' 'Allah!' - odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto se onda ne bojite?' Upitaj: 'U čijoj je ruci vlast nad svim, ko uzima u zaštitu i od koga niko ne može zaštićen biti, znate li?' 'Od Allaha!' - odgovorit će, a ti reci: 'Pa zašto onda dopuštate da budete zavedeni?' (Mu'minun, 84-89.)

Kao i brojni drugi ajeti.

Obznana suštine tevhida zbog kojeg su poslani poslanici, a kojeg nisu priznali mušrici

Utvrdili smo da su mušrici priznavali Allahovo gospodarenje, a da ih to ipak nije uvelo u krug tevhida u koji su pozivali poslanici. I naš Poslanik ﷺ ih je također pozivao u taj isti krug tevhida. Ovim dolazimo do zaključka da su nijekali tevhid ibadeta kojeg mušrici u našem vremenu nazivaju ubjeđenje (i'tikad). Oni su Allaha ﷻ dozivali danonoćno, a neki su pak dozivali meleke kako bi se time približili Allahu ﷻ s ubjeđenjem da će im činiti šefaat na Sudnjem danu.

Neki su dozivali dobre ljude - kao što je Lat, a drugi poslanike - kao što je Isa عليه السلام. I kao što znaš, Poslanik ﷺ se borio protiv njih zbog ovoga širka, a istovremeno ih je pozivao da samo Allahu iskreno čine ibadet.

Uzvišeni kaže:

فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

"I ne molite se, pored Allaha, nikome!" (Džinn, 18.)

I rekao je:

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ

"Samo se Njemu možete moliti!" (Ra'd, 14.)

Spomenute činjenice upućuju da se Allahov Poslanik protiv njih borio, kako bi ibadeti - kao što su dova, žrtva, zavjet, traženje

pomoći u nevolji i sl. – u potpunosti pripadali samo Allahu, dželle šanuhu.

Iz ovoga možeš zaključiti da samo priznavanje tevhida rububijje ne uvodi u islam. Također primjećuješ da je to što su uzeli meleke, poslanike i dobre ljude kao posrednike između sebe i Allaha učinilo njihove živote i imetke dozvoljenim. Ovim si spoznao vrstu tevhida zbog kojeg su poslati (u koji su pozivali poslanici - nap. lek.) *poslanici, a koji nisu priznali mušrici.*

Na tevhid upućuje šehadet LA ILAHE ILLALLAH

Šehadet *"La ilahe illallah"* upućuje na *tevhid. Ilah* - božanstvo je kod njih (*kod mušrika – nap. lek.*) sve ono čemu čovjek čini ibadet, bilo da je melek, poslanik, evlija, drvo, kabur, džinn itd. Primijetio si da riječ božanstvo nije ograničena na stvoritelja (opskrbljivača) i upravitelja kosmosa, jer su, kao što (sam) ti (spomenuo), i mušrici (znali) da je to Allah, da je On Stvoritelj i Onaj koji svime vlada i upravlja. Zato je Allah ﷻ slao poslanike da pozovu ljude u istinsko značenje šehadeta koje nije ograničeno na puko izgovaranje jezikom. Stoga im je došao Poslanik ﷺ pozivajući ih ka riječima tevhida, a one su *"La ilahe illallah"*.

Obznana da su prijašnji mušrici bolje poznavali značenje šehadeta La ilahe illallah od savremenih mušrika

Nevjernici, džahili, znaju da očitovanje ovog šehadeta znači izražavanje Allahove ﷻ jednoće kroz činjenje ibadeta samo Njemu, a istovremeno nijekanje svih drugih lažnih božanstava kojima se čini ibadet, te odricanje od njih.

Pa kada im je Poslanik ﷺ govorio:

"Recite: 'Nema drugog božanstva mimo Allaha, dželle šanuhu'", oni bi odgovarali: "Zar da bogove svede na jednog

boga, ovo je zaista čudna stvar!?" To jest, "Zar da činjenje ibadeta svedemo na jednog boga?"

Sada kada si vidio da su nevjernici, džahili, poznavali istinsko značenje šehadeta "La ilahe illallah", postaje čudno kako mnogi, koji za sebe tvrde da su muslimani, ne poznaju pravo značenje ovih riječi. Oni misle da je dovoljno puko izgovaranje bez čvrstog ubjeđenja srcem. Time su sveli šehadet na značenje da nema drugog Stvoritelja, Opskrbitelja i Upravitelja kosmosa osim Allaha, dželle šanuhu.

Možemo zaključiti da nema dobra u čovjeku od kojeg su nevjernici neznalice upućeniji u značenje šehadeta *"La ilahe illallah"*.

Koristi spoznaje tevhida i širka i činjenica da većina ljudi to ne zna

Nakon što si istinski spoznao šta je to širk za koji Allah kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ

"Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim." (En-Nisa', 48. i 116.),

spoznao si također šta je to istinska vjera s kojom su došli poslanici (od prvog do posljednjeg), pored koje Allah ﷻ drugu vjeru neće primiti. I nakon što si saznao na kojem je stepenu spoznaje tevhida većina ljudi, to će ti pružiti mogućnost da spoznaš dvije nove činjenice.

Prva. Radost zbog Allahove dobrote i milosti, kao što je On rekao:

قُلْ بِفَضْلِ اللَّهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذَٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

"Reci: 'Neka se zato Allahovoj blagodati i milosti raduju, to je bolje od onoga što gomilaju.'" (Junus, 58.)

Drugo. Osjetit ćeš veliki strah zato što si spoznao da čovjek sa jednom riječju koju izgovori iz neznanja, a koja mu neće biti

oproštena, može počiniti nevjerstvo.[1] Štaviše, nekada pojedinac izgovori riječ misleći da se njome približio Allahu ﷻ a ona ga odvede u propast.

Tako je Musaov narod, i pored znanja koje je posjedovao, rekao:

اجْعَل لَّنَا إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ

"Napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!" (El-A'raf, 138.)

Pa kada si ovo spoznao, povećat ćeš strah prema Allahu i nastojat ćeš da se očistiš od ovih i njima sličnih stvari.

[1] Ovo nije zvaničan stav autora da počinilac nevjerstva postaje nevjernik pa makar bio i neznalica, kao što bi se moglo na prvi pogled zaključiti. To jest, autor ne proglašava neznalicu nevjernikom ako uradi djelo ili izgovori riječ nevjerstva. U drugim djelima postoje jasne i nedvosmislene izjave i zapisi autora koji potvrđuju da je on, kada je riječ o ovome, sljedbenik istoga stava kao i ostali učenjaci ehli-sunneta. Tako se u djelu *Ed-durur es-senijje* navodi (1/73) da je rekao: "Što se tiče proglašavanja nekoga nevjernikom (tekfira), ja proglašavam nevjernikom onoga koji sazna vjeru Allahovog Poslanika i nakon toga je opsuje i odvraća ljude od nje." A u djelu *Mu'ellefatu šejh* (3/57) autor kaže: "A što se tiče naših neprijatelja koji govore da ugonim u nevjerstvo na osnovu sumnje ili prijateljevanja, kao i njihovog govora da ugonim u nevjerstvo neznalicu kojem nisu objašnjeni propisi vjere, kažem da je to velika potvora s kojom žele udaljiti ljude od Allahove vjere i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." I rekao je u djelu *Ed-durur es-senijje* (1/104): "A što se tiče govora o nama da mi uopćeno proglašavamo ljude nevjernicima, i da proglašavamo hidžru u naše mjesto obaveznom, i da ugonimo u nevjestvo svakog onoga ko nije našeg stava i ko se ne bori sa nama, to je otvorena laž i velika potvora. Ako ne proglašavamo nevjernikom onoga ko je činio ibadet idolima koji su bili na kaburu Ahmeda Bedevije i Abdul-Kadira, zbog njihovog neznanja (džehla), pa kako da proglasimo nevjernikom onoga ko ne čini širk samo zato što nije učinio hidžru kod nas? Slavljen neka je Allah, ﷻ. Ovo je, zaista, velika potvora. Autor želi reći da se pod izgovorom neznanja ne može neko stalno pravdati, jer postoje dvije vrste neznanja. Prva vrsta je neznanje koje može poslužiti kao izgovor i opravdanje. U to spada onaj ko je tek prihvatio islam, kao i onaj ko živi u zabačenim i udaljenim naseljima, te nije imao mogućnosti da se poduči propisima vjere. Druga vrsta na koju cilja autor je neznanje onoga ko ima sve mogućnosti da nauči propise vjere, kao i mogućnost da pita učene. Za ovu vrstu nema opravdanja.

Iz Svoje mudrosti Allah ﷻ je svakom pozivaču ka istini odredio pismene i učevnije neprijatelje

Znaj da Allah ﷻ nije poslao nijednog poslanika (a svi su oni ﷺ ispovijedali tevhid), a da ga nije iskušao sa neprijateljima. O tome Uzvišeni veli:

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوّاً شَيَاطِينَ الإِنسِ وَالْجِنِّ

"Tako smo svakom vjerovjesniku neprijatelje određivali, šejtane u vidu ljudi i džinnova." (El-En'am, 112.)

Nekada su ti protivnici bili učeni i znani u nekoj oblasti. O tome Uzvišeni kaže:

فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرِحُوا بِمَا عِنْدَهُمْ مِنَ الْعِلْمِ وَحَاقَ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

"Kada su im poslanici njihovi jasne dokaze donosili, oni su se znanjem koje su imali dičili." (Mu'min, 83.)

Pošto si spoznao da na putu prema Allahu ﷻ stoje razni neprijatelji: učeni, retoričari, obrazovani i drugi sa dokazima koje oni smatraju jakima, a sa kojima pozivaju u nevjerstvo, na tebi je obaveza da naučiš Allahovu vjeru. To će ti poslužiti kao oružje u borbi protiv ovih šejtana. Njihov vođa, neka je na njega Allahovo prokletstvo, je rekao:

لأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ

"Kunem se da ću ih na Tvom pravom putu presretati." (El-A'raf, 16.)

Međutim, ako se istinski predaš Allahu ﷻ i naučiš Njegove dokaze, ne boj se i ne žalosti se, jer On je rekao:

إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفاً

"Zaista su šejtanove spletke slabe" (En-Nisa', 76.)

Najnepismeniji vjernik, muvehid (monoteist), pobijedit će hiljadu učenih mnogobožaca, kao što kaže Uzvišeni:

وَإِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ)

"I vojska Naša će zacijelo pobijediti!" (Es-Saffat, 173.)

Allahova vojska pobjeđuje sa dokazima. Pobjeđuje pri usmenim raspravama kao što pobjeđuje pravim oružjem. Međutim, bojati se za onog vjernika, muvehida, koji je krenuo ovim putem, a ne posjeduje gore spomenuta oružja, jeste realnost.

Kur'an je dokaz protiv svakog pokvarenjaka i nevjernika do Sudnjeg dana

Allah nas je počastio Kur'anom, tom velikom blagodati, u kome je pojašnjenje za svaku stvar. U tom kontekstu, On kaže:

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ

"Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve, i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju." (En-Nahl, 89.)

I ne može doći ni jedan nevjernik sa dokazima, a da Allah u Kur'anu nema za njega odgovor koji će pobiti negove tvrdnje. O tome On kaže:

وَلَا يَأْتُونَكَ بِمَثَلٍ إِلَّا جِئْنَاكَ بِالْحَقِّ وَأَحْسَنَ تَفْسِيرًا

"Oni ti neće nijedan prigovor postaviti, a da ti Mi nećemo odgovor i najljepše objašnjenje navesti." (El-Furkan, 33.)

Neki su mufessiri rekli da je ovaj ajet općenit i da obuhvata sve dokaze sa kojima dođu pokvarenjaci i nevjernici do Sudnjeg dana.

Sada ću ti spomenuti neke stvari iz Allahove knjige gdje je Allah odgovorio mušricima našeg vremena na njihove dokaze. On im, ponekad, odgovara uopćeno, a ponekad uprošćeno i detaljno.

Što se tiče općeg odgovora, on je, sam po sebi, velika i korisna stvar za onoga ko ga istinski pojmi. Kaže Uzvišeni:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ

"On tebi objavljuje Knjigu, u njoj su ajeti jasni - oni su glavnina Knjige, a drugi su manje jasni." (Ali Imran, 7.)

U vjerodostojnoj predaji se prenosi da je Allahov Poslanik rekao:

"Kada vidite one koji slijede manje jasne ajete, a ostavljaju one jasne, znajte da se na njih odnosi ono što je Allah spomenuo u ovom ajetu, pa ih se pričuvajte!"[1]

Prva nejasnoća (šubha)

Primjer toga je što mušrici pogrešno poimaju određene šerijatske tekstove (tekstove Kur'ana i hadisa). Tako, naprimjer, oni ponekad određene stvari dokazuju sa kur'anskim ajetom:

أَلا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلا هُمْ يَحْزَنُونَ

"I neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju Allahovi štićenici." (Junus, 62.)

Ili kažu: *"Zaista je šefaat istina"*, ili: *"Zaista poslanici imaju poseban ugled kod Allah ﷻ"*. Ponekad pak oni nešto dokazuju sa hadisom, a da pri tome ništa ne možeš shvatiti.

Odgovor: U tome slučaju odgovori im kur'anskim ajetom:

"Oni čija su srca pokvarena - željni smutnje i svog tumačenja, ostavljaju jasne ajete, a slijede one koji su manje jasni."

Ono što sam ti već rekao je da je Allah ﷻ spomenuo da mnogobošci priznaju tevhid rububijjeta, o čemu svjedoči u Svojoj Knjizi. On ih je ipak proglasio nevjernicima jer su se vezali, oslanjali i za posrednike uzeli meleke, poslanike i evlije. O njihovom ubjeđenju Allah ﷻ kaže:

وَيَقُولُونَ هَؤُلاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللَّهِ

"Ovo su naši zagovornici kod Allaha." (Junus, 18.)

Ovo je muhkem (jasan) ajet i niko ne može promijeniti njegovo značenje.

---

[1] Bilježe ga Buhari,8/57 (4548) i Muslim,16/216,(2665), preko Aiše, radijallahu anha.

Reci mu: *"Ono što si mi spomenuo od Kur'ana i Poslanikovog govora da bi dokazao ono što želiš – ja ništa ne razumijem."* Ali, ubijeđen sam i kategorički tvrdim da Allahov govor nije kontradiktoran, te da se govor Poslanika ne suprotstavlja Allahovom govoru.

Ovakav odgovor je vrlo dobar, ali ga neće razumijeti osim onaj koga Allah uputi. Zato ga nemoj zanemariti niti potcijeniti. Jer, Uzvišeni kaže:

وَمَا يُلَقَّاهَا إِلاَّ الَّذِينَ صَبَرُوا وَمَا يُلَقَّاهَا إِلاَّ ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ

"To mogu postići samo strpljivi, to mogu postići samo vrlo srećni." (Fussilet, 35.)

Što se tiče druge vrste odgovora, to je detaljan i poseban odgovor. Treba prije svega napomenuti da Allahovi neprijatelji imaju mnoštvo primjedbi i odgovora na vjeru s kojom su došli poslanici, te zbog toga odvraćaju ljude sa pravog puta.

Tako, naprimjer, kažu: *"Mi Allahu ne pripisujemo sudruga ni u čemu, i mi svjedočimo da niko osim Njega ne stvara, ne opskrbljuje i ne donosi pomoć osim On jedini. I svjedočimo da Muhammed ne može sebi pomoći niti odmoći, a kako bi to onda mogao Abdul-Kadir ili neko drugi?"*[1]

---

[1] Ovaj čovjek se zove Ebu-Ahmed Abdul-Kadir b. Ebi-Salih Džejlani. Kaže Ibn-Kesir u *El-bidaje ve en-nihaje*: "Rodio se 470. godine po Hidžri. Nakon što je došao u Bagdad, izučavao je hadis i fikh od Seida Mahzumija. Izgradio je školu pod svojim imenom. Poznat je po naređivanju na dobro i odvraćanju od zla. Spominje se da je nosilac kerameta. Bio je dobar i lijep čovjek. Njegovi sljedbenici spominju ga po mnogim čudima i kerametima, i u djelima i u riječima. Većina od toga je pretjerivanje. Napisao je knjigu *El-Gunje*. U njoj je spomenuo neke lijepe i korisne stvari, ali ona sadrži slabe, pa čak i izmišljene hadise. Umro je 561. godine po Hidžri. Na njegovom kaburu se nalazi poznato turbe oko kojeg mu ljudi upražnjavaju ibadet, pored Allaha, dželle šanuhu. Allaha molimo da uputi i popravi muslimane.

Druga šubha

"Međutim, ja sam grešnik, a dobri ljudi imaju posebnu počast kod Allaha i preko njih od Allaha tražim i molim što mi zatreba."

Odgovor: Ti mu odgovori na osnovu onoga što smo već spomenuli. Reci mu: *"Oni protiv kojih se borio Poslanik su priznavali isto što i ti. Priznavali su da njihova božanstva ne upravljaju ni sa čim, već su preko njih željeli da zasluže šefaat."* Onda mu, govoreći o tome, pročitaj ajete koje je Allah ﷻ spomenuo u Svojoj Knjizi.

Treća šubha

Pa ako ti kaže: *"Ti ajeti su objavljeni povodom onih koji su obožavali kipove. Pa kako da dobre ljude (evlije) porediš sa kipovima, ili, kako da poslanike porediš sa kipovima?"*

Odgovor: Odgovori mu ponovo na osnovu onoga što smo već objasnili i spomenuli. Pa ako prizna da nevjernici priznaju da gospodarenje i upravljanje (rububijjet) u potpunosti pripada Allahu ﷻ te da oni koji su se Allahu ﷻ pokušali približiti na spomenuti način nisu namjeravali ništa drugo osim da zasluže šefaat, te da postoji razlika između širka prijašnjih mušrika i ovih savremenih, citiraj mu kur'anski ajet iz kojega se vidi da su i prijašnji mušrici upućivali dove nekada kipovima, a nekada evlijama.

Kaže Uzvišeni:

أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ

"Oni kojima se oni mole sami traže načina kako će se što više Gospodaru svome približiti." (El-Isra', 57.)

Zatim su prizivali Isa i njegovu majku Merjemu. O tome Uzvišeni veli:

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلاَّ رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ

"Mesih, sin Merjemin, samo je poslanik – i prije njega su dolazili i odlazili poslanici, a majka njegova je uvijek istinu govorila." (El-Maide, 75.)

Zatim navedi riječi Uzvišenog:

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعاً ثُمَّ يَقُولُ لِلْمَلَائِكَةِ أَهَؤُلَاءِ إِيَّاكُمْ كَانُوا يَعْبُدُونَ قَالُوا سُبْحَانَكَ أَنْتَ
وَلِيُّنَا مِنْ دُونِهِمْ بَلْ كَانُوا يَعْبُدُونَ الْجِنَّ أَكْثَرُهُمْ بِهِمْ مُؤْمِنُونَ

"A na Dan kada ih sve sabere, pa meleke upita: 'Zar su se ovi vama klanjali?' Oni će odgovoriti: 'Hvaljen neka si, Ti si Gospodar naš! Između nas i njih nije bilo prijateljstva, oni su se džinnovima pokoravali i većina njih je vjerovala u njih." (Saba', 40-41.)

I Njegove riječi:

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمِّيَ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالَ
سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي
وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

"A kada Allah rekne: 'O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: 'Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha!' On će reći: 'Hvaljen neka si Ti! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš. Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš. Samo Ti jedini sve što je skriveno znaš.'" (El-Maide, 116.)

Eto, sada si saznao da je Allah ﷻ proglasio nevjernicima one koji su ibadet činili kipovima, ali i one koji su te ibadete upućivali dobrim ljudima i evlijama, te da se Poslanik borio protiv istih.

Četvrta šubha

Ako kaže: *"Nevjernici svoje dove upućuju njima i traže od njih pomoć, a ja svjedočim da samo Allah pribavlja svaku korist ili daje štetu i da samo On vlada i upravlja. Ja ne tražim i ne molim nikoga mimo Njega. A što se tiče evlija, oni, ustvari, ne predstavljaju ništa. Ja im se približavam i veličam ih kako bih zaslužio njihov šefaat."*

Odgovor: Reci mu: "To što si naveo potpuno se poklapa sa riječima nevjernika koje je Uzvišeni naveo riječima:

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى

"A onima koji pored Njega uzimaju zaštitnike: 'Mi im se klanjamo samo zato da bi nas što više Allahu približili.'" (Ez-Zumer, 3.)

U tom kontekstu, na drugom mjestu, Uzvišeni kaže:

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِندَ اللَّهِ

"Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti, i govore: 'Ovo su naši zagovornici (šefadžije) kod Allaha.'" (Junus, 18.)

Znaj da su tri spomenute nejasnoće (šubhe) najveći problem kod njih. Pa kada spoznaš da je Allah ove stvari pojasnio u Svojoj Knjizi, i kada ih ispravno razumiješ, sve drugo je manje problematično.

Peta šubha

Pa ako kaže: *"Ja ne obožavam nikoga osim Allaha a to što kod ovih tražim utočište i što im se obraćam sa dovom – ja ne smatram ibadetom."*

Odgovor. Reci mu: *"Da li priznaješ da ti je Allah naredio da samo njemu iskreno činiš ibadet, a to je Njegovo pravo kod tebe?"* Pa ako kaže *"Da"*, reci mu: *"Pojasni mi kako razumiješ to što te Allah obavezao da mu iskreno činiš ibadet, a to je Njegovo pravo kod tebe?"* Očito da on ne poznaje značenje ibadeta ni njegove vrste.[1] Zato mu ga pojasni riječima Uzvišenog:

ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ

"Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, On ne voli one koji se previše glasno mole." (El-A'raf, 55.)

Nakon što mu citiraš ovaj ajet, onda ga upitaj da li je shvatio da dova predstavlja ibadet koji se upućuje Allahu ﷻ? Morat će odgovoriti: *"Da, dova je zaista ibadet"*. Zatim mu reci: *"Ako priznaješ*

[1] Kaže šejhul-islam Ibn-Tejmijje, Allah mu se smilovao: "Ibadet je zajedničko ime za sve ono što voli Allah, dželle šanuhu, i sa čime je zadovoljan od djela i riječi, vanjskih (javnih) i unutrašnjih (skrivenih)."

da je dova ibadet, a i sam je upućuješ danonoćno u strahu i želji, a zatim i nakon toga uputiš dovu poslaniku u nadi da će ti riješiti neku tvoju potrebu – pa, zar to nije pripisivanje sudruga Allahu u ibadetu?"

Morat će odgovoriti sa: *"Da"*.

Onda mu citiraj riječi Uzvišenog:

فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَانْحَرْ

"Zato se Gospodaru svome moli i kurban kolji." (El-Kevser, 2.)

"A ako se pokoravaš Allahu i Njemu prinosiš žrtvu – pa, zar to nije ibadet?"

Morat će odgovoriti sa: *"Da"*.

Zatim mu reci: *"Ako prineseš žrtvu nekom stvorenju, naprimjer, poslaniku ili džinnu, ili nekom trećem, da li si time pripisao Allahu sudruga?"*

Morat će odgovoriti sa: *"Da"*.

Upitaj ga: *"Da li su mušrici o kojim Allah govori u Kur'anu obožavali meleke, dobre ljude, Lata i Uzāa, ili nešto drugo?"*

Morat će odgovoriti sa: *"Da"*.

Reci mu: *"Zar ibadet njima nije bio ispoljen osim kroz dovu, klanje, traženje utočišta i sl. mada su priznavali da su Allahovi robovi i da su pod njegovom kontrolom, te da je Allah ﷻ taj koji svime upravlja i sve određuje?* "Međutim, njima su se molili i kod njih utočište tražili zbog njihove slave i šefaata – a ovo je poprilično jasno.

Šesta šubha

Pa ako rekne: *"Zar niječeš šefaat Poslanika i odričeš ga se?"*

Odgovor. Reci: "Ne odričem ga se i ne niječem ga; naprotiv, on je taj koji će se zauzimati i kome će šafaat (zauzimanje) biti primljeno. Allaha molim da mi podari šefaat Poslanika ﷺ. Međutim, svaka vrsta šefaata (zauzimanja) pripada isključivo Allahu ﷻ. On kaže:

قُل لِّلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا

Reci: "Niko ne može bez Njegove volje posredovati." (Ez-Zumer, 44)

Niko se ne može zauzimati bez Allahove dozvole. O tome On kaže:

مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِندَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ

"...Ko se može pred Njim zauzimati za nekoga bez dopuštenja Njegovog?!..." (El-Bekare, 255.)

I niko neće šefaat za nekoga učiniti, osim onaj sa kim je On zadovoljan. Uzvišeni kaže:

وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَى

"...I oni će se samo za onoga kojim On bude zadovoljan zauzimati." (El-Enbija, 28.)

Jer Allah ﷻ nije zadovoljan, osim da mu se ispovijeda tevhid. O tome On kaže:

وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ

"A onaj koji želi neku drugu vjeru osim islama - neće mu biti primljena, i on će na onom svijetu nastradati." (Ali Imran, 85.)

Sada znamo da šefaat u potpunosti pripada Allahu ﷻ te da neće biti zauzimanja osim sa Njegovom dozvolom i da se Poslanik ﷺ neće ni za koga zauzimati, osim za onoga za koga Allah ﷻ dā dozvolu. - A Allah neće dozvoliti šefaat osim za prave muvehide (monoteiste). Nakon što si ovo spoznao, na tebi je da moliš Allaha ﷻ za šefaat, pa spomeni u dovi: *"Moj Allahu, nemoj mi zabraniti Poslanikov šefaat"*, ili: *"Allahu moj, učini ga mojim šefadžijom."*

Sedma šubha

Ako kaže: *"Poslaniku ﷺ je dat šefaat, i ja ga molim za ono što mu je Allah obećao."*

Odgovor. Allah mu je zaista podario šefaat, ali ti je zabranio da ga tražiš od njega, sallallahu alejhi ve sellem. U skladu s tim On kaže:

وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا

"Džamije su Allaha radi, pa zato pored Allaha ne dozivajte nikoga!" (El-Džinn, 18.)

Pa kada tražiš od Allaha ﷻ da ti podari šefaat Poslanika ﷺ - to predstavlja ibadet, a Allah ti je zabranio da mu u tome činiš sudruga. Pa ako želiš da ga Allah ﷻ učini zauzimačem za tebe, onda se pridržavaj riječi Uzvišenog:

"...i ne dozivajte, pored Allaha, nikoga!"

Drugi odgovor. Šefaat će također činiti i drugi mimo Poslanika ﷺ.[1] U vjerodostojnim predajama se prenosi da će šefaat činiti meleki, umrla maloljetna djeca za svoje roditelje i evlije, tj. pobožni ljudi.

Pa ako kažeš: *"Allah ﷻ ih je odlikovao šefaatom i ja taj šefaat tražim od njih, time si učinio (ispoljio) ibadet dobrim ljudima, pored Allaha, na isti način kao i oni koje je Allah spomenuo u Svojoj Knjizi. A ako kažeš "Ne", time si opovrgao svoj stav kako je dozvoljeno od njih lično tražiti šefaat (zauzimanje), iako ih je Allah odlikovao njime."*

---

[1] Dokaz da će meleki činiti šefaat je hadis od Ebu-Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, u kome se kaže: Neki su ljudi za vrijeme Poslanika rekli: "O Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu?" On je odgovorio: "Da". Zatim reče: "Da li se tiskate i gurate dok gledate Sunce u podne u vedrom danu? Da li se tiskate dok gledate Mjesec u uštapu u vedroj noći?" U njemu se kaže: "Meleki će činiti šefaat, poslanici i vjernici." Bilježi ga Buhari u svom *Sahihu*, 13/431, Knjiga o tevhidu, poglavlje: "Kaže Uzvišeni: 'Toga dana će neka lica blistava biti, u Gospodara svoga će gledati.'" (7439) i Muslim, 3/25, (302). Dokaz o zauzimanju maloljetne djece je hadis koji prenosi Enes b. Malik, radijallahu anhu, u kome kaže: "Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Nema nijednog muslimana kome umre troje maloljetne djece, a da ga Allah, ﷻ, neće uvesti u Džennet iz dobrote i milosti prema njima.'" Bilježe ga Ahmed u svom *Musnedu*, 3/152, i Buhari u *Sahihu*, 3/142, (1248). U hadisu koji prenosi Seid el-Hudri prenosi se da je jedna žena došla kod Poslanika i rekla: "Ljudi su dosta čuli od tvoga govora. Odredi i nama dan kako bi nas podučio nečemu što te je podučio Allah,, dželle šanuhu." Pa je rekao: "Sakupite se toga i toga dana." Pa su su se i sakupile te im je došao Poslanik da ih poduči nečemu od Allahove vjere. Zatim je rekao: "Nema nijedne žene kojoj umre troje djece, a da ih Allah, dželle šanuhu, neće učiniti njenom zaštitom od Vatre. Neka žena reče: "I dvoje, i dvoje, i dvoje?" On odgovori: "I dvoje, i dvoje, i dvoje." Bilježi ga Buhari u *Sahihu*, 13/305, (731).

Osma šubha

A ako kaže: *"Neka me Allah sačuva, ja Njemu ne pripisujem sudruga, ali ne smatram da je traženje zaštite i utočišta kod dobrih ljudi – širk."*

Odgovor. Reci mu: *"S obzirom da priznaješ da je Allah ﷻ zabranio širk i da je on veći grijeh od zinaluka, i da priznaješ da ga Allah ﷻ neće nikome oprostiti, odgovori mi kako poimaš ovaj najveći grijeh za koji je Allah ﷻ rekao da ga neće nikome oprostiti?"* Ako ne bude znao, reci mu: *"Kako to da se pravdaš da ne upadaš u širk ako ne znaš šta je širk? Kako to da ti Allah ﷻ zabranjuje širk i kaže da ga neće oprostiti, a ti se ne zanimaš za tim i nisi proučio suštinu mnogoboštva (širka)?! Za misliš da nam je Allah ﷻ tek tako zabranio širk, a da nam ga prethodno nije pojasnio?!"*

Pojašnjenje širka

Ako kaže: *"Širk je obožavanje kipova, a mi ne obožavamo kipove."*

Reci mu: *"Šta znači činjenje ibadeta kipovima? Zar misliš da su – kada bi ih dozivali – oni (prijašnji mušrici) vjerovali da to kamenje i drveće stvara, opskrbljuje i upravlja? Ako tako misliš, onda znaj: 'Takav stav pobija Kur'an.'"*

Pa ako kaže da se on obraća tome kamenju, drveću ili turbetima na kaburovima moleći od njih, da njima prinosi kurban i pri tome govori: *"Ovo nas približava Allahu ﷻ; uz njihov blagoslov i bereket Allah ﷻ od nas otklanja nevolje i daje nam nafaku"*, ti mu reci:

"Pretpostavljao sam da ćeš to reći. Na ovakav način vi upražnjavate ibadete kod kamenja i turbeta na kaburovima ili na nekim drugim mjestima. A ti si već priznao da su ovakve radnje prijašnjih mušrika ustvari ibadet njihovim kipovima.

Da li sa svojim riječima ***"Širk je obožavanje kipova"*** *želiš da kažeš da je širk ograničen samo na kipove i da oslanjanje na pobožnjake i upućivanje dove njima ne spada pod širk? Takav stav pobija Kur'an, jer*

se u njemu spominje nevjerstvo onih koji su se oslanjali na meleke, Isāa i dobre ljude."

Nakon svega, morat će priznati da je onaj ko u ibadetu Allahu ﷻ pripiše sudruga od dobrih ljudi (evlija) već počinio širk o kojem govori Kur'an.

Pojašnjenje ove rasprave leži u tome da ako on kaže: *"Ja ne pripisujem sudruga Allahu ﷻ"*, ti njega odmah upitaš: *"Možeš li mi objasniti šta znači pripisati sudruga Allahu ﷻ?"*

On će reći: *"To je činjenje ibadeta kipovima pored Allaha ﷻ."* Reci: *"Šta znači činiti ibadet kipovima, pojasni mi?"*

Pa ako on kaže:*"Ali ja ne obožavam nikog osim Allaha ﷻ, "*, ti reci: *"A šta znači obožavati samo Allaha ﷻ pojasni mi?"*

Pa ako pojasni onako kao što je to pojašnjeno u Kur'anu, to se i traži od njega. A ako ne znadne, pa kako onda da tvrdi nešto što ne poznaje?

Ako definira ibadet u krivom značenju, onda mu navedi jasne ajete koji govore o širku i obožavanju idola - a to upravo čine savremeni mušrici u našem vremenu. Pri tome, oni nama prebacuju to što ibadete isključivo ispoljavamo i usmjeravamo Allahu ﷻ i govore: *"Kako to?"* A isto su govorili i oni prije njih kada su rekli:

أَجَعَلَ الْآلِهَةَ إِلَٰهًا وَاحِدًا إِنَّ هَٰذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ

"Zar on da bogove svede na Boga jednoga? To je, zaista, nešto veoma čudno!" (Sád, 5.)

Deveta šubha

Ako kaže: *"Oni nisu postali nevjernici zbog dova koje su upućivali melekima i poslanicima, već su uznevjerovali kada su meleke nazvali Allahovim kćerima. A mi ne kažemo za Abdul-Kadira i druge evlije da su Allahovi sinovi."*

Odgovor. Pripisivanje Allahu ﷻ djeteta je posebna vrsta nevjerstva. Allah kaže:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ

"Reci: 'On je Allah - jedan!'" (Ihlas, 1.),

To jest, jedan je onaj koji nema sebi sličnog.

اللَّهُ الصَّمَدُ

"On je Es-Samed" (Ihlas, 2.),

što znači: *"Utočište je svakome kada ga snađu nevolje"*. Pa ko zaniječe da je Allah ﷻ utočište svakome - počinio je nevjerstvo, pa makar ne nijekao završetak sure, gdje se kaže:

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

"Nije rodio i nije rođen i niko mu ravan nije." (Ihlas, 3-4.)

Također, ko zaniječe ove zadnje ajete - počinio je kufr (nevjerstvo), pa makar priznavao prve ajete sure.

Allah kaže:

مَا اتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ

"Allah nije uzeo Sebi sina." (Mu'minun, 91.)

Tako je Allah razdvojio ove dvije vrste nevjerstva i svaku učinio posebnom. Kaže Uzvišeni:

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ

"Nevjernici smatraju džinne ravne Allahu." (El-En'am, 100.)

I ovdje se vidi da je Allah ﷻ napravio podjelu između dvije vrste nevjerstva.

Drugi odgovor. Dokaz za to je i činjenica da su oni koji su upućivali dovu Latu, a bio je dobar čovjek, upali u nevjerstvo iako ga nisu smatrali Božijim sinom. Također, oni koji su džinne smatrali Allahu ﷻ ravnim, i njima činili ibadet, nisu njih uzeli za Božije sinove.

Treći odgovor. Učenjaci su spomenuli, a to je stav i četiri poznata mezheba, u poglavlju *"Propisi otpadništva od vjere"*, da ako bi musliman ustvrdio da Allah ﷻ ima sina, postao bi murted (otpadnik) od vjere. A ko Allahu ﷻ učini širk također postaje

otpadnik. Na taj su način oni napravili razliku između dvije vrste nevjerstva. Otuda je ova stvar sasvim jasna.

Deseta šubha

Pa ako kaže: *"Zar Allah nije rekao:*

أَلاَ إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ

"I neka se ničega ne boje i ni za čim neka ne tuguju Allahovi štićenici." (Junus, 62.)",

Odgovor je: *"To je istina, ali to ne znači da im je dozvoljeno ibadet činiti. Kada je riječ o evlijama (dobrim ljudima) i Allahovim štićenicima, mi ne niječemo ništa, osim što niječemo potrebu da im se čini ibadet. A na tebi je obaveza da ih voliš, slijediš i da priznaješ određene keramete sa kojima su došli. Keramete (čuda) Allahovih štićenika ne poriče niko osim novotari i zabludjeli. A kada govorimo o ove dvije krajnosti, Allahova vjera – vjera je sredine i umjerenosti."*

Širk prijašnjih mušrika je blaži od širka savremenih mušrika

Sada kada si saznao da ono što savremeni mušrici u našem vremenu zovu *i'tikad* (ubjeđenje) može da bude širk o kojem govori Kur'an i zbog kojeg je Poslanik ﷺ ratovao protiv ljudi, treba da znaš da je širk prvih mušrika bio blaži od širka savremenih mušrika, i to iz dva razloga:

Prvo. Predislamski mušrici nisu dozivali meleke, evlije ni kipove osim u blagostanju. Međutim, kada bi ih snašla kakva nevolja iskreno bi Allahu ﷻ vjeru ispovijedali, samo se njemu klanjajući i obraćajući. O tome Uzvišeni veli:

فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلْكِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ

"Kada se u lađe ukrcaju, iskreno se mole Allahu, a kada ih On do kopna dovede, odjednom druge Njemu ravnim smatraju." (El-Ankebut, 65.)

Osim toga, Uzvišeni je rekao:

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ إِلاَّ إِيَّاهُ

"Kada vas na moru nevolja zadesi, tada nema onih kojima se inače klanjate, postoji samo On." (El-Isra', 67.)

I kaže:

قُلْ أَرَأَيْتَكُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمُ السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ بَلْ
إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ

"Reci: 'Kažite vi meni, ako istinu govorite, kada bi vam došla Allahova kazna ili vas iznenadio Smak svijeta, da li biste ikoga drugog osim Allaha priznavali? Njega biste samo molili da, ako hoće, otkloni od vas ono za što ste Ga molili, a ne bi vam ni na um bili oni koje ste Mu ravnim smatrali.'" (El-En'am, 40-41.)

Na drugom mjestu kaže:

وَإِذَا مَسَّ الإِنْسَانَ ضُرٌّ دَعَا رَبَّهُ مُنِيباً إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ نِعْمَةً مِنْهُ نَسِيَ مَا كَانَ يَدْعُو إِلَيْهِ
مِنْ قَبْلُ

"Kada čovjeka nevolja snađe, Gospodaru svome se moli, Njemu se obraća. A onda, pošto mu Allah milost svoju daruje, zaboravi onoga kome se prije molio." (Ez-Zumer, 8.)

Allah ﷻ, je rekao:

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوْجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوُا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

"A kada ih talas kao oblak prekrije, mole se Allahu iskreno Mu vjeru ispovijedajući." (Lukman, 32.)

Ako dobro shvatiš ove ajete koje je Allah ﷻ spomenuo u Svojoj knjizi, doći ćeš do spoznaje da su mušrici protiv kojih se borio Poslanik ﷺ dozivali u rahatluku i blagostanju pored Allaha ﷻ i druge mimo Njega. A kada bi ih pogodila nesreća i snašla kakva nevolja, dozivali su jedino Allaha ﷻ - i samo su se Njemu molili, a druge bi zaboravljali. Ovo upućuje na razliku između starih mušrika i onih savremenih koji ne odstupaju od svog širka, bilo da su u rahatluku ili u nevoljama.

Ali, gdje su srca koja će lahko shvatiti ovo o čemu govorimo? Neka nam je Allah na pomoći.

Drugo. Prijašnji mušrici su pored Allaha ﷻ dozivali pobožne i Allahu ﷻ bliske ljude od poslanika, evlija ili meleka, ili su dozivali kamenje i drveće koje u osnovi i samo robuje Allahu ﷻ.

Međutim, mušrici našeg vremena pored Allaha ﷻ često dozivaju najveće grešnike od bludnika, kradljivaca, onih koji ostavljaju namaz i drugih grešnika. Veličanje kamenja i drveća koje je u osnovi pokorno Allahu ﷻ manje je zlo od veličanja onih koji jasno i očevidno ustrajavaju na grijehu čineći nered na Allahovoj Zemlji, mada je završetak i onih i ovih u Vatri. Neka nas Allah sačuva od džehenemske vatre.

Jedanaesta šubha

Nakon što se obznanilo da su oni protiv kojih se borio Poslanik ﷺ bili pametniji i na manjem stepenu širka od ovih, na tebi je da spoznaš slijedeću nejasnoću (šubhu) u koju su zapali. Zato pripremi svoja čula kako bi mogao odgovoriti na nju.

Kažu: *"Mušrici o kojima govori Kur'an ne svjedoče Allahovo ﷻ jedinstvo, ugone poslanike u laž i niječu proživljenje nakon smrti, niječu Kur'an i smatraju ga vradžbinom.*

A mi svjedočimo Allahovo ﷻ jedinstvo, svjedočimo da je Muhammed poslanik, vjerujemo u Kur'an, proživljenje, klanjamo i postimo – pa kako da nas izjednačite sa njima?"

Prvi odgovor. Nema razilaženja među učenjacima da ako neko vjeruje u dio onoga sa čime je došao Poslanik ﷺ a niječe drugi dio toga, postaje nevjernik; odnosno, takav uopće nije ni ušao u islam. Također, isto se tretira onaj ko vjeruje u dio Kur'ana, a niječe dio njega. Naprimjer, da potvrdi tevhid, a zaniječe namaz; ili, da potvrdi tevhid i obavezu namaza, a zaniječe zekat; ili, da potvrdi sve ovo, a zaniječe obavezu posta; ili, da potvrdi sve ovo, a zaniječe obavezu hadža.

Pošto ljudi nisu bili spremni da obave hadž za vrijeme Poslanika Allah je objavio:

وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَنْ كَفَرَ فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

"Hodočastiti Hram dužan je, Allaha radi, svaki onaj koji je u mogućnosti; a onaj koji neće da vjeruje - pa, zaista, Allah nije ovisan ni o kome." (Ali Imran, 97.)

Onaj ko potvrdi sve ovo, a zaniječe proživljenje, postaje nevjernik - i na tome su svi složni - a time mu i krv i imetak postaju dozvoljeni. Allah ﷻ kaže:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلاً أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَاباً مُهِيناً

"Oni koji u Allaha i poslanike Njegove ne vjeruju i žele da između Allaha i poslanika Njegovih u vjerovanju naprave razliku, i govore: 'U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo', i žele da između toga nekakav stav zauzmu - oni su zbilja pravi nevjernici; a Mi smo nevjernicima pripremili sramnu patnju." (En-Nisa', 150-151.)

Kada smo saznali da je Allah ﷻ jasno i nedvosmisleno proglasio nevjernikom onoga ko niječe dio Objave ili Šerijata, a potvrđuje drugi, odagnali smo time ovu sumnju.

Drugi odgovor. Ako se slažeš sa mnom u ovome što smo prethodno spomenuli, o čemu postoji jednoglasan stav učenjaka (i to je stav svih poznatih i priznatih mezheba), da onaj ko zaniječe nešto od gore spomenutih propisa postaje nevjernik, a Kur'an je jasno na to upozorio, onda možemo doći do jednostavnog zaključka da je tevhid najveći farz sa kojim je došao Poslanik veći i od samog namaza, zekata, posta i hadža. Pa šta reći za čovjeka ako zaniječe nešto od tevhida (monoteizma)? Jasno je da ga to odvodi u nevjerstvo, makar izvršavao sve druge farzove i propise sa kojima je došao Poslanik ﷺ. Pa kako da tvrdiš da onaj ko zaniječe tevhid sa kojim su došli svi poslanici nije pao u nevjerstvo?! Subhanallah, ne mogu da se načudim ovom neznanju, tj. zar ima većeg neznanja od toga.

Treći odgovor. Možeš mu odgovoriti na slijedeći način. Ashabi Allahovog Poslanika su se borili protiv plemena Benu-Hanife, iako su prije toga primili islam pred Poslanikom, sallallahu

alejhi ve sellem. Oni su svjedočili Allahovo ﷻ jedinstvo i svjedočili su da je Muhammed Božiji rob i poslanik; u njihovim mjestima čuo se ezan i obavljali su namaz.

Pa ako rekne: *"Ali, oni su Musejlemu proglasili za poslanika"*, reci mu: *"To sam čekao da mi kažeš"*. Dakle, onaj ko uzdigne čovjeka na stepen poslanika počinio je nevjerstvo i time su dozvoljeni njegova krv i imetak, tj. dozvoljeno se boriti protiv njega, jer se smatra nevjernikom. Vidimo da mu ne koriste dva šehadeta (svjedočenje Allahovog jedinstva i svjedočenje da je Muhammed poslanik), niti mu vrijedi njegov namaz. Šta onda reći za onoga ko uzdigne npr. Šemsana i Jusufa,[1] ashaba ili poslanika na stepen Vladara nebesa i zemlje?!

Pa neka je slavljen Uzvišeni Gospodar koji je rekao:

كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

"Eto tako Allah pečati srca onih koji neće da znaju." (Er-Rum, 59.)

Četvrti odgovor. Također možeš reći ovima da je Alija ؓ zapalio svoje drugove koji su ga uzeli za božanstvo, iako su ovi tvrdili da su muslimani, a sticali su znanje od ashaba. Međutim, povjerovali su da je Alija ono što danas misle o Jusufu i Šemsanu i drugima njima sličnim.

I pored njihove tvrdnje da su muslimani, ashabi su se složili da ih je dozvoljeno ubiti jer su počinili nevjerstvo.[2]

---

[1] Ovo su imena ljudi koji su živjeli u autorovo vrijeme. Ljudi su im činili zavjet i tražili kod njih blagoslove, tj. bereket. Za neke od ovih taguta su vjerovali da donose sreću i otklanjaju nevolje. Detaljnije o ovim ličnostima pogledaj: Muhammed b. Ibrahim b. Abdul-Latif, *Fetava ve resail*, 1/134-135.

[2] Pojedincu nije dozvoljeno da sprovodi šerijatsko-pravne kazne u islamskoj zemlji gdje je na snazi Šerijat, a pogotovo mu to nije dozvoljeno kada nije uspostavljena islamska vlast koja sudi po Šerijatu. Izvođenje šerijatskih kazni kao što su odmazda, bičevanje, kamenovanje i sl. izvodi se samo kada postoji islamska vlast na čelu sa imamom ili halifom. U tom slučaju presudit će sam vladar ili će ovlastiti kadiju koji će donijeti mjerodavnu presudu u skladu sa Šerijatom. Samo vladar, ili organ kojeg je on ovlastio – kao što je to, naprimjer, policija – treba da izvrši tu kaznu. Na taj način dolazimo do zaključka da pojedinac ne predstavlja ni zakonodavnu ni izvršnu vlast. A ako se tome doda da on obično nije ni upućen u propise kazneno-šerijatskog prava, onda je to razlog više za zabranu samodjelovanja kada je riječ o ovome. (nap. prev.)

A zar misliš da bi ashabi proglasili nevjernikom pravog muslimana? Ili, misliš li da ubjeđenje koje ste ponijeli u srcu u odnosu na Tadža[1] ne šteti i ne negira tevhid, a isto ga to ubjeđenje u odnosu na Aliju ﷺ negira i odvodi njegovog počinioca u nevjerstvo?!

Peti odgovor. Možeš mu odgovoriti i ovako. Porodica Benu Ubejde el-Kadah je vladala Sjevernom Afrikom i Egiptom u vremenu porodice Benu-Abbas. Svi su svjedočili dva šehadeta, klanjali su džuma-namaz i uspostavljali džemat. No pošto su se suprotstavili Šerijatu u određenim stvarima koje nisu vezane za ovu našu tematiku učenjaci su se složili da su time počinili nevjerstvo, pa su dozvolili borbu protiv njih dok se ne vrate u okrilje Šerijata. I zaista, muslimani su pokrenuli rat protiv njih, sve dok nisu povratili spomenute zemlje u okrilje hilafeta i Šerijata.

Šesti odgovor. S obzirom da tvrdiš da su predislamski mušrici počinili nevjerstvo samo iz razloga što su spojili širk sa utjerivanjem poslanika u laž, te su nijekali Kur'an i proživljenje nakon smrti, postavlja se pitanje zašto su učenjaci u svakom mezhebu spomenuli poglavlje: *"Propisi koji se odnose na otpadnika"*?

Inače, murted (otpadnik) je onaj ko je počinio nevjerstvo nakon islama. U spomenutom poglavlju učenjaci su spomenuli mnoga djela koja njihovog počinioca odvode u nevjerstvo, pa time i njegovu krv i imetak čine dozvoljenima. Spomenuli su čak tako sitne stvari kao što je riječ izgovorena bez srčanog nijeta (bez namjere u srcu) ili riječ nevjerstva (kufra) koja je izgovorena u igri i pri šali.

Sedmi odgovor. Navedi mu ajet iz sure *Et-Tevbe*:

يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بَعْدَ إِسْلَامِهِمْ

"Licemjeri se zaklinju Allahom da nisu govorili, a sigurno su govorili nevjerničke riječi i pokazali da su nevjernici nakon što su javno islam bili primili." (Et-Tevbe, 74.)

---

[1] Ovo je još jedan tagut koji je živio u mjestu El-Herdž. Dolazio je u Diriju kako bi sabrao novac od zavjeta. Kod njega su ljudi tražili bereket i upućivali mu dovu.

Vidiš da je Allah ove proglasio navjernicima, iako su živjeli u vrijeme Poslanika sa njim su išli u džihad, obavljali namaz, davali zekat, obavljali hadž i vanjštinom ispoljavali tevhid.

Navedi mu i riječi Uzvišenog:

قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ

Reci: "Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovom rugali? Ne ispričavajte se! Jasno je da ste uznevjerovali, a tvrdili ste da ste vjernici." (Et-Tevbe, 65-66.)

Allah ﷻ je ovu skupinu jasno proglasio nevjernicima i obavijestio nas da su učinili djelo nevjerstva nakon što su bili vjernici. Spominje se da su oni bili sa Poslanikom ﷺ u Bitki na Tebuku. Izgovorili su riječi nevjerstva za koje su tvrdili da su šala.

Zato dobro razmisli o ovoj nejasnoći (šubhi) koja se svodi na tvrdnju: *"Zar da proglašavate muslimane nevjernicima, a oni svjedoče Allahovo jedinstvo, klanjaju i poste?!"* Zatim dobro prostudiraj odgovor na ovu nejasnoću (šubhu), jer on je najvredniji dio ove knjige.

Osmi odgovor. Kao dokaz i odgovor na ovu nejasnoću (šubhu) navedi mu riječi Allaha u kazivanju o Israelićanima. I pored znanja i imana koji su posjedovali, oni su rekli Musau, alejhis-selam:

قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَل لَّنَا إِلَٰهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ

"'O Musa', rekoše, 'napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!'" (El-A'raf, 138.)

Jedne prilike, dok su prolazili kroz neku dolinu, neki ashabi, koji su tek primili islam, rekoše Poslaniku ﷺ: *"Odredi i ti nama, o Allahov Poslaniče, drvo kao što je Zatu Envat!"*[1] Tada se Poslanik ﷺ

[1] Hadis bilježi Ahmed u *Musnedu* (5/217) i Tirmizi u svom *Sunenu* 6/407, (2281), preko Ebu- Vakida el-Lejsija, radijallahu anhu, da je rekao: "Kada je krenuo u pohod na Tebuk, Poslanik je prošao pored drveta na koje su mušrici vješali oružje tražeći time bereket, a nazvali su ga Zatu Envat. Neki ashabi koji su bili novi u islamu su mu rekli: "Odredi i ti nama drvo kao što je Zatu Envat!" Na to je Poslanik rekao: "Subhanallah, to što ste rekli ravno je govoru Musaova naroda

zakleo da je ovaj njihov govor ravan govoru Benu-Israila kada su rekli Musau: "'...**napravi i ti nama boga...**'"

Dvanaesta šubha

Kažu: *"To što su Izraelićani tražili od Musāa, a i ovi ashabi od Poslanika nije ih odvelo u nevjerstvo."*

Odgovor. Sama činjenica da su to tražili nije ih odvela u nevjerstvo. Ali, da su uradili to što su tražili, upali bi u nevjerstvo. Oko toga nema razilaženja. Jer, da su u toj situaciji Izraelićani uradili ono što su zahtijevali od Musāa - to bi ih odvelo u nevjerstvo. Nema razilaženja ni pri mišljenju o tome da su se spomenuti ashabi u toj situaciji usprotivili Poslaniku ﷺ i da ga nisu poslušali, jasno je da bi upali su nevjerstvo.

Iz ovoga kazivanja možemo izvući slijedeće koristi:

Ponekad musliman, pa čak i alim, može upasti u neku vrstu širka - a da toga nije ni svjestan! Zatim, čovjek treba da uči i da se tim znanjem čuva od širka. Činjenica je da izreka neznalica: *"Spoznali smo tevhid"* često može biti šejtanska spletka i jasan dokaz njihovog neznanja.

Ponekad musliman u neznanju izgovori riječ nevjerstva. Pa ako ga neko opomene, te se on pokaje istoga momenta, tada nije upao u nevjerstvo. Primjer za to je kazivanje o Benu-Israilu, koje smo već naveli, kao i primjer ashaba iz spomenutog kazivanja. Također, iz ovoga kazivanja izvlačimo pouku da treba ukoriti i strogo postupiti prema onome ko se približi širku, kako bismo mu ukazali na ozbiljnost situacije.

---

kada su rekli: **"Napravi i ti nama boga kao što i oni imaju bogove!"** Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, oponašat ćete one prije vas!

Trinaesta šubha

Mušrici iznose novu sumnju. Kažu:

"Poslanik ﷺ je ukorio Usamu ؓ kada je ubio čovjeka koji je uzgovorio šehadet: "La ilahe illallah". Rekao mu je: "Zar si ga ubio nakon što je rekao 'La ilahe illallah'?"[1] I rekao je Poslanik ﷺ: "Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne kažu 'La ilahe illallah'."[2]

Takvi su i drugi hadisi u kojima je došlo upozorenje da se ne ubija onaj ko izgovori *"La ilahe illallah"*. Ove neznalice žele da dokažu da onaj ko izgovori šehadet ne može uznevjerovati, niti se smije ubiti, bez obzira šta uradi poslije toga.

Odgovor na ovu šubhu glasi:

Prvi odgovor. Poznato je da se Poslanik borio protiv židova i da ih je zarobljavao i pored toga što su izgovarali *"La ilahe illallah"*. Ashabi ؓ su se borili brotiv plemena Beni-Hanife, iako su ovi posvjedočili riječima *"La ilahe illallah, Muhammedun resulullah"*, klanjali i izjasnili se kao muslimani. Isti je slučaj sa onima koje je Alija ؓ spalio u vatri.

Drugi odgovor. Ove neznalice priznaju da onaj ko negira proživljenje postaje nevjernik i da se zbog toga ubija, pa makar svjedočio *"La ilahe illallah"*, kao i da onaj koji zaniječe jedan od pet temelja vjere postaje nevjernik i da se zbog toga i ubija, pa makar izgovarao šehadet.

Kako to da mu šehadet ne koristi ako zaniječe nešto od sporednih stvari u vjeri, a koristi mu po njihovom ubjeđenju ako zaniječe tevhid koji je temelj i osnova vjere sa kojom su došli svi poslanici?!

Ali, Allahovi neprijatelji nisu razumijeli značenje hadisa.

Značenje hadisa Usame b. Zejda ؓ:

---

[1] Bilježe ga Buhari, 7/590, (4269), i Muslim, 2/99, (96).
[2] Bilježi ga Buhari, 12/288, (6924).

Što se tiče hadisa Usame ؓ on je ubio čovjeka koji se pozvao na islam u momentu kada ga je htio pogubiti. Usama je mislio da je on izgovorio šehadet iz straha kako bi spasio život i imetak. Ako čovjek obznani islam i izgovori šehadet, njega nije dozvoljeno ubiti. Obaveza je prihvatiti njegov šehadet i izjavu kojom potvrđuje islam, sve dok ne dođe jasan dokaz koji negira njegov islam. Zato je Poslanik ﷺ ukorio Usamu ؓ zbog njegovog postupka.

Kada je riječ o ovome, Allah je objavio:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَبَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا

"O vjernici, kada u boj krenete, na Allahovu putu, sve dobro ispitajte i onome ko vam nazove selam ne recite: 'Ti nisi vjernik!'." (En-Nisa', 94.)

Ovaj ajet upućuje da je obaveza ostaviti onoga ko jezikom obznani svoj islam. Zatim, ovim ajetom se naređuje da se stvar dobro ispita i razmotri. Pa ako se nakon toga ustanovi da pojedinac nije musliman, on se ubija. Ako bi smo rekli da se u ovom slučaju nikako ne smije ubiti onaj ko izgovori ove riječi, onda bi naredba o analiziranju i podrobnom ispitivanju stanja dotičnog bila besmislena.

Objašnjenje hadisa: ***"Naređeno mi je da se borim protiv ljudi dok ne kažu: 'La ilahe illallah'...."***

Ovaj hadis i svi drugi koji su došli u ovom kontekstu tumače se kao i prethodni slučaj, tj. obaveza je ostaviti onoga ko javno ispolji islam; obaveza ga je ostaviti i ne smije se ubijati, osim ako se dokaže nešto što negira njegov tevhid. Kao što je Poslanik ﷺ izrekao spomenute hadise o zaštiti života za onoga ko izgovori šehadet, on je također rekao za haridžije:

"Gdje god ih susretnete - ubijte ih. Ako se pojave za moga vremena, ubijat ću ih kao što je ubijen narod Ad."[1]

---

[1] Bilježe ga Buhari, 6/715, (3611), i Muslim, 7/169, (1066).

Poslanik je izgovorio ove riječi iako se zna da su haridžije najviše činile ibadet i najviše izgovarale riječi *"La ilahe illallah"*, tako da se i ashabima njihov ibadet činio malim u odnosu na njih. Ipak, i pored toga, došla je naredba da se ubijaju. Oni su znanje naslijedili od ashaba. Međutim, šehadet, veliki ibadet, kao i njihovo potvrđivanje pripadnosti islamu ništa im nisu pomogli nakon što su se suprotstavili Šerijatu.

Na isti način se objašnjava borba protiv židova, kao i borba ashaba protiv plemena Benu-Hanife.

Prenosi se da je Poslanik namjeravao da se bori protiv plemena Benu-Mustalak, i to nakon što mu je stigla vijest da su odbili da daju zekat.[1]

O tom slučaju Allah je objavio sljedeći ajet:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُمْ فَاسِقٌ بِنَبَإٍ فَتَبَيَّنُوا أَن تُصِيبُوا قَوْمًا بِجَهَالَةٍ فَتُصْبِحُوا عَلَى مَا فَعَلْتُمْ نَادِمِينَ)

"O vjernici, ako vam nekakav nepošten čovjek donese kakvu vijest, dobro je provjerite, da u neznanju nekome zlo ne učinite, pa da se zbog onoga što ste učinili pokajete." (Hudžurat, 6.)

Čovjek koji je donio vijest o tome da su odbili da daju zekat bio je lažljivac.

I ovaj ajet upućuje da se hadisi koji govore o ovoj tematici moraju shvatiti na način kako smo spomenuli. To jest, dozvoljeno je ubiti čovjeka koji izgovara šehadet, a niječe dio Šerijata, ili neki od propisa. U tom slučaju, šehadet mu ne koristi.

Četrnaesta šubha

Nova nejasnoća u vezi je sa hadisom koji se prenosi od Poslanika ﷺ i u kojem se spominje da će ljudi na Sudnjem danu tražiti pomoć od Adema ﷺ zatim od Nuha, zatim od Ibrahima, zatim od Musāa, a zatim od Isaā ﷺ. I svi će to odbiti iznoseći

[1] Bilježi ga imam Ahmed u *Musnedu*, 4/279, preko Harisa b. Dirara Huzaije. Prenosioci hadisa su pouzdani.

opravdanja, sve dok ne dođu do Poslanika ﷺ.[1] Kažu: "Ovaj hadis upućuje da traženje pomoći mimo Allaha nije širk."

Odgovor. Slavljen neka je Allah Koji je zapečatio srca svojih neprijatelja. Mi ne niječemo ispravnost traženja pomoći od stvorenja u stvarima koje posjeduju. O tome Allah ﷻ kaže:

وَدَخَلَ الْمَدِينَةَ عَلَى حِينِ غَفْلَةٍ مِنْ أَهْلِهَا فَوَجَدَ فِيهَا رَجُلَيْنِ يَقْتَتِلَانِ هَذَا مِنْ شِيعَتِهِ وَهَذَا
مِنْ عَدُوِّهِ فَاسْتَغَاثَهُ الَّذِي مِنْ شِيعَتِهِ عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ فَوَكَزَهُ مُوسَى فَقَضَى عَلَيْهِ

"I on uđe u grad neopažen od stanovnika njegovih i u njemu zateče dvojicu ljudi kako se tuku: jedan je pripadao njegovom, a drugi neprijateljskom narodu. Pa ga zovnu u pomoć onaj iz njegovog naroda protiv onog iz neprijateljskog naroda, i Musa ga udari šakom i – usmrti." (El-Kasas, 15.)

Ajet upućuje na dozvolu traženja pomoći od druga, u ratu i sličnim situacijama, u stvarima koje su u okviru njegovih mogućnosti.

Mi negiramo traženje pomoći (istigase) koja spada u ibadet, a koju ovi ispoljavaju na kaburovima evlija, ili u njihovom odsustvu, a koje se veže za stvari u kojima može jedino Allah pomoći.

Otuda traženje pomoći od poslanikā na Sudnjem danu spada u dozvoljene stvari jer od njih će tražiti da mole Allaha ﷻ da izvrši obračun ljudima kako bi se stanovnici Dženneta riješili teškoća toga dana. Ovo je dozvoljeno, na dunjaluku i na ahiretu. To jest, dozvoljeno je doći kod dobrog i bogobojaznog čovjeka i da, u njegovom prisustvu, od njega zatražiš da zamoli Allaha ﷻ za tebe. Isto to su ashabi tražili od Poslanika ﷺ dok je bio živ. A što se tiče traženja nakon njegove smrti, to nije dozvoljeno, tj. nije dozvoljeno bilo šta tražiti od Poslanika ﷺ. I ne samo to! Dobri prethodnici od ashaba i tabiina su negirali i zabranjivali da neko moli Allaha ﷻ pored njegovog kabura. Pa šta onda reći za onoga ko lično doziva Poslanika? Nema sumnje da je to širk.

---

[1] Bilježe ga Buhari, preko Enesa b. Malika, ؓ, 10/8, (4476), i Muslim, 3/53, (193).

Petnaesta šubha

Ova šubha se veže za kazivanje o Ibrahimu ﷺ. Naime, kada je Ibrahim ﷺ iz katapulta bačen u vatru, došao mu je Džibril ﷺ te mu ponudio svoju pomoć, dok je letio prema vatri. Ibrahim ﷺ je odgovorio: *"Što se tebe tiče, nije mi potrebna tvoja pomoć."*[1] Iz ovoga kazivanja oni izvlače slijedeći zaključak, pa kažu: *"Da je traženje pomoći (istigase) od Džibrila širk, on mu je ne bi ponudio."*

Odgovor. Ova sumnja je iste prirode kao i prethodna. Džibril ﷺ mu je ponudio pomoć koja je bila u okviru njegove mogućnosti. To zato jer on posjeduje veliku snagu. O tome Uzvišeni kaže:

عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَى

"Uči ga jedan ogromne snage." (En-Nedžm, 5.)

Tako, naprimjer, da mu je Allah ﷻ naredio da uzme Ibrahimovu vatru i svu zemlju oko nje i da je baci na krajni istok ili zapad - on bi to i uradio. Da mu je Allah ﷻ naredio da Ibrahima u tom momentu odnese daleko od vatre - on bi to i uradio. Ili, da mu je naredio da ga uzdigne na nebesa - to bi i učinio.

Kada je riječ o ovome, može se navesti primjer bogatog čovjeka koji ponudi svoju pomoć nekome siromahu, bilo da mu dā kredit ili da mu pokloni dio novca. Međutim, ovaj nevoljnik odbije da primi tu pomoć i strpi se dok mu Allah ﷻ ne dadne opskrbu na kojoj se neće nikome zahvaljivati osim Njemu.

Jednostavni sažetak ovoga govora jeste da traženje pomoći (istigase) od stvorenja, u onim stvarima koje posjeduju, nije širk, dok traženje pomoći od stvorenja, u stvarima koje posjeduje samo Allah jeste širk.

[1] Hadis je zabilježio Ibn-Džerir u svome *Tefsiru*, 17/45.

ZAVRŠNA RIJEČ

Tevhid se mora ispoljavati srcem, jezikom i djelima

Tevhid se mora ispoljavati srcem, jezikom i dijelima, i oko toga nema razilaženja. Ako bilo koja od ove tri stvari izostane, čovjek prestaje biti musliman.

Onaj ko spozna tevhid, a ne radi po njemu, postaje nevjernik

Onaj ko sazna i spozna šta je tevhid, a ne radi po njemu, postaje otvoreni nevjernik-inadžija, kao što su Faraon, Iblis i njima slični. Veliki broj ljudi zbog ovoga pravi grešku i time izlazi iz kruga tevhida. Oni govore: *"To je istina, i mi vrlo dobro razumijemo to što govorite, ali zbog naše slabosti ne možemo da radimo po tome"*. Također kažu: *"Istinsko primjenjivanje tevhida u našem mjestu stvorit će nam velike probleme"*, a tu su i razna druga opravdanja koja navode.

Čini se da ovaj jadnik nije spoznao da su upravo kolovođe nevjerstva oni koji znaju istinu, i nisu je ostavili osim zbog sličnih opravdanja.

Allah, subhanehu ve te'ala, kaže:

اشْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

"Oni Allahove ajete za ono što malo vrijedi zamjenjuju, pa od puta Njegova odvraćaju; zaista je ružno kako postupaju." (Et-Tevbe, 9.)

I rekao je:

(الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ)

"Oni kojima smo Knjigu dali znaju Poslanika kao što sinove svoje znaju." (El-Bekare, 146.)

Onaj ko vanjštinom, a ne i srčano, ispoljava tevhid je licemjer (munafik)

Onaj koji vanjštinom, ali ne i srčano, ispoljava tevhid, onaj koji ne razumije i nije ubijeđen u Allahovo jedinstvo (tevhid) - taj je licemjer (munafik). Oni su gori od otvorenih nevjernika.

O njima Uzvišeni kaže:

(إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرْكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا)

"Licemjeri će na samom dnu Džehennema biti i ti im nećeš zaštitnika naći." (En-Nisa', 145.)

O ovoj temi bi se moglo još dugo govoriti. Ako analiziraš govor i ponašanje ljudi, uvidjet ćeš da mnogi znaju ovu istinu, ali ne rade po njoj. To je zato jer se boje da će im se to negativno odraziti na njihov imetak, slavu i eventualnu vlast.

Također ćeš primijetiti da neki od njih ispoljavaju tevhid vanjštinom, ali ne i srčano. Ako ga upitaš u šta vjeruje i kakva su mu ubjeđenja, uvjerit ćeš se da ne zna.

Na tebi je obaveza da dobro razumiješ dva slijedeća ajeta. Prvi od njih je:

Već spomenuti ajet, a glasi:

"Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici." (Et-Tevbe, 66.)

Ako se zna da je skupina ashaba ﷺ koja je krenula u boj sa Poslanikom protiv Bizantinaca, uznevjerovala zbog jedne rečenice koju su izgovorili u šali, onda ti je sasvim jasno da je položaj onih koji govore riječi nevjerstva, ili rade po njima iz straha da im se to negativno ne odrazi na njihov imetak, slavu i vlast, ili ih izgovaraju kako bi se nekome udvorili, teži i opasniji od onih koji te stvari rade iz šale.

Drugi ajet glasi:

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

"Onoga koji uznevjeruje u Allaha, nakon što je u Njega vjerovao - osim ako bude na to primoran, a srce mu ostane čvrsto u vjeri

- čeka Allahova kazna. Ali oni kojima se nevjerstvo omili stići će ih srdžba Allahova i njih čeka patnja velika." (En-Nahl, 106.)

Allah ﷻ ne prihvata opravdanje onih koji uznevjeruju pa, ili na ovaj ili onaj način, izađu iz kruga tevhida, osim ako na to budu prisiljeni, te tako vanjštinom ispolje nevjerstvo, a srčano i dalje ostanue čvrsti u vjeri.

A što se tiče drugih kategorija koje uznevjeruju - pa, za njih nema opravdanja. Nakon što su bili vjernici, oni su postali nevjernici, bez obzira da li su to uradili u strahu, pohlepi ili da bi nekome laskali. U to spada i onaj ko počini nevjerstvo u ime domovine, porodice, rodbine, imetka, ili ako to učini iz šale, ili iz bilo kojeg drugog razloga. Dakle, izuzet je samo onaj ko stjecajem okolnosti bude prisiljen na takvo nešto.

Na ovaj zaključak upućuje spomenuti ajet, i to na dva mjesta.

Prvo. Allah ﷻ kaže: *"...osim ako bude na to primoran..."*. Dakle, Allah ﷻ nije nikoga izuzeo, osim onoga ko je prisiljen. Općepoznato je da se neko ne može prisiliti na nešto, izuzev ako je riječ o djelu ili govoru. A što se tiče ubjeđenja srca, nemoguće je nekoga prisiliti da promijeni ubjeđenje.

Drugo. U nastavku gore spomenute sure, Allah ﷻ kaže:

ذَلِكَ بِأَنَّهُمُ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الآخِرَةِ

"...zato što više vole život na ovom nego na onom svijetu." (En-Nahl, 107.)

Iz ovoga se ajeta može zaključiti slijedeće: Allah ﷻ nas jasno i nedvosmisleno obavještava da ljude u nevjerstvo ne odvodi neznanje, ubjeđenje ili mržnja naspram vjere, a ni ljubav prema nevjerstvu, već najčešće ljubav prema ovom svijetu i davanje prednosti njemu nad ahiretom. Allah ﷻ opet najbolje zna.

SADRŽAJ

UPRAVA

NAREĐIVANJE DOBRA I SPREČAVANJE ZLA

ŠERIJATSKA POLITIKA U SPOSTAVLJANJU REDA IZMEĐU NAMJESNIKA I PODANIKA

